Mevlânâ Celâleddin Rumî (?1207-1273): Harezm başkenti Belh'te doğdu. Saygın bir âlim olan babasının siyasi anlaşmazlıklar ve yaklaşan Moğol istilası yüzünden göç etmesiyle Selçuklu Anadolusu'na geldi. Alaaddin Keykubat'ın davetiyle başkent Konya'ya yerleşti. Babasının vefatıyla, onun makamını ve görevlerini devraldı. Dokuz yıl Tırmızlı Seyid Burhanettin'e öğrencilik yaptı. 1240'lı yıllarda Tebrizli Şems ile tanıştı. Hocası Seyid Burhanettin'in öngörmüş olduğu gibi, Şems'in etkisiyle kal (söz) adamlığından hal (gönül ve ruh) adamlığına yol aldı. Hayatının son dönemlerinde Mesnevi*'sini yazdı.* Divan-ı Kebir *ise, yıllar boyunca söylediği, çoğunluğu Farsça, yer yer Arapça, Türkçe ve Rumca şiirlerin katibü'l-esrar denen yazıcılar tarafından kayda geçirilmesiyle ortaya çıkmıştır.*

Abdülbâki Gölpınarlı (1900-1982); 20. yüzyılda ülkemizin yetiştirdiği en önemli edebiyat tarihçilerinden ve (şarkiyat) doğubilimcilerindendir. Hasan Âli Yücel'in MEB Klasikleri'nden 1980'lere, dîvan, tasavvuf ve halk edebiyatımızdan yaptığı temel yapıt çevirileri ve incelemeleriyle de kültür hayatımızda unutulmaz bir iz bırakan Gölpınarlı'nın sayısız eseri arasında, Mevlâna Külliyatı, Fuzulî, Nedimi ve Yunus Emre dîvanları da vardır.

9 789944 882231

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

LXXI

MEVLÂNÂ

DÎVÂN-I KEBÎR

IV

MEVLÂNÂ

DÎVÂN-I KEBÎR

IV

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

FARSÇA ASLINDAN ÇEVİREN: ABDÜLBÂKİ GÖLPINARLI

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

MEVLÂNÂ
DÎVÂN-I KEBÎR

FARSÇA ASLINDAN ÇEVİREN
ABDÜLBÂKİ GÖLPINARLI

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2007

EDİTÖR
EMRE YALÇIN

DANIŞMAN
NURİ ŞİMŞEKLER

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTMEN
ALİ ALKAN İNAL

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

1. BASKI ARALIK 2007, İSTANBUL

TAKIM ISBN 978-9944-88-223-1 (CİLTLİ)
TAKIM ISBN 978-9944-88-231-6 (KARTON KAPAKLI)

BASKI
EUROMAT ENTEGRE MATBAACILIK ANONİM ŞİRKETİ
(0212) 451 70 70
SANAYİ CAD. NO: 17
ÇOBANÇEŞME-YENİBOSNA 34510 İSTANBUL

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, NO: 144/4 BEYOĞLU 34430 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Fax. (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

LXXI

MEVLÂNÂ
DÎVÂN-I KEBÎR
IV

FARSÇA ASLINDAN ÇEVİREN:
ABDÜLBÂKİ GÖLPINARLI

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

İçindekiler

DÖRDÜNCÜ CİLTTEKİ ŞİİRLER HAKKINDA BİRKAÇ SÖZ..vii
DÎVÂN-I KEBÎR....1
BAHR-İ REMEL'in devamı....3
BAHR-İ REMEL –MÜSEDDES– 159
BAHR-İ MUNSARİH 351
AÇILAMA....501
BU CİLTTE GEÇEN ÂYETLER....517
BU CİLTTE GEÇEN HADİSLER, ATASÖZLERİ VE ÖRF MECAZLARI....521
AÇILAMADA GEÇEN KELİMELERİN ALFABETİK FİHRİSTİ....523
İNDEKS....525

Dördüncü Ciltteki Şiirler Hakkında Birkaç Söz

Hemen hemen hepsi de bir olay dolayısıyla ve irticâlen inşâd edilen bu şiirlerin bâzıları, âdeta birbirine karışmıştır. Aynı bahirden iki, hattâ üç şiirde aynı beyitler bâzı kere tıpkı tıpkısına, bâzı kere de pek az bir farkla tekrarlanıyor. Notlarla bunları gösterdik. Bizce birkaç kişinin yazması sonucunda bu şiirlerin aynı veyahut ayrı oluşu şüphesi doğmuş ve bu tedâhül, bundan meydana gelmiştir. Ayrıca, her ciltte olduğu gibi bu ciltte de geçen Türkçe sözleri gene not olarak tesbit ettik. Eflâkî Ahmed Dede, *Menâkib-ül Ârifîn*'de bu ciltte geçen şiirlerin bir kısmının ne münasebetle söylendiğini kaydetmekte; şimdi onları sırasıyla yazacağız:

Bahr-i Remel'in devamında "V" kafiyesinde bulunan ve CLXVII. gazelin son beyti olan "Canların başlarına ayak basan Tebrizli Şems'in izine ayak basma, başını koy, secdeler et" meâlindeki beyti bir gün Şems'i övdükten sonra okumuştur (İst. Üniv. nüshası, b. 122, Tahsin Yazıcı tercemesi, *Ârif-lerin Menkıbeleri*, II, s. 76). İhtimal bütün gazel bu münasebetle söylenmiştir.

Aynı bahrin "H" kafiyesinde CLXXX. gazel olan ve "Ey ayrılığıyla yeryüzünü de, gökyüzünü de ağlatan sevgili, gönül kanlar içinde oturakalmış, akılla can ağlamaya koyulmuş" beytiyle başlayan gazeli Kuyumcu Salâhaddin'in cenazesinde okumuştur, (141. a-b, II, s. 178).

Gene bu bahrin "Y" kafiyesinde bulunan CCII. gazelin beşinci beytini (B. 973) rebâb dolayısıyla okuyor (147 b, II, s. 213). Beyit şudur: "Görünüşte sopadır, içyüzden ejderhâ; mademki Mûsa değilsin, öyle bir kahredici ejderhânın üstüne varma". Gazelde rebâba ait bir şey yoksa da sopa-tahta ilgisi yüzünden rebâbı haram sayan birisine karşı okuyabilir de.

Bahr-i Remel Müseddes'te "A" harfinin V. gazeli olan ve "Gönül buğdaya benziyor, bizse değirmeniz sanki; değirmen nerden bilecek bu dönüş niçin?" beytiyle başlayan gazeli bir gün bir değirmene bakarak söylüyor (71. b, s. 400).

Aynı bahrin "B" kafiyesinde XVII. gazel olan ve "Hiç biliyor musun, rebâb ne diyor; gözyaşlarıyla, yanıp kavrulmuş ciğerlerle neler söylüyor?" beytiyle başlayan gazeli rebâbı kınayanlara, haram olduğunu söyleyenlere inşâd ediyor. Medreseleri hocalara, tekkeleri şeyhlere verdik. Rebâb garip; ona kimse saygı göstermiyor. Bu yüzden biz de o garibi okşuyoruz deyip bu gerçekten de çok güzel gazeli inşâd ediyor (32. b, s. 180).

Aynı bahrin "S" kafiyesindeki LXIV. gazeli bir semâ' esnasında, bir köşede oturmakta olan Kuyumcu Salâhaddin'i kastederek okuyor. Bizim nüshamızda bu gazelin ilk beyti, "Âhir zamanda öz canından başka feryada erişen, öz canından başka imdada gelen yoktu, yok" meâlîndedir. Eflâkî'deyse bu beyit, "Âhir zamanda Salâhaddin'den başka feryada erişen yoktur; dinin salâhıdır yardıma erişen ancak" meâlinde ve şu tarzdadır:

Nîst der âhir zeman feryad-res
Cuz Salâhuddin salâh-ı din u bes
(142. a-b, II, s. 183-184).

Gene aynı bahrin "M" kafiyesinde bulunan XCIII. ve "A seçilmiş dost, nasıl da buldum seni; a gönül, a gönüller alan, nasıl da buldum seni" matla'ıyla başlayan gazelin, "Bizim işimizden gücümüzden boyuna kaçardın, işe koyulmuştun tam, o arada nasıl da buldum seni" beytini (gazelin

ikinci beyti, B. 2228), Kemâleddin Kâbî'yi kucaklayıp okuyor (34. b, s. 190).

Gene bu bahrin "Y" kafiyesinde, CXXXV. gazel olan ve "Baş gözü, gam ne kadarsa o kadar ağlayabilseydi geceleri de ağlardı, gündüzleri de" beytiyle başlayan gazel, Tebrizli Şems'e bir mersiyedir (131. a-b, II, s. 125). Gerçekten pek yanık bir ağıt olan bu şiir, yirmi dokuzuncu beytinden (B. 2628) ve tümünden anlaşıldığı gibi Şems'e bir ağıttır ve Şems'in şahâdetine adamakıllı inandıktan sonra söylediği ağıtlardan biri ve en yanığıdır.

Bahr-i Munsarih'in "N" harfinde, LXXVIII. gazel olan ve "Dudağımdan ansızın güle, gül bahçesine ait bir lâf çıktı; o gül yanaklı geldi de ağzıma bir tokat attı" matla'ıyla başlayan gazeli Şemseddin-i Malatî'ye söylüyor: Mevlânâ bir gün, Çelebi Husâmeddin'in bağında Şems'ten bahsediyor ve onu övüyor. Şemseddin-i Malatî, Şems'e kavuşamadığına hayıflanınca Mevlânâ semâ'a kalkıp bu gazeli inşâd ediyor (20. b, s. 103).

Eflâkî'deki bu kayıtları tesbit ettikten sonra şimdi kendi buluşlarımızı sıralayalım:

Bahr-i Remel'de CLXIV. gazelin dördüncü beyti "Gönülde aşk okundan yüz binlerce yara var; yüzlerce yaralı av, fakat ortada ne ok görünüyor, ne yay var" meâlindeki beyit, Yunus Emre'nin şu beytine pek benzer:

Yârab bu ne dertdür derman bulunmaz
Ya bu ne yaradur zahmı belürmez

(Abdülbâki Gölpınarlı: *Yunus Emre Dîvânı*; İst. Ahmet Halit Kitabevi 1943, s. 340).

Yunus, herhalde bu mazmûnun ilhamını Mevlânâ'dan almıştır. Fuzûlî'nin şu beyti de aynı mazmûnu taşımaktadır:

Ne keman-dârsın ey meh ki atıp gamze okun
Yıhdığın saydde nî zahm u ne peygân görünür

CXCVIII. gazelin, "A Tebrizli Şems, Yusuf gibi bir kuyuya düşmüşşün, a abıhayat, nasıl oldu da ipten bile gizlendin

gitti" meâlindeki son beyti, Şems'in şehit edildikten sonra kuyuya atıldığına bir îhâmdır. Dîvân edebiyatı mazmunculuğu bakımından Şems, Yusuf'a benzetilince kuyunun anılmamasına imkân yoksa da esasen Şems'e bir ağıt olan bu şiirde bu olaya bir îhâm olmaması ihtimali de yoktur.

CCXVI. şiir, Yunus'un "içinde" redifli şiirlerine pek benzer (Karşılaştırınız: *Yunus Emre Dîvânı*, s. 77-82, "E" kafiyesi, şiir VI, VII, VIII; IX ve X).

CCXVII. gazel, Şems'in ilk gidişinden sonra söylenmişe benzer.

CCXXIII. şiirdeki şu beyitler, Şems'in ihtiyârlığını açıkça bildiriyor:

"Tahtının önünde ihtiyâr biri, ayağını vura vura sarhoşça oynamada; fakat o, bilgi deryası, buyruğu yürür biri, bir akıllı fikirli er.

Bilginin eteğini dişleriyle tutmuş amma aşk kerpeteni de onda bir diş bile bırakmamış.

Ben, o ihtiyârın ışığına şaşkın, o, sevgilide yok olmuş gitmiş; onu; ayna gibi bir yüzü var, benim tarak gibi iki başım.

O lâtif ihtiyârın güzellik ışığında kocaldım gitti; ben ona pervane kesildim âdeta, onunsa benden hiçbir pervası yok.

Sonucu, a bilgide kâinatın ustası dedim, hünerle lûtuf iklimlerini bir köşk haline getir, orda bir yurt kur.

A keskin gözlü, a ileriyi gören dedi bana, benden pîrce, sapasağlam bir can öğütü duy.

Bilgiyi de, filozof bilgini de, filozofimizi, edebimizi, hünerimizi de bir gül yüzlü inci tanesinin önünde gark olmuş gör."

(III. ciltte, B. 1144-1150, "Üçüncü Ciltteki Şiirler Hakkında Birkaç Söz"e de bakınız).

CCXXIV. gazelin 17-18. beyitleri (B. 1170-1171), şiir telâkkisini göstermesi bakımından çok önemli.

Bahr-i Remel Müseddes'te, XIII. gazelin "Tebrizli Şems, altmışından sonra cilveler göreyim, işveler seyredeyim diye

beni yeniden gençleştirdi" meâlindeki son beyti de (B. 1356), Mevlânâ'nın Şems'le altmışından sonra, altmış iki yaşında buluştuğunu açıklamadadır (c. III., "Üçüncü Ciltteki Şiirler Hakkında Birkaç Söz" kısmına da bakınız).

XVII. gazel olan ve "B" kafiyesinde bulunan gazel, rebâba ait bir şiirdir. Yunus Emre'nin, içinde:

Mevlânâ sohbetinde saz ile işret oldı
Ârif mıa'nîye daldı çün biledür ferişte

beytiyle Mevlânâ'yı öven ve:

İy kopuz ile çeşte aslun nedürür işde
Sana sual soraram aydıyır bana üşde

matla'ıyla başlayan şiiri aynı meâl ve mazmundadır. Hele bu şiirdeki:

Aydur aslımdur ağaç koyun kirişi birkaç
Gel işretüm dinle geç aklı koma beleşde
.....
Ağaç deri derildi kiriş ile bir oldı
Işk denüzine daldı behâne yok bu işde

beyitleri âdeta terceme denecek kadar Mevlânâ'ya yaklaşır (Karşılaştırınız: *Yunus Emre Dîvânı*, s. 82-83, "E" kafiyesi, şiir XL).

Pîr Sultan Abdal'ın:

Gel benim sarı tamburam

mısra'ıyla başlayan nefesi de aynı meâlde ve şüphe yok ki Yunus'un tesiriyle yazılmıştır (Abdülbâki Gölpınarlı ve Pertev Nailî Boratav: *Pîr Sultan Abdal*, Ankara Üniv. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Enstitüsü, No. 5, Halk Edebiyatı Serisi: 1, Türk Tarih Kurumu Basımevi - Ankara, 1943, s. 99-100, şiir. 27) Dertli'nin de bu mazmunda bir şiiri vardır.

Aynı bahirde, "T" kafiyesinde XXIV. gazelin 17. beyti (B. 1497) şudur:

"Medresemiz aşktır, müderrisimiz ululuk ısısı; bizse bilgi elde etmeye uğraşan talebeyiz, dersimizi tekrarlar dururuz."

Bu beyit, Yunus Emre'nin şu beytine ne kadar benzer:

Biz tâliblerüz her dem ışk sabakın okuduk
Çalab müderris bize ışk hod medresesidür
(*Yunus Emre Dîvânı*, s. 238, "R" kafiyesi, şiir XXXIX).

XXXVI. gazel, ölüm ve ömür hakkındadır. Bu şiir de Yunus Emre'nin:

Sen bu cihan mülkünü kafdan kafa dutdun dut
Ya bu dünya malını oynayuban utdun dut

matla'lı şiirine pek benzer (Karşılaştırınız: *Yunus Emre Dîvânı*, s. 385, "T" kafiyesi, şiir IV).

Aynı kafiyede, XLVIII. gazel, Şems'in bulunmadığı zamanlara, Konya'dan ilk gidişinden sonraki devreye ait bir şiir olmalıdır.

"M" kafiyesinde, LXXXIII. gazel, Şems'in ilk gidişinden sonra gelmek üzere yola düzüldüğünü duyunca söylenmiş olacak.

Aynı kafiyede XC. gazel, Şems'in gidişinden sonra yazılmış olmalı.

"Y" kafiyesindeki CXXXIV. gazel:

"Sevgili, bir an olsun gel eve; bir an olsun şu canımızı tazele.

Şu arkadaşları bir an olsun güldür; bir an olsun meclisimizi beze.

Beze de gökyüzü, gece yarısında güneşi apaçık görsün.

Beze de aşk ışığı Konya'dan parlasın, bir anda ta Semerkand'a, Buhârâ'ya vursun.

Bir solukta geceyi gündüze döndür; bir anda, hemencecik, eğlenmeden, bahane getirmeden ışıt bizi.

Işıt da o güneş, kayadan su fışkırır gibi gönülden doğuversin, görünsün.

Padişahın şehri olan gönülden doğsun da Nûşirevan'la Dârâ'nın mülkünü bir anda birbirine katsın."

(B. 2593-2599), hem düşünce ve şâirlik kudretini bilmesi, hem gelecekte de unutulmayacağını belirtmesi, hem de Konya'yı benimsemesini tesbit etmesi bakımından çok değerli, çok önemli bir gazeldir.

Bahr-i Munsarih'te "T" kafiyesindeki XX. gazelin, bilhassa son beytinden de anlaşıldığı veçhile Şems'in şahâdetinden sonra, onu Tebriz'e gitmiş sandığı sırada söylendiği muhakkaktır.

Aynı bahrin "D" kafiyesinde XXII. gazel, kime söylendiği belli olmayan bir taşlama.

Aynı bahrin "N" harfindeki LXXVIII. gazelinin 10-11. beyitlerindeki hırsız hikâyesi, *Mesnevî*'de geçer (Ev sahibinin hırsızı yakalamak üzereyken, birisinin seslenmesi yüzünden kaçırması; *Mesnevî* Tercemesi. Maârif Vekâleti, Şark-İslâm Klasikleri Yayını, II, 1943, s. 260-264).

Aynı kafiyedeki LXXXIV. gazelin 6-7. beyitlerindeki (B. 3822-3823) Eyaz-çarık mazmunu, bir hikâye olarak *Mesnevî*'de de geçer (c. V, s. 155 ve devamı).

"Y" kafiyesindeki CIII. gazeli, Divane Mehmed Çelebi hakkında söylediği hakkında bir kanaat vardır (Abdülbâki Gölpınarlı: *Mevlânâ'dan Sonra Mevlevîlik*; İnkılâp Kitabevi-1953, s. 105, not 130).

Aynı kafiyedeki CXIII. gazel, bir soğuk, bir yabancı kişi yüzünden yarım kalan bir semâ' meclisi hakkında söylenmiştir.

CXXI. gazel, gerçeği kendinde buluşun bir ifadesidir.

ABDÜLBÂKİ GÖLPINARLI

DÎVÂN-I KEBÎR

BAHR-İ REMEL'in devamı

fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilât

— M —

CIV

Başımızı ayak edindik de sonucu, ırmağı aştık; bütün bir âlemi birbirine kattık da tezce âlemden dışarı fırladık.

Baldırlarımızın altındaki aşk Burâk'ı, Arş'ın Burâk'ıydı; bir sıçradık, gökyüzüne varıverdik.

Nelik-nitelik âlemini zerreler gibi birbirine kattık da o neliksiz-niteliksiz padişahın tahtına dek at sürdük.

İnsan anlayışı da, insan vehmi de, insan aklı da, hepsi yolda dökülüp saçıldı; çünkü insanı çevreleyen altı yönü de aştık biz.

İlk konak olarak kanlarla dolu bir deniz göründü, kanlı ayaklarımızla dalgaları aşıp geçtik.*

O Leylâ'nın Mecnunlarının bulunduğu sınıra gelince atımız serkeşlik etti, zapt edemedik Mecnun'un sınırını da aştık.

Karun'a benzeyen nefis, bizim bu çalışıp çabalamamızla yerin dibine geçti; ondan sonra da ercesine Karun'un hazinesine doğru at sürdük biz.

---

* Bu beyit Konya nüshasında yok, bizdeki yazmadan aldık.

Çöllerde, yazılarda, onun ışığıyla aştığımız yollardan bir zerresini bulsa çöl de canlanırdı, yazı da.

Gizlenmiş, saklanmış incilerin bulunduğu hazinelere varıncaya dek inci gibi değerli nice sedefleri taşlar altında ezdik.

Can arslanı, ta ezelde Tebrizli Şems'in mumuna pervaneydi, sanma ki şimdi ona yelip yortmadayız.

CV

Andları kıracağım zaman, bağlarımı koparacağım, öğütleri kırıp geçireceğim zaman geldi çattı.

Adamı kıskıvrak bağlayan feleğin düğümlerini bir bir çözeceğim; ecel kılıcı gibi o düğümleri kesip biçeceğim.

Her şeye boş verme pamuğunu gönlün iki kulağına tıkayacağım; dayanıp öğüt dinlemeyeceğim, bütün bağları kırıp atacağım.

Mühürlü balmumunu kilitten söküp atacağım; şekerkamışlığına girip bir dal koparacağım, şu şekerleri döküp saçacağım artık.

Niceye dek şundan bundan çekineceğim; aşktan utanayım bâri. Ne zaman şu çekinip sakınmadan kurtulup üste çıkacağım, hepsini kırıp geçirerek rahata kavuşacağım?

CVI

(s. 202) Sâkî, gece şarabını kadehe doldurmuş, çıkageldi; ölümsüzlük şarabını için, her çeşit yemeden içmeden vazgeçin.

Yemeden doyun, kulaksız duyun, harfsiz konuşun; susun, söz bitti artık.

A âşıklar, arının, güzelleşin, kadehimizi çekin de esriyin; yücelikler bineklerine binin, dalın topluluğun içine.

Davranın, kalkın, tellâl bağırdı, haydi dedi, nerde erler? Aşkla kıyamet tellâlı geldi-size; ne de güzel kalkış bu.

İçin, afiyetler olsun, sonra neşelenin, çalın çağırın, helâl olsun size; bugün bayram günü; kalkın da bayramlaşın.

Birleşme yolunda bize uyun, uyun bize; gerçekten de biz bir ırmağız; bizi ark ark o ayırmıştı vesselâm.

A eşim dostum; Selsebîl'e benzer bir ırmak akıt; kalk a genç, gönüllerden cennetler açalım artık.*

* Bu gazel Arapçadır.

CVII

Meclisin canı, meclise doğru adım adım geliyor salına salına; alnında güneş parıl parıl parlamada, sağ elinde şarap kadehi.

Fırsatı ganimet bilirsek bahtımız geliyor salına salına; a olgun kişi, bundan böyle çiğ çiğ vaadlere kapılma.

Daveti duyup icabet eden Tanrı yardımı, gerçekten de, a benim ululârım gelin, katılın ululârın arasına diye çağıra çağıra geldi işte.

Gerçekten de Allah çağırıyor sizi, çıkın şu darlıktan; gerçekten de buluşacağımız şu yer Meş'are'l-Harâm'dır dedi.

Demek istediği şu ki: Çabuk varlığınızdan geçin, benliğinizi bırakın; yoksa her an bir bağla bağlanır kalırsınız, her iki adımda bir tuzağa düşersiniz, bir tuzağa.

Varlıktan geçeceğiz de nereye varacağız? Yokluğa... Yokluk mânadır, varlıksa addan, sandan başka bir şey değil.

Bir adsın ki o ad sahibiyle birleşmiştir; ad kına benzer âdeta, ada sahip olansa kılıçtır.

A içyüzde hasların hası, görünüşte aşağılıkların da aşağısı; hasların meclisine gir de aşağılıkları haslardan ayır.*

* Bu gazelin üçüncü, dördüncü ve yedinci beyitleri Arapçadır.

CVIII

Tur Dağı'nızdan bir yana geri döndük biz, geri döndük; bize bakın, bize bakın da nurunuzdan bir nur alalım.

Her varlık isteyen, cömertliğinizden ganimetlenir; her güçlüğe düşen, kolaylamanızı elde eder.

Sizin korumanıza kavuşan musibetlere düşüp kötüleşmez; yardımınıza ulaşan yeryüzünde hiçbir şeye aldırış etmez.

Bütün yeryüzündekilerin gözleri, sizin hemencecik oluveren işlerinizi görüp hayran olmuş; ortada kimsecikler görünmezken kim gelir de kim güder bu sürüyü?

Sizden bir yel esmezse gönüllerimiz doğru yolu bulamaz; sizin evlerinize yakın olmazsak gözlerimiz aydınlanmaz.*

* Bu gazel Arapçadır.

CIX

Bahçende Tûbâ ağacının gölgesinde olduğumdan adamakıllı işe giriştim; oyuna başladım, çalgıcıyı bekleyecek vaktim yok benim.

Gölge gibi güneş ışığının çevresinde dönüp duruyorum; gâh secde ediyorum ona, gâh başımı ayak edinip duruyorum.

Güneşin ışığındaki gölge gibi gâh uzamadayım, gâh kısalmada, var oldum, varlığa burundum mü baştan başa Firavun'um, yok oldum mu Mûsa'yım.

Kalem gibi Tanrı buyruğunun iki parmağı arasındayım; Mûsa'nın elindeki sopa gibi gâh sopayım, gâh ejderhâ.

40 Sopa düşüncedir, aşkınsa düşüncesi yoktur; sopa aklın malıdır, yâni ben körüm der.

Can bir işarete bakmada, her an ağlayıp duruyor; yol başına dikilmişim, bir evet sözünü bekliyorum.

Bu elden değilim ben, garibim ben, garip; mademki burda huzurum, kararım yok, elbette bir ildenim ben.

CX

A âşıklar, yıldız gibi ateş kesilmişiz biz, hasılı o ay parçasının çevresinde bütün gece dönüp oynamadayız.

Güneş meydana çıkınca yıldız kaçar gider; güneşimizin yüzü yokken bil ki âvâreyiz, serseriyiz biz.

Haydin a âşıklar, haydin a şu işe girişenler, burda işe yarar, iş başarır bir şarap var, çünkü biz bu işin ehliyiz.

Her seher çağı güzeller peygamberinden şu haber gelir: Haydin a çaresizler, âşıklara çareyiz biz.

Hepsinden de lebbeyk, lebbeyk narası coşmuş; diyorlar ki: Mâna mushafı sensin, bizim her birerimizse otuz cüze bölünmüşüz.

Öldürülenlerin kan pahası, mademki onun kanlı bakışıdır; kanlar içen çocukcağız gibi biz de kendi kanımıza bulanmışız.

Tur Dağı bile onun şarabını içince kendinden geçti, körkütük sarhoş oldu; ne demirden dağız biz, ne mermer kaya.

Feleğin harmanında dönüp öğütülmedeyiz amma kesseler bizi, arpa arpa etseler gene de sırrının bir arpa kadarını bile söylemeyiz.

* İsa gibi biz de beşiğe benzeyen şu bedene bağlıyız amma Meryem gibi Tanrı nuruna gebe kalmışız.

Bizi, şu aklının töresine uyup da aramaya kalkışma; çünkü biz onun aşk ovasında töreden de dışarı çıkmışız, yasadan da.

* Aşk delidir amma biz delinin de delisiyiz; nefis kötülükleri buyurur amma bizim buyruğumuz ona da geçer.

Bir dön şu seferden a dinin övündüğü Tebrizli Şems, Allah için olsun gel; bir tek aşka tutulmuşuz, sana âşıkız biz.

CXI

Kim, o gözler nurunu gördüm derse getir onu bana, bir gözlerine bakayım; çünkü ben gözleri sınamayı bilirim.

Hayalinden bile kem göz ırak olsun, dün gece bize öylesine lûtfetti ki utancımdan sehere dek kulağımın ardını kaşıdım durdum.

Gerçi o kendince düzencidir, yankesicidir amma ben eşyalarının içinden geçer akçeler çalmışım onun;

Fakat iş işten geçti, benden daha da hırsız birisinin bulunduğunu duymuşum da hırsızlıktan ayağını çekmişim artık.

Bütün kuşlar kendi kanatlarıyla uçar, bense kolumdan kanadımdan geçmişim, kolsuz kanatsız uçmuşum.

Ben boyuna kendi taşımla kendi kadehimi kırmışım, kendi pençemle kendi perdemi yırtmışım zaten.

Kendi tırnaklarımla kendi kökümü kazımışım; göz bulutumdan can çayırlığına yağmışım.

A gönlü kara lâle; halim tersine dönmüş, ne diye gülüyorsun? Ektiğimi ilkbahar gösterir sana.

Baharım, efendiler efendisi Tebrizli Şems'in baharındandır, bu yüzden görünüşte ağlamaktayım amma içim tamamıyla gülüştür benim.

CXII

O cefacı dilberin cefasına kırılmam demedin mi sen? Onun aşkıyla bütün dünyayı birbirine katarım demedin mi sen?

Onun elini tutup sıkı sıkıya, o canın, o gönlün uğruna canımı veririm, gönlümü feda ederim diye ahdetmedin mi sen?

A gözümün nuru, mademki gözünün ışığıyım ben, beni uzak görme; bir başını kaldır da yukarıya bak, penceredeyim ben.

A ipucu, neşelere dal, zāmanın İsa'sısın sen; gerçi dikiş iğnesine benzerim, her yere girerim amma şu pencereden başını çıkar da aşağıya bak.

Kıyamet günü aşkın bir ateşi olacak, bir dumanı olacak ya; işte o ateşin yalımı, ışığı sensin, dumanı da benim.

O yüzlerce ilkbahara değer sevgilinin gül bahçesine benzeyen yüzünü görmezsem lâle gibi gönlüm yanar, kararır, süsen gibi yüzlerce dilim olur.

70 A Tebrizli padişah Şemseddin, sana bir tek âşık olarak ben yeterim; meclis gününde mum gibi yanar, o meclisi ışıtırım, savaş günüyse demirim, dayanır da dayanırım.

CXIII

Gözünü aç da cana bak, onu tutmuşum, çeke çeke sevgiliye götürüyorum; o ezelî bayrama kurban etmeye götürüyorum şu canı.

* Mademki canlar güvercinliği ondan ayrı düştü, ne diye şu kimyonu almışım da Kirman'a götürüyorum, tereciye tere satıyorum?

Her şey aslına sevine, güle gider, ben de o yüzden canı sevine, güle aslına götürüyorum.

Şekerkamışı diş altına düşmedikçe tadı nerden belli olur? Şekerkamışına benzeyen canı dişin altına götürüyorum ben.

Altın madende bulundukça parlaklık elde edemez; onu azar azar madenden alıyor, tezce kuyumcuya götürüyorum.

Ateşin dumanı küfürdür, ışığı iman; bense can mumunu küfrün de ötesine götürmedeyim, imanın da.

Eteğimin altına bir güneş almışım, güneşi inkâr eden her buluta delil olarak göstermeye gidiyorum.

A Tebrizli Şems, sana armağanım gönül denizinin incisidir; fakat tertemiz canından utanıyorum da deniz gibi gizlice getiriyorum.

CXIV

Güzelim yüzün kötülük eder, bense iyiliği kötüye veririm; çok pişkin bir âşıkım, şu ayıbı kendime veririm, kendimden bilirim ben.

Âşıkın ayıbı öylesine bir ayıptır ki dünyadaki övünülecek şeylerin hepsinden utanır, hiçbirini mühimsemez; bu bakımdan o sonsuz, sınırsız işreti ayıplar giderim.

Bilgi, çadırını açar, lûtfeder, beni sararsa, bilginin bütün harflerini tutar, ebcedin boynuna korum ben.

(s. 203) Sevgiden başıma bir altın taç konursa tahtımı yüceltir, ta Ferkad yıldızının üstüne kurarım.

Dirilin suyunda şeklim, sûretim gizlenince şeklimi, sûretimi götürür, Ahmed'in şeklinin, sûretinin önüne korum.

Bil ki Tebrizli Şemseddin'in adını yazdım mı, gönlün dileyip özlediği şekeri sanki kâğıdın karnına korum ben.

CXV

Güneşim, yıldızım, şekilden üstün olduğu için anlamlar âleminden anlamlar âlemine geçer dururum, pek hoşum, pek.

Böylece anlamlar âleminde kaybolup gitmem daha da hoştur; bir daha şekil âlemine gelmem, iki dünyaya da bakmam.

Anlamlar âleminde, o âlemin rengine boyanmak için eriyip gitmedeyim; çünkü anlam suya benzer, bense o suda şekerim sanki.

Hiç kimse canına doymaz, canından bezmez; benimse şu anlam âlemi yüzünden şekil aklıma bile gelmiyor vesselâm.

Can âlemindekilerle bir bahçeden bir bahçeye salına salına gezmedeyim; kızıl gül gibi lâtifim, nilüfer gibi tazeyim.

Beden gemisini dalgalarım tahta tahta kırıp dağıtınca varlığımı söküp atarım, çünkü kendi kendimi demirlemişim zaten.

Yüreğimin katılığından işimde gevşeklik gösterirsem denizden hemencecik ateşimin yalımları çıkar, deniz alev alev yanmaya başlar.

Onun ateşinde altın gibi gülüyorum, hoşum; çünkü ateşten çıkarsam, tıpkı altın gibi sararır solarım.

Bir afsun okundu da balık gibi onun yazısına baş koydum; bakalım kardeş, yazısından başıma neler gelecek?

Şekle doydum da sıfatlar âlemine geldim; her sıfat diyor ki: Buraya gel, dal bana, yemyeşil bir denizim ben.

Tebrizli Şems, bana İskender gibi taç, taht, saltanat verdi de hasılı anlam ordusuna başbuğ kesildim.

CXVI

Vefasızlık etmiyorum diye işvelendin; yeter artık, yeter, köylü değilim ya ben.

Âşıkları hançerle boğum boğum kesip ayırdın; sonra nasıl oluyor da ayrılık fikrinde değilim diyorsun bana?

Âşıklar arasında demirden bir dağım ben; hevâî değilim, her yelle yerimden oynamam ben.

Suyla yağ gibiyim, herkese karışamam, herkesle birleşemem; çünkü gurbete düşmüş canım, bir ilden değilim ben.

A eyvahlar olsun, ne yapayım, ne edeyim diye düşüncelere dalmış kişi, ev sahibiyim, buyruk benim, başıboş adam değilim desene.

Ne yapayım, ne edeyim demem ben; deniz beni nasıl sürükler, götürürse giderim; denize gark olmuşum, sakalık kaydında değilim.

Yalnız şu gamım var: O, kendisini örtüsüz, perdesiz bir göstersin; varlığımın kaydında da değilim, kendimi gösterme düşüncesine de düşmem.

CXVII

Kendimi diken gibi gördüm de gülün yanına kaçtım; sirke olduğumu gördüm de şekerle karıştım.

Zehirle dolu bir kâseydim, panzehirin yanına geldim; tortulu şarapla dolu bir sağraktım, o şarabı abıhayata döktüm.

Dertli bir gözdüm, İsa'ya el attım; kendimi ham gördüm, bir pişmiş olgun kişiye sarıldım.

Aşk mahallesinin toprağını can sürmesi buldum; sürmeyi çektim de letafette şiir kesildim.

Aşk diyor ki: Doğru söylüyorsun, pek lâtifsin amma bu güzelliği kendinden görme, ben yel gibiyim, sen ateş gibisin, seni yalımlatan benim.

CXVIII

Bütün dostlarımız gittiler, yapayalnız kaldık; kimsesizler kimsesini, yalnızlar dostunu her an çağırıp durduk.

Bütün dostlar hayal gibi önümüzden çekiliverdiler; biz de tuttuk, sevgilinin hayalini önümüze aldık.

Bir an oluyordu, sevgisinin ırmağından sular alıyor, gönüle serpiyorduk; bir an oluyordu, ağacının altında meyve silkiyorduk.

Bir an oluyordu, bize şekerler, inciler saçıyordu; bir an oluyordu, şekerine üşüşen sinekleri kovuyorduk.

Hayali kapıdan girince kapısına kapıcı kesildik biz; hayali çıkıp gidince de o kapıda kalakaldık biz.

CXIX

Bir kere daha gönülden de olduk, akıldan da, candan da; sevgili geldi, biz aradan çıktık gittik.

Yokluktan yüz çevirdik, varlığa yöneldik; izinin tozu görünmeyeni bulduk, izden vazgeçtik.

Denizden toz kopardık, dokuz göğü aştık; zamanı da bıraktık, yeryüzünü de, gökyüzünü de.

İşte şimdicek sarhoşlar geldi çattı, yol verin, çekilin yoldan; yok, yok, yanlış söyledim, yolu da bıraktık biz, yolcuları da.

Can ateşi, beden yeryüzünden baş çekti, yüceldi; gönülden bir feryattır koptu, bizse feryat edip, ağıp gittik.

Sözü az söyleyelim, söylesek bile az kişi anlasın; sen şarabı fazla fazla sunmaya bak, biz iş erleriyle çoktan gittik.

Varlık kadınların işidir, erlerin işiyse yokluktur; şükürler olsun yokluğa ercesine, pehlivancasına daldık biz.

CXX

Ne hoş gündür o gün ki o sevgiliyi konuk ederiz; gözümüz onun güzelim yüzünden bir güzellikler diyarı olur.

Gönüllerimizde ayrılık dağından bir dert varsa, onun güneş yüzüyle o derde bir derman buluruz.

Miskler saçan saçlarını elimize verirse o miskler saçan saçlara biz de canlarımızı feda ederiz.

Aşk yeliyle dağılan o saçlarla oynamaktan daha güzel bir oyun varsa göster bize; o oyuna başlayalım.

Gönlümüzü nasıl incitmek dilerse öyle incitir o; onun gönlü ne buyurursa onu yaparız biz.

Bunu yaparız biz, bu, yüzlerce defa minnettir canımıza; canla, gönülle hizmet ederiz ona, o padişahın hizmetinde bulunuruz biz.

Rahmetinin güneşi toprağımıza vurunca toprağımızın bütün zerreleri ona karşı oynar durur.

Kapkara zerrelerimizi onun ışığıyla ışıtırız, şaşırıp kalan gözlerimizi onun yüzüyle aydınlatırız.

Bir sopaya benzeyen, kuru bir dala dönmüş bedenimizi onun aşk Mûsa'sının eline veririz de mucize gösteririz, onu bir ejderhâ haline sokarız.

Dünyadaki bütün şaşılacak şeyler, bize şaşsa yeridir; çünkü biz böyle bir Firavun'u tutar da İmranoğlu Mûsa yaparız.

Ben yarım söyledim, sözün gerisi de bu söylediklerimden anlaşılır artık; yahut da gizlilik günü için yarısını da gizleyeyim.

CXXI

O ay parçası güzel, güzellikle tutar da kabul etmiyoruz diye bir lâf ederse dinlemeyiz; çünkü bu mektepte her hocanın şanı şöhreti yoktur.

Sen Yusuf gibi töhmet altına gir de zindana atılmaya bak; çünkü adı sanı kötüye çıkandan, zulmedenden başkası zindana giremez.

Akıllının yeri, topluluğun oturduğu yerde başköşe, delinin yeriyse zindanın dibi; hapse, töhmet altına girmek âşıkın işi, tahtla minberse bilgin kişinin yeri.

Senin aşkını umanın, ümidini aşkına verenin başka ümidi pek kalmaz, hırsı, tamahı azalır; aşkınla konuşan, çok söz söyleyemez olur.

O gökyüzünün arslanı, pençesini arslanların kanına batar; kanlı bakışları vardır onun, zulüm görmeden hiç ürkmez, hiç gam yemez.

Söylesem de, söylemesem de, coşsam da, sussam da bu fitneyle başım hoş benim, var git sen, sağ esen ol.

Yemek zamanı bu anlamlar, insana esriklik verir, bu alâmetler, insanı şaşırtır amma gene de tulumun ağzını büz ey saka.

CXXII

Bahaneler eder, söze girişirsen ne söylersen söyle, kabul etmiyoruz, kabul etmiyoruz; evde işim var diyedur, dinlemiyoruz, dinlemiyoruz.

Yarın gelirim, lûtuflarda bulunurum demişsin meselâ; delili, senedi olmayan bir vaad bu, işitmiyoruz bile, işitmiyoruz.

Hastam var, gönlüm dertler içinde, aklım karmakarışık demişsin tutalım; bu bir aldatış, bir masal; kabul etmiyoruz, dinlemiyoruz bile.

Annem, annece dedi ki diyorsun, yemi, tuzağı gördün mü yola düş, bu çeşit sözler söyle; fakat biz duymuyoruz bile bu sözleri, duymuyoruz bile.

Bana diyorsun ki: Bugün dertliyim, işim var, hamama gideceğim; tası tarağı da gösteriyorsun; fakat kabul etmiyoruz biz, kabul etmiyoruz.

Şu yüce eşikten başka bizi nereye çağırsalar sonucu, aldatırlar bizi; duymuyoruz sözlerini, işitmiyoruz bile.

Sarhoşların başucuna gelmede, onlara merhamet etmedesin; bu filân adamdır, bu feşman kadın diye bir bir gösteriyorsun amma duymuyoruz bile, duymuyoruz bile.

Diyorsun ki bana: Sahibimiz bir bizim, ben işin sonunu düşünüyorum, nihayet ortaya düşersin; duymuyoruz, işitmiyoruz bu sözleri.

Korkayım da bir şeycikler sormayayım diye yüzünü ekşitti; fakat a hayali kocakarı, kabul etmiyoruz bu düzeni, kabul etmiyoruz.

Öfkeyle elimi ısırdın da aşkından vazgeçtim demeye koyuldun; fakat a tek dilber, bu bir yanıltmaca; kabul etmiyoruz, duymuyoruz bile.

(s. 204) Hepsini anlatmak, düzenlerini bir bir saymak mümkün değil; hilene, düzenine son yok ki; duymuyoruz, işitmiyoruz bile.

CXXIII

Bu ne eğri huydur, bu ne kötü iştir ki yüz binlerce gam yiyip duruyoruz; sarhoşlar topluluğunu çağır da beraber şarap içelim onlarla.

150 * "İçerler" diye anlatılan mecliste iyi, hayırlı kişilere sundukları şarabı Cüneyd'le Bâyezîd'le, Şiblî'yle, Edhem'le içelim.

Göğümüzdeki Ay bulutla örtülmez ki gecenin cefasını çekelim; âşıklara ölüm yok ki yas gamına dalalım.

Bize karşı bir kadın ōlan şu nefis de kim oluyor ki ona kılıç vuracağız; yaralayacaksak Rüstem'i yaralayalım, yaralanacaksak Rüstem yaralasın bizi.

Dünya adam yiyicidir, dünyadaki halkı yer durur; yaratansa bizi dünyayı yiyelim diye gönderdi.

Şu dünya bir hilebazdır, yarın, diye vaad eder durur; a güzel oğul, biz ondan akıllıyız; çünkü içinde bulunduğumuz ânı biliriz ancak.

Periden doğmuşsak periler geceleri toplantı yapar; Âdemoğluysak o şarabı insanlarla içelim.

Gâh o elden avuçtan varlık, sarhoşluk incisini alalım; gâh o tefle naralar atalım, zîr, bem perdelerinden feryatlar edelim.

Balıklarız biz; aşk deryasından başka sâkîmiz yok; az da içsek, çok da içsek deniz tükenir, azalır mı hiç?

Gâh gökyüzü gibi karnımızı Ay'la, Güneş'le dolduralım; gâh Güneş gibi, karnımız olmadığı halde bütün bulutları sömürüp yiyelim.

A Tebrizli Şems, sen bir padişahsın, bizlerse kuluz; hasılı senin devrinde Cem kadehiyle şarap içeriz biz.

CXXIV

160 Küpün ağzını kapadım, yanı açıldı; küpü yapan bilir küpün huyunu.

Testiler küpe muhtaç, küpler ırmağa; küpte ne olabilir? Irmakta ne varsa o.

Nice sarhoşlar var ki kimsecikler küplerini görmemiş; küpü bulmak ümidiyle, küpün kokusuyla bütün bir âlem kıvranmada, altüst olmada.

Yüce kişiler de, aşağılık adamlar da o küpün kokusunu almasalardı her toplulukta küp dedikodusu olur muydu, her yerde küpten söz edilir miydi?

Küpünün kokusu, halkı meyhanecinin testisine düşürdü; binlerce Türk, binlerce Rum ülkesi halkı, küpe kul oldu, Hintli köle kesildi.

Bir cadı küpe biner, şehir şehir koşturur, gezer; küpe binen cadı, bütün cadılara acı acı güler durur.

A gönül, şarap gibi sarhoş bir halde, kendinden geçerek kendi başına dolanadur; böylece küpün kokusuyla yürü, var git küpe kadar, gör küpün yüzünü.

Küpe var da dünyadan kaçıp göçmüş bir sarhoşu gör a amcasının canı ciğeri, küpün yanına yıkılakalmış o, benim küpün dayısı diyor sanki.

Yüzünü bu yandan o yana çevir, bu yanda dedikoduya, söze, bahse yol yok; altı yandan da geçtin, kurtuldun mu o vakit bulursun küpü.

CXXV

A balçıktan yapılmış aşağılık dünya, seni tanıdım tanıyalı yüz binlerce mihnetle, yüz binlerce eziyetle, belâ ile tanıştım, biliştim.

Sen eşeklerin yayıldığı yaylasın, İsa'nın konak yeri değil; eşeklerin şu yayım yerini nerden de tanıdım ben?

Sofranı döşedin döşeyeli bana bir içim tatlı su bile vermedin gitti; elimi, ayağımı fark ettim edeli elimi, ayağımı bağladın gitti.

* Eli ayağı nasıl bağlamazsın ki? Sana Tanrı beşik adını taktı; fakat elimi ayağımı fark ettim artık; elimi ayağımı çözeceğim ben.

A çiçek, şu çocukluk çağında nasıl oldu da tamamıyla olgunlaştın dedim çiçeğe; çiçek dedi ki: Seher yelini tanıdım tanıyalı çocukluktan kurtuldum ben.

Kendisinden havayı öğrendiğim kişinin havasına uyayım da ağaç gibi yeraltından ellerimi yücelere uzatayım.

Yüce dal, yücelerden gelmiştir de onun için yücelere ağar; ben de aslıma ağayım, çünkü aslımı tanıdım, bildim ben.

Niceye bir aşağı, yukarı deyip duracağım? Mekânsızlık elidir benim aslım; bir yerin ehli değilim ben, bir bak, nerden neyi tanımışım ben.

Hayır, sus artık, yok ol, yokluğa var da hiçbir şey olma; bir bak da gör, her şeyi yoklukta tanıdım, gördüm ben.

CXXVI

Padişahlar padişahı Şemseddin'den bir kadeh elde ettim; o kadehin içinde güneş çeşmesini buldum ben.

Göğsünün, bedeninin parıl parıl parlamasına karşı, göz dayanamıyor; Tanrı'ya şükürler olsun ki böylesine bir dilber buldum ben.

Sevginin adalet âmiri, iki dünyada da bir eş buldum, bir dost elde ettim diye gamın bir yılan gibi başını eziyor.

Büklüm büklüm saçlarına daldım da şaşılacak bir şey elde ettim; miskler içine girdim de bir amber buldum ben.

Dudu kuşuna benzeyen canıma bakarsan görürsün ki kanatcağızlarını çırparak şekerler buldum ben diye lâ'l dudaklarının çevresinde uçup durmada.

Sorarlarsa sana anlat da de ki: Lâ'l renkli kadehte âşıklığı buldum, sarhoşluğu, gençliği buldum, şaraba düşkünlüğü buldum ben.

Birisi tutar da inkâr ederse boynunu bağla da bir münkir buldum diye o yüzü karayı çeke sürüye getir.

Saçlarıyla çevrelenmiş ateş gibi yalım yalım yanan yüzüne bak; miskler, amberler içinde burcu burcu tüten bir buhurdan buldum ben.

Lâ'l dudaklarını açar da inciler saçarsa de ki: Güneşte bir rahmet kapısıdır buldum.

Pişmiş baş satanların dükkânlarında olduğu gibi sayısız başlarla yürekler, önünde onun; o başların içinde bir baş buldum ben.

Dikkat edince gördüm ki o baş, onun aşkıyla dopdolu olan benim başım; hasılı ben iki dünyadan da dışarı, bir bakılacak, bir bakış yeri buldum.

O güneşi inkâr edeni Öküz burcunda gördüm, öküz aradım da kendi Öküz burcumda bir eşek buldum ben.

190 Rüstem yüreklilerin safını aradım, padişahı gördüm, ondan vazgeçtim, saflara sığmayan bir saflar yaran er buldum.

Gemiyi boyuna Tebriz'e sürdüm amma bir türlü gitmiyordu; bunun üzerine baktım da gemimin canımla demirlemiş olduğunu anladım.

— N —

CXXVII

Şemseddin, Yusuflardan da güzel, nazeninlerin de nazlısı, nazenini; bütün padişahlara, bütün yüce kişilere naz edip durmada.

Onun yeri, şerefi, yücelerden, başbuğlardan yüzlerce kat üstün; merhametli Tanrı'nın rahmetine ulaşanlara bile naz ediyor o.

Tanrı sıfatlarıyla sıfatlanmış, olgunluğa erişmiştir o; padişahlık tahtına oturmuş, taca tahta naz etmededir o.

Meclis onunla güzelleşmede, savaş onun yüzünden yatışmada; dünya lûtfunun meclisine de naz etmede o, savaşına da.

Tanrı, özünün hazinelerinin anahtarını onun önüne koymuştur; Tanrı, aşklarla, mahabbetlerle nazlı nazenin bir hâle getirmiştir onu.

Yüz binlerce ay arasında güneş gibi parlar durur; padişahların övüldüğü sözler içinde onu öven söz, nazlı nazenin sözüdür.

Onun ayak bastığı yere toprak kesilen, yücelerden de yüce olur; o bütün esrikler içinde nazlıdır, nazenindir.

Tanrı haslarının bile çekindikleri dalgalara dalar, o tehlikeli dalgalar arasında nazlı nazenin yatar, uyur o.

CXXVIII

A âşık, gözünü aç da dört ırmağı da kendinde gör: Su ırmağı, şarap ırmağı, süt ırmağı, bal ırmağı.

A âşık, kendine bak, âleme kapılma; filân şöyle diyor, feşman böyle diyor deyip durma.

Filân bana diken diyor, feşman adımı yasemin takıyor demeyen, her söze, herkese boş veren can gözü açık gülün kuluyum kölesiyim ben.

Filân sana gâvur demiş, feşmansa din eri; vazgeç bunlardan, gözünü aç, bundan böyle halkın gözüyle bakma, yürüme.

Hey gidi hey; sana Tanrı öylesine bir can gözü vermiş ki mahmur bakışlarına karşı Cebrâil'in yüce, büyük kanadı bile secdeye kapanır.

Nerkis gözlerini yumup leş yiyen akbaba gözlerini açma, can gözünü yumma, şaşı bir gözle bakma.

Şekil, sûret âşıkları şekle, sûrete düşmüşler; bal ümidiyle ayran çanağına düşen sinek gibi tıpkı.

Neşelen ey ölümsüz ululuk ısının aşkına düşen, o çeşit kanatların olduktan sonra balçıktan ne gam sana.

Cebrâil'in bile boyuna sana kul köle olmasını istiyorsan yürü, Âdem'e secde et a rahmetten sürülmüş şeytan.

* Kanlar içen çölün Kâbe'mden haberi olsaydı her yanda bir gül bahçesi, her yanda arı duru bir ırmak görürdü.

A insanların iyisine kötüsüne bakıp kalan, buna razı oldun ya, ne diyeyim? Artık Tanrı yardımcın olsun senin.

* Tanrı emanetlerine gök bile dayanamadı; fakat Tebrizli Şems onları yeryüzüne nasıl da yayıyor.

CXXIX

Bir dilim ekmek için bunca maskaralığa düşmüşsün a boynu kırılasıca; ekmeğin çevresinde dönüp dolaşman, kararmış gönlünü büsbütün bütün karartmış.

A maskara, aynada kara yüzünü, kör gözünü gördün de ahmaklar gibi tuttun, aynaya güldün, aynayla alaya kalkıştın.

(s. 205) Fakat alayın aynayla değil, kendinle; çünkü yüzün, her aydın gönüllünün alay edeceği bir yüz.

Gönlü kararmış ikiyüzlü yüzünle alay et; çünkü baştan ayağa dek maskaraya alınacak bir kaltabandır o.

Kendi kanına girene ben ne yapabilirim, elimden ne gelir? Hırsızlık eden, merdivene çıkarılıp darağacına çekilmeyi hak eder.

Tanrı aşkına düşenlerle alay eden kişinin başına kahraman cellâdın kahır kılıcı iner.

Yerdeki insanlarla gökteki melekler kadar ibadet etmiş olsa bile Tanrı kahrı bir soluk almaya bile bırakmaz onu.

Âdemoğlu olan İblis'ten ibret alır; İblis, Âdem'le alay etti de yüzü karardı gitti.

O gönlü kararmış zalim, gönül ehline bühtanlar eder, onlarla alaya girişir, onlara acıklanır, hayıflanır.

Şeriat sahibi Ahmed'le Ebû Cehil alay ederdi; korkak Firavun da İmranoğlu Mûsa'yı alaya alırdı.

Onlar dayandılar da sonucu, Tanrı kahrı erişti; Tanrı kahrının dumanı tepelerine çöküverdi.

Ciğerler hasetçilerin kınamalarından kan kesilir; onların alaylarının derdi, insanın canını dağlar.

Onlardan kaçsan da yapayalnız bir mağaraya sığınsan gene aşk, çevgen gibi seni çeker, ortaya atar da,

Her donmuş, uyuşmuşun zehrini tattırır, her hasetçiden bir armağan sunar sana.

Dünya kurulalı âşıkların başlarına hep bu gelir; her vakitte âşıkların işleri güçleri budur.

Aşk dinindeysen kınanmaya gönül ver; düşmanın alayından, gücünmesinden yüz çevirme.

Âşıklık tunç işçiliğine, yahut da demirciliğe benzer; bu sanatlarla uğraşanların yüzleri, daima karadır.

Tunç işçisinin, demircinin yüzü, külhandan, kazandan kararır; fakat kazanın çevresi de tamamıyla kararır gider.

Sonunda âşıkların yüzlerindeki kara da onlarla eğlenen kişinin, onlara söz edenin, onları kınayanın yüzünü karartır.

Şekle, görünüşe çekilen aşk bile hasetçilerin düşmanlığını çeker; hele dilediğini yapan, şekli, görünüşü yaratan padişaha.

Hele şekli düzen, şekli bozan, saltanat bağışlayan, eşi, dengi bulunmayan, cana canlar katan, gönüller kapan, iki dünyanın da sığındığı o gözle,

Hele Tanrı sırrının haslar hası eşsiz Şemseddin'e, Tebriz'in övündüğü ere, varlığın özüne, yürüyen ışığa aşk çekilirse neler gelmez adamın başına?

CXXX

Her kart puştun haddi mi benim işime karışmak? Onların nefisle bulaşık vasıfları uzak olsun sevgilimden.

Onların verdiği utanç, onların ettiği habislik, düzen yüzünden sevgilimi övüş vazifesini bile bıraktı şu uyanık gönlüm.

Lânet toprağı, o kötü damarlı zalimin başına ki, kötülüğüyle benim yolumu yordamımı darmadağın eder.

* O eli kesilmiş hırsız, benim hikmetimi, felsefemi çalar da sonra pazarımın başında dükkân tutar, bu hikmeti satmaya girişir.

Yüzümden de utanmaz; amma utanma nerde, o nerde? Sırlarıma ait ne öğrendiyse hepsi de haram olsun.

O harami, ne yana gitse kötülüğünden yol yitirir; hey yarabbi, hey ululuk ısısı Tanrım, sevgilime bir saygı da göstermez o.

Keskin anlayışla, yahut iç temizliğiyle Arş'ın yücesine çıktın da sevgilimi andın ha.

A yoksul gönlüm benim, adam olmayanla eş dost olmaktan ürkme; çünkü ehil olmayanlar, çaresiz kötülüklerde bulunacaklar; bu böyle gelmiş, böyle gider.

Edepsizlerle kötü inançlılar da su içerler, ekmek yerler; bunu görürüm de arlanırım; bu âr ekmek bile yedirmez bana.

Fakat sabret hele, o ay yüzlüden bir müjde gelsin; sabret hele, inciler yağdıran bulutum bir yüz göstersin.

Sabır dediğim de şudur a gönül: O arılık duruluk denizini övüşten kalma, yüz çevirme, evet, sözümü dinle benim.

Tutalım anlamların inceliği yüzünden dünyada anlayış kalmamış; inciler saçan can ve gönül denizimin kokusu gider mi hiç?

Başkaları ondan bir koku alamasa bile efendiler efendisi padişahımın, padişahlar padişahı Şemseddin'imin bir koku almaması mümkün mü? Kıyamete dek işim gücüm ona tapı kılmak.

Can şarabımdan lâleliklerle, gül fidanlarıyla bezenmiş Tebriz bitip duruyor da yanağıma vuruyor, yüzümde cilveleniyor.

A nazlı nazenin havam, a kimseyi incitmeyen padişahım, a efendim, bütün bu gayret, senin sırrının gayreti.

Ben senin sır saklamanda bir kıyaslamaya giriştim, fakat kıskançlığını bir türlü ölçemedi pergelim.

A efendim Şemseddin, bunca örtünün ardından senin uyanıklığın, bilirim ki benim şu ağlayıp yalvarışımı duyar.

Bir taşlık yurdu olan şu göğsüme her yandan gelen taşlar da Tanrı gayretinin ışıklarından gelmede; görüşün bunu da görür.

Şu can süvarisinin senin obandan başka bir yerde durmasını, başka bir yerde atından inmesini, kereminden revâ görme.

Senin obandan başka bir yere konarsa ben yok olmamı isterim Tanrı'dan, Tanrı yardımcı olsun bana.

Dün gece gördüm ki bir damarda yüzlerce heves var, yüzlerce yılan yumurtası; bakalım şu yılanım neler edecek diye bir sınamaya koyuldum.

Bir de gördüm ki bir yılan olmuş, her anda büyümekte; yaptığım işten, düştüğüm sanattan pişman oldum.

Pişman oldum da onu öldürmeye kastettim, oysa kahrından zehirli dişleriyle yeryüzünü ısırıp kemiriyordu.

Âdeta, böyle talebe diyordu, nasıl olur da kötülük eder, kötü damarlılıkta bulunur da baş çeker, isyan eder? Tanrım, sen emeğimi, bağışımı zâyi etme.

CXXXI

A güneş, bir kere daha evi ışıkla doldur; dostları sevindir, düşmanları kör et.

Çık tepenin ardından, lâ'l yap taşları; bir kere daha koruğumuzu oldur, üzüm haline getir.

A güneş, bir kere daha yeşert bağı bahçeyi; yazıyı, ovayı giyindir, doldur hurilerle.

A âşıklar hekimi, a gökyüzünün ışığı, tut âşıkların elinden, çare bul hastaya.

Böylesine ay yüzün bulut altında kalması insafa sığmaz, bir an içinde bulutu uzaklaştır o ay yüzden.

Dünyayı ışıklarla doldurmak istiyorsan elini çek yüzünden; dünyayı karartmak istiyorsan ört yüzünü.

CXXXII

Keşke canım, senden başka kimsecikleri bilmeseydi, tanımasaydı; anlamları bilen canım, senden başka hiçbir şeycik bilmeseydi.

Ne kimseyi reddetseydim, ne tereddüde düşseydim, ne kabullenseydim; tuzaksız, çerçöpsüz kendi ummanıma dalıp gitseydim.

Yüzünden başka ne görürsem gözümün nuru azalıyor; a benim perdeye benzer kirpiklerim, yol vermeyin herkese.

Aşkın inceliklerinden pek inceldi canım; gönül de istemiyorum, can da istemiyorum, nerde benimki, nerde o?

Şirin sevgilimi kıskanıyorum da bulut gibi yüzüm ekşi; güneşe benzer yüzün, yeter bana delil.

Bir an bile yüzünü çevirme benden de ateşlerle dopdolu gönlümün dumanı gökyüzünü yakıp yandırmasın, ne var ne yoksa birbirine katmasın.

Sustuğum zaman senin gül bahçenden reyhanlar devşiririm; ağlamaya başlayınca da âlem reyhanımın kokusuyla dolar.

Sana karşı kim oluyorum ben? Adını taktığın biri; fakat sen neyimsin benim? Sultanım, padişahım.

Saçların yüzünü örtünce yolumu yitiririm; saçların küfrüm benim, yüzün imanım.

* A canıma feryadımdan da yakın olan, ya feryadım senden geliyor, yahut sensin feryadım.

CXXXIII

Benim ay yüzlülerin padişahı sevgilim hastalarının yanına geldi de dedi ki: A sapsarı yüzler, a benim safran bahçem,

Safran bahçemi sulayacağım, safranı abıhayatımla gül haline getireceğim.

Sarı da hükmümüze, fermanımıza uyar, kızıl da; gül de buyruğumuz altındadır, diken de; bizim yazımızdan, bizim fermanımızdan başka bir şeye uymaz.

Dünyanın güzel yüzlüleri, bizden güzellik çaldı; hepsi de zerre zerre bizim güzelliğimizi, bizim ihsanımızı gördü.

O ay yüzlüler, sonucu sararır solarlar, yüzleri gazel olmuş yaprağa döner; hırsızların bizim tapımızda halleri budur.

Gündüz oldu a topraktakiler, çaldıklarınızı geri verin; toprak nerde, mala mülke sahip oluş nerde, güzellik nerde a benim canım.

(s. 206) Gece oldu mu Güneş ortada yok ya, yıldızlar lâf etmeye başlarlar; Zühre, bu benimdir, bil der, Ay da bu benim der.

Müşteri, kesesinden Câ'ferî altınını çıkarır; Mirrîh, Zühal'e, bu der, benim keskin hançerim işte.

Utarid başköşeye kurulur, benim ululer ulusu der, gökler benim mülkümdür, burçlar canımdan doğma.

Fakat Güneş, seher çağı doğudan ordusunu çekti de ortaya çıktı mı a hırsızlar der, nereye gittiniz? İşte buracıktayım ben.

Zühre'nin ödü patladı, Ay'ın boynu kırıldı, Utarid benim parlak yüzümün karşısında kurudu, dondu.

Mirrîh'le Zühal'in işi, bizim nurumuza karşı bozuldu gitti; Müşteri iflâs etti, dağarcığıma muhtaç oldu.

Güneş birazcık meydanda at koşturdu mu bir sestir gelir: Kendine gel, kendine a edepsiz, meydanımdan çekil.

Güneş'in güneşiyim ben, git a Güneş, var git sen, batı kuyusuna baş aşağı düş, gir zindanıma.

Sabah çağı diril, doğu mezarından baş çıkar, mahşeri inkâr edenlere bürhanımı anlat.

Ona kurban olan Ay, herkese bayram kesilir; a bana kurban olan, senin bayramın benden doğan aydır.

290 * Tebrizli Şems, doğuda olmayan burçtan doğdu, parladı; zatının ışığı benim sınırıma, imkânıma sığmıyor da sığmıyor.

CXXXIV

A benim canıma can katan hayatım, perdeyi kaldır; kaldır ey gamımı yiyen, benimle düşüp kalkan, geceleri bana eş dost olan sevgili.

A vakitli, vakitsiz feryatlarımı duyan, a varlığımın bütün zerrelerine bir ateştir, salan.

Feryadım dağa vurdu mu dinlersen duyarsın ki dağın sesi de benim hey-hey naralarımla çift olur, o da seslenir benimle.

Sen her şekilden arısın, canlardan da temizsin; şeklin yok amma benim bütün şekillerimin mıhladızısın sen.

Zevksizlikten gönlüm bir iş görmeyi kurdu mu, bulunduğum ova gönül açıcı bile olsa daracık bir yerde bağlanmışa dönerim.

Sensiz zevk de, işret de, bağ bahçe de, fikir de, akıl da boş; bunların her biri baş ağrısı olur, ayağıma vurulmuş tomruk kesilir.

Kendimden ne kadar kaçarsam o kadar mahpus olurum kendime; ayağımın bağını çözdüm mü bakarım da ayağımı gene de bağlanmış görürüm.

Ümitsizliğe düşüveririm de ya bir gece vakti, ya da bir seher çağı, haydi derim, doğ, doğ, benim yüce damıma vur.

İşte o zaman şekerle, helva ile öyle bir hale gelirim ki kendimi kaybederim de bu benim derim, yahut da şekerim, helvam bu.

300 Bu gece, yalnızlık gecelerinden bir gece, bir merhamet et bize de sevda defterimi okuyayım sana bu gece.

Ney gibi, feryatlarım, vahlarım, eyvahlarım güzel, temiz çıksın diye dağarcığımı boşalttım bu gece.

Bundan böyle yel dağarcığıyım, ekmek dağarcığı değil; çünkü şu görür gönlüm bu feryatlarla aydın.

Derdimizin, hastalığımızın senden başka ilacı, dermanı yok; sen can Calinos'usun, benim Ebû Ali Sînâ'msın sen.

CXXXV

Başa hoşluk veren her şey sevgilimin bir kokusudur; gönlü hayretlere salan her şey sevgilimin bir ışığıdır.

Toprakta da, topraktakilerde de bütün bu coşkunluk neden? Meyhanecim yeryüzüne bir yudumcuk şarap döktü de ondan.

Kimi donakalmış görürsen bil ki kendi işine âşıktır; onun işine bakma, sen benim işime bak.

Yeryüzünün bütün sırları baharlarda meydana çıkar; benim baharım da gelince sırlarım biter, yeşerir.

Yeryüzünün gül bahçesi yeryüzü dikenleriyle örtülür, halbuki benim gül bahçem açıldı, saçıldı mı hiçbir dikenim kalmaz.

Güz mevsiminde hasta düşenlere ilkbahar bir şerbet içirir; fakat benim ilkbaharım güldü mü hastalığım depreşir.

Nedir bu güz yeli? Senin şu inkâr soluğun. Ya nedir şu bahar rüzgârı? Benim o ikrar soluğum.

CXXXVI

A âşıklar, her zaman içtiğiniz sinsin, yarasın, afiyetler olsun size; şu dünya şeker madeni olsun size.

A âşıklar, afiyetler olsun, şekerler olsun sesi, Arş'a dek, Kürsî'ye dek ağdı; Arş'ı da aştı bu kervan, ferşi de.

Deniz kıyısından ne diyeyim, ne söz edeyim? Can denizinin yok ki kıyısı; mekândan da üstün a âşıklar, mekânsızlıktan da.

A âşıklar, o izinin tozu belirmeyenden bir eser belirir diye biz dalgalar gibi gâh âyaktayız, gâh yerlere kapanıp secdeler etmede.

A âşıklar, biri sorar da derse: Kimsiniz a candan, baştan geçenler? İrkilmeden hemencecik deyin ki: Canın canına can olanlarız biz.

Birisi dalgıç değilse, yüzmek bilmiyorsa ne gam; can denizi, bağışlar mı bağışlar; çünkü o, incileri madene ucuzca, hattâ parasız bağışlar gider a âşıklar.

A âşıklar, şu şöyle olmalıymış, bu böyle olacakmış sözleri var ya; halkı almış, bir çukura sokmuş bu sözler; biz şöyleden de kurtulduk, böyleden de.

* Gayb âleminin av yerinden, "Sen atmadın, attığın zaman Allah attı" okları, yaysız, kirişsiz atılıp durmada a âşıklar.*

Gönlü arayıp bulmaktan ümidimi kestim de döndüm, geldim; bir de baktım ki sevgili sevgiliyle uyumuş, gitmiş a âşıklar.

* Metinde "k"nın üstüne bir ötrü konmuş; "Şüphe yok ki atılıp durmada" diye çevrilmesi gerekti; fakat "ok-yay" karşılaştırılması bakımından bu mutlaka "keman"dır, yâni yaydır. Tercemeyi bu düşünceyle yaptık; yanlış yaptıysak kusur bize aittir, üstünlük kusur bulana.

320 A âşıklar, dedim ki: Gönül, ne de güzel yatılacak yer seçmişsin; güldü de dedi ki: Gül alan, gül bahçesinden gül alır elbet.

Benim ayağımın altında da gül var, onların ayakları altında da gül; fakat bunu, inkâr edenlerin meclisinde nasıl söyleyeyim a âşıklar?

* Ne mutlu demdir, ne kutlu an, o zaman ki sevgilinin aşkıyla sarhoş oluruz da canımız gökle ipi ayırt etmez gider a âşıklar.

Bu aşk denizi, eşi görülmemiş bir denizdir; ne aşağıdadır, ne yukarda, ne de ikisinin arasında a âşıklar.

A âşıklar, Tebrizli Şems'in parıltıları doğudan belirdi mi, yeryüzü de can kesildi gitti, gökyüzü de.

CXXXVII

* Âşıkların gönüllerinde bir başka çeşit kuş uçmada; âşıkların kemiklerini alıp devlet kuşuna götürmede.

Yazık, yazık, n'olurdu gözün olsaydı da havaya bakıp hemencecik görseydin, âşıkların gönülleri nasıl da çekilip gidiyor.

Başları kesik develer, apıl apıl adımlarını yücelere basmada; âşıkların kervanında başı bedeninde deve arama.

Kıskançlığı, iz belirtmeden, izinin tozu belirmeyene git, iz belirtmeden demeseydi o cenaze uçardı.

Bir âşıkın kemiği mezarlığa geldi mi âşıkların sofracıbaşısı, ondan yüzlerce nevâle devşirir, hazırlar.

Âşıkın bir gerdek gecesi olan ölümünde, âşıkların gizli şeylerinin açığa vurulması doğru olsaydı, her zerre tef çalar, el çırpardı.

Âşıkın bedeni bir define gibi yere indi mi, âşıklar göğünde yüzlerce pencere açılır.

A azizler, âşık kefene sarılmıştır amma Kafdağı'nı seyreder; şaşılacak şey; âşıkların ölümü bir göz boyamaktır, yahut da bir sınavdır âdeta.

Bir gül harmanıydı, safran dalının ölümüyle geldi geçti; fakat âşıkların safranı yüzlerce gül bahçesine değer.

A erlerin gayret peygamberi, ağzımı tutma da âşıkların dilinden iki üç espri söyleyeyim.

CXXXVIII

Bence mekândan göçmek, yolculukların en hayırlısıdır; mekânlar mekânsızlık âleminin perdeleridir.

Mekânlar sanki sudur, mekânsızlıksa tatlı bir deniz; arı duru su, gölcüklerde durdukça kokar, pislenir.

Söyleyişte, anlatışta, gönüle bir ferahlık vardır, gönül kuşu uçar sanki; fakat a gönlüm, gizlice uç, göz önünde, apaçık uçma.

Tavuklar yem yemek için avlunun içinde uçar; kuşlar da kurtulmak için havalanırlar, uçup giderler.

A yiğit, bu göçüşle o göçüş arasında fark var; biri alçaklığa uçuş, öbürü cennetlere uçuş.

Şu iki göçüşte de ilkönce bir zevk var; fakat sınanınca aradaki fark sonunda meydana çıkar.*

* Bu gazel Arapçadır.

CXXXIX

Bir hoşluk, bir güzellik, elinden çıkıp gitti mi gam çekme, kederlenme, iyi bil ki bir başka şekle bürünür de gene sana gelir o.

Çocuk, dadıdan, tayadan, sütten hoşlanmaz mıydı? Sütten kesilince o zevki şaraptan alır, baldan alır.

- Bu zevk, neliksiz-niteliksiz; fakat şekillere bürünür de belirir, şu balçık âlemde kaptan kaba boşalır durur.

Güzelliğini ansızın yağmurda belirtir, yel, onu gül bahçesine sürer, derken yerden çayırlar, çimenler, çiçekler biter, baş gösterir.

O zevk, gâh su yoluyla gelir, gâh ekmek, et yoluyla; gâh güzel yüzünden belirir, gâh at, eyer yüzünden.

(s. 207) Bütün bu perdelerin ardından ansızın bir gün çıkagelir de bütün putları kırar; o zaman ne bu kalır, ne o.

Uykudayken can bedenden çıkıp gider, hayal âlemine dalar, beden hareketsiz kalakalır ya, artık başka şekle bakma sen.

Dersin ki rüyada kendimi gördüm, sanki bir selviymişim, yüzüm bir lâlelik âdeta, bedenimse gül, yasemin.

* Fakat o selvi hayali geçer gider, can, evine döner gelir; işte bunda bilenlere bir ibret vardır.

Fitne çıkacağından korkuyorum, yoksa söyleyecek nelerim var; onları da söylerdim; fakat Tanrı benden daha da iyi söyler, sen eyerin tasmasını bırakma.

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilât; arpa ekmeğin yoksa bâri arpaya ait hikâye söyle.

Sonucu ey can Tebriz'i, gönül yıldızlarına bakadur da dünya güneşini Şemseddin'den vurmuş, parlamış bir ışık olarak gör.

CXL

Her seher çağı, vur erganuna böylece; aferin güzelliğine; işte böylece güzelim, böylece.

Yüzüne karşı gündüz, sarhoş saçlarına karşı gece, harap... A benim güzelim, küfrün böyle, imanın böyle işte.

Zühre'nin kucağına veriver çengi şöylece; a parlak Ay, ayağını vurarak oyuna giriş böylece.

Halk miskler, amberler koklamak isterse saçlarını çöz, şöylece bir dağıtıver.

Felek bir soluk senin dileğine göre dönmezse, o dönek feleğin çarkını ateşleyiver şöylece.

Gün, meclis günü, a aşk, elimizi tut, şöyle bir özel toplu-ma, padişahın taht kurduğu yere götürüver bizi.

A yol arkadaşı, sarhoşsun amma yavaş yavaş ileri yürü; bizimle meydanın arasında bir parçacık yol kaldı zaten.

Tebrizli Şems'in havasına uy da karanlıkları aş; şöylece bahçeye, sayvana varıver.

CXLI

Akıllı kişi her an dile düşmekten, adı kötüye çıkmaktan korkar, gamlanır durur; âşıksa her an kendisinde değildir, rezil rüsvây olur gider.

Akıllılar boğulmaktan kaçarlar, çekinirler; âşıkların işi gücüyse boyuna denize gark olmaktır.

Akıllılar rahata kavuşunca dinlenirler, esenleşirler; âşıklara rahatta, huzurda olmak ayıptır, ârdır.

Âşık herkesin içinde yapayalnızdır, hani zeytinyağı gibi; zeytinyağı da suyla bir arada, bir yerdedir, fakat sudan apayrı, yapayalnız.

Aşka düşmüş âşıklara kimdir öğüt veren? Âşıkın, aşk maskarası olmaktan başka bir kârı yoktur.

Aşk misk gibi kokar, o yüzden el gün duyar onu; miskin duyulmamak için bir çaresi var mıdır hiç?

Aşk ağaca benzer, âşıklarsa gölgesidir onun; gölge uzak da düşse ağaçtan meydana gelmiştir, ağaca uyar ancak.

Çocuğun büyüyüp ihtiyarlaması akıl bakımından bir olaydır; fakat aşk durağında ihtiyarın bile gençleşmesi gerekir.

A Tebrizli Şems, senin aşkınla alçalan, aşkında alçalmayı seçen, yücelere yücelmede tıpkı senin aşkına benzer.

CXLII

Canlar beden elbiselerine bürünsünler diye yol başında durdu, utancından gelemiyor da bekliyor.

O yanda rintler, aydın günde beni-bizi bensiz-bizsiz göresin diye bütün gece elbiselerini soyup dururlar.

Onun Rum ülkesi halkı elbiseleri çalar, Zencileriyse elbiseler diker; neşelen a elbise çalan, yaşa a elbise soyan.

Başını yüceltmek, candan, baştan geçmek, mumun işi gücüdür; leğene mum kesilenin, şu iki işi de başarması şarttır.

Can baş vermede kim daha atik davranırsa ışığı daha fazladır onun; ayağının altına koy başını, çırp elceğizlerini.

Bir ay yüzlü, boynuna kol atar, seni kucaklarsa riyayı bırak, sarıl ona sımsıkı, ver kendini de,

Çiçek gibi yerlere saçıl, her an onun bahçesinde bit, yeşer, geliş; gülün yüzü gülün yüzünde olsun, yasemin yaseminle sarmaş dolaş yaşasın.

Âşıklar güzellerin yüzlerinden örtüleri kapmışlar; çünkü birlik âleminde erkek, kadın farkı kalmaz.

Canları seyret, beden mezarlarının başında nasıl da oynuyorlar; yüz binlerce varlık görmüşler, hepsi de varlığından geçmiş gitmiş.

Amberler kokan saçları rintlerin canlarına diyor ki: Kalk a rint, işte ip buracıkta, hadi canbazlık edelim.

Tebrizli Şemseddin'in aşk Murtazâ'sına bak; onun aşkına razı olanı seyret: Huseyn gibi kendi kanıma bulanmışım, zehirler içmedeyse sanki Hasan'ım ben.

CXLIII

Âşıklar ney gibi feryat etmede, aşksa sanki neyzen; bakalım bu aşk benim neyimle neler üfleyecek?

Ney meydanda da neyzen gizli; lâ'l dudaklarından neyim sarhoş oldu gitti.

Gâh neyimi okşamada, gâh ısırmada; ah şu güzel sesli, ney kıran neyzenden, ah.

* Mum da yüzü, güzel de yüzü; şarap da lâ'l dudakları, meze de; a lâ'l dudaklarıyla Hasan'ı da sarhoş eden güzel, Hasan'ın babasını da.

Öylesine güzellik bu ki kokusundan sarhoş oldu Hasan'ın babası; Hasan'sa kokudan da geçti, ağzında şekerler var onun.

Gökyüzü bir hırka ki semâ'a girmiş, oynuyor, fakat sûfî görünmüyor; a Müslümanlar, bedensiz hırkanın oynadığını kim görmüş?

Hırka bedenle oynar, beden canla; canın boynunu da sevgilinin aşkı bir iple bağlamış.

A mahmur gönül, şarabın pek tutmadı beni diyorsun, hiç onun keskin şarabını birisi içer de sonra kendinde kalır mı?

CXLIV

Yüzü, Kâbe'den meyhaneye git diye fetva veriyor, saçları, işte buracıkta ip canbazlığına girişmişiz diye dâvaya kalkışmada.

390 Akıl, ben inciyim diyor, inciyi kırmak doğru değil; aşksa taşımızı al da at o inciye, ez onu demede.

Taşımız inciyi kırdı, kusur gene de bizim taşta; bedene kurban olan cana yazıklar olsun.

Gönüle bu yetmez mi ki dilber, kanına el banmış; puta bu yetmez mi ki Halil gibi birisi kırmış onu?

O, merhamet edip kimi aradıysa, o kişi aramaktan kurtulmuştur; o, kime bizimsin demişse bizlikten, benlikten halâs olmuştur o kişi.

Çölde, yazıda oturan, depremden emindir; deniz adamı hiç elbise soyandan korkar mı?

Balık satıcılığı yapmışsa bundan ne ziyan gelmiş Süleyman'a? Şeytan mülk, saltanat sahibi olmuşsa ne çıkar, gene şeytandır, gene şeytan.

Bir yüzük yok olmuşsa n'olur ki? Parmağı var ya, o da bir yüzük; yüzük bir perdeydi zaten; a kötü göz, nazar değirme ona.

Amma zaten kötü göz kendi kendini yer, bizim ay yüzlümüz boş verir ona; ışığı leğen altında gizlense de mumun adı sanı hiç kötüye çıkar mı?

CXLV

Kendilerinden geçmiş, akıllarını yitirmiş kişilerin arasında bir aklı başında bulunan kimsenin bulunması ne yazıktır, ne yazıktır, ne yazıktır, ne yazık.

A sâkî, pervasızca şarap sun; sundukça sun da dünyada bir tek akıllı bile kalmasın.

Sevgili, âşıksan deli divane ol deyip duruyor; gerçekten de delilerin içinde bir akıllının bulunması soğuk kaçıyor.

Bir akıllı gelir de içimize katılmak isterse yol yok de, işim var; fakat bir âşık geldi mi tut elinden, çek onu içeriye.

Ayıp dediğin şey nerden meydana gelir, neden ayıp görürsün bir şeyi? Usanmış, bezmiş akıldan, aklın başındadır da ondan; susuz, hiç yağmur bulutunu ayıplar mı?

İnkârcı akıl, hiçbir sûretle izden, eserden geçemez; izsiz, esersiz yürü, izsiz, esersiz git de izinin tozu belirmeyenden bir yara almayasın.

Bir ham, seni tutar da bakırcıya götürürse Yusuf ol, satıl, zararı yok; bir diken seni bilmezse bilme de, sen gül bahçesi ol da ziyanı yok, varsın bilmesin.

* Sen İsa ol da evin olmasın, olmayagör, de. Sen göz ol da sana bir örtü kalmayacakmış, kalmasın de.

CXLVI

A ilkbahar, canımızsın bizim, yeniden can ver bize, tazele canımızı; bahçelere çiçekleri aç, yazıyı, tarlayı gençleştir.

Gül, güzelliğiyle parıl parıl parlamada, kuş da söz söylemeyi bellemiş; fakat seher yeli olmadıkça bir hareket yok, haydi, seher yelini tazele.

Selvi süsene dilini aç, söz söyle deyip duruyor; sünbül de lâleye vefa göster, vefakârlığı tazele diyor.

Çınarlar tef çalmaya koyuldu, çamlar el çırpıyor; üveyik kuşu kû, kû diye nara atmada, lûtfunu, ihsanını yenile demede.

Pembe gül ayağa kalkmış, menekşe eğilmiş, asma yaprağı secdeye kapanmış, bak da gör, gör de salâyı tazele.

Bütün çiçekler barış taraftarı da kötü huylu diken savaş istemede; kalk a Vâmık, bâri Azrâ ile ettiğin ahdi sen yenile.

(s. 208) Gök gürlemesi, bulut geldi, toprağa miskler saçtı, a gül bahçesi, yürü, yüzünü yıka, elini, ayağını tazele diyor.

Nerkis, bülbülün yanına geldi de artık şakımaya, çilemeye başla, aşkı yenile, nağmeyi tazele diye gözceğinizi kırpıyor.

Bülbül bunu gördü, bu sözü duydu da sadberk gülüne, dinlemek istersen dedi, dinle şu çaresiz âşıkın nağmelerini.

Hızır giyimliler, yeşillere bürünenler, haydi diyorlar, yürü, erenlerin sırlarının sırrını tazele.

O vangülü, o sakızgülü, o yasemin, hayır diyorlar, sus da susuştaki kimyayı gör, o kimyayı yenile artık.

CXLVII

Nazlı nazenin padişahlara nazlanmayı bırak; a nazik, gerçekler güneşine karşı altının değeri yoktur, parlayamaz.

Sen kendine gölge kesilmişsin, güneşin ışığında yok ol; ne vakte dek gölgeni görüp duracaksın, güneşin ışığını da gör.

Hiçbir şeyden haberin yok, kendine düşmüşsün, yuvarlanıp duruyorsun; adam ol da bağda bahçede, çiçeklerin, yaseminlerin arasında yuvarlan.

Karanlıkta kalan, kendi hayalinden korkar; karanlıkta korkunç hayaller görüñür.

Kervan, gündüzün yıldızıyla emin olur, çünkü kıran da güneşle olur, eş dost da onunla bulunur.

Gece kuşu gündüz oldu mu bu karanlık da nedir der; çünkü o, geceyle bildiktir, onunla düşer kalkar.

Ne mutlu o kuşa ki gecé sevgisine sarılmamıştır, o, Şemseddin'in havasına uyar da Tebriz'e gelir.

CXLVIII

A gökyüzünün ışığı, a yeryüzüne Tanrı rahmeti; feryadımı duy, dertli halimi gör.

Yüzlerce belânın ortasından sana kaçtım, sana sığındım; ya merhamet elini başıma koy, yahut yenini salla, lûtfet, ihsan et.

Ya rahmet bulutunu yolla, gam ateşini söndür, yahut da İsa gibi beni de şu ateşli dünyadan kurtar.

Ya muradımı ver, ya beni murattan geçir, yarın yarın diye vaad etmeyi bırak; ya öyle yap, ya böyle.

* Ya "Şüphe yok ki biz sana apaçık bir fetih vermişizdir" kapısını aç da yüz binlerce gül bahçesi göreyim, yüz binlerce yasemin seyredeyim,

* Yahut, "Senin göğsünü açıp genişletmedik mi" âyetiyle gönlümden dört ırmak akıt: Su ırmağı, şarap ırmağı, süt ırmağı, bal ırmağı.

* A Senâî, yürü, Mustafâ'nın rûhundan medet iste; Mustafâ, ancak âlemlere rahmet olarak gelmiştir.

CXLIX

Görünüşte yabancı duran güzelim, gizlice sever beni; dili acı sözler söylese de ağzında şeker vardır onun.

İçten bildik, görünüşte yabancı; bu çeşit sevgiyle dolu bir düşmanı dünyada görmedim gitti.

Aşkından bahsedersem sevgili kızar; fakat nâdân âşık olma, sakın yüz çevirme ondan, sakın.*

Güzelin acılığı, şarabın acılığına benzer, insanın tabiatıyla uyuşur, adamı neşelendirir amma ağza acı gelir.

Karşısında ölmek, şekerden de tatlıdır; ölen bilir bu sözü; dirilere sorma.

Ne mutlu gündür o gün ki aşkın huzurunda bu gazeli okuyayım, yere kapanıp secde edeyim de hemencecik can vereyim.

Aşk, can kuşuna, kafese girmeyi ister misin diye sorar; kuş da bırak kafesi, kır gitsin, ben yalnız seni isterim der.

* Beyitte "âşık-ı naşı" diye geçiyor. Naşı sözü, Bektaşî nefeslerinde de geçer. Bu sözün, yanlış olarak, Arapça "şey" kelimesinin evveline Farsça "nâ" ekinin getirilmesinden meydana gelmesi ihtimali vardır ki adam değil, hiçbir şey değil anlamlarına gelir; "nâdân" diye terceme ettik.

CL

Seni övdüğüm vakit ağzıma gelen sözleri ölü bir müride okusam dirilir, kefenini atıp kalkar.

Kaldı ki benim müridim ölmez, çünkü abıhayat içmiştir; hem de kimin elinden? Lûtuflar sahibi Tanrı sâkîlerinin elinden.

A dirilere kurtuluş, ölülere can olan, içimde put yonarsın, dışımdan put kırarsın sen.

Devlet yeli, yüzünden örtüyü bir atarsa gül utancından erir, su kesilir, ne yeşillik kalır, ne ben kalırım.

Bir an olur da şaraba benzeyen dudaklarını açarsan gül bahçesinde her yasemin yaprağı mahmurluktan üç batman kesilir.

Bir an gelir de âşıklara dem sunar, gönül verirsen can zahitlikten kurtulur, biz de kendimizden geçer gideriz.

Senin bir şeyini çalmadıysa gönül ne diye asılmış? Hırsızın sonu asılmaktır, başka çaresi yok.

Her hırsız böyle asılsaydı bütün âlem, kadın erkek hırsız olmak hevesine düşerdi.

Bu çeşit asılmaktaki kerametlerin en küçüğü abıhayat içmektir, ölümsüzlüğe erişmektir.

Mumundaki yanışın tadını Zümrüdüanka'ya tattırsaydın ona pervane gibi kanatlar vermiş olurdun da kendisini yakar, yandırırdı, başını leğene kor giderdi.

Sanatındaki güzellik bir ancağız puthaneye vurdu da gâh şaman put olmaya başladı, gâh put şaman olmaya koyuldu.

Ahmed'i övüş, haçın üstüne nakşedilince puttan birlik sırrı apaçık duyulurdu.

A Huten güzeli, aşkın gönüle bindi de dedi ki: "Böylesine bineği koşturdukça koşturmalı".

Coşkunluğun aklımı aldı, fitnelere düştüm gitti; akılsızın coşkunluğu fitnelere, sınamalara düşüp gitmektir, bu lâyıktır ona zaten,

Ben nerdeyim, şiir nerde? Fakat Türk'ün biri gelir de üfürür bana, ona, hey derim, kimsin sen?*

Türk kimdir, Tacik kim? Rum ülkesinden olan kim, Zenci de kim? Sen mülk sahibisin, her gizliyi, her açığı kıldan kıla bilensin sen.

Şiir, şiirin elbisesidir, fakat içinde kim var şiirin? Ya elbiseyi bezeyen huri, ya elbiseyi soyan şeytan.

Şiirini, başımızdan çekip atalım, huriyi bağrımıza basalım; fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilen.**

* "Hey kimsen" şeklinde, Türkçedir.

** Fâilât, kafiye zorundan "fâilen" diye kullanılmıştır.

CLI

A benim güzelim, aşkına düşmüşüm, hevâna uymuşum; aşkın bir deniz, gönlümse balık sanki; bir an benden yüz çevirsen, bir an seni görmesem balığa benzeyen canım ölür gider.

Balıklar suyun dışında bir an bile dayanamazlar; âşıklar da gönüllerini alan sevgilinin ayrılığına sabredemezler.

Balığın canı sudur, cana sabredilebilir mi hiç? Cana sabredilemezse canın canına nasıl sabredilebilir?

İki dünya da sensiz zindan oluyor bana; ayrılığınla abıhayat bile içsem ziyan veriyor bana.

460 * Şu dünya Nigâristanı, senin şekillerinle dopdolu; fakat hiçbiri de senin yerini tutmuyor; şekil, iz nerde, şekilsiz olan, izinin tozu belirmeyen nerde?

Gönlümün kanının katresini bir dünya haline getirdin âdeta; öylesine şaşırdım kaldım ki katreyle dünyayı ayırt edemiyorum.

Elinle sundun kadehi ağzıma; bu yüzden öylesine sarhoş oldum ki ayırt edemiyorum ağzımla kadehi.

Ben de kim oluyorum ki? Yerden göğe dek sarhoş dolu; senin şarabınla öyle bir sarhoş onlar ki yerle göğü fark edemiyorlar.

Benim gibi yüzlerce çoban, koyunlarını kurda ısmarlamış gitmiş; kime ne diyeyim, koyunları ne yaptın diye kimlere sorayım? Hani, nerde çoban?

Söyleyeyim desem söze gelmiyorsun, gizleyeyim desem bu daha beter; ululuğundan ne dünyaya sığıyorsun, ne gizli âleme.

Aşkım yüzünden şu dünyada gizliyi tanırsam aşk mümini deme, kâfir de bana a filân.

CLII

* Her an şu gök kubbeden ses gelmede; bu ses, "Göğü biz kurduk kudretle, daha üstününü kurmaya da gücümüz yeter" âyetini okumada.

* Baş kulağıyla değil, can kulağıyla bu sesi duyanlar, her an "tövbe ederler, ibadet ederler, hamd ederler, oruç tutarlar".

* Yüce dereceler ıssı Tanrı'dan bir merdiven elde edin, "rûh da ona ağar, melekler de dönüp onun tapısına varırlar".

470 * Hayal marangozu ne vakit göğe bir merdiven yapar, buna imkân var mı? O merdiven ancak, "her şey dönüp bize gelir" diyenin elinden çıkar.

* Sabır, şükür keseriyle bu merdiveni yapmadıkça "ona ancak sabredenler nail olur" âyetini okumaya kalkışma.

* Bu keser kimin elinde, bir gör de hoşça teslim ol ona, yuvarlak nesne gibi, "biz üstünüz" deyip de keserle inada girişme.

* Birkaç basamak yüceldin mi sağ taraf ehlinden olursun, fakat damın üstüne çıktın mı "ileri gidenlerin de ilerisine geçersin".

* A sûfî, dünya tekkesinin sûfîsiysen yücel, "gerçekten bizler, saf kuranlarız;" diyenlerin safına gir.

* Yok-yoksulsan, yokluk-yoksulluk tamamlandı, son haddine vardı mı Allah'tan başka bir şey kalmaz, sözüne kulak ver; fakihsen, "onlar anlamazlar" pisliğinden arın.

* Nun gibi rükûdaysan, kalem gibi secdeye kapanmışsan "and olsun nun'a, kaleme ve yazdıklarına" âyetinde olduğu gibi yazılanlara ulaş, onlarla birleş.

* "Görür onlar" vaktinden önce "yakında görür" âyetinin şuh gözü kesil; dalkavukların önünde dalkavukluk edenin hali gibi bu tahammül de ne oluyor?

(s. 209) * Sidre gibi kök sal da hiçbir şüphe yok onda âlemine dal, böylece de "ölüm soluğundan" dalın, yaprağın titremesin.

* Dikkat et de bak, o bahçe, "üstünde dolaşan felâket yüzünden kavrulmuş, kararmış"; onların düşünceleri de yanmış, bahçeleri de, halbuki "uyuyakalmışlar onlar".

CLIII

A kardeş, kendine bir bak, ne biçim bir kuşsun, bir anla şunu. Padişahın elinde yetiştiysen kendini doğan say.

Kim kendiliğinden bir ortak peydahlarsa o adamı doğan sayma; dünyada onun da Tanrı gibi bir misli, bir ortağı yoktur, bunu böyle bil.

Katrelere, zerrelere bak, hepsi de sarhoş, kol açmışlar, oynuyorlar; bu oyun öyle bir güneşin yüzünden ki gökteki güneş bile onun bir kadehi.

Padişahın kıblesini bulduysan devlet, ikbal kıblesi kesil; kadehinden iki yudumcuk içtiysen bahtı, devleti sana eş dost olmuş bil.

Dedim ki: A iksir, bakırı nasıl altın yapıyorsun? Göster. Yüzünü gönül sarraflarına çevirdi de dedi ki: Altın makasına bakın.

Ona dedim ki: İbrahim'in kuşunu nasıl dirilttin? Dedi ki: Kolunu kanadını kır, yol da bak, nasıl uçarsın.

Dedim ki: Gönül kuşunun ta başlangıçta kanatları vardı; kendine gel dedi, kafesi kır da başlangıcı olmayan başlangıca bak.

Solukdaşın, sırdaşın yok da ondan böyle soluğun çıkmıyor, daralmış kalmışsın; gözünü aç da her an bir solukdaş gör, her dem bir solukdaş.

Canın yanıp yakılarak, yalvarıp yakararak birkaç soluk aldı ya; bunları İsa'nın soluğu gibi Tanrı tapısında diri bil, Tanrı'yla uzlaşmış gör.

Toprak gibi hor, hakir ol, toprak gibi ayaklar altına döşenmeyi iş edin; toprak horlandıktan sonra yeşilliklere kavuşur da yücelir.

CLIV

O ay yüzlü, yasemin bedenli güzel, gökyüzünden başını eğdi, kolunu, yenini salladı da bana doğru işaret etti.

Gözlerim şehitlerin gözleri gibi ona dalmış kalmış; aşkının şarabıyla canım kendinden geçmiş gitmiş.

Misk gibi güzel kokan, misk gibi simsiyah olan saçlarının içinde yüzlerce kıyamet kopmada, tertemiz yüzünün alanında her erkeğe, her kadına âfetler belirmede.

Can kuşu, o saçların büklümlerine kapıldı, onlara ulanma havasına düştü de kafesini kırmak için çırpınmaya koyuldu, kolundan kanadından oldu.

Gökten bir devlet kuşu geldi de başıma gölge saldı; bense o Huten güzelinin yanından uzaklaş, yaklaşma ona diye feryada başladım.

Devlet kuşu söze geldi de ne de nasipsiz kişisin dedi, kutluluktan kaçıyorsun a sınamalara uğramış kotü kişi.

Ona dedim ki: Sonucu sen bizimle dost arasında bir perdesin; ben dostun yüzünü görmek istiyorum; çünkü can ancak onun yüzünü görünce esenleşir, huzura, karara erer.

Devlet kuşu, pek şaşırdı, hayran hayran o aya bakakaldı; o, benden daha fazla deli divane oldu, güzelliğine daldı gitti.

Ulular ulusu Şemseddin'in, o Tebriz padişahının, o zamanın sultanının yüzünden bey de sarhoş, hoca da sarhoş, can da sarhoş, beden de sarhoş.

CLV

Her an o gerçek güzelden ağzımızda bir lokma var, öbür lokma da yenimizde saklı.

Bu kadar güzellik olmaz, Tanrım, bu nedir? Hiçbir selvide bu boy bos bulunamaz, nedir bu?

Bu çeşit apaydın ortaya çıkan güneş gizlenirse, kendini dünyadan gizlerse, bu gizleniş bizim içindir ancak.

O güzel, topluluğu diler, ister, yapayalnız gidenlerse başkalarıdır, nerde bir güzel varsa orda bir kavgadır, bir gürültüdür kopar elbet.

A Tebrizli Şems, cana benziyorsun, can gibi gizlenmişsin amma gönlümde nereye gitti bu, ne oldu diye bir şüphedir beliriyor gene de.

CLVI

Ağzı açık bir kutu kaptım candan, ağzı açık bir kutu; ona engel kesilen bunu duyar bilirse biliver de, biliver.

Onun sırrını yazdım işte, yazdım işte, yazdım işte; kim dilerse okuyuver de, okuyuver, okuyuver.

İnkârcının yanına mı gidiyormuşum? Ben değilim o, ben değilim; şimdi ortadayım işte, ortadayım, ortada.

Eğer sen, nerde gerçeklik, nerde gerçeklik, hani tanık dersen, benim sınıklığımda yüzlerce anlatış vardır, yüzlerce anlatış, yüzlerce anlatış.

Gözyaşım yeter bir tanık, yeter bir tanık, yeter bir tanık, yüzümün, benzimin rengi yeter bir delil, yeter bir delil, yeter bir delil.

İşte buracıkta safran gibi sararıp solmuş, sararıp solmuş, sararıp solmuş yüzümde bir lâle yüzlünün izi, bir lâle yüzlünün, bir lâlenin.

Salâhaddin'den başka kimsecikler anlamaz bu sözü, kimsecikler anlamaz; anlayışlıların kuluyum ben, anlayışlıların, anlayışlıların.

CLVII

A kardeş, dün gece sevgilimi rüyada gördüm, çeşmenin yanı başında ağustos gülleri arasında uyuyakalmıştım.

Çevresinde huriler halka olmuşlardı, hepsi de ellerini kavuşturmuşlardı; bir yanda lâlelik vardı, bir yanda yaseminlik.

Yel yumuşak yumuşak, hafif hafif esiyor, saçlarının ucunu okşuyordu, her büklümünden amber kokuları, misk kokuları yayılmadaydı.

Yel sarhoş oldu da yüzünden saçlarını dağıttı, bir aydın mumun üstünden leğeni kaldırırsın da ortalık ışır ya, tıpkı onun gibi her taraf nura gark oldu.

Bu rüyanın daha başlangıcında dur dedim, yavaşla, sabret de bir ancağız kendime geleyim; sus, konuşma artık.

CLVIII

Sâkî, mademki sarhoş oldun, sarıl bana; yarını anış veresiyedir, veresiye alışverişin kır boynunu.

Yıl bizim yılımız, talihimiz Zühre'yle Ay'ın talihi; a gönül, bu ibretin, bu zevkin sonu yoktur, sus, esenleş.

Zevk, neşe parıltısı, ta taşın, demirin gönlüne dek ulaştı; eğer inanmıyorsan vur taşı demire.

Ev sahibine bak, yüzündeki sevinci seyret; otur şu sofranın başına, daldır kâseyi yağa.

Her şeyi anlayan aklı çek, neşenin yanına oturt; aydın canı tez, apaydın şaraba at.

Dallar sarhoş, oynayıp duruyorlar bahar yeliyle; a yasemin, sen de sarhoşluk et, a selvi, sarıl yasemine.

Gayb dükkânında yeşil elbiseler biçtiler, kalk a terzi, otur dükkâna, batır iğneyi kumaşa.

CLIX

Güneşi gördün mü sevgilinin yüzünü an; bulutu gördün mü gözyaşlarımızı hatırla.

Benim gibi yanmış, erimiş yeniayı görünce canın için olsun, benim arık canımı an.

Gökyüzüne bak, şu başı dönmüş göğü seyret de şu başsız-ayaksız, başı dönmüş âşıkın halini hatırla.

Gecenin Zenci ordusuyla dünyayı kapkaranlık gördün mü kâfir ayrılık gecesinin tutsaklarını an.

Gökyüzünde ateşler içinde yanan Nesr-i Tâir'i görünce kolu kanadı yanmış gönül kuşunun ateşini hatırla.

Gökte kanlar içen Mirrîh'i gördün mü sevgilinin kanlar içen, şerlerle dopdolu olan gözlerini an.

Dudaklarını yum, sus da, kuru, yaş, her ne görürsen dikkat et, o kuruyu seyret, dudaklarımı hatırla, bu yaşı gör, gözlerimi an.

CLX

O bahçenin kokusudur, o güzelim gül fidanının kokusudur bu; o dünyayı bezeyen, o cana canlar katan sevgilinin kokusudur bu.

Öyle bir koku ki bu, dünya baştan başa, zerre zerre sarhoş oldu bu kokuyla; böylesine koku yeryüzünden gelemez, yücelerden gelen bir koku bu.

Yıldızlar, yücelerde diyorlar ki: Bu güneş nedir? Balıklar, denizde diyorlar ki: Ne kavgadır bu?

Güneşi, yüzleri güneşe çeviriyor, güneş haline getiriyor; yüzü güzel, gümüşler saçan, canı bile kıskandıran bir ay bu.

Bunca yıldan sonra Yusuf'un güzelliği gene geldi; ne alım, ne güzellik bu, hurilere bile şaşkınlık vermede bu güzellik.

Bu ne şaşılacak Hızır ki abıhayat sunmada; görülmemiş bir Kafdağı, duyulmamış bir Zümrüdüanka bu.

* "Gerçekten de biz sana, apaçık bir fetih, bir ferahlık vermişizdir" âyetinin parıltısı doğuyu da kapladı, batıyı da; gözler nuru bu, efendimizin canının canı bu.

Hadi, hadi, ne diye gizliyor, örtülü, kapalı konuşuyorsun? Gizleme, apaçık söyle: Tanrı yardımının sancağı, padişahımızın ordusu bu.

Ey iki dünyanın amanı, ey iki âlemin sığınağı; her zorda elden tutan, yarını, yarının kurtuluşunu sağlayan bu.

Gökyüzüne kargaşalıklarla, coşkunluklarla dopdolu yeni bir dönüş öğretti; Tanrım, ne aşk bu, ne görülmemiş, duyulmamış sevda bu?

A güzel sesli, sesin her gönüle ulaştı; anlat şunu: O denizin incileri bunlar.

CLXI

Onun kulağından gene gizlice bir başka küpe çaldım; düşmanın gözü görmesin, ama görmüş de anlamış, bilmiş, biliver de, ne çıkar?

Alnıma bir yazı yazmıştı, gizliyordum o yazıyı; bundan böyle gizlemeyeceğim, kim okursa okuyuver de, n'olur ki.

Aşkının altın halkası bu boyna lâyık; boyun çekenlerin boyunları kırılır onun aşk halkasından.

(s. 210) Mahmud'un davulu, boyuna Mahmud'un devesinde dursun; gönlün yükünü gene gönül çeker; dil nerden mahrem olacak ona?

Demirden yüreği olan birisi gerek ki, ayna açtığı yaraya tahammül etsin, her aynaya bakana değmez aynanın yaralanması.

Fakat dostun yüzünü gördün mü yaradan haberin bile olmaz; Yusuf'un güzelliğine dalıp giden Mısır kadınları gibi hani.

Yüz binlerce Yusuf'un güzelliği de yüzünün güzelliğine karşı hayran olup daldığı güzel kimdir? Bizim Tebrizli Şems'imiz, o izi güzel dostumuz bizim.

CLXII

Ömürlerin en güzeli, âşıkların gittiği yolda sürülen ömürdür; alımlı bir dilberin apaçık buluşma vadini bildiren göz işareti, ömrün en tatlı ânıdır.

Korkulu bir yerde bile sevgiliyi huri gibi güzel, kara gözlü hizmetçiler arasında görüvermek, canlara can katar.

550 Yaşlarla dolu yüzüm kapısının toprağını istiyor; o kapıdan toprak serpin yüzüme; arı duru su bende, daha da güzelleşir böylece o toprak.

Onu, beni kınarken de görsem erir giderim, özür getirirken de görsem; çünkü her halinde Şemseddin'in sıfatlarını gösterir, bildirir bana.

Ne mutlu bir sarhoşluk ki utancı ortadan kaldırıverir; için arkadaşlar, için de sağlam gerçeğe yapışın.

O, ışıkları kararmış akılları arıtır, cilâlar; sağlam fikri, yerinde kararı çoğaltan, ilerleten şaraba şaşın da kalın.

O usûl boylu selvinin gölgesi, ne de güzel bir gölge; her korkudan, her belâdan, hattâ o gölgeye sığınandan emin bir yer.

Meyvesiyse, ışıkları bulanmış, kararmış akılları arıtmada; şaşın da kalın aklı fikri çoğaltan, yapılacak işi gösteren şaraba.*

* Bu gazel Arapçadır.

CLXIII

Çin güzellerini hiçe sayan, onların güzelliklerini unutturup giden bir güzelin ayrılığından başımdaki saçlarım ağardı, yüzüm buruştu.

Can, kıskançlığından kulağa, onun sözlerini az duy der; gönül de kıskanır da göze, yüzünü az gör der.

Zevk elini uzattım, gam ayağını bağlayayım dedim; a Müslümanlar, zevkim de gam rengine boyandı böylece.

Belki beni kurtarır dedim de bir taşa el attım; fakat o da denize düşmüş, şuna buna el atmada, önüne gelene sarılmada.

Gönlün kapısından geçiyordum bugün, halini gördüm: Yüzü sararmış solmuş, elbisesi yırtılmış, sağını solunu kaybetmiş gitmiş.

Nasılsın dedim ona; hay-haylarla ağlamaya, düşüp kalktığı dostundan ayrıldığından dolayı feryatlar etmeye koyuldu.

CLXIV

Güzelim, Ay oynamaya, Zühre tef çalmaya koyulmuş: a erlerin övüncü, aşkımızı oynaya çala âleme yayıyorlar.

Şu benim aşkımla senin güzelliğin her mecliste söylenmede, her meclise meze olmada; evvelce şöyleydi, şimdi şöyle oldu diye bütün şehre yayılıp gidiyor işte.

Her toplumda aşkının tuzağı bir oyun çıkarmada; yolcuya iz olsun diye bizim kanımızı yollara damla damla saçmada.

Gönülde aşk okundan yüz binlerce yara var; yüzlerce yaralı av, fakat ortada ne ok görünüyor, ne yay var.

Derdinle erkek kadın, herkes yüzünü duvara tutmuş; aşkın suyuyla, ekmeğiyle sudan, ekmekten kesilmiş, kimsenin yemeye içmeye iştahı kalmamış.

Âşıkın kanı gözyaşı olmuş da gözyaşlarından yeşillikler bitmiş; yeşilliklere gül yüzün vurmuş da her taraf güllük gülistanlık olmuş.

Aşkının zevki, haddi aştı da halk ateş yemeye düştü; hani deve, can sevdasıyla ateş gibi kızgın çayır çimeni yer, sömürür ya, tıpkı onun gibi işte.

Kış gibi soğuk ayrılık, yolları bağlamıştı; bağın bahçenin çiçekleri yer zindanında mahpustu.

Baharın adaletiyle yol emin olunca, yeşillik elinde yalın kılıç göründü, gonca eline mızrağını almış, çıkageldi.

Kalk, dışarı çık, bağa bahçeye gel; onlar uzak yoldan geldiler; gelen karşılanır, kalk, yorul, bineğini sür.

Yüklerini, denklerini bağladılar da yokluk ülkesinden kalktılar, şu denize dek geldiler; denizden gelenlerse havaya ağdılar, göğe dek yükseldiler.

Burç burç bütün gökleri aştılar, her yıldızdan bir fayda, bir hüner elde ettiler, yeryüzüne dek böylece dolaştılar onlar.

Suyla ateş, gökyüzünden her an yardım edip durmada onlara; onlar, birkaç günceğiz şu yeryüzünde konukken bu hep böyle gider, böyle sürer.

Rüzgârın başında sofralar, seher yelinin elinde kâseler; o sofraya oturacaklardan başkasından gizli, üstleri hep kapalı bu yemeklerin.

Sofraları getirmedeler; tabaklarda ne var diye soruyor herkes; soranlara hal diliyle diyorlar ki:

Bunu bilen, tabaklar neden kapalı, bilir elbet; can gıdası can gibi gizli, beden gıdasıysa bizim gibi ortada.

Ekmeğin zevkini aç bilir, tok hiç bilmez; ekmekçi dükkânındaki ekmeklerden dükkânın ne haberi var?

Ekmekçi de aç olsaydı ekmeği hiç satmazdı; seher yeli gülün kadrini bilseydi gülleri saçıp dökmezdi.

580 Sevgiliyi elden çıkaranın zevki, aşkı yoktur; o, âşık değildir, gerçekten de bir kaltabandır ancak.

Âşık, sevgiliye özürler getirirse bil ki ona meylindendir bu; o gönüller alan dilberin zorla âşıkın yüzüne kapıyı kapamamasını ister de ondandır bu.

Sevgilinin açılıp saçılmak, bilinip anlaşılmak istediğini görür de o güzeli kıskanır, bu kıskançlıkla gözyaşları döker durur.

Döktüğü gözyaşları, duyduğu kıskançlık duygusuna zıttır, düşmandır; kıskançlığı gizlidir de gözyaşları akar da akar, gizlediği aşkı anlatır, halini hikâye eder durur.

Kendini gizli, yere gömülmüş bir tohuma benzettin; fakat bağa bahçeye bak, gizlenenler nasıl çıkmış; gizli şehvetini salınıp yürüyen bir adam bil.

Gizlemek, meydana çıkmaya tam sebeptir; susmak, dilsiz kesilmek, inadımıza, anlatışın ta kendisi olur gider.

Ölümünden sonra, yaşayışındaki her düşünce çocuğunu, mezarının çevresinde baba, baba diye dönüp dolaşır görürsün.

Güzel düşüncelerinden huriler, gılmanlar doğmuş, çirkin düşüncelerinden de koca şeytan meydana gelmiş.

Mühendisin gizli düşüncesini seyret; bak, köşk olmuş, saray olmuş. Ezelî takdir sırrını seyret; bak, bunca cihan düzülüp koşulmuş.

Gizlediğin şeyi biliyorsun amma o gizlide gizleneni bilmiyorsun; gizlide gizlenen gönüle benzer, gizlediğin şeyse dildir sanki.

590 Gizlediğin şey güzel bile olsa emin olma; emin olma ki emin olmayandır daima aman bulan.

Selvinin baş çekip yücelmesi, gülün gülmesi, bülbülün şakıyıp çilemesi, güzel, sıcak yüzlü meyveler hep güz mevsiminin soğuk soluğunun sırrıdır.

Gelişip yeşermişken nice defalar betimiz benzimiz sararıp soldu; gayb pususunda yaydan fırlamış nice oklar var.

Lâlenin yüzü yalım yalım parlıyor, padişahın kızgınlığından gönlü yanmış, başak faydalarla dopdolu, fakat derin bir düşünceyle boynunu eğmiş.

Pembe gül, gülün inadına bir dükkân açmış, renklerle bezenmiş amma kokusu yok ki.

* Salkımların ayakları sürçtü de yere yüz koydular; fakat sonucu "secde ederler" hitabıyla korukları oldu, olgunlaştı, üzüm haline geidi.

A şaşırıp kalmış nerkis, ne diye bahçeye bel bel bakıp duruyorsun dedim; dedi ki: Gammazlık edeceğim, dünyalara sığamıyorum ben.

A süsen, yazık ediyorsun, dilini ne diye çıkardın dedim; ya dilini çek bizim gibi, yahut da hali anlat.

Dedi ki: Dilimiz söz söylemez amma halimizi bildirir, işin sonucu sağlam olmasaydı hiç yeşillikler gelişir, yeşerir miydi?

Dedim ki: A yaya söğüt, ne diye yaya olarak bittin, geliştin? Dedi ki: Gönül alçaklığını akarsudan öğrendim de ondan.

Kızıl elmanın ekşi tadı oluşu sevgiliye çalmada; çünkü şunu bil ki güzellerin somurtması onları daha güzel bir hale getirmede, daha da bezemededir.

Ya şeftali ağacının dalları ne diye kısadır, ne diye alçaktır? Şeftali toplayana şeftalilerini vermek için değil mi dedim.

Evet dedi bu soruya, evet, fakat âşıkın canı tırnağından çekilmeye başlar, ta ağzına gelir de ondan sonra şeftali ağacı bir şeftali verir ona.

A kavak dedim, şu uzayıp gitmen rezilliktir; ne çiçeğin var, ne meyven. Sus dedi, aklını başına al, aklını başına devşir;

Çiçeğim, meyvem olsaydı senin gibi kendimi görürdüm, benliğe düşerdim, halbuki şimdi kendini görmeye boş vermişim, şimdi kendini görenleri, benliğe düşenleri seyrediyorum ben.

Nar, ayvaya şu betin benzin ne diye sarı deyip durmada; o da diyor ki: İçinde sakladığın inci taneleri sararttı soldurdu beni.

Nar, sırrımı nasıl bildin dedi; ayva dedi ki: Kabına sığamıyorsun, gülüyorsun da nar tanelerini gösteriyorsun, ondan bildim.

Boyuna sen gülüyorsun; ister gül, ister gülme; dünya, cennettekilerin gönülleri gibi senin yüzünden neşeli, senin yüzünden gülüp duruyor ya, ona bak sen.

Fakat şimşek gibi gülüş, bulut gibi ağlayanın harcıdır; bulut ağlamasaydı şimşek çakmazdı ondan.

(s. 211) Toprağı kara, bozbulanık, fakat gönlü aydın gördüm; apaydın su geldi de sınadı onu.

Aydın gönlü, aydın suyu kabullendi; cennet bahçelerinde olduğu gibi sayıya sığmaz dallar bitirdi, köşkler kurdurdu, giyindi kuşandı toprak.

Şu hıyar, şu kavun, kervandaki yaya hacılar gibi ayakları sürçerek yorgun argın geliyor.

* Kanlar içen çöle bakarsan görürsün ki amana kavuşmak için "ol" buyruğuna uyuyor da her şey lebbeyk deyip yokluktan varlık âlemine koşa koşa geliyor.

Yaya da söz mü? Hattâ Ashab-ı Kehf gibi uykuda yol alıyor; hani onlar da yanüstü yatmışlardı amma ta göğe dek de gitmişlerdi.

Böylesine bir topluluğa kabak geldi çattı da ipe tırmandı; nerden gördü, nerden bildi, nerden öğrendi bunu? O, çıkıp giden, uzayıp ağan ipi verenden bildi, ondan öğrendi.

Şu yeşillikler, şu yasemin, şu meyveler, zaten bizim rızkımız; çöllerde, ovalarda bulunan o ot, o diken, o topraksa onun rızkı.

O pay, o meyve, o rızık bir başka toplumun; onlardan tiksinmemiz, onların üstüne düşmeyişimiz bizi görüp gözetiyor onlardan.

Yüz binlerce karıncanın, yılanın, yüz binlerce rızık yiyen canlının her biri payını aramada, her biri feryat edip durmada.

Her ilaç bir derdin dermanı, her şeyin bir isteyicisi var; hani şifalı otlar var ya, hekimlik bilgisine sahip olandan başka hiç kimsecikler bilmez onları.

Ot vardır, bizce zehir, onlarca panzehir; bize göre dikendir de deveye hurmadır o diken âdeta.

Cevizle bademin içi özdür, güzeldir, dışı kabuktur, deridir; kabuğun içinde olgunlaşır, özleşir, tavuk yumurtası gibi tıpkı.

Hurma dıştan hoştur da içi çekirdektir ya, onun aksi ola merhametli er, incir gibi için de güzel olsun, dışın da.

Dalın çekişi, suyu kökten ta yücelere çeker; Tanrı'nın canı merdivensiz yücelere çekişi gibi.

Şu yel, çiçek tozcuklarıyla tohumları erkeğin organına, toprağa götürür de o dalla toprak gebe kalır; yeller sanki erkek Arap atlarıdır da dallar dişileri.

Baharın her cins kuş sıcak yerlere göçer, başıboş konuk gibi şurda burda yuva kurar, eğleşir.

Kuşlar ötüşürken binlerce sırlar söylerler; filân göçecek, feşman onun yerini tutacak derler.

Bu hüthütler Süleyman'dan mektup getirmişlerdir, fakat nerde kuş dili bilen biri ki tercemanlık etsin.

Leylek kuşların arifidir, lek, lek der durur; bilir misin ne der? A yardımı istenen der, mülk de senindir, buyruk da, övüş sanadır ancak.

Yaylağa çıkma vakti geldi a can, beden kışlağını bırak; Türkmenlerin töresini sonucu kuşlardan öğrenin bâri.*

Kuşlar gibi kendine kendin gözcü, bekçi ol, Tanrı'yı tespih et; tespihin sana ordugâh kesilir, tespih et Tanrı'yı.

630 Şu yel ölçüp su biçmeyi bırakayım diyorum amma çare yok; savaş gemisinin yelkensiz gitmesi mümkün değil ki.

Yel ölçen bahar gelir, dünyaya da can gelir; halbuki güz mevsiminin yel ölçmesi, insanlara da azaptır, cinlere de.

Şu dış yüzdeki bağ bahçe, bahar, içyüzdekinin vuruşundan başka bir şey değildir; bütün şu dünya altın kesintisidir âdeta, iç âlemse madendir.

Hasılı nazım olarak ne söylüyorsak âşıka göre peşin akçedir, içinde bulunduğu ânın bir hikâyesidir, akıllıya göreyse masaldır, efsanedir.

Akıl, bir bilgin kişidir ki mezesi, gıdası ya rivayettir, ya kıyas; aşksa bir buyrukla kâinatı var edenin güneşinden doğmadır, görüş madenidir.

Bir güneştir aşk ki Koyun burcuna girmez; kıranı hoş, eşi bulunmaz, benzeri yok bir güneştir aşk.

* Çünkü o, ne doğudadır, ne batıda; çünkü doğu da yeryüzündedir, zamana bağlıdır, batı da.

Bir güneştir aşk ki âşıkların gönüllerini yakar, yandırır ancak; ona can sevgisi yol bulabilir, ondan başka ne bahar yol bulur ona, ne güz.

Mademki bizi yeryüzünden de çıkarıp götürmede, zamandan da; o halde emin olalım ki yok olmayacağız, onun cömertliğiyle ölümsüzüz biz.

---

* Beyitte "yayla, kışlak, Türkmen" sözleri Türkçedir.

Şu zaman da bir yumurtadır, şu yeryüzü de; yumurtadaki kuş, kapkaranlık bir yerde mahpustur, kanadı kırıktır, hor, hakirdir.

640 * Bil ki küfürle iman, bu yumurtanın akıyla sarısına benzer; aralarını ayıran bir berzah var, birbirlerine karışmazlar.

Lûtfuyla, keremiyle yumurtayı kanatlarının altına aldı da küfür de yok oldu, iman da, birlik kuşu yumurtadan çıkıverdi.

— V —

CLXV

A güzelim, dünyayı birbirine katan senin sevdan, senin sevdan; ömrümün tadı tuzu, senin tadından, senin tuzundan.

Gökyüzünün eteği incilerle, boncuklarla, lâ'llerle dopdolu; bunları hep senin ayaklarına saçmak için toplamış, senin ayaklarına saçmak için.

Âşıkların canları seller gibi coşa köpüre senin denizine doğru akmada, senin denizine doğru.

A güzelim, âşıkların mahmurluğu dün gece sunduğun şaraptan; bense yarınını düşünüyorum, harabım bugün, harap.

Sana baktım, durmuşsun öylece, rengin sararmış; benim de senin renginden betim benzim sarardı soldu, senin renginden.

Özünün arılığına dikkat ettim; yüzünden Ay belirdi bana, Ay belirdi.

Sana Ay dedim amma bu sözü söylemekle büyük bir suç işledim; Ay da kim oluyor ki sana eş olsun, sana benzesin.

Ululer ulusu Tebrizli Şems denen efendimiz şöyle diyor: Bütün gönül şehrimi senin kavgan gürültün kaplamış, senin kavgan gürültün.

CLXVI

650 A Senâî, âşıka dert gerektir, nerde dert? Güzellerin mihnetini, eziyetini çekmek için er olmak gerek, nerde er?

Güzellerin cevri, cefası, dünden de üstündür, yarından da; gönlünde dünün, yarının kaygısı hiç yer etmeyen tek kişi nerde?

Kendini dün, yarın kaygısından kurtulmuş sanırsan, böyle bir hülyaya düşersen bil ki bu üstünlüğün, bu kayıtsızlığın tacı tahtı olur; fakat padişah yol alırken önünde savul savul diyen çavuşlar bulunur, hani onlar?

Yedi denizin içinde hani kuru kalmış eteğin; yedi cehennemin içinde hani yanmamış, soğuk kalmış tabiatın?

Bu etek sende yok, bu tabiat sende yok; fakat olmasını istiyorsan, hani soğuk soğuk ah edişin, nerde sıcak gözyaşları döküşün, nerde sararıp solmuş yüzün?

Yol alan aşka nerde bir armağan dememen için, her solukta o düzgün anayoldan gönül kokuları gelip durmada.

Mûsa'nın kavmine, şu denizde toz ne arar demeyesin diye deniz tozmada; bu toz, erenlerin bedenlerinden tozuyor.

CLXVII

Onun kızışında, onun sövüşünde öylesine bir tat tuz var ki gece kan içen gözleriyle kavga edip duruyorum.

Aşkının tuzakları kolumu kanadımı yorsa, usandırsa bile can dudusu onun şekerlerine, onun bademlerine doymaz.

Ayrılık gecelerinin korkunçluğunu, ıssızlığını niceye bir sorup duracaksın bana? Onun devlet günlerinde gece mi kaldı ki?

Kanımızın rengi de şaraba döndü, huyu da; çünkü kanlar onun kadehine dökûldü mü şarap olur.

Onun ham vaadleri canın ta içinde şarap gibi coştu, köpürdü; ham vaadleriyle pişkin âşıkların düştüğü halleri seyret.

Adları sanları kötüye çıkmış, öldürülüp gitmiş âşıklarına kavuşmayı, devlet tahtında oturan padişahlar bile arzulamada.

Damında öyle bir fitne ceylanı göründü ki mahallesinin köpekleri bile arslanlaştı, arslanlara padişah kesildi.

Allah için olsun, Allah için, kendinde olanlardan sorma şarabın ne olduğunu; onun genel lûtuflarını sarhoşların gözlerinde seyret.

Elini sarhoşların nabzına koy da ağzı şarapla bulaşmışlardan onun bencil şarabının kokusunu duy.

Canların başlarına ayak basan Tebrizli Şems'in izine ayak basma, başını koy, secdeler et.

CLXVIII

Âşıkçasına bir feryat kopar, mahrumluk derdini anlat, bir an Farsça söyle, bir an Rumca.

İster Rum ülkesinden ol, ister Arap ol, senden başkasını istemiyorum; bana o herkesin tapı kıldığı lûtuf sahibinin güzelliğinden bahset, olgunluğunu anlat.

Hem yakar, yandırırsın, hem düzer, koşarsın, hem de parıl parıl parlarsın dünyada; Güneş misin, Ay mısın, ay ışığı mısın, ateş misin, mum musun, söyle.

Birisi tutar da ateş sönmeye yüz tuttu derse inanma; sen ne dumansın, ne ateş; her an tedbir ve tasarruf sahibi ölümsüz dirisin, söyle şu sözü.

A benim çırpınıp uçan gönlüm, niceye dek şu yıkık bedende kalacaksın? Doğan kuşuysan uç o yana; yok, baykuşsan söyle bâri.

CLXIX

Âşıklar nerde, uyku nerde? İş böyle amma gene de dün gece rüyamda gördüm; Kâbe'nin içinde, o mihrap nerde diye aranıp duruyormuşum.

Amma şu bildiğimiz Kâbe'de değil, canların Kâbe'sinde; karanlık gecede oraya varsan mum nerde, ay ışığının da sözü mü olur dersin.

O Kâbe, öylesine bir nurdan kurulmuştur ki parıltısından canın da nurlanır, bütün dünya da; fakat nerde canda o ışığa tahammül?

(s. 212) Tekkesi tamamıyla nurdan, döşemesi akıl, bilgi; sûfîleri başsız-ayaksız; nerde ayak patırtısı, nerde nalın tıkırtısı?

* A bahtı yâr, talihi yaver kişi, içinde gizli bir tacın tahtın var; hem öyle bir taç, öyle bir taht ki nerden Keykubad'ın, Sencer'in aklına gelecek, nerden Suhrâb'ın vehmine düşecek?

A gönül kuşu, güzelliğinin bahçesinde uçadur; orası eminliktir, orda ne tuzak vardır, ne sapan taşı.

Şu iğreti bedeninin içinde bağışlanmış bir define var; o verdikçe veren cömert kişinin şu bağışını canında ara.

Balçıktan kurtuldun mu hemencecik gönül bağına girersin; bundan böyle de orda müzikten, rakstan, halis, arı duru şaraptan başka bir şey yoktur.

680 Binlerce güzellik gördün ki her biri bedenden değil; peki, ne diye kapılar açanın güzelliği nerde diyorsun?

* A fakih, Allah için olsun, aşk bilgisini öğren; çünkü ölümden sonra nerde helâl-haram bahsi, ne gezer şu şöyle gerektir, bu böyle, şu caizdir, bu değil sözü?

Eziyete, mihnete düşünce kapısını tez buluyorsun, sonra da tutuyorsun, o nerde diyorsun, tekkesinin kapısı nerde?

Davran da buluşma dalgası kapıversin seni; yoksa o dalgayı yitirirsen çok dersin: Nerde sebepler âlemi?

* İbni Bevvâb'ın rık'alarına hevesin var; bir de aşk yazısını oku da kapıcı nerde, kapıyı kim açar, sana göstersin.

* Sakın herkese Tanrı nâibi deme; kadı'nın oturduğu yere gel de nâipler nerdedir, göstersin sana.

Şarap seni yüreklendirdi, sana bir cesaret verdi mi dalgalar yutar, yüzer dursun da nerde bu denize son nağmesini tutturursun.

CLXX

Seher yeli, sevgiliden başında ne yeller var? Söyle. Kimseye söylemesen bile bâri âşıklara söyle.

Başkaları mahrem değilse kulağımıza söyle bizim; kanlarla dopdolu gönlümüze bir sevgilinin haberini söyle.

Biliyorum, o güzellik İsa'sı nerde, biliyorsun sen; bâri aşkıyla zünnâr kuşanana haber ver.

690 Gülle oyalanan âşıka bağır; o yüzden utan, bırak şu gül bahçesini de.

Hoş geldin a seher yeli, fakat sevgilinin yanına dönünce gizlice o düzenbazın kulağına halimi söyle benim.

Yüzlerce dili varken süsen halimi söylemediyse ona; sen nerkis gibi dilsiz-dudaksız, gözünle sırlarımı anlat.

Canda ne kadar gayret varsa o gayretle halkın önünde Tebrizli Şems diyeyim dedim, can, evet dedi, söyle.

CLXXI

A canımın canı, ne de güzel salına salına gidiyorsun; gitme bensiz. A dostların yaşayışı, gül bahçesine gitme bensiz.

A gök, dönme bensiz; a Ay, parlama bensiz; a yeryüzü, bitki bitirme bensiz, a zaman, geçme bensiz.

Bu dünya da seninle hoş, güzel, o dünya da; bu dünyada kalma bensiz, o dünyaya gitme bensiz.

A apaçık şey, bilme bensiz; a dil, okuma bensiz; a göz, görme bensiz; a can, gitme bensiz.

Gece, ay ışığıyla yüzünü ak görür; ben geceyim, sen aysın bana, gökyüzünde yürüme bensiz.

Diken güle sığındı da ateşten emin oldu; sen de gülsün, ben dikeninim senin, gül bahçesine gitme bensiz.

700 Gözün bendeyken, bana bakarken kıvrık çevgenine uymuşum, koşup duruyorum; böylece hep bak bana, hep gör beni; bensiz at sürme, gitme bensiz.

A neşe, padişahın meclisine gidersen içme bensiz; a bekçi, padişahın damına çıkarsan çıkma bensiz.

Eyvahlar olsun bu yola, iz bilmeden düşene; izini izlediğim sensin benim, a izinin tozu belirmeyen, gitme bensiz.

Eyvahlar olsun bu yola bilgisiz düşene; bilgim sensin benim a yol, iz bilen; gitme bensiz.

Başkaları aşk diyorlar sana; oysaki ben aşkın da padişahısın diyorum; a şunun bunun aklına, vehmine gelmeyecek kadar yüce dilber, gitme bensiz.

CLXXII

A ışığından her zaman yeni bir ışık parlayan; a ışığı her an yeni bir güneş var eden,

* Eğri otur da doğru söyle: Senin gibi bir sâkî, her an da senin yeniden yeniye yardım edip duran şarabın oldukça akıl mı kalır, fikir mi?

Ateşte şişeyi çatlatmamak kimin elinden gelir? Yahut taze üzümden kim çekebilir yıllanmış, eski şarap?

Gönlü aydınlara tattır, sundukça sun; şu köhne dünyayı yeni bir coşkunlukla tazeleştir.

İşi gücü zevk, işret olan aşksın sen, devletin ebedî olsun; her günün bayram kesilsin, her gecen yeni bir düğün dernek olsun.

CLXXIII

710 Hayali, yol uğrağına çıkageldi de can, bu odur; mekânsızlık ilindeki şehirlerin padişahıdır bu dedi.

Can nuruyla yüz binlerce parmak, göz kesildi de filân budur, bu diye işaret etmeye koyuldu.

Onun gül bahçesinin ışığı vurdu da yeryüzü yeşerdi; gökyüzünden kulağıma naralar geldi: Bu odur, o.

Hadi, atik davran da bindiği atın dizginine sarıl; o dizgin çekip gitmeden durdur onu, çünkü bu odur.

Bu can, Tur Dağı gibi onun yüzünden tamamıyla nur oldu gitti; madenin ta içinden inci gibi, mücevher gibi parladı, odur bu, odur.

Mirrîh, yüzünü Ay'a döndü de dedi ki: Aklını başına al da güzelliğinden lâf açma, bu odur, o.

Tebrizli Şems'i duymuşsundur ya, bak da gör o nuru; bütün güzellikler, onun yüzünden kesada düştü, işte odur bu.

CLXXIV

Bütün kızgınlıklar, kibirden kopar, ululuktan arın; ululuğa düşmek istemiyorsan yürü, benliği-varlığı bırak, toprak ol.

Kızgınlık, ancak ululuktan, benlikten doğar; ikisini de merdiven et, bas üstlerine de göklere ağ.

* Nerde bir öfke görürsen o öfkede ululuğu ara, benliği ara; şu iki yılandan hoşlanıyorsan var yürü, Dahhâk ol.

720 Ululuktan, kızgınlıktan uyanıksan var bir bucağa, rahatça uyu; yok, eğer ululukla, kızgınlıkla gönlün neşeliyse git, gamlara dal, dertlen dur.

Köpekler gibi kızmayı boşla, arslanların gazabına bak; arslanların gazabını da görünce, var bir yaşına girmiş koyun gibi yavaş ol.

* Seni öfkelendirecek tatlı lokmayı yeme, şanına, sen olmasaydın gökleri yaratmazdım denen erden lokma ye, onun kulu kölesi ol.

Yürü, aşk kasabı ol; ululuğun, kinin kanını dök; niceye bir bu iki köpeğin altında uyuyup kalacaksın? Çevik ol artık.

CLXXV

A kardeş, âşık olmak için dert ister, nerde dert? Dayanmak, gerçek olmak için er gerek, nerde er?

Niceye bir şu soğuk düşünce, niceye bir zaman düşüncesi? Ateşli naralar hani, sararmış yüzler nerde?

Kimya, altın aramıyorum, altın olmaya istidadı olan bakır nerde? Ateşli gideni, hızlı hızlı yol alanı kim bulmuş? Yarı ateşli, yarı soğuk yol alan nerde?

CLXXVI

Bana âşıksan seni darmadağın ederim, iyi işit; az yap, çünkü sonunda seni yıkarım ben, iyi dinle.

Balarısı gibi, karınca gibi yüzlerce ev yapsan gene seni kimsiz kimsesiz, evsiz barksız bırakırım; iyi duy.

Sen, erkek kadın, bütün halkın sana karşı sarhoş olmasını istiyorsun, bu fikirdesin; fakat ben seni sarhoş etmeyi, seni şaşkın bir hale getirmeyi kurmadayım; iyi işit.

730 Mademki Halil'sin, ateşten hiç korkma, sağ esen yürü; ben ateşi yüzlerce gül bahçesi yaparım sana; iyi dinle.

Kafdağı olsan seni hızlı hızlı dönen değirmen haline getiririm de fırıl fırıl döndürürüm; iyi duy.

Bilgide kellifelli Lokman kesilsen, Eflâtun olsan, bir bakışta hiçbir şey bilmez bir hale getiririm seni, iyi işit.

Benim elimde avlanmış bir ölü kuş misalisin sen; avcıyım, kuşlara tuzak kurarım seninle, iyi dinle.

A bekçi, definenin başucunda uyumuş bir yılana benziyorsun; yaralı yılan gibi kıvır kıvır kıvrandırırım seni; iyi duy.

A sedef, mademki denizimize geldin, gamlanma; sedefler gibi inci saçan bir hale sokarım seni; iyi işit.

İsmail gibi kurban bile etsem, boğazına bıçaklar sürsem ne el görünür, ne yara belirir; iyi dinle.

Eteğin bulaşıksa eteğimize sarıl, sarıl da Ay gibi ışıktan bir etek vereyim sana; iyi duy.

Devlet kuşuyum ben; lûtfumla gölge saldım başına, böylece de seni Ferîdûn haline getireceğim, padişah yapacağım, iyi işit.

Kendine gel de az oku, sus da dayan; dayan da seni Kur'an'ın ta kendisi yapayım; iyi duy bu sözü.

CLXXVII

740 A güzelim, sırlarım sırlarının yüzünden yıkıldı gitti; senin gül bahçende şekiller gördüm ben, senin gül bahçende gördüm.

(s. 213) Senin aşk şehidinim; inkâr etsen bile ikrarına ait yazılar var bende, ikrarına ait yazılar var.

Her an şeker gibi eriyip eriyip gidiyorsun a söz söylerken ağzından ballar, şekerler akan.

Geceleyin bütün halk uykuya dalar, bense uyanığım, gözlerim açık; tıpkı senin uyanık bahtın, talihin gibi, tıpkı senin uyanık bahtına, talihine benziyorum.

Bana, ne vakte dek neden işten güçten kaldın deyip duracaksın? Doğrusunu söyleyeyim: A güzelim, senin işin gücün bu hale soktu beni, senin işin gücün.

A âşıklar hekimi, bütün bu hastalıklarım, senin o iki hasta nerkis gözlerinden, o iki hasta nerkis gözlerinden.

Ayıklığım, senin ayıklığını gördü de kendinden geçti, aklı başından gitti; akılsızlığım, kendimden geçişim, ancak seni biliyor, ancak seni.

Gönülden her an kaynaklar coşmada, ırmaklar akmada senin denizinden; gönül, nurlarına karşı gözlerini kırpıp duruyor, nurlarına karşı.

Tebrizli Şems, öyle bir ersin sen ki çok çok, bol bol lûtuflarına karşı âlem azın azı olmuş, değersiz bir hale gelmiş gitmiş.

— H —

CLXXVIII

Hey gidi hey; yüceler, baş çekenler bile aşkınla ayak vura vura oyuna girişmiş; Mûsa gibi can incisini denize atmış gitmiş.

Şu yedi değirmenin altında varlığımızı bir hoşça ez gitsin; dövülmemiş, ezilmemiş sürme, göze ışık verir mi hiç?

Âşıklar akıllılarla dünyada uyuşamazlar, uzlaşamazlar; dövülmemiş, ezilmemiş kişiyle uzlaşamaz, birleşemez kırılmış, ezilmiş kişi.

Akıllılar ölü karıncadan bile çekinirler, o kadar ihtiyatlı olurlar; âşıklarsa her şeye boş verirler, ejderhâya bile çekinmeden saldırırlar, onu bile kırar, ezerler.

Gözbebeğim hayalinden mahrum kalırsa, hayalin aşk ayaklarıyla gözbebeğimi basıp ezmezse öylesine kırılır, ezilir ki işte o zaman bu ezilmeyle öbür ezilmenin farkı meydana çıkar.

Senin avlanmandan ormandaki arslanların bile yürekleri kan kesilmiştir; yakınlık Kafdağı'nın havasında uçmadan Zümrüdüanka'nın bile kolu kanadı kalmıştır.

Aşk, güneş gibi yere etek serdi mi, âşıklar çevresindeki yıldız gibi yücelerin yolunu tutmuştur.

Lâ–yok sözü, lalalar gibi onun âşıklarına el atıp engel olunca illâ–ancak o var sözü gayrete gelmiş, lalanın beynini ezmiştir.

Can yolunun hacıları yorulup neşeden kalmazlar; develeri yük altında yorulur, develerinin bütün vücutları ezilir gider de onlar gene yol alırlar.

A kervanbaşı, bu gazeli oku da görürsün, bu yorgunluktan sonra develer nasıl sarhoşa döner de Medine yolunu aşıp koşmaya başlar.

CLXXIX

Saçlarının Hindistan'ından yol kesiciler kalkıp görününce erlerden de bir feryattır kopmuş, kadınlardan da.

Yüzünün ateşi can ormanını sarınca canlardan çıkan duman yedi göğü de sarmış gitmiş.

Mânalar âleminden can gibi sâkîler görünmüş de gönüllerden görünmez süt ırmakları, şarap nehirleri akıtmış.

Küfre bir sürme çekmiş de gözü açılmış, o da din güzelini görmüş, inananların arasına katılmış.

Beden bir duvara benziyor, duvarın ardına bir gönül yıkılakalmış; o gönlün halini bildirmek için dil şu sözlere başlamış:

Yürü, yıkık yerleri seyret; varlık evinde aşk yüzünden tavan çökmüş, eşiğin izi bile kalmamış.

Âşıklara aldırış bile etmem der amma gene de her âşıkın başucuna yüzlerce merhametli kişi göndermiş.

Tebrizli Şems, ölümsüz aşk madenini gösterince parıltısının vuruşu, yakuta benzeyen gönlü almış, kendisine çekivermiş.

CLXXX

Ey ayrılığıyla yeryüzünü de, gökyüzünü de ağlatan sevgili, gönül kanlar içinde oturakalmış, akılla can ağlamaya koyulmuş.

Dünyada yerine konacak bir tek kişi bile yok; senin yasında mekân âlemi de ağlamaya koyulmuş, mekânsızlık âlemi de.

Cebrâil'le meleklerin kanatları mosmor olmuş; peygamberlerin gözleri de yaşlar döküyor, erenlerin gözleri de.

Yazıklar olsun ki şu yas içinde sözümün tadı tuzu kalmadı ki ne çeşit ağladılar, bir örnek göstereyim.

Bu evden sen gittin, devlet tavanı çöktü; hasılı sınamalara uğrayanlara devlet bile ağlamaya koyuldu.

Gerçekten de sen bir kişi değildin, yüz dünyaydın sen; dün gördüm, o dünya da bu dünyaya ağlıyordu.

Gözden uzaklaşalı göz de ardından gitti; can gözsüz kaldı da kanlar saçarak ağlamaya koyuldu.

Gayretin olmasaydı bulutlar gibi gözyaşları yağdırırdım, yağmurlar gibi ağlardım; fakat gönlün kanlar saçarak bu çeşit gizlice ağlayışı daha iyi.

Katre katre gözyaşı dökmek de nedir? Ayrılığınla tulumlardan su boşanırcasına ağlamak, her solukta kanlı yaşlar dökmek, her an ağlamak gerek.

Ah yazık, eyvah yazık, yazıklar olsun, yazık; öyle bir can gözüne baş gözü ağlamaya koyulmuş.

A padişah Salâhaddin, a hızlı uçan, ateşli giden devlet kuşu, yaydan ok fırlar gibi uçtun gittin, yay da ağlıyor şimdi.*

* Metinde bu beytin ikinci mısra'ı yerine, bundan sonraki beytin ikinci mısra'ı olan ve "o ağlayışı" diye başlayan kısım yazılmış, böylece bu beytin ikinci mısra'ıyla son beytin birinci mısra'ı eksik kalmıştır.

Salâhaddin'e ağlamayı herkes ne bilsin? O ağlayışı, insanlara ağlamayı bilen bilir.*

* Yazan, eksik yazdığını anlamış, bundan önceki beytin ikinci mısra'ını birinci sütunla ikinci sütunun arasında cetvelin içine ve o beytin birinci mısra'ından sonra yukardan aşağıya, bu beytin birinci mısra'ını da aynı mısra'ın üstüne yazarak hatasını düzeltmiştir.

CLXXXI

A birlik meydanlarında padişahlık topuyla oynayan, herkesi apaçık, çırçıplak gören, fakat kimsecikler tarafından tanınmayan.

780 Kıskançlığındaki yücelik yüzünden Akl-ı Küll'ün bile gözü eğri görüşlü olmuş, bundan dolayı da seni atmış gitmiş sanmış.

A âlemin ışığı, gözü, bu dünyaya tek geldin de dünyadaki sırlarından yüzlerce dünya düzdün, koştun.

Tavus kuşuna benzeyen bahar, yüzünün aşkıyla cilvelenmede; can bedeninin ağacında üveyik kuşu gibi feryat etmede.

Ateşi bize gül bahçesi yapmadasın, denizi bize gemi etmedesin.

A Tebrizli Şems, dünyayı güzellikle doldurdun; ben de can dünyasında aşkından başka ne varsa, sıyırıp attım.

CLXXXII

Ey gözleri sihirbazlara incelikler öğreten, canlara, cana canlar katan şiveler, nazlar belleten,

Dünyada nerde bir kapalı kapı varsa anahtarı sensin; aşk senin talebendir, kapı açmayı sen öğrettin ona.

Gönülleri temiz sûfiler için meclis düzüp koşmuşsun; sonra da sûfilere salâ etmeyi, halkı çağırmayı belletmişsin.

Sûfilerin arasından o sevgili sûfîyi de seçmişsin, halvette mutlak sevgili olmayı öğretmişsin ona.

Derken öbürünü sınamışsın da ayrılığa atmışsın; âşıklarının sırlarının sırrınıysa belâlara uğratmışsın.

Aşka düşenlerin yarısı yalvarışa yakarışa düşer, yarısı nazlanır, niyaz nedir bilmez; bunların dilekleri makbul olmuştur, öbürlerineyse duayı öğretmiştir aşk.

Duaya koyulurlar, kabulünü dilerler, gece yarısını delerler âdeta; rint yankesicilereyse yüzlerce düzen, yüzlerce kötülük belletir.

Cefalarla dolu olanları, gönüllerinde onca kâfirlik varken tutar, vefalı olmaları için kulaklarını çeker, vefa öğretir.

Onların gözlerinde gizli tesirler, görünmez ateşler vardır; demirlere bile ayna gibi arı duru, tertemiz olmayı belletir onlar.

Onların hepsi de Tebrizli Şems'e kul köle kesilmiştir; onun tecellileriyle buluşma ışığını bellemiştir onlar.

CLXXXIII

Ne aşktır bu ki o güzeli sevdi sevelı gönül kanlarla dolmuştur; her an kendisine, a neliksiz-niteliksiz hale düşen gönül der, nasılsın, ne haldesin?

Andan âna elini gönlüme kor, kanlara bular; sonucu onun el komasından gönlümün kanı coşmuş, ırmak kesilmiştir.

Benim adım âşık, fakat o dayanamıyor bana; sevgilimin aşkı benim aşkımı da aştı, benim aşkımdan da üstün oldu.

Yüzümü yücelere tuttum, bir ay gördüm; öylesine bir ay ki güneşe fitne kesilmiş, gökyüzüne bir âfet olmuş.

Havalardaki zerreler, denizlerdeki katreler, âşıklarının damaklarına afyon olmuş, şarap kesilmiş.

Akıl vaizi geldi, yanıma girdi, fakat ben öğüt verdim ona, a Eflâtun kesilmiş adam dedim, kalk, git, meclis buz kesildi;

Tebrizli Şemseddin'in tapısına var, onun merhametinden görürsün ki ölüp çürümüş gitmiş olanlar bile âşık olmuşlar, Mecnun'a dönmüşler.

CLXXXIV

A güzelim, güzellik gül bahçen yasemini ayak vura vura raksa sokmuş; her sözündeki doğruluk, uygunluk, yüzlerce Huten ülkesini oynatmış gitmiş.

Güzelliğin, kadın erkek vasıtası olmaksızın doğmuş; sonra da o güzellik, aşk bahçesinde erkeği de oyuna sokmuş, kadını da.

Padişahça yüzünden can bir pervane getirmiş de yüz binlerce gönül mumu leğende oynamaya koyulmuş.

Âşıklarının ağızları, damakları yardım görmüş, Mansûr şarabınla, o şarabın lezzetiyle dopdolu; böylece de yüzlerce Hallâc, ipte oynayıp durmada.

Canın arıklığı senin zevkinle gitti; can öylesine semirmiş ki dünyada derisine sığamıyor da oynayıp duruyor.

Hüthütler kafeslerinde o Süleyman'dan hoşnut oldular, fakat uçmalarına yol yoktu ki vatanlarında oynasınlar.

(s. 214) Âşıkın canı mekânsızlık âlemindedir, şu beden gölgesidir onun; can güneşi raksa girmiştir, şu beden de oynar durur.

Aşkının sevinçli kahkahasıyla meclis şekerlerle doldu; hüzünlere dalmış gitmiş kişi bile neşelendi, Hasan'ın babasıyla oyuna kalktı.

Tebrizli Şems'in yüzüyle gözü, gülle nerkisin değerini eksiltti; bedenim o gülün, o nerkisin arasında oynayıp duruyor.

CLXXXV

Bu ne biçim kasırgadır ki gökten koşup gelmiş; yüz binlerce gemi ondan sarhoş olmuş, başları dönüp duruyor.

* Geminin halâs olması da yelden, batıp gitmesi de yelden; hem onunla dirilmiştir, hem onun yüzünden ölmüş, cansız kalmıştır.

Yel, Tanrı'nın buyruğunda, senin buyruğundaki soluğa benzer; buyruğunla sövüş olur soluk, buyruğunla övüş.

* Yelleri, takdir yelpazesiyle çeşitli bil; seher yeliyle âlem mamûr olur, vebadan da yıkılır gider.

Yarabbi, yeli gösterdin, yelpazeyi gizleme; yelpazeyi görmek, temiz kişilerin gönüllerine ışıktır.

Sebebi gören, gerçekten de sûrete tapar, fakat sebebi icat edeni gören, mâna nurunu bilir.

Sûret ehli, bir boncuk isteğiyle can verirler; mâna denizinin ehli olanlaraysa inciler bile değersiz görünür, ucuz olur.

Mukallit, erlere toprak kesilmiştir, ne anlatırsa onlardan rivayet eder; öbürüyse susmuştur, onların ta derinindedir.

Yoldan altın, gümüş kesintilerini toplayanın gözü yerdedir, döküntüleri toplar; öbür toplayıcıysa dikkat et de bak, madene girmiştir, ordan toplar.

Ananın çocuğunun üstüne titrediği gibi imanımızın üstüne titrer dururuz; fakat baştan başa iman kesilen nazlı nazenin neden korksun, titresin?

Askere başbuğ olma sevdasına düşmüşsün, bu dertle balık gibi yanıp kavrulmadasın; halbuki ben seni ordusuz, adamsız, güneş gibi padişah olmuş görüyorum.

* Niceye bir duman ateşe delildir deyip duracaksın? Sus, ben seni dumansız ateş olmuş, delil kesilmiş görmedeyim.

Söyle bakayım, niceye bir Zühal yıldızı başının üstünde dönüp duracak? Seni İsa gibi Zühal yıldızının da üstüne çıkmış görüyorum ben.

A benden, şunu getir, bunu getir diye pay isteyen, seni şundan bundan kurtulmuş da o görüp gözetenin, o koruyup yaşatanın olmuş görmedeyim.

Yeter artık a kavgacı sarhoş, a çok söyleyip duran; terazinin kefesi gibi susarken konuşuyor görüyorum seni ben.

CLXXXVI

Gözünü aç da bedenden kaçmış canları gör; can kafesi kırmış, gönül bedenden kaçmış.

Yüzlerce aklı gör, canlar düşüp koşmuş; binlerce varlığı seyret, kendinden kendine sığınmış.

Yüz binlerce can, yüz binlerce gönül kaçsa aldırış bile etmem; çünkü benden kaçanın sarhoş bir halde güle güle gene geleceğini bilirim ben.

Yüz binlerce susuz, susuzluktan can vermiştir; yüz binlerce bülbül, yeşillikten o yana kaçmıştır.

— Y —

CLXXXVII

Hoş geldin Çelebi, gel buraya; gece yarısı damımızın üstünde kimi aramadasın sen?

Gâh ben keşişim der, siyahlara bürünür, eline âsa alırsın; gâh garibim, bir Arap'ım ben der, imame sarınır, mızrak taşırsın.

Onlarla karışayım, birleşeyim, güzel bir yol yordam kurayım diye tuttun beni, ta Horasan'dan çektin, Yunanlıların kucağına attın.

* A Muhammed, a güzellikte Sungur'a, alımda Zeyneb'e benzeyen, senin padişahlığın bana karşı mat olmuştur, mat olmuştur, mat.*

Arap'a döndün mü fâilâtün fâilât; bakın da görün dersin, bütün dünya gömleğimin içinde.

* Filozofa kendini illet-i ulâ gösterirsin; bundan ne ziyan gelecek sana? Sen efendimsin benim, efendim.

İster böyle ol, ister öyle, canımızsın bizim, canımız; hangi dilden istersen buyur, a padişahım, a Husrev'im, Şirin dudaklısın sen.

* Bu ve bundan önceki beyit, kenara yazılmıştır.

Seni sevmeye geldim, sana lâyık değilim amma gene de sevginle yandım; ya Tanrı nurusun sen, ya Tanrı'sın, yahut meleksin, yahut da peygambersin.

Yahut ne busun, ne o da ancak şekle girmiş, şekillenmiş aşksın sen; hangi ordudasın, hangi alayda?

Gönül gamını yedim mi gönüle acıyasım gelir de a yoksul gönül derim, neden bu kadar yanıyorsun, neden ateşler içindesin böyle?

Gönül, hadi git, ben nerdeyim, sen nerde? Ben gönülüm, sense bir kalıptan ibaretsin, yürü, yürü, kalıplık ededur demeye koyulur.

Derilerin renkleri vardır, içlerinse zevkleri; deriler, içlerle uzlaşır da beraber yola düşebilir mi hiç?

Bidüziye, aynı olarak sürüp gitmeyen gün... Geceniz gündüz oldu. Artık bu gündüze dönen gecelere bir gece yok.

Yorma beni Çelebi, gel bana, gir içeriye. Bir an teslim ol, çünkü meşrebin pek tatlı senin.

Ben sustum, afsununu dilsiz öğret bana a benim doğuyu da tir tir titreten güzelim, batıyı da.

A Tebrizli Şems, gün gibi doğ doğudan, doğ da kâfirlik de, benlik, ululuk da belinden zünnârı çözsün.*

* Bu gazelin birinci, altıncı, on birinci ve on ikinci beyitlerinin birinci mısra'ları Rumcadır. İkinci beytinin birinci mısra'ının son kelimesi de aynı dilledir. Üçüncü beytinin ikinci mısra'ı Arapçadır. Öbür beyit ve mısra'lar Farsçadır. Rumcaları sayın Avukat Vladimir Mırmıroğlu Türkçeye çevirmiştir. Gazel, Rumca mısra'lar ve kelimenin Arap ve Rum alfabeleriyle yazılı şekilleri ve tercemesi, *Mevlânâ Celâleddin* adlı eserimizde çıkmıştır (İkinci basım, İst. İnkılâp Kitabevi, 1952, s. 254-259).

CLXXXVIII

Her gönlün, sevgilinin gül bahçesine bir yolu olsaydı, o bahçede bir yeri bulunsaydı, her gam dikeninin gönlünde cana canlar katan bir gül bahçesi olurdu.

Coşup köpüren kıskançlığı el uzatmasaydı, ateş renkli canı bizimle uzlaşır, uyuşurdu elbet.

Yakıp yandıran şimşek, Ay'a perdeci olmasaydı, şu toprak yeryüzü de gökyüzü gibi şaşkınlık içinde kalırdı.

Sevgilinin yolunda ayak, yahut kanat işe yarasaydı, her zerre onun yoluna düşer, ayak olur, kanat kesilirdi.

Mahrem olmayanların gözleri de görebilseydi aşkı, herkes deniz üstüne direk diker, herkes çadırını denize kurardı.

Âşıkların gözyaşları kanlara bulanmasaydı, her gözyaşının başına o sırçanın şekli, nakşı vurur, her gözyaşında o görünürdü.

Geceyle gündüz, aşkımın ateşini görseydi, zaman pek çabuk geçerdi, dün, benim yüzümden yarın olurdu.

Sevgilimiz âşıkın toprak olmasını, alçalmasını istiyor; bunu istemeseydi, her âşıkın yeri şu yemyeşil kubbenin de öte yanında olurdu.

Tapısında yerleri süpüren lalası olmasaydı, Tebrizli Şemseddin'in güzelliği, elbette yüzündeki örtüyü atardı.

CLXXXIX

Şarabıma bir başka şey döktün, bir başka şey; bu sade şarap değil, bir şey karıştırdın bu şaraba, bir şey karıştırdın.

Bir kere daha tövbeleri yaktın, bir kere daha yandırdın; bir kere daha fitneler kopardın, bir kere daha fitneler.

Başımda sevdanı gördün, sevdanı gördün de geldin, boynuma sarıldın, boynuma sarıldın.

Dağınık saçlarını topladın, ördün, sabır ipliklerini çözdün, kopardın gitti.

İnkârdan geliyorsan delilini söyleyeyim, delilini söyleyeyim: Simsiyah saçlarına miskler saçtın, miskler saçtın.

A kadeh, yüzümü, yanağımı parıl parıl parlattın, alev alev kızarttın; a gam, sonucu gönlümden kaçtın gitti, kaçtın gitti.

CXC

A sâkî, kadehimize yudum yudum şarap döküp duruyorsun; deli divane olmamızı istemiyorsan ne diye döküyorsun yâni?

A sâkî, hani o güneşe benzeyen günde her şeyi coşturup oynatan ışığı zerrelere döküyordun, nerde o lûtuf?

Elini dudağına koyuyor, sus demek istiyorsun; sustum ben, fakat bizim için döküp durduğun o yudumcuklar söyleyip durmada.

Cüneyd'in kanını döktün de o, oh dedi, vur, vur, daha yapacakların yok mu, fazlası yok mu bunun? O kanı nerelere damlattınsa ordan bir Bâyezîd bitirdin.

Yere damlayan ilk yudumda Âdem'in toprağı canlandı; göğe dökmeye başladın, bir Cebrâil var oldu.

Önce dökmek için gerçekleri seçiyordun, fakat merhamet sarhoş olunca rastgele lâyık olanlara da olmayanlara da dökmeye başladın.

Ekmek sana lâyık değil, fakat ekmeğe can veriyordun sen; sakanın suyunu satın almada, sakaya döküp saçmadaydın sen.

Hani Mûsa'ya bir ateştir göstermiştin, fakat nurdu o; ateş donunda ışık saçıyordun, aydınlık döküyordun sen.

Cuma günü, senin yanında toplanacağımız gün, ayrı ayrı şarap sunduklarını hep bir araya toplayacağın gün ne vakit gelecek?

870 Her ânımda bir bildikle bir yabancı bir araya gelirdi de tutar, o yabancının kanını bildiğe saçardın.

A gönül, her güzelim buluşmada güz mevsiminde gülün yapraklarını döktüğü gibi utancından terler döktüğün o güzel çıkageldi işte.

Ayrılığıyla yağmur bulutu gibi ağladığın, tulumlar gibi gözyaşları döktüğün o Ay doğuverdi işte.

A güzelim, gönlünü al, götür, at abıhayata, dalgalarla haşır neşir olsun; at peygamberlere sunup durduğun abıhayata.

Bakıra benzer varlıklarına kimyayı döküp saçmasaydın, bu özel lûtufta bulunmasaydın, peygamberler bile bayağı kişiler gibi kalakalırlardı.

Bu duayı adam olmayanların duasına eş etme; hani onların dualarını kabul etmemek için dualarının yüzsuyunu döker, şerefini giderirdin, öyle yapma.

(s. 215) Çalışıp çabalamamızı, bayağı kişilerin çalışıp çabalamalarının yanı başına koyma; çünkü onların çalışmalarını varlıktan çekip yokluğa atan, hiçe sayan da sensin.

CXCI

Erler, mutlak yokluk âleminde kol açar, oynarlar; ellerini eteklerini yalandan da çekerler, gerçekten de.

Mutlak er olan hiç cana el atar, can, baş kaydına düşer mi? A Kalender can, sen hangi yanından kalktın bugün?

Bir yol eri bedensiz, salt bir canı Kalender'e sundu da, Kalender kulağına dedi ki: O yana götür onu sen;

Çünkü bu tarafta güzel bir aşkın kıvılcımlarıyla yanıp yakılma varsa da sen gene mutlak değilsin, çünkü kavgalar içindesin.

Zevâli olmayan, bozulup solmayan güzelliğe ezel gözü bile hayran olmuş; o güzellik iki âlemin bir uğurdan ikrarıyla da artmaz, inkârıyla da eksilmez.

Sen ne bu yandasın, ne o yanda; fakat âşıklar, hevese düşerler de ordasın, orda diye o yana bakarlar.

A "illâ"dan dem vuran, bu nekeslikte kalma; gözlerimizi arıt, aç, o vakit görürüz ki sen, aynı zamanda "lâ"dasın da.

Merhaba a güzel bir halde varlığa bürünmüş yokluk renginde can, sen varlığa da boş vermişsin, yokluğa da; ikisini de bezeyen sensin.

Tebrizlilerin padişahı Şemseddin'den başkası gözünü arıtamaz, açamaz; o isterse açar gözünü senin, fakat onlardan değilsin sen.

CXCII

A bizi kınayıp duran, sen âşıkı şöylesine bir adam mı sandın ki âşıklara vardın, öğüt vermeye, afsun okumaya koyuldun?

Gâh kapalı örnekler getirmedesin, gâh apaçık lâflar etmedesin, bizim kumluk yerimize nasıl olur da tohum ekmeye kalkışırsın?

A kumsal, buğday ambarından hiç utancın yok senin; aldırış bile etmiyorsun, çünkü buğdayı yoka satmışsın.

A tohum bitiren yer, tohumun aslı da zaten sensin, çünkü başak, sonucu senden bitip boy atıyor.

Hiçbir cüz, aslından başkasıyla uyuşamaz; bu böyleyken ne diye öfkelendin, öğüde, kavgaya, savaşa giriştin?

Aşk ateşi öğüde acı acı güler; öğütle, savaşla, barışla ateş söner, soğur mu hiç?

Ay ışığı dünyayı kaplasa sen gene Tebriz'de, Şemseddin'in ışıkları altında kal; çünkü sen kuşluk kuşusun.

CXCIII

Bu nedir, bu nedir ki tuttun, ölümsüzlük mülküne yüceltin? Bu nedir, bu nedir ki aklındakini bütün dünyanın hatırına düşürdün?

Kâfir saçları, iman yüzü neden düşüp koştun? Çünkü mümine de kastettin sen, kâfire de.

Can, ululuğunun ışığıyla parlar durur; çünkü can denizinde incin var, mercanın var.

Aşkının hayranlık alanında bütün arslanlar bir şey ummada; çünkü hepsi de tir tir titrediler, yerlere serildiler, tuttun, hepsini sen kaldırdın gene.

* Canı gâh yoksul bir hale kor, tutsaklığa düşürürsün, gâh tutarsın, han yaparsın, padişahlar padişahı edersin, Sencerleştirirsin.

Yüz binlercesini denizlerde yaktın, kavurdun, yüz binlercesini ateşler içinde terütaze yaşattın.

İnsanın bedenine öylesine bir tılsım kodun ki onun bedeninde nice güneşlerin var, nice ayların, göklerin, yıldızların var.

Tabuta benzeyen böyle bir bedende, şu şehit olmuş canı kanlara, topraklara bulanmış bir halde, her gün biraz daha hoş, biraz daha güzel yaşatıp gidiyorsun.

A güneş, tapında şükreden her zerrenin o şükreden ağzını şekerlerle dolduruyorsun sen.

Şu ölü varlığı hayat tozunla taze bir hale getirmede, ona gül kokuları, amber kokuları vermedesin.

A Tebrizli Şems, senin aşkınla altınlar basıp durmadayım; çünkü sen yüceleri de altınla doldurdun, aşağıları da.

CXCIV

Bir kere daha bir hile, bir düzen kurdun da kurdun; tuttun, âşıkların canlarına fırlattın, attın.

Bir kere daha dünyayı ateşe yaktın, ateşe yaktın; ta yedinci kat göğe at sürdün, yeldin yöpürdün.

Yedi göğün perdesini yırttın mı yırttın; topu mekânsızlık âlemine attın mı attın.

Eteğini çeke çeke her şeyden geçip sevgiliye ağan canları bir bir tanıdın mı tanıdın.

Tur Dağı'nda bir ateştir yaktın da yaktın; dağı, taşı erittin de erittin.

Gerçekler denizinde dalgalar vardı, dalgalar; sense o can denizinin üstünde oynayıp duruyordun, oynayıp duruyordun.

Dayandın da dayandın, sonucu râm oldu deniz sana, râm oldu; geminin akıp gitmesi için yelken şişirdin, yelken.

CXCV

Yokluk, o Çin güzelinin ayaklarına baş koydu, çünkü altın bir halhale benziyordu yokluk.

Doğru söyle sevgili, bugün ne yanından kalktın? Bir başka şey olmuşsun sen, önce böyle değildin.

Sevgilinin yüzünde onun rengini gördüm de sordum ondan; başını salladı, yâni sen buna mahrem değilsin demek istedi.

Dün kapıya bir tacir geldi, fakat onun aşkı dedi ki: Evet, altının, gümüşün var, fakat altın gibi bir er değilsin sen.

CXCVI

İzinin tozuna canlar feda olasıca güzel, bahaneler icat ederek gelmişsin, etme, elini uzat, aç kapıyı, gir içeriye; kendi evine geldin sen.

Yoku vara vurdun, bir tozdur kopardın; pek gizlendin sen, n'olurdu çıkagelseydin, görünseydin.

İki dünyada da yol yordam budur: Önce zahmet, cefa, sonra zevk, safâ; fakat sen iki âlemden de ötesin, zahmetsiz zevksin, acısız tatlısın sen.

Bildiğin ayrı bir zevki vardır, yabancının ayrı bir zevki; sense hem önüne ön olmayansın, hem de yepyeni, hem bildiksin, hem yabancı.

Kalenderin gönlüne yara da sensin, melhem de sen; a mutlak ışık, yokluğun yarası da sensin, melhemi de.

920 * A, padişahlar padişahı, sen okunla, yayınla çıkageldiğin andan beri yetmiş iki milletin de dini, mezhebi, sana feda olmuş gitmiştir.

A güzelim benim, gökyüzü sofrasına Ay'la beraber oturdun amma oturur oturmaz Güneş gibi tuttun, onu bir lokma yapıp yutuverdin.

Akılla duygu, ay ışığını eğriltebilir mi? Ancak şunu bilebilir ki a eğrilmeyen Güneş, sen aylardan da üstünsün.

Tebrizli Şemseddin'in aşkı büyük bayramdır; seni nerden kurban edecek? Arık bir koyunsun sen.

CXCVII

Aşk şarabını içmek, her can taşıyanın harcı olsaydı Şemseddin'in aşkı bütün âleme yayılırdı.

Aşkı kıskançlık ışıklarına boğulmasaydı insanların can, gönül kulaklarına küpe kesilirdi o aşk.

* Onun lûtuf, ihsan denizine karşı nisan bulutu nedir ki? Kaf'tan kaf'a bütün dünyayı tutmuş onun şarap denizi, dalgalanıp duruyor.

Şemseddin'in meclisi iki âlemden de dışarda bulunmasaydı, kadehi şu toprağa nisan yağmuru gibi yağar da yağardı.*

Yüzü, Tanrı kıskançlığı yüzünden gizlenmiş olmasaydı Güneş'in, Ay'ın ışımaya, ışıtmaya haddi mi olurdu?

Güzelliği, Yusufların arasına girip bir görünse, bir cilvelenseydi Yusuf, kıyamete dek ayağında bukağı, zindanda kalakalırdı.

930 Lûtfundan çekinmeseydim de söyleseydim cennet bile derdim, onun lûtfuyla güllük, reyhanlık kesildi.

A sâkî, dişi daha keskin şarap olmasaydı, köpek nefis, canın ayağını dişler, ısırır giderdi.

Muma benzeyen canı şarap ateşiyle yak, yandır, parlat; şu akıl Beytü'l-Hazen'se yak gitsin onu.

O kandil gibi körkütük sarhoş sevgiliyi çek meclisimize; çünkü o, hilelerle, işvelerle bir masal olmuş, bir düzen kesilmiş;

Sonra Tebrizli Şems'in kadehiyle şarap sun, ondan sonra da seyret âşıkların hayranlığını artık.

* Konya nüshasında "kadeh" yâni "cam" yerine "can" yazılı; bizim nüshamızda "cam". Beyitteki mazmun, bunun doğruluğunu gösteriyor.

CXCVIII

Sen yüzlerce gül bahçesinin canısın, fakat yaseminden gizlendin; a benim canımın canına can olan, nasıl oldu da benden gizlendin sen?

Gökyüzü seninle aydın, peki, niçin sen perde ardına girersin? Şu beden mademki seninle diri, ne diye gizlenirsin bedenden?

A erlerin padişahı, Tanrı kıskançlığının olgunluğu, kendi güzelliğinin sonsuzluğu yüzünden işte böyle, erkekten de gizlendin sen, kadından da.

A dokuz göğün ışığı, dokuz göğü de aştın da, bu ne sırdır, bu ne hikmet, tuttun bir leğen altında gizlendin gitti.

A Süheyl yıldızı, Güneş bile senin ışığında görünmüyor, gizleniyor; hayrola, hayrola; sense tuttun Yemen'den bile gizlendin.

940 Tatar ülkesinin miski her an halka kendisini gammazlar durur; sen Hıtay ülkesinin padişahısın, fakat Huten'den de gizleniverdin.

Bizden de gizlenirsen şaşılmaz, iki dünyadan da gizlenirsen; a kendinden geçen Ay, sen kendinden bile gizlendin çünkü.

A canlara apaçık görünen, öylesine gizlendin ki bu aşırı gizlenişle gizlendin gizlenişten de.

(s. 216) A Tebrizli Şems, Yusuf gibi bir kuyuya düşmüşsün, a abıhayat, nasıl oldu da ipten bile gizlendin gitti?

CXCIX

Dilerim, can kuşu kendinden geçiş havasından başka bir havada uçmasın; can mumu kendinden geçiş sarayından başka bir yerde parlamasın, yanmasın.

Kendinden geçiş devlet kuşu her şeye, herkese gölge saldıkça, Tanrı lûtfunun güneşi âşıkların başında parıl parıl parlasın dursun.

Âşık yüz binlerce devlete erişse, yüz binlerce nimete ulaşsa, gözüne bile girmez; o ancak kendinden geçiş belâsını ister.

Beni seyret de gör, kendinden geçiş yokluğunda öylesine tatlar, lezzetler buldum ki kendimi belâlara attım gitti.

Can nedir, yüzlerce can nedir ki kendinden geçiş havasıyla, kendinden geçmek için kurban etsin insan?

A âşık, gamlı adamlarla pek düşüp kalkma da kendinden geçiş havasına toz düşmesin.

Kendinden geçiş vefasında zevkler bulmak istiyorsan kendine gelişe âşık olan kişiye cefa et.

Kendinden geçmeyi bilir, anlarsan başlık, başbuğluk kesada varır; a kendinden geçiş, başlıklar da, başbuğluklar da ayağına toprak kesilsin.

Padişaha, padişahlığa düşman olanlara üst olmak, güzel bir şey; fakat bütün bunlar kendinden geçişin kan diyeti olamaz.

A kendinden geçiş ev sahibi, Tebrizli Şems'in sana konuk olmasını istiyorsan, evi kendinden, varlığından boşalt.

CC

A gönlümden hiç mi hiç gitmeyen, gir içeriye, hoşlar geldin, safâlar getirdin; a geceleri aydınlatan mum, merhaba, hoşlar geldin, safâlar getirdin.

Can ehlinin tekkesinde tatlar var, şaraplar var senden; sûfilerin canlarına cansın sen; buyur, hoşlar geldin, safâlar getirdin.

Gece otağa benzer, Ay padişaha; padişah otağa girer elbet; bizim tahtımız da senin yüzünden düzülür koşulur, tacımız da, otağımız da; hoşlar geldin, safâlar getirdin.

Tertemiz canları vakitsiz topladın tapına; a aşk sahabesine Mustafâ kesilen, hoşlar geldin, safâlar getirdin.

A bunca ayrılıktan sonra şu rahmeti gösteren, böylesine merhamete gelen; şu neşeden, şu sevinçten hiçbir yerlere sığamıyorum ben, hoşlar geldin, safâlar getirdin.

Lûtfeder misin diye şüphelere düşmüştüm; fakat bu vefa hayalime bile gelmemişti benim, hoşlar geldin, safâlar getirdin.

A gece, o Ay halvette, perdeciliği sen yap; a çalgıcı, perdeleri ula birbirine, durmadan çal, söyle: Hoşlar geldin, safâlar getirdin.

Tebrizli Şems'in perdecisinin yanına varırsan altı yönden de duyarsın bu sesi: Hoşlar geldin, safâlar getirdin.

CCI

A benden ileri ben olan, ben kesilen, gel, iki gözümde otur da Ay da nedir, göstereyim sana, çünkü Ay'dan da aydınsın sen.

Bahçeye gel de gül bahçesinin yüzünün suyu erisin, aksın; çünkü yüzlerce bağdan bahçeden, yüzlerce güllükten gülistanlıktan da güzelsin, üstün bir gül bahçesisin sen.

Boyunu görsün de utansın selvi, eğilsin, gizlesin boyunu bosunu; seni görsün de dilini çeksin süsen, çünkü ondan da üstün bir süsensin sen.

A can mumu, lûtuf zamanında mumdan da yumuşaksın sen; fakat nazlanma deminde çelikten de katısın, ondan da sertsin sen.

Felek gibi dik başlı olma a nazlım, a nazeninim; felekten daha dik başlı olsan, gem dinlemesen, yular anlamasan gene de onun nazıyla yumuşarsın, yeryüzüne dönersin.

Hamza savaşırken, bu yüzden zırhını çıkarıp attı; çünkü sen cana binlerce zırhtan da üstün bir zırhsın.

Her halvet yurdunda iğne deliği bile kapanır; çünkü sen oldun mu ev aydınlıktan da aydınlıktır.

CCII

Dünyayı arayıp tarasan sevdasız bir baş bulamazsın; fakat bu sevda dünyada görülmemiştir, eşi, benzeri yoktur.

970 Bütün sevdalar bu sevdanın hasretini çekerler; çünkü bunun yüzlerce kolu kanadı var, onlarınsa bir tek kanadı bile yok.

Onun bağına bahçesine karşı şu dünya bahçesinin güzelliği, hamam camekânındaki resimlerdir ancak, dünyadaki meyvelerin de ebedîliği yok, dallar da daima taze, daima yaş değil.

O, büyü yüzünden taze görünür, yaş görünür sana; fakat bir dalına yapıştın mı tacirle beraber Karun gibi seni alır, ta yerin dibine çeker.

Görünüşte sopadır, içyüzden ejderhâ; mademki Mûsa değilsin, öyle bir kahredici ejderhânın üstüne varma.

Nerde Mûsa'nın eli ki o ejderhâyı sopa yapsın; hiç aldırış etmeden boğazından tutuversin onu.

Eğer çekilip duruyorsan bil ki bu çekiş, ejderhânın çekişidir; çünkü çok açtır o, sen nasıl yiyebilirsin onu?

Onun çekişi ateşe benzer, at kendini suya; her şey zıddıyla giderilir, ateşin zıddı da Kevser gibi sudur.

Babacığım, mademki Belh'tensin, yürü, Bağdat'a git; Bağdat'a git de her an Merv'den, Heratlı'dan biraz daha uzaklaşadur.

Bu tapıda başkalarını görüp gözetmen, kul köle kesilmen iyidir; a efendi, kendine gel, aklını başına devşir de şu kuldur, öbürü köle demeye kalkma.

Donmuş, ululukla buz kesilmişsen bir güneşi ara; çünkü her donmuşa, her buz kesilmişe derman güneşten gelir.

O güneş mahşer güneşine benzer, yeryüzünde, gökyüzünde taş, kaya, dağ, tepe, inci boncuk, ne varsa hepsini eritir gider.

Eritir gider de mahşer halkı bilir, anlar ki bunların hepsi de buzdu; cüzî akılsa buzun önünde eşek gibi topallayakalmış.

Buz üstünde, sırtında yük, titreyip duran eşek, ağzını göğe doğru kaldırır da yarabbi der, bir ahır ihsan et.

Fakat Tebrizli Şems, cüzî akla yardım ederse onun eşeği kol kanat sahibi olur da Ca'fer gibi uçuverir.

CCIII

Gitmek için vakit geçti; gitme zamanı değil artık, bakmıyor musun pencereye; bakıyor da ay yüzünün ışığıyla Müşteri yıldızını bile ateşlere yakıyorsun.

Bırak pencereye bakmayı da benim yüzüme bak; yüzüme bak da gayb âleminin pencerelerini gör.

Yüzünden kuyumculuk öğreneli altına dönmüş yüzüm, altı yönden ne yana döndüyse orasını lâ'l haline getirdi, altı yön de lâ'l oldu gitti.

* Altı yön de altından düzülmüş bir öküz, böğürmesi de tıpkı altın sesi; kır o öküzü, aldanma sesine, Sâmirî'nin büyüsüne kapılma.

A arslan avcısı, öküzü de altın sesine ver gitsin, buzağıyı da; çünkü sen arslansın, sâf kızıl şarap kadehi arslanının avcısısın.

Müslümanlığa düşman kâfir saçların bize dedi ki: İnancın varsa uzaklaş, kâfirsen gel benim yanıma.

Ona, bu sözleri Tebrizli Şems'ten mi öğrendin, o mu söyledi dedim; evet dedi, güzellik mührünü de gösterip ispat etti sözünü.

CCIV

Canımın içine gir de otur, çünkü bugün bir başka cansın sen; şu cihan şaşırmış kalmış sana, çünkü bir başka cihandansın sen.

Bir güzelce salın a can selvisi, çünkü bugün bir başka cansın; bir güzelce gül a gül bahçesi, çünkü bir başka gül bahçesindensin sen.

Bütün halkın su, ekmek havasıyla yüzünün suyu eridi gitti; fakat a Yusuf, şu âlem kıtlığında bir başka ekmeksin, bir başka su.

Sen yaşayış âlemisin, bu dünya kulluk, kölelik dünyası; izinin tozu bile padişahlık eden padişahtan bir alâmetsin, vallahi bir başka esersin, bir başka alâmetsin sen.

CCV

Hayber Yahudisi'nden ibret almazsan, ondan da insafsız bulunursan canını sevgiliye nasıl ulaştırabilirsin, gönlünü o tapıya nasıl götürebilirsin?

Ateş içinde Ca'ferî altın gibi gülmedikçe Ca'fer-i Tayyar gibi uçup şu balçık yeryüzünden kurtulabilir misin hiç?

Beden, can örtüleri bulundukça gönül gözü bir şeycik göremez; bu yola serserice ayak basan, hiçbir sırra eremez.

Şu alışveriş yerinde iki gözün kapalı bulundukça çok ucuza mal satarsın, fakat ancak bir dağarcık alırsın.

CCVI

Âşıklara bir ateş gerek, hem de gizli bir ateş; sınamak için erlerin akçelerine ateş gerek, ateş.

1000 Aşk erlerinin gönüllerini padişah dağlamıştır; padişahın tahtı ortadadır; fakat padişahın çevreyanı ateştir.

Güneşi parlamış, her âşıkın penceresine vurmuş, ışıtmıştır; bizler zerreler gibi dağınık bir halde ateşin içinde oynayıp duruyoruz.

Haydin, buyurun a âşıklar, çünkü aşk, ateş yiyenlerine bir sofra döşedi ki sofranın ortasında bir ateş var.

Bu ateşin ışığı gök aynasına vurdu da şu dönen kâinatın her yanına yıldızlardan bir ateştir yağdırdı.

CCVII

Sonucu söz şu: A dilber, sen bizi azıcık olsun, aramıyorsun; a sâkî, birazcık olsun bizi gamdan yıkamıyor, arıtmıyorsun.

Sonucu a çalgıcı, sevgilimizin hikâyesini söylemiyorsun; çok çok söylemek şöyle dursun, azıcık bile söylemiyorsun.

Benim kötü bir söz söylediğimi anlattıysa sana, kötü bir şey demedim ben, şu kadar söyledim ancak; a sevgili dedim, azıcık çabuk darılıyor, kızıveriyorsun.

Güzellikte, alımda, iyilikte dünyada sana benzer dost, sana eş sevgili yok; şeker ülkesisin, fakat birazcık suratın ekşi.

(s. 217) Şu gazele bak, baştan başa gönül kanına bulanmış; birazcık koklarsan gönül kanının kokusunu duyarsın.

CCVIII

A bir incirceğiz için bağı bahçeyi bırakıp giden, bir kocakarıcağız için hurileri elden salan.

Yenimi, yakamı yırtıyorum ben, çirkin geliyor bana, yakıştıramıyorum; dalyan gibi bir delikanlıya karakuru bir kocakarıcağız gözüyle işaret etti.

Ağzı kokan bir ihtiyarcık, yüzlerce saza âhenk vermiş, yüzlerce şarkı tutturmuş, bir akıllıyı düşürmek, elden ayaktan etmek için damdan başını eğmiş.

Kim o kocakarıcık? Gösterişçi, tatsız tuzsuz biriceği; kat kat soğan gibi, sarmısakcağız gibi kokmuşun biri.

Bir beyceğiz tutsak olmuş ona da gönlünü rehin vermiş; oysa gizlice amma da ahmak beyceğiz diye gülüp durmada.

Ne güzellik gül bahçesinde bir taze çiçek var, ne vefa memesinde bir katrecik süt var o acı sözlünün.

Ecel, gözünü açtı mı sen de görürsün onu: Yüzü keler derisi gibi hıtır hıtır, bedeni katrancağız gibi kara mı kara.

Hayır, sus, az öğüt ver, çünkü tacirin bağlantısı pek kuvvetli; durmadan onun sevgi zinciri taciri sürüyüp çekiyor, çaresiz bir zincirceğiz bu.

CCIX

A sâkî, akıllar delilik evine göçtü, yerleşti; delilik kadehi dudağına dek kanlarla doldu.

Deliliğin mertliği, yiğitliği, yüz binlerce susuz erkeğin, kadının varlık evini ateşlere yakmış.

Delilik tarağı onun zincire benzeyen saçlarını aşkla taradı da onu bezedi mi, biz tarak gibi iki başlı olmadayız.

Böylesine bir mumun ışığında görmüyor musun ki aşk padişahından her ara bir delilik pervanesi, bir delilik fermanı geliyor.

Akıldan delilik masalını duyalı iki dünyanın düşüncesine kulak tıkadılar; canın da kulağında pamuk var, gönlün de.

Delilik sevgilisi canı ateşe yakalı, can onun yolunda demir çarıklar paraladı.

Akıl koştu, ateş gibi bir anahtarla geldi oraya; fakat delilik kilidi, zaten onu kilitlemiş gitmişti.

Akıl, Tebrizli Şems yüzünden şaşkınlığa düşünce dostlar da, biz de deliliğin delisi divanesi olduk.

CCX

Aşkının sırlarını iyiden iyiye bilseydim o yağmada ben de Yağma Türkü'ne uyardım, ben de onunla arkadaş olurdum.

Onun kanlı gözleri gibi fitne arasaydım kavga gürültü koparanların arasına girerdim, onlara katılırdım.

Her çerçöp makulesi adam, şu dünyada incitmeseydi, yaralamasaydı beni sevda gibi gönüllerde yürürdüm, başlarda yelerdim.

Ay yüzlüm her gün bir başka burçtan baş göstermeseydi ben de yer yer gezmez, dolaşmazdım, bir yerde karar eder, kalırdım.

Dayanamadım onun aşkına, çünkü mermer, granit bir kaya olsam gene beni eritirdi, su ederdi o.

Varlığım aşk derdiyle gün günden eriyip gitmeseydi işime işler katardım, fakat âşık olmazdım, olamazdım ben.

Tebrizli Şemseddin'in aşk dalgası, beni yüze atmasaydı batardım, denizin ta dibine giderdim.

CCXI

Ne mutlu sabahtır o sabah ki bir çare öğretirsin sen; çareyi de kendisine çaresizliği nasip ettiğin kişi bulur ancak.

Aşk elbiseyi yırtar, akıl teyellemeye girişir, fakat sen gönlü dikmeye koyuldun mu ikisinin de ödü patlar gider.

Ödağacı gibi bir hoş yanayım, duman gibi dağılıp yok olayım gitsin; gönlü sen yaktıktan sonra yanmadan daha hoş ne olabilir?

Gâh kahır elbisesini giyer, gelir, yol kesersin; gâh elbiseni değiştirir, gelir, kılavuzluk edersin.

* A iyiden iyiye inanmış olan, a amberler bağışlayan nefis öküzü, şu çayırda bir hoş yayıl, böyle bir kıyıda yayılır, ağzını tatlandırırsan helâldir sana.

Bir dudu kuşusun ki ata, Arap tayına meylediyorsun; bir balıksın ki kıldan örülen elbiseye, ketenden yapılma libasa özeniyorsun (halbuki dudunun tayla ne işi var, balık elbiseyi ne yapacak?).

Sen sarhoş bir arslansın, avın da arslan gibi sarhoş ceylanlar; ne diye kokmuş peynire ağız açıyorsun?

Niceye bir kıbleden bahsedeyim? Bu gece herkesin bir başka kıblesi var; fakat geceyi sen aydınlatır, bir görünürsen herkesin kıblesi bir olur.

Tebrizli Şems'in lâ'linden bir nasip elde edersen en aşağı derecen gök kubbenin de üstü kesilir.

CCXII

Sen yüzündeki o örtüyü bir kaldırır, ay yüzünü bir gösterirsen gökten inen kaza gibi tövbeleri kırar geçirirsin.

A ahdi güzel, peymanı hoş dost, benim coşkunluğuma, körkütük sarhoş oluşuma bakma; bana sunduğun, başımı döndürdüğün, aklımı aldığın şaraba bak.

Önce ayrılığın eliyle âşıkları bomboş bir hale sokarsın da ondan sonra derilerine altın doldurursun.

A ay yüzlü, sen can Zümrüdüanka'sısın, konağın Kafdağı; yurdun neresi, hangi yerdesin diye senden sormaya ne hacet.

Düşünüp konuşma kabiliyetine sahip olan can, senin sözünü duyunca yüzlerce kere kendi bilgisizliğini, kendi pelteklığini, kekemeliğini ikrar etti.

A beden, Tebrizli Şems'ten başka herkesten kesildin, ayrıldın ya; artık ipekli, altın işlemeli, ağır kumaşlardan yapılmış elbiseler içindesin.

CCXIII

Ey halkın gözlerini hayran eden güzel, ey aşk ordusu, her yanı yıkıp yakan, her yanda bir virane meydana getiren dilber.

Ne kutlu bir kuşluk çağısın ki güneşe benzeyen yüzün gönül âlemini arıttı, ışıttı.

Canlar her an, senin kulunuz köleniz diye berat yazıp sunarlar sana; aşkına kulluk etmek, baştan başa sultanlıktır.

1050 Canlar, her an ne görürler yüzünde senin? Nedendir her zaman böyle çalıp oynamaları?

Neden her gece bekçilik ederler aşkının damında; neden her gün kapıcılık ederler kapında?

Bu kadeh nasıl bir kadehtir ki canlara sunup durursun? Abıhayat mıdır sunduğun, yoksa can ateşi mi?

Nasıl bir sır söyledin gönüllere ki düşman oldular cana; nasıl bir dert verdin ki derman olmada o dert?

Aşkının ışığı köylüye ne öğretti de gayb levhinden her an yazılar okuyor o?

A Tebrizli Şems, şu yüce köşkten in de şu geçici dünya ölümsüz bir hale gelsin gitsin.

CCXIV

Buğra Kaan, bayram töresine Buğra Kaanlık etti; Zühre gökten indi de başhânendeliğe geçti.

Cebrâil, bir kere daha Halil'e konuk oldu da semiz buzağıyı cömertliğinden kesip kızartıyor Halil.

Konukluk günü bugün, buyurun temiz canlar; böyle bir konuklukta kafataslarının kâse olması daha güzel.

Seher çağı bana coşkun bir ses geldi; kalyadan, boraniden güzel bir koku geliyor burnuma.

Çekti de çekti o koku beni, ta mutfağın bulunduğu yere dek gittim; ışıklarla dolu bir mutfak gördüm, nurlu bir mutfak.

Aşçıya bir kepçe ver de dedim, nefsim körleşsin; dedi ki: Yürü git işine; insana nasip değil bu.

Ben ısrar edince başıma bir kepçe indirdi, başım da sarhoş oldu, kendinden geçti, aklım da yıkıldı, yok oldu gitti.

CCXV

Kadeh dedi ki: Kaldırın beni, ne vakte dek hapsedeceksiniz, ne vakte dek? Yalnız bedenim sırçadır benim, bir yerden bir yere götürürken sakın kırmayın beni.

Sâkîye sorun beni, o bilir huyumu; ben iftira edenleri sevmem, zulüm etmeyin bana.

Sarhoş oldunuz mu bilin ki bu sarhoşluğun üstünde de bir sarhoşluk var; isteyin, diledikçe dileyin, ümidimi kesmeyin benim.

Gizlice yol almadaydım, görünüşteyse sakin sakin duruyordum; siz beni cansız gibi kaptan kaba boşaltıyorsunuz, bu da gözlerinizin zayıflığından, görmeyişinden.

Güzelce yaşamayı istiyorsanız düşüncelere, sanılara kapılmaktan çekinin; görüşünüz zayıflarsa doğru olmaya çalışın; ölümden, zamanın kötülüklerinden kaçının.*

* Bu gazel Arapçadır.

CCXVI

Tanrım, hastalara ferahlık veren sensin; lûtuflar, rahmetler içinde can gibi gizli olan sensin.

Sana yalvarsınlar, yakarsınlar diye hasta ettin kulları; çünkü sensin feryatları, figanları satın alan.

Hepsi de dertlerine derman aramada; dertlerinin dermanıysa seni arıyor, seni istiyor; çünkü sensin derdi de yaratan, dermanı da.

İnsanı halkın kapısına düşüren dertler, önceden meydana gelen bir perdedir; sonu, sonucu sensin, sonunda senin kapına başvurulur.

Nerde bir bağlanmış, kapanmış iş varsa, o işe gözü kapayan sensin; nerde bir iş revaç bulur, aydınlanırsa o parlayan parıltı sensin.

Onunla yatışsınlar diye yaralılara feryat bağışlarsın, fakat gerçek âlemine bakarsam derdimizle feryat eden gene sensin.

(s. 218) Sensin diyen de vallahi sensin; sensin bu meydanda top, sensin çevgen, gene de sensin şu meydandaki oyunu seyreden.

Bunu birisi inkâr eder, deliller koşmaya girişirse onun nefsindeki vesveseler yüzünden deliller koşan da sensin.

Birisi sensin der de bu sözünden de korkarsa onun canında korku perdesine gizlenen, korkan da gene sensin.

Bir düşünceyle gül bahçesi edersin zindan bucağını; her zindanın eziyeti sendendir, her gül bahçesinin zevki senden.

Bir işi biri ister, öbürü istemez; onları bu aykırılığa sen düşürdün, sensin onların fitnesi, sınanması.

O, bunun sevgilisidir, gene o, öbüründen nefret eder; gözleri bağlayan sensin, gözün, gönlün kıblesi, varı yoğu sensin.

Yüz binlerce şekli, sûreti, bir şekle, bir sûrete kul edersin, sanki o padişahtır; hayır, tuzaktır o padişahlık, sensin padişah.

Kulluk da, sahiplik de, padişahlık da hep senin yazındır; bu mektebin eğri yazısı da sensin, doğru yazısı da sen.

Bedenlerimiz evlerdir, canlarımız o evlerde konuk; bedenlerle canlar senin gölgen, sensin o konuğun canı.

Elimizi ibadete atar, gözümüzü imana dikeriz, imanın da sen olduğunu bize gösterirsin ümidiyle.

Lûtuf elini, ihsan elini başımıza koy; aydın gözlerimizi sana dikmişiz, ihsan et bize, o ihsan da sensin zaten.

Gafletimiz de seninle işe yarar ancak, uyanıklığımız, ayıklığımız da; zaten uyanık sensin, bu bakımdan gafletimizin aslı yok bizim.

Sana tövbe etmek, temelinden saçma bir şey, tövbeyi bozmaksa ondan beter; canlar ahitlerinden döndülerse bile o ahit de sensin zaten.

Altın gibi, bakır gibi, akıyk gibi canları yetiştiriyor, olgunlaştırıyorsun; ne şaşılacak şey, maden yalnız sensin, nasıl oluyor da mücevherler çeşitli oluyor?

Gündüzün bizde sayısız, sonsuz huylar, sıfatlar vardır, geceye dek çeşitli sıfatlara bürünürüz, fakat gece oldu mu o sıfatlardan arıtırsın bizi; sıfatlara sahip olan sensin zaten.

Gündüz, ta geceye dek birbirimize böylece acır dururuz; fakat gece olunca bütün bu acımalar sana ulaşır; çünkü acıyan sensin.

Dünya padişahlarıymış, sarayda, sayvanda hüküm sürüyorlarmış, aslı yok; biz bildik ki sarayda, sayvanda hüküm süren tek sensin.

CCXVII

Tellâl, her topluluğa karşı bağır: Müslümanlar, kaçmış bir kul gördünüz mü hiç?

Ay yüzlü, misk kokulu, âlemi birbirine katan, naz vaktinde tez giden, barış deminde yavaş gelen bir kul.

Lâ'l kaftanlı, güzel yüzlü, şeker mi şeker bir çocuk; selvi boylu, şuh gözlü, atılgan, çevik bir çocuk.

Kucağında bir rebâb, elinde bir yay; güzel, gönüller çeken, canlara sinen bir nağmedir tutturmuş.

Güzelliğinin bahçesinde bir meyve var mı kimseciklerde; yahut güzelim gül bahçesinden, kokmak için bir demet gül var mı birisinde?

Bir Yusuf ki değerini vermede Mısır padişahı bile müflis bakışından, her yanda Yakub gibi bir gönlü yaralı var.

Onun izini bulana, ona ait örtülü, kapalı bir söz söyleyene tatlı canımı vereceğim müjdelik; helâl olsun.

CCXVIII

A güzellikte, iyilikte sözle anlatılamayacak, dille övülemeyecek bir hale gelen Ay, feleğe nice devlet kapıları açmışsın sen.

Nice Uhud dağlarını gönül yolundan söküp atmışsın, biricik Tanrı'nın nice sıfatlarını gözlere göstermişsin.

1100 Yeryüzündekilerin ağızlarına o balı çaldığın demden beri balarısı gibi uçuşmada canlar.

Kendini kendinden bezdirdiğin akıl, ne de sersemdir; tutup kaptığın, kendine aldığın can, ne de hoştur, ne de güzeldir.

* Gözsüzlerin yanlışlarla dolu sözlerini duydun mu, hiç unutmadığın Elest demindeki sözlere dal, kulağın o sözleri duysun, onlarla neşelensin.

Aşağılık kişilerin zehirli yüzlerine pek az gülmüşsün; övmüşsen bile çerçöp makulesi kişileri, şu dünyada zor yüzünden övmüşsün.

Öyle tatlar var sende, öylesine tatlısın ki yağlıya ballıya boş vermişsin; kendi yağınla kavrul, kendi balınla tatlan, zaten pâluzesin, tattan, lezzetten ibaretsin sen.

A her dâvası mâna olan, mânadan da ileriye varan, dâva ettiğin her şeyde dâvandan yüzlerce kat ileri gitmişsin sen.

Bir ömür boyunca Tebrizli Şems gibi birini arayıp duruyorsun amma beyhude gamlara dalmışsın; bulamazsın.

CCXIX

A biteviye abıhayat getiren ateşli dilber, nerden de getirmişsin bu suyu? Gerçekten de bu sefer cana canlar katar bir su getirmişsin.

Tanrı ışığından öyle bir güneş getirmişsin ki bulut gibi doğuyla batıyı kaplar; şimşek gibi her yanı deler, yırtar.

Seni görüp şaşıranlara, yüzüne dalıp kendinden geçenlere yolu, konağı sorma; çünkü sen onlara ululuk ışığının parıltılarıyla vurmuşsun, onları hayran edip gitmişsin.

Ölümsüzlük ilinden böylesine coşkun bir deniz getirdikten sonra bir can, tutar da ölürse ahmaklıktır doğrusu.

Âşıklara kazadan, kaderden korku yok; çünkü sen kaderi sarhoş etmiş, kazaya uğratmışsın.

Canımız senin neşenle derisine sığmıyor, çünkü bu cana canlar katan güzelliği bizim için getirmişsin sen.

A Tebrizli Şems, cefalar ettin amma şu kadar biliyorum ben: Her cefa ile de yüzlerce vefalar ettin sen.

CCXX

Her parça böylece aslının aslına kavuşuyor; ne hoş bir âlem, ne güzel bir seyir.

Her yana elinde sürahisiz bir şarapla gelmede; her tarafta gözüne ayık bir dilber görünmede.

Öyle bir dilber ki lâ'l dudaklarından bir koku alsa mermer kaya bile canlanır, akıl fikir sahibi olur.

Şarap, sevgilimin dudaklarından bir sıfat çaldı da o dudağın aşkıyla sarhoşa can kesildi.

Seher çağı, bir manastır yolunda bir keşiş, yoldaş oldu bana; dikkat ettim de gördüm, o da benimle derttaş, o da benim işime gücüme dalmış.

O iyi huylu arkadaş bir sürahi getirdi; o sürahiden canım kendinden geçti, sarhoş oldu gitti.

Bu kendinden geçiş âleminde de Tebrizli Şems, çaresizlere buluşma çaresini gösterdi.

CCXXI

Ah o gönüle dadılık, tayalık eden Tanrı gölgesi, ah; güneşi, iki dünyaya da gölge salmadı gitti.

Güneşi de zerre gibi oynatır, göğü de; her şeyi birbirine katar, her şeye yeniden yeniye güzelliğinden bir sermaye verir.

Aşkı da, âşıkı da ne hoş güldürüyorsun, ne güzel oynatıyorsun; sevgi veriyorsun, aklı yakıp yandırıyorsun, eşin, örneğin yok, başına buyruksun, dilediğini yapıyorsun.

Can, gözde oyandan bir iz, bir sermaye bulduğunu görmüş de aşkıyla borç olarak bir göz daha almış.

Dişleri dökülmüş ihtiyar bile aşkıyla yüzlerce hırsa düşmüş, kahırlara uğramış; irkilmez akıl bile aşkıyla kendini yitirmiş, hercai olmuş gitmiş.

Varlıktan da yüz binlerce yıl öte yandasın sen, yokluktan da; fakat gönül alçaklığından yokluğa bir hoş komşuluk etmedesin.

A Tebrizli Şems, sen bir hilim dağısın, iki âlem de tahtın senin; gizli-açık bir kayadan bakadur bize.*

* Metinde "kaayeî" tarzında ve Türkçedir, kenara "yüksek" anlamına gelen "belend" sözü yazılmıştır.

CCXXII

Ah o şimşekler çaktıran güzel düzenbazın yüzünden; her çaresizin canına bir yıldırım düşmede onun canından.

O ateş gibi dudaklardan yalım yalım ışıklar vurunca mermer kayanın içinden bir inci denizidir coştu, köpürdü.

1130 Bu yüz parça olmuş gönül, can kapıcısına rüşvet verdi, perdenin önüne geldi de hoş bir halde tek bir parça kesildi.

Cennet sekiz bağdır, sekiz bahçe, her biri bir defter sanki; bu sekiz defter de bir yere toplanmış, o yüzde, o yanakta seyret hepsini.

Şu gönlüm, a neşe, a çalgı çağanak madeni, aşkınla bir dükkâna girdi, hem dükkânda, hem aynı işte bir hoş arkadaşlık edip durmada.

Nasıl bir kuştur şu gönlüm ki develer gibi ıhlamış, diz çökmüş, yahut da devekuşu gibi yalımların çevresinde sanki ateş yiyor, ateşle gıdalanıyor.

Aşkının güneşinden zerreler Ay'a döndü, kutlulukla gökyüzünde her an bir yıldız doğuyor.

Şeklini, yüzünü görmemişler, fakat birer birer anlatıyorlar; hani tıpkı Meryem'in nuruyla beşikte konuşan, Rûhullah Mesîh gibi.

A Tebrizli Şems, gönül hallerinde bu birbirine aykırı, bu birbirini tutmaz değişiklikler de ne? Hem aşkta konaklıyor, hem âvâre oluyor aşktan.

CCXXIII

Can mumunun ışığına karşı gönül bir pervaneye benziyor; gönül, sevgilinin mumunun ışığında bir ev kurmuş, bir yurt edinmiş.

Bir yüceler yücesi, bir arslan avlayan, bir aşk sarhoşu, bir fitne; sevgilinin yanında ayık, aklı başında, kendisiyle kalınca bir deli divane.

Görünüşte öfkeli, içten barışçı, acı yüzlü, fakat şeker mi şeker; bu kadar yakınlıkta bir yabancı görmedim dünyada.

(s. 219) Binlerce görgü sahibi akılla gene de mumun yüzünü gördü mü kanadı ayağına takılır, düşekalır sarhoş.

Aşk ovalarının alanını ateş harmanı sarmış; buğdayı ateşten, canıysa bir kadeh ancak.

Gönlümün halini örtüsüz, perdesiz söylesem bütün dünyayı Tur Dağı gibi nur kaplar.

Mum mu diyeyim, yoksa sevgili mi, dilber mi, cana canlar katan mı? Canın ta kendisisin, selvi boylusun, bir kâfirsin, bir sevgilisin sen.

Tahtının önünde ihtiyar biri, ayağını vura vura sarhoşça oynamada; fakat o, bilgi deryası, buyruğu yürür biri, bir akıllı fikirli er.

Bilginin eteğini dişleriyle tutmuş amma aşk kerpeteni de onda bir diş bile bırakmamış.

Ben, o ihtiyarın ışığına şaşkın, o, sevgilide yok olmuş gitmiş; onun ayna gibi bir yüzü var, benim tarak gibi iki başım.

O lâtif ihtiyarın güzellik ışığında kocaldım gitti; ben ona pervane kesildim âdeta, onunsa benden hiçbir pervası yok.

Sonucu, a bilgide kâinatın ustası dedim, hünerle lûtuf iklimlerini bir köşk haline getir, orda bir yurt kur.

A keskin gözlü, a ileriyi gören dedi bana, benden pîrce, sapasağlam bir can öğüdü duy.

Bilgiyi de, filozof bilgini de, filozofimizi, edebimizi, hünerimizi de bir gül yüzlü inci tanesinin önünde gark olmuş gör.

Bir de baktım, ne göreyim: Bir can, bir gönül âfeti; a Müslümanlar, aman bir yardım, bir yardımcı bana.

Bütün bunları örtülü, kapalı söyledin, artık aç şunu; hasetçilerden gam yeme, mertçesine anlat:

Tebrizli Tanrı ve din Şems'i, öyle bir efendiler efendisidir ki bu sözün geri kalanı, aşkıyla önüne ön bulunmayacak bir yere geldi, dayandı.

CCXXIV

Can, yüceler yücesi Şemseddin'in yüzünden bir kara sevdalı oldu gitti; sevdaların karanlığında bir bilgisi var onun.

Bahtım Şemseddin'in havasında bir yücelik buldu, hem öylesine bir yücelik ki vehim bile onun ötesinde bir yücelik bulamaz, vehim bile onun ötesine geçemez.

Bu aşktaki sevdam öylesine yüceldi ki bu sevda yüzünden aşağılığı bile fark edemiyor yücelikten.

Sevda dalgası, delilik dalgası, onun yeliyle öyle coştu, öyle kabardı, köpürdü ki o dalganın üstünde çerçöp mesabesinde kaldım, yerden yere yuvarlanıp gidiyorum.

İrkilmez, şaşmaz aklım, denizinin coşkunluğunu gördü de şaşırdı kaldı; bu coşkunluğu bastırmaya Akl-ı Küll'ün bile gücü yetmez.

Delilik mushafını gördüm, ondan bir âyet okudum da deliliğimden bilgim de silindi gitti, Kur'an okuma bilgisine sahip oluşum da.

Aşk, geceleri gönüllerde tek başına gezen bir hırsızdır; yalnız aklı çalar, tek olarak onu yağmalar gider.

Bu sevdadan önce gönlün de kendi aklınca reyi, tedbiri vardı, gönlün de; fakat suya battıktan sonra artık reyin, tedbirin ne faydası var sana?

Yürü, âşıkların tımarhanesine var da her tarafta bir deli gör, her yanda bir divane seyret.

Dün aşkı gördüm, gönlümün damında ayrılıktan kan ağlıyordu, kanlı gözyaşları saçıyordu.

Aşkına düşmede şu özellik var a gönül: Alçaltır adamı amma o alçalışta bir yücelik de var.

Durup dinlenmeyen, göçüp giden canım, ona sahip oldu da bu yüzden ölümsüzlüğe erişti.

Bir ancağız bütün boş işleri bırak da her solukta can bağışlamayı, her an Mesîh kesilmeyi seyret.

Canın, bir solukluk anda aşkının perdesi altında bir yıkansa Meryem gibi bir soluktan İsa doğurmayı görür, anlarsın.

Meryem gibi babasız çocuk doğurdun mu da şu kıpkızıl yanağın sararır solar, safrana döner.

Herkesin tapısında hizmetçi olduğu, kul köle kesildiği Şemseddin'in adını anadur da şiirin parlasın, nazmın güzelleşsin.

Benim şiirimi kan gör, şiir görme; çünkü aşkıyla gözden de kanlar sızıp damlamada, gönülden de.

Kan, şarap gibi köpürüp kaynadı mı üstüme başıma, elbiseme bulaşmasın diye onu şiir rengine sokar, şiir haline getiririm.

O padişahın tapısında bir gözcüydüm, bekçiydim ben; şimdiyse ayrılığıyla canımı üzüyor, eziyorum işte.

O lûtuf güneşinin devlet kuşuna düştü de onun havasıyla gönül, gurbet ellere gitti, anka gibi görünmez oldu.

Güzellikte, alımda, dünyada tektir o; bu yüzden de zaman da cana bir yalnızlık âdetidir, verdi.

Her solukta miskinin kokusunu almak istediğim, her an o kokuyu aradığım ceylandan nasıl ümidimi keserim?

Ah bana, eyvah bana o kanlar döken Mirrîh yanaktan; ah bana, eyvah bana o yağmacı, kâfir güzel gözlerden.

Akıl, onun aşk dehlizlerinde yüzünü topraklara döşemiş bir âşık; söz söyleyiş, onun ordusunda ya bir davulcu, yahut borazancı.

O, benim bütün derdimi, bütün zahmetimi görür; görüşü yoktur diyemem ki ona.

Bir an sevda rengine boyanmış canıma baktım da gördüm ki kıvranıp duran, coşup köpüren şaşkının biri o.

Ne oldun dedim ona; dedi ki: Benden elini yıka, bugünlük, yarınlık değil bu aşk, tutulmuşum gitmiş ona.

* Hangi şehirde onun aşk Nûşirevan'ı buyruk yürütüyorsa, o şehirde can bağışlamada bir Hâtem-i Tayy vardır.

Nerde onun aşk kadehi dönüyorsa, orda akıl candan geçmiştir, görünmez olmuş gitmiştir.

Gece yarısı hayali gönüle geldi; artık seyret, her yanda bir Yusuf gör, her tarafta bir huri.

Buluşma anında dudaklarından dökülen şekerlerle canlar; her kılının ucundan şekerler damlayan bir hale gelir.

Aşkı, şarap gibi ne kadar eskirse o kadar daha fazla sarhoş eder insanı; artık canın gençliğini nasıl anar, kocalıktan nasıl bahseder?

* Şu aşk zincirini oynat, şakırdat da coşkunluğumu arttır; sevda denizini kabart, köpürt de deliliğimi fazlalaştır.

Ne şaşılacak denizdir bu ki senin kadrinin inceliğinden bir katre olmuş; boyuna deniz olmuyor.

Aşkının yara yurdu olan şu aklı fikri iyileştirmek için o misk kokulu saçların amber ezmede.

Şu zamandaki Yusufların, fitneler koparan güzellerin yüzleri, yoksulluktan hep ona başvuruyor, hep onun güzelliğiyle bezeniyor, güzelleşiyor.

O, Mûsa olsa Musevîliği tamamıyla öğrenirim; İsa olsa Hıristiyanlık dinine girerim.

Cana meylederse hava gibi, can kesilirim; dünyaya yüz tutarsa dünya ehli olurum.

Canım, ayrılığıyla sofra gibi dürülür; tandırından çıkan bir parçacık ekmekse onu yayar, döşer.

Nefis de, şeytan da lûtfunun gurur yaylasında yayılır; affedeceğine dayanır da insana kötü buyruklar buyurur.

Yüzündeki örtüyü bir an açsa nefsin nefisliği kalmaz; şeytan, yürekli bir er kesilir.

A seher yeli, Tebriz'den bir avuç toprak getirsen de gözüme, başıma serpsen, canım sana kul olurdu, köle kesilirdi.

CCXXV

Canlar, canı düşüp koşanı sever, onu ister; o, akıllıların dilindedir, âşıkların gönlünde.

* Dillerde olan geçip gider, bense batanları, dolunanları sevmem; gönüllerde olan, ölümsüzlüğe eren güzelim işlerdir.

Gönül göğe benzer, dilse yeryüzüne; yeryüzünden göğe dek pek zorlu, pek uzak konaklar var.

Gönül bulut gibidir, göğüslerse damlar sanki; şu dil de tıpkı oluktur, yağmurlar ondan akar.

Su, gönülden göğüslere dek temiz gelir; fakat göğüs bulaşıksa, pisse sözlerin hepsi boştur, kötüdür.

Suya, buluttan yağmuru emen kavuşur; oluğunda istidat, kabiliyet bulunan adam, suyu elde eder.

Başka oluklardan su alan dam, hırsızdır; başkalarının damından su çalan, bir nakilcidir, rivayetçidir ancak.

Gözünün yaşından gül biten, nerkis açan kişidir âşık; nerkisler derip devşirense demetçidir.

Terazinin kefeleri, tartı zamanı birbirine denk olsa bile dili eğriyse o terazi bozuktur.

(s. 220) Canının hali, kokusu, rengi örtülü olan kişinin söylediği her söz, anlama bağlıdır, anlamla ilgilidir.

Mesleğinin eri olan bir hekim, hastaya acı ilaç bile verse zulüm ediyor gibi görünür amma adalet sahibidir.

Ayak karanlıkta bile ayakkabısını bilir; gönül, zevk yoluyla bu hangi konaktır anlar, duyar.

Şu tufanda gönüldesin, Nuh'un gemisindesin, hoşsun; konak korkulu amma yüreğin oynamasın, ürkme kardeş.

* Kimi tanımak, öğrenmek istiyorsan düşüp kalktığı kişiye bak; çünkü devlet, ikbal sahibi olan, dünyada devlet, ikbal sahibiyle düşer kalkar.

* Sana hoş gelmeyen şeyi başkalarına sen yapma; bu huy, bu tabiat herkesi, her şeyi kavrayan bir huydur, bir tabiattır.

Her gizli sözü duymamak için kulaklarına pamuk tıka; çünkü sen her rengi kabul eden salt bir rûhsun.

Kimin canı yedinci kat göğün havasını aştıysa, odur kurtulan; onun can soluklarıyla gıdalan, besmeleyle kesilmiştir, temizdir o er.

Bu hava pusudadır, adamı yoldaşsız gördü mü, o yapayalnız adama işte der, şu adamcağız gaflet içinde.

Buluşmak istiyorsan buluşanlarla düş kalk; anlama ulaşandan ulaşma dile.

Sarhoşların çevresinde dön dolaş; şarap az gelse bile kokusu gelir hiç olmazsa; fakat aklı başında olan, nerden bilecek şarabın tadını?

Her sorunun cevabında nükteler belle de sınanma vaktinde üstün bir er desinler sana.

Kendi noksanın yüzünden olgunluğa erişemiyorsan, Tebrizli Şems, bu zamanın olgun eridir, ona ulaş, olgunlaştırsın seni.*

* Bu gazel "T" harfine aittir, buraya yazılmış.

CCXXVI

A koşup duran, canın bile şaraplara bulanmış, nerde şarap içtin, bu şarabın bulunduğu yere nerden yol buldun?

Hangi gözle karanlıkları aştın, bu yolsuz yolu hangi ayakla aldın?

Hangi elle zamanın olaylarından el çektin de gönüller alan bir güzelin güzelliğinden bir aynaya sahip oldun?

Binlerce kere kendi kanını dökmedin mi; binlerce kere diri olduğun halde ölmedin mi?

Binlerce kere sınanma potalarında bakır gibi sızmadın mı, erimedin mi?

Ateş denizinde kol kanat yakmadın mı sen? Göklerin üstünde ayak yormadın mı sen?

Ayakkabılarında bu yolun bir tozu bile yok; bütün bunlardan ötedesin, perde ehlisin sen.

Güzünü aç da bize bak, sonucu bir cevap ver; çünkü sen bilgi denizi içindesin; sâfsın, tortulu değilsin sen.

Canım dedi ki: Zamanede herkesin kendisine kul köle kesildiği, tapı kıldığı ulular ulusu Tebrizli Şemseddin'in lûtuflarıyla yol yitirmişsin sen.

A taş yürekli, ele geçirdiğin şu delillerin ötesinden bir baksa sana,

Çaresiz, ilaçsız bir taş bile olsan mücevher kesilirsin, hem de sayıp döktüğün cinsten.

CCXXVII

Çalgıcım sarhoş oldu, parmağını tefe vurmada, uşşak perdesini candan, gönülden, pek parlak çalmada.

Yükünüzü bağlayın a dostlar, iki dünyanın padişahı Arş'ın en yücesinde durmuş, sancak çekiyor.

Peygamberler de, erenler de tapısında şaşırmış kalmış; Yahya da, Davud da, Yusuf da ne hoş takla atmada.

İsa ile Mûsa da kim? Kapısının iki çavuşu; Cebrâil bile onun afsunuyla neliksiz-niteliksiz büyüler yapıyor.

İbrahim'in canı, onun iştiyakıyla deli divane olmuş da kılıcı İsmail'in, İshak'ın boynuna çalmada.

* Ahmed ona, ah, kardeşlerimi görseydim, onlarla buluşsaydım diyor; onu özleyişteki sonsuzluğa Sıddıyk, gerçektir de gerçek demede.

Leylâ, Mecnun, yoklukla hasret ahı çekip duruyor, Husrev'le Şirin, zevk, neşe âleminde onun aşkıyla parlak kadehi içip içip kendinden geçiyor.

Tebrizli Şems, sarhoş bir halde durmuş, elinde yay; zehirli oku ahmak kişinin canına atıyor.

Rüstem'le Hamza bile ona karşı ancak bir kılıç, bir kalkan; o, gözü pek, Hişâm'ın boynunu vuruyor Hayder gibi.

Kimdir o kişi ki dünyada böyle bir erlik göstersin? Ancak Tebrizli Şems'tir ki dolunayı bile ikiye bölüyor.

İnkâr eden, onun aşkının havasını kınar amma a Husâmeddin, sen yaz o aşk padişahının adını.

* Kim Tebrizli Şems'in adını duydu da secde ettiyse, onun canı o tapıda makbul olmuştur, ben Tanrı'yım narasını atar durur.

Köpekler gibi uzakta durup havlayan, bak, bak deyip duran, inkârcıdır, yüzü karadır, rahmetten kovulmuştur, ebedî olarak o tapıdan sürülmüştür.*

* Bu gazel, "D" harfine aittir, bu bahirde son gazel olarak yazılmış. Beyitteki "bak, bak" sözü Türkçe olarak kullanılmıştır.

BAHR-İ REMEL
–MÜSEDDES–

fâilâtün fâilâtün fâilât

— A —

I

(s. 221) O gül renkli yüzünü gösterdin mi neşeden taşı toprağı raksa sokarsın.

Şaşırıp kalmış âşıkların hatırı için bir kerecik daha örtüden baş çıkar, yüzünü göster;

Göster de bilgi, yolunu yitirsin; aklı başında olan hünerini, marifetini kırsın geçirsin;

Su, senin aksinle inci kesilsin; ateş, savaşı bıraksın.

Senin güzelliğin olduktan sonra Ay varmış, istemem onu; salkım gibi iki üç kandilceğizle ne işim var?

Senin yüzün varken kirlerle, paslarla dolu gökyüzüne ayna demem ben.

Üfürdün de şu daracık dünyayı başka bir şekilde, yeniden yarattın sen.

A Zühre, Mirrîh'e benzeyen Şems'in havasıyla yeniden o çenge bir düzen ver.

II

Bir sevgilim var ki sevgisi canı ciğeri yakıp kavuruyor; yürüyüp gezmek dilerse gözlerimin üstümde yürüsün, gezsin.

Rızkım, gıdam, onun olduğu gündür; günüm de o gündür benim; hey gidi hey, ne de hoştur o günün gıdası, ne de hoş.

* Bizi yok edip giderse ne olur yâni? And olsun ki razıyız, Tanrı dilediğini yapar.

Dikeni güllere sermayedir, perdeleri açmada lûtuflar, ihsanlar sahibidir o.

Ne söylediysen, ne duyduysan hepsi kabuktur, aşkın içi, özü, açılacak bir sır değildir.

Tecellilerle yetişen özlü kişi kabuğa, deriye kaani olur mu hiç?

Ben sustum, derdini söylemiyorum, fakat şarabı susmuyor; temkinsiz dosttan sen koru bizi.*

* Bu gazelin ilk beytiyle üçüncü, dördüncü, beşinci, altıncı ve son beyitlerin ikinci mısra'ları Arapçadır.

III

Seni şehvet ateşinden çekip getirdim de tekrar o ateşe attım, o ateşin içine yaydım seni.

Söz gibi gönlümden doğmuşsun, gene söz gibi yutuverdim seni.

Benimlesin de benden haberin yok; gözünü bağladım, büyücülük ettim sana.

Her kötü göz seni incitmesin diye incittim seni.

Yürü, cömertlikte bulun, rahmetler saç; merhametler etmedeyim, çok cömertim sana.

IV

A özü sözü güzel anlayışlı er, geceye dek bizimsin bugün, bizimsin, bizim.

Geceye dek bugün işretimiz var, neşemiz, zevkimiz var; buyurun a temiz yürekli dostlar, buyurun.

A her çalgının, her semâ'ın canına can olan, ay yüzlüsün, ay yüzlüsün, ay yüzlü.

Şekerlere güller serp, merhaba ey şeker madeni, merhaba.

Ömrün vefası yoktur, ancak sen öyle bir ömürsün ki vefalısın, vefalısın, vefalı.

Pek garipsin, pek garipsin, pek garip; nerelisin, nerelisin, nereli?

Kiminlesin, sırdaşın kim? Tanrı'ylasın sen, Tanrı'ylasın, Tanrı'yla.

A ressamın elinden çıkan seçme resim; nerde ayrılık sana, nerde ayrılık, nerde?

1270 Herkese yabancısın da yalnız onun gamıyla bildiksin, onun gamıyla, onun gamıyla.

Her bir zerren, her bir parçan, göklere Rabbimiz sesini salmıştır, Rabbimiz, Rabbimiz.

Ne diye gönlün kırık? Sen kır geçir gönülleri, sen kır geçir, sen kır geçir.

Nihayet ey can, her şeyin önüne sonsun sen, sonsun sen, sonsun.

A Yusuf, padişahlık mevkiindesin amma sancağın yok, sancağın yok, sancağın.

O mevkii kayserin köşküne çevirdin; kimyasın sen, kimyasın sen, kimyasın.

Sana nasıl bir tek eren diyeyim? Yüz binlerce erenlersin sen, yüz binlerce erenler, yüz binlerce.

Her Huseyn'in haşredileceği yersin eğer şimdi Kerbelâ isen, Kerbelâ isen, Kerbelâ.

A can, güzel bir sakasın, güzel bir saka, güzel bir saka; fakat tulumu kapat.

V

Gönül buğdaya benziyor, bizse değirmeniz sanki; değirmen nerden bilecek bu dönüş niçin?

Beden sanki taş, suyu da düşünceler; taş der ki: Olayı su bilir.

Su da, değirmenciye sor der; şu suyu aşağıya akıtan o.

Değirmenci der ki: A ekmek yiyen, şu değirmen dönmeseydi kim ekmekçi olurdu?

Olay uzar gider, sus; Tanrı'ya sor da o söylesin sana.

VI

A parlayan, her yanı ışıtan güzel, a ölümsüzlüğün canı; a gökyüzünde, havada Ay'ı koruyan.

Sen bütün vasıflarıyla Tanrı rûhusun; perdeleri açansın, lûtuf, ihsan denizisin sen.

Âşıklara alabildiğine lûtuflarda bulunur, olabildiğine adalet gösterirsin; sonra da razılık bakışlarıyla diriltirsin onları.

Ceylan gözlerle yiğit erleri avlarsın; aşka düşürür, herkesi kul köle edersin.

İsa'nın kavmi, ölüyü nasıl dirilttiğini görselerdi İsa budur derler, öbürünü inkâr ederlerdi.

Nerde Mûsa? Şimdi olsaydı da onun sözlerini duysaydı, işlerini görseydi Hızır'la buluşmazdı, bir günceğiz bile onunla eş dost olmazdı.

Âdem atamız şimdi olsaydı da onu bilseydi, anlasaydı cennetten çıktığına ağlamazdı.

Ayrılığı bir ateş, sevgimizse ateşin ta dibi; a şefaatçi, söyle, nerde bir yardımcı bize?

Yüzü öylesine bir ateş ki ayrılık ateşimizi söndürüyor; ateşleri söndüren ateşi kim görmüştür?*

* Bu gazel Arapçadır.

VII

Sen abıhayatsın, suvar, kandır bizi; sen anlamlar denizisin, suvar, kandır bizi.

İstek testilerini getirmişiz, gelmişiz sana a ikinci Hızır, suvar, kandır bizi.

A can denizi, canlarımız sanki balık, senden yardım diliyor; suvar, kandır bizi.

Eksiklik yolundan gelmiş, hiçbir şeye gücü yetmezliğimizi armağan getirmişiz; suvar, kandır bizi.

Husrevlerin destanlarını işitmişiz; sense o destanlardan da üstünsün, suvar, kandır bizi.

(s. 222) Akıl şüphelere, vesveselere düşmüş, çünkü sen şüphenin de üstündesin, suvar, kandır bizi.

Yarı akıllı, aşkınla ne yapabilir? Sen akıllıların deliliğisin; suvar, kandır bizi.

1300 * Dünya Kâbe'si, senin yüzünden Tebriz oldu; A Tanrı Şems'i, a Rükn-i Yemânî, suvar, kandır bizi.*

* Bu gazelin redifi Arapça "faskınâ"dır.

VIII

Âşıkların arasına akıllı biri gelmesin; hele o kızıl kaftanlının âşıklarına yaklaşmasın bile.

Akıllılar uzak olsun âşıklardan; uzak olsun külhan kokusu seher yelinden.

Bir akıllı gelirse yol yok ona, bir âşık gelirse yüzlerce merhaba ona.

Veriş, bağışlayış meclisidir; pek tutumlu akla uyup aşkta nekesliğe kalkışmak vebale girmektir.

Akıl ışığından aşk utanır; gençlikte kocamak kötüdür.

A âşık, tezce gel eve; aşksız ömür geçirmek, ömrü heba etmektir.

Tebrizli Şems, cana el atmaz bile; yürü a beden, elini gönüle at da çık dışarı.

IX

Ödağacıysan buhurdana gel, damdan atarlarsa seni kapıdan düş, gir içeriye.

Yusuf'sun sen, kuyuya atılmaktan, zindana düşmekten kurtulmana çare yok; kahır zehrini şeker say.

Tanrı uludur demen bir töredir, bir âdet; ulunun malıysan ulucasına gel.

Köpekler de nasıl içer kızıl şarabı? Arslansan kızıl şarap gibi gel.

Ne diye altın arıyorsun? Kendi bakırını altın et; altın olmuyorsa gel o gümüş bedenliye.

Zenginlerin gözleri kupkuru, yoksullarınsa nemli; a âşık, sen kupkuru da değil, nemli de değil, o iki şekle de bürünme de öylece gel.

* Melek sıfatlarına mahremsen, melek gibi erkeklikten de, dişilikten de münezzeh ol da gel.

Yolculukta gönül sıfatını elde ettiysen, gönül gibi ayaksız gel, başsız gel.

Lâ'l dudakları buyurun derse, granit değilsen, mermer değilsen gel.

Dünya mademki Şemseddin'in yüzünden ışıklarla doldu; a gönül Tebriz'e başını ayak et de gel.

X

Kazadan, kaderden gafletteydin; fakat kaza, kader silahdarından yaralandın işte.

Sonunda ne iş oldu böyle ansızın? Evet, böyledir kazanın, kaderin işi böyle.

Hiçbir gül gördün mü ki dünyada hep gülsün, kaza, kader dikeninden ağlamasın?

Kazaya, kadere mahpus olmayan, kaza, kader tarafından yaralanmayan, boyuna parlayıp duran hiçbir baht, hiçbir devlet yoktur dünyada.

Hiçbir kimse hırsızlamaca bir günlük bir zevke ermemiştir ki sonunda kaza, kader onu salkım gibi asakoymasın.

Kazanın, kaderin oyunlarına karşı hiç kimsenin hilesi, düzeni fayda etmez.

Dostlar bu kazaya, kadere hizmet ederler; gerçekten de kazaya, kadere canlarını feda ederler.

Şekil öldü amma kazanın, kaderin çok çok yardımıyla can kaldı, ölmedi.

Ceviz kırıldı, içi olan can, kazanın, kaderin ambarında helvalara doldu.

Ateşe giden özsüzdü; içi çürüktü onun, kazayı, kaderi inkâr yüzünden.

Sevgiliye gidense kutluydu; can özünü seçmişti, kazanın, kaderin dostu kesilmişti.

XI

A benim gönlümde sırlar söyleyen, a kul için işler pişirip kotaran.

A hayali, gönüllerin dert ortağı; a güzelliği, gül bahçelerinin parlaklığı.

A neşeler bağışlayan cömert, vergili eli, defalarca bu yoksulun elinden tutmuş olan.

A eli incilerle dolu bir denize benzeyen, lûtfun tabanımdan nice dikenler çıkarmıştır.

Senin için sarıklarını verenlere karşılık olarak nice başlar bağışlarsın sen.

Zaten iki dünya da sana karşı nedir ki? Ambarlardan düşmüş bir tek buğday.

Dünyayı besleyip yetiştiren lûtuf güneşin her zerreye bağışlarda bulunmuştur.

Hileler yaparız, düzenlere başvururuz amma çaresizlikten başka bir çare yoktur bize.

Tebrizli Şems'in ışıkları parlayınca cehennemden de eminiz, ateşlerden de.

XII

Rûh zeytinyağıdır, ateşe âşıktır; âşık nasıl sevgiliyi ararsa o da öyle ateşi arar.

A ışık azlığından tefesini, tarağını işletmeyen çulha, rûh bir zeytinyağıdır ki kandilin ışığına ışık katar, ışıt kandili can ışığınla.

Şehvete müptelâ can, şehvete düştü mü sevgili görmeye gönül vermez ona.

Bu bakımdan da dostu bir sebeple, cennete girmek ümidiyle, cehennem korkusuyla sever.

Ateşten doğma canı bir kırdın geçirdin mi seyret artık onun ardındaki ışıklarla dolu canı.

O hainler haini can, adamakıllı çıfıt olmasaydı iki iyi kişiyi hiç birbirinden ayırır mıydı?

Şehvete düşen canı şaşı bir can bil, çünkü o, Mûsa gibi nuru ateş görür.

Şehvete düşen can, düşüncesizlikten dudu gibi anlamadan söyler durur.

* Hastalanmıştır, yepyeni bir dile sahip olmuştur, hastanın yüzünü kıbleye döndür.

Kıble Tebrizli Şemseddin'dir; gözün de ışığıdır o, gönlün de.

XIII

Gönül sırrının ardında cilveleri gör, işveleri seyret; âşıklar bu cilvelerden, bu işvelerden Mecnun'a dönmüşler, deli divane olmuşlar.

Âşıkların başka bir dini, başka bir mezhebi var; bu dinin aslı da, fer'i de, sırrı da cilvelerdir, işvelerdir.

Gönül, hâtıranın kaş çatışından, göz atışından sözler derer, devşirir; işveler, şiveler, o işaretlerde vahiy arar dururlar.

O peri yüzlü, o yolu yordamı, tarzı, töresi yepyeni şiveleri gördü göreli ne aklı kaldı canın, ne dini.

Onun çeşit çeşit, renk renk hilelerinden, düzenlerinden yoksul, cilveleri, işveleri bile kaybetti gitti.

Canın perdecisi, o güzelden kibirsiz, kinsiz cilveler anlattı, işveler hikâye etti bize.

Cilveler, işveler, ya bedenden olur, ya candan; şaşılacak şey şu ki bu cilveler, bu işveler, ne bundan, ne ondan.

Kendini gören adam, kendi cilvesine, kendi işvesine gark olmuş gitmiştir; kendini gören can, o cilveleri, o işveleri göremez.

Tebrizli Şems, altmışından sonra cilveler göreyim, işveler seyredeyim diye beni yeniden gençleştirdi.

XIV

Seni bir ateşten çektim, kurtardım, bir başka ateşe attım.

Söz gibi gönlümden doğmuşsun; sonunda söz gibi yutuverdim seni.

Benimlesin de benden haberin yok; büyücüyüm ben, büyü yaptım sana.

Güzelliğine nazar değmesin diye kulağından tuttum, çektim getirdim seni buraya.

Şu cömert elim, sana öyle bağışlarda bulundu ki devletin, ikbalin daima tazedir, gençtir, kocalmaz hiçbir zaman.*

* Bu gazelin birinci beyti, III. gazelin birinci beytine benzer; ikinci beyti, aynı gazelin ikinci beytidir, yalnız bir söz değişimi var. Üçüncü beyit de aynı gazelin üçüncü beytinin aynı gibi bir şey; dördüncü beyti de öyle.

— B —

XV

Havana uymuşum, sevgine düşmüşüm, gece gündüz kararım yok; başım ayaklarında senin, kaldırmam gece gündüz.

Geceyi, gündüzü bırakır mıyım kendi başına, geceyi de kendim gibi deli divane edeceğim, gündüzü de.

(s. 223) Âşıkların canları da kopup gitti, gönülleri de; gece gündüz canımı da veriyorum, gönlümü de.

Gönlümdekini buluncaya dek gece gündüz bir an başımı bile kaşımayacağım.

Aşkın çalgıya başlayalı, gece gündüz gâh çeng olmadayım, gâh târ.

Mızrabı sen vuruyorsun da feryadım, figanım, gece gündüz göğe ağıp duruyor.

* İnsana kırk sabah sâkîlik ettin; o şaraptan gece gündüz mahmurum ben.

A âşıklar kervanının yularını çeken, gece gündüz bu katarın içindeyim ben.

1370 Sarhoşça, kendimden habersiz yarabbi deyip duruyorum; gece gündüz deve gibi yükün altındayım.

Şekerinle sen iftar ettirmedikçe kıyamete dek, gece gündüz oruçluyum.

İhsan sofranda orucumu açarsam, zamanım gece gündüz bayram olur gider.

Gecenin de canına and olsun, gündüzün de; gece gündüz hep seni bekliyorum, hep seni.

Bayram etmek için bir yıl beklemeye hacet yok bana; senin ay yüzünle gecem de bayram, gündüzüm de.

Vuslatını vaad ettiğin geceden beri gündüzleri, geceleri sayıp durmadayım.

Canımın sevgi tarlası çok susamış; onun için gece gündüz güz bulutunun yağmurunu yağdırıyorum, gece gündüz ağlayıp duruyorum.

XVI

O iki parça ağaçla meclisi hoş bir hale getir; ödağacını yak, berbatı çal.

Damarına dokunmazsan feryat etmez bu; öbürüyse yok oldukça, yandıkça güzelleşir.

Düşünceler toz toprağıyla dolu bir meclis; kalk a süpürgeci, can döşemesini süpür.

O buhur, yakmazsan koku vermez; o tohumların faydası yok dövmezsen, ezmezsen.

Boş şeylere bakmaz, ateştedir evi de o yüzden güneş en büyük yıldız olmuştur.

Gezmeden, dolaşmadan yorulmaz da o yüzden Ay çavuş olmuştur, hesapçı olmuştur.

Şu peygamberler, halkın gizli şeyleri iyiden iyiye bilenden bir koku alması için halka ödağacı kesilmişlerdir.

A ayıplar madeni, bir kokuya kaani değilsen sen de yan da kokulara maden kesil.

Yandın mı gökyüzü güzel kokuyla dolar; gönül yandı yakıldı mı kalblere vahiy gelir.

Bu sözün sonu yoktur; tohumlar bağın bahçenin canıdır amma kısa kes sözü.

İki tahta parçasına sahip olan, bırakma onları; birini yak, öbürünü çal da gamlar, kederler gitsin.

Sarhoşların arasına düşen ayık kalamaz; can şarabını içen tövbe edemez.

Şarabı ganimet bil, tez ol, içtikçe iç de sonunda körkütük sarhoş ol, yırt yenini, yakanı.

Nerde kurtuluş? Sevgi padişahı, âşıkları kendisine çekip duruyor, pek zorlu, pek istekli.*

* Bu gazelin son dört beyti Arapçadır.

XVII

Hiç biliyor musun, rebâb ne diyor; gözyaşlarıyla, yanıp kavrulmuş ciğerlerle neler söylüyor?

Diyor ki: Etinden uzak düşmüş bir deriyim ben, nasıl ağlamayayım, nasıl dertlenmeyeyim ayrılıktan?

Tahta da diyor ki: Yemyeşil bir daldım ben, balta kesti, bıçkı dildi beni.

A padişahlar, ayrılık garipleriyiz biz, sonucu dönülüp tapısına varılacak Tanrı'ya feryat etmedeyiz, duyun feryadımızı.

Önce Tanrı'dan ayrıldık da şu dünyaya geldik; fakat halden hale, şekilden şekle döne döne gene ona gidiyoruz biz.

Sesimiz kervandaki çana benziyor, yahut da buluttan düşen yıldırım sanki.

A konuk, hiçbir durağa gönül verme; çünkü ordan çekilip ayrılırken yaralanırsın sonra.

Çünkü erlik suyundan gençlik çağına gelinceye dek çok konaklar aştın.

Pek tutma ki kolayca bırakasın; hem kolayca verip gidesin, hem sevap bulasın.

Sen, seni sımsıkı tutana yapış sımsıkı; ön de odur, son da; onu bul sen.

O, yaycağızını bir hoşça çeker; oku âşıkların gönüllerine batar, yaralar.

Rebâbın şu dosdoğru sesi, ister Türk olsun, ister Rum ülkesinden, ister Arap; âşıksa onun dilincedir, onun dilidir.

Yel feryat eder, seni, ardımdan dere kıyısına dek gel diye çağırır.

Der ki: Suydum, yel oldum da geldim; susuzları şu seraptan kurtarmaya geldim ben.

Söz de önce su olan o yeldir, yüzündeki örtüyü kaldırdı mı su olur.

Altı yönden dışarı şu ses yücelmiştir: Yönden kaç, ay ışığından çık;

A âşık, pervaneden de aşağı değilsin ya; pervane çekinir mi hiç ateşten?

Padişah şehirde; bir baykuş için nasıl olur da şehri bırakır, yıkık yerlere giderim?

Eşek delirdiyse vur başına aklı başına gelinceye dek.

* Gönlünü almayı dilesem daha da aşağılık olur: Tanrı bile kâfirlerin vurun boyunlarını demiştir.

Müjdeler olsun ey kavim, işte bu, kapının açılışı; tezce dolunmaktan, batmaktan kurtuldunuz artık.

* Kitabın aslı, yanında olan sevgilinin razılık vakti geldi çattı, ferahlayın.

Dedi ki: Kaybettiklerinize üzülmeyin; perdeleri yırtıp yakan dolunay görünüdü.

Otlak, sulak bir yer burası, ıhtırın develerimizi; Öyle nimetler var burda ki sayıya sığmaz.

Sevgide çekilen cefada binlerce vefa var; sevgiyle susmada güzel güzel konuşma lezzeti var.

A ulular, biz sustuk, susmadaki sırrı anlayın artık, doğrusunu daha da iyi bilir Tanrı.*

* Bu gazelin son altı beyti Arapçadır.

— T —

XVIII

Âşıkların arayıp taramaları, kendilerinden, kendiliklerinden değildir; dünyada onu arayan gene odur ancak.

Bu dünya da, o dünya da bir mayadandır; gerçek âlemde küfür de yoktur, din de, mezhep de.

A İsa nefesli, uzaklıktan dem vurma; kulum köleyim uzun düşünceli olmayana.

Sonra giderim dersen hayır, gitme, gecikme; kılavuz yok dersen önde değil mi yol?

Elini uzat, devşir eteğini; bu yaranın melhemi, ancak bu yaradır.

İyi, kötü, hepsi de dervişin cüzleridir, parça buçukları; böyle olmayan da derviş değildir zaten.

Göz önünden kalkıp giden her şey gönüldedir; gönül gibi bir yerleri yoktur dünyada onların.

XIX

Aşkından başka bir yol görür, iz bulur aradık, bulamadık; izinden, eserinden başka bizimle bir düşüp kalkacak aktardık, yok mu yok.

Öylesine bir aramak ki artık sen söyle ne söylersen, fakat bir bunun gibisini bulamadık gitti.

Bundan böyle gökyüzünde bir dost arayalım; çünkü yeryüzünde aradık, bir dost bile yok mu yok.

A hayale sığmayan, hülyaya girmeyen, senin ay yüzünün hayalini ta yedinci kat göğe dek aradık; yok da yok.

Daha iyisi şu: Mahvolup gidelim; çünkü iki âlemde de aradık, taradık, bundan daha iyisi yok.

Tut ki dünyanın bütün arı duru şarabını, tortulu şarap gibi içmişsin; fakat biz din derdini aradık da bulamadık gitti.

(s. 224) Süleyman mülkünün mührü aranacak bir şeydir; fakat halkalar var, mührü aradık, yok mu yok.

O yüzüğün taşında bir güzelin resmi var; Rum ülkesinin, Çin diyarının güzellerinde aradık, fakat yok.

Anlattığım şekil, çok aradık amma, şekilleri yaratandan başkasında yok.

O şekilde insana adamakıllı bir inanç veriş vardır; öylesine inanç ki onun ötesinde bir inanç arasak da bulunmaz.

Kötü şüpheden geçmemizin tam yeri; çünkü hilesiz, düzensiz, emniyetli bir adam aradık, fakat yok.

Kötü şüphe yüzünden belimiz büküldü, yaya döndü; pususuz bir yol aradık, yok da yok.

Bu anlatıştan meydana gelen ışığı anlatışta da aradık, anlatılanda da; bulamadık gitti.

XX

Sonunda gönülde, canda yurt edindik de her ikisini de deli divane ettik gitti.

Şu âlemi ateşlere yakmaya geldin; sonunda da dediğini yapmadan dönmedin ya.

A aşkıyla dünyayı yakıp yıkan; sonunda şu yıkık yere de kastettin.

Ben seni oyalıyordum a gönül; fakat sonunda o masalı hatırladın gene.

Aşkı kendinden geçirdin de içeriye aldın; fakat sonunda aklı yabancı ettin gitti.

* A Tanrı elçisi, sabır direğini sonunda Hannâne direği gibi inim inim inlettin.

Çarecinin lûtfu, dünyayı ışıtan mumdu, sonunda mumu da pervane ettin sen.

Bir başım bu yanda, bir başım senin yanında, sonunda iki başlı tarak ettin beni.

Toprağın altında çaresiz bir taneden ibarettim, taneyi sonunda inci tanesi haline getirdin.

Bir tohumu bağ bostan haline getirdin, sonunda toprağı köşk ettin gitti.

A deli gönül, a deliden de beter gönül, ersin, sonunda erlik gösterdin.

Kafatasım hem seninle dolu, hem senin yüzünden boşalıyor; sonunda kafatasımı şarap kadehi ettin.

Başı dik, silahlı erlerin canlarını bilgiyle sevgiliye âşık ettin sonunda.

A Tebrizli Şems, sonunda her zerreyi aydınlattın, hüner-ler sahibi ettin, ilgilerden geçirdin gitti.

XXI

Sonunda kandın düşmanın işvesine; sonunda ayrılığa karar verdin gitti.

Fakat geri döndün o karı huylu aşağılık kişilerden, sonunda erlerin yanına geldin, ersin çünkü.

O çiftlere doydun, onlardan çabuk bezdin; çünkü sonucu tekin tekinden de teksin, mislin, menendin yok senin.

Bir lâlenin aşkıyla sarı güle dönmüşsün; fakat sarısın amma sonunda lâle oldun gitti.

Tebrizli Şems'e toprāk kesildin de şu gök kubbenin ışığı oldun işte.

XXII

Gönüller almak, âşık olmak, sırlarımız bizim; o, sevgilimiz oldukça işimiz iş bizim.

Eski alıp satanların nöbeti geçti; yeni metalar satıyoruz, bu pazar bizim pazarımız şimdi.

Dünyayı yenileyen ilkbahar, gül bahçesinin canıdır amma bizi görünce feryada, figana başlar.

Akıl, bu iklimin padişahıdır amma bizim darağacımıza asılmıştır bir hırsız gibi.

1460 Sence Eflâtun'dur, Calinos'tur amma bize karşı yokluğa düşmüştür, illetlere uğramıştır, hastalanmış gitmiştir onlar.

* Yerin altındaki öküz de bize kurban edilmiştir, balık da; gökyüzünün arslanıysa yükümüzün altındadır bizim.

Önce zehir olan her şey panzehir oldu; önce gam gussa olan her şey şimdi bizim gamımızı yemede, gussamıza dalmada.

Her arslan avcısı arslanlık dâvasındadır; fakat onun arslan avcılığı da, arslanı da sırtlanımızdır bizim.

Kendimden de vazgeçtim gitti, yakınlarımdan da; bize yakın olanlar, bizimle bildik olanlar şimdi hep yabancı bize.

Kendine tapmak, kutsuz, yomsuz bir haldir; bu hal içinde imanımız bile inkâr kesilir.

Kendimde değilken söylediğim her gazel hoştur, güzeldir; çünkü bu ses, çengimizin, târımızın yayı, mızrabı olmaksızın çıkar.

Tebrizli Şems, ululuk ıssının nuruyla iki âlemde de ikrarımızın mayasıdır.

XXIII

Bu çeşit ayağı bağlayan meydan, kimin meydanı? Elden çıktık gitti, kimin hikâyesi, kimin masalı bu?

Aşk, özel kadehler dolaştırmada; o kadehler kimin aşkına dönüyor; aşk bilir onu.

Bir can var, dağa da can verdi, ovaya da; a Tanrım, a Tanrım, kimin canı bu?

Bu ne bahçedir, ne bahçedir bu ki cennet bile onu gördü de sarhoş oldu; bu menekşe, bu süsen, bu reyhan kimin?

Gül dalı, bülbüllerden daha fazla dile geldi; selvi, bu kimin bağı, kimin bahçesi diye oynamaya koyuldu.

Yasemin, vangülüne söylemez misin diyor, böylesine bir nerkis kimin nerkis bahçesinde yetişmiş?

Diyor ki: Bu sözü söyledim, bu soruyu sordum da vangülü güldü, kendimde değilim ki dedi, ben de bilmem kimin bu.

Güneş altın bir top gibi koşmada; şaşılacak şey, acaba kimin çevgeninin kıvrık yeri onu koşturuyor?

İstekliler gibi Ay da peşinde onun; arıklaşmış, eriyip gitmiş; kime tutulmuş acaba, kimin hayranı?

Gamlı bulut tasalara batmış, düşüncelere dalmış; ateşli bir sır, acaba kimin için ağlıyor?

Gök elbiselere bürünmüş, gönlü aydın gökyüzü, acaba gece gündüz, kimin sarhoşu, kimin için dönüp durmada?

Dert bile onun derdinden soruyor: Bu şaşılacak dermansız dert kimin derdi?

Bu düğümü ancak Tebrizli Şems çözmüştür; şaşılacak şey, bu güç kimde var, bu imkân kime nasip olmuş?

XXIV

Âşıklık, vefasızlık, işimiz gücümüz bizim; sevgilimiz o oldukça, o, bizi sevdikçe işimiz iş bizim.

Bütün yakınlarımızın, bildiklerimizin canlarına kastedelim; yakınlarımız, bildiklerimiz, şimdi yabancılarımız bizim.

Akıl, bu iklimin sultanı bile olsa darağacımızda bir hırsızlık gibi asılmış.

Hem bildiklik, hem yabancılık, bir yerde nasıl olur? Fakat bizden biten her gül diken oluyor bize.

Kendine tapmak, kutsuz, yomsuz bir haldir; bu hal içinde imanımız bile inkâr kesilir.

Sence Eflâtun'dur, Calinos'tur amma bizce benlikle dolu bir hasta ancak.

Kendi yeniliğini gören ilkbahar, gül bahçesinin canıdır amma bizi görünce feryada, figana başlar.

Bu benlik topraktır, onda altın aramaya bak; hazinedarı öz sevgilimiz olan hazineyi bulmaya çalış.

Ateşe girmeyen toprak, içindeki mücevheri göstermez; aşkla ayrılık, ateşler yağdıran bulutumuzdur bizim.

A istekli, bu sesi duy, bu ses ateşin sesi, bizim sözümüz sanma sakın.

A istekli, senin şu sırlarını bir yana bırak; isteklinin sırrı perdedir bizim sırlarımıza.

Işığınla ateşin, zevkinle rahmetindir; yürü, bizim ışığımızın, bizim ateşimizin yanına dek yol al.

Gâh arslanım diyorsun, gâh arslan avcısıyım; senin arslanın da, arslan avcılığın da sırtlanımızdır bizim.

Yolu isteyen, ne vakit padişahı ister? Gönlü vardır amma sevgilimiz deme ona.

Bizim meyhanecimiz bu çeşit sâkîlik ettikçe şehirde bir tek akıllı kalmaz.

(s. 225) Yankesicimizde bu el çabukluğu varken bütün şehir âşık olur, bütün şehir iflâs eder gider.

Medresemiz aşktır, müderrisimiz ululuk ısısı; bizse bilgi elde etmeye uğraşan talebeyiz, dersimizi tekrarlar dururuz.

Bir padişah olan, bir dilber olan Tebrizli Şems, bütün bu padişahlar padişahlığıyla beraber gene de bekçimiz, koruyucumuz bizim.*

* Bu gazelin ikinci beyti XXI. gazelin dokuzuncu beytine pek benzer. Üçüncü beyti, aynı gazelin dördüncü beytinin aynıdır. Beşinci beyti, gene o gazelin onuncu beytinin aynı. Altıncı beyti, aynı gazelin beşinci beyti gibi. Yedinci beyti, aynı gazelin üçüncü beyti sanki. On üçüncü beyti, gene o gazelin sekizinci beytine pek benziyor.

XXV

Kayboluşta kayıp dinimdir benim; varlıkta yok olmak ibadettir bana.

Yaya olarak sevgilinin bulunduğu yere dek koşar giderim amma feleğin yemyeşil atı eyerimin altındadır benim.

Bir solukta yüzlerce dünyayı ardımda bırakırım da sonra döner bakarım, daha ilk adımım bu benim.

Ne diye dünyanın çevresinde dönüp dolaşayım? Sevgili, tatlı canımın içinde benim.

* Erenlerin övündüğü Tebrizli Şems'in sin'e benzeyen dişleri, Yâ Sîn'imdir benim.

— H —

XXVI

Bir ay gördüm, göğe ağma sevdasına düştüm; fakat gördüğüm ay, gökyüzündeki Ay değil.

Sen gökyüzündensin de onun için gökyüzünden bahsediyorum sana; yoksa ne işi var bu güneşin gökyüzünde?

Dün gece Zühre'yi gördüm, çengini çalıp duruyordu; feleğin her gecesi dün gecemiz gibi olsaydı keşke.

Gökyüzünün o geniş alanında canım gökyüzündeki yıldızlarla raksa girdi, oynamaya koyuldu.

Seyret de bak, can güneşinin ayrılığıyla gökyüzü alanı, gün batarken kanlara gark oldu gitti.

Bir soluk, gökyüzü damından başını eğ de bak; bak da gökyüzü döşemesinde döndükçe döneyim ben.

Taş bile Güneş'in lûtfuyla yakut olur, lâ'l olur; göz de Güneş'le gökyüzünü görür bir hale geldi.

Ay zaten bir başka göktedir; gökyüzünde yüzen Ay, o Ay'ın bir aksidir ancak.

— D —

XXVII

Gene sütü bala karıştırdılar; gene âşıkları birbirine kattılar.

Geceyi, gündüzü kaldırdılar ortadan, Güneş'i Ay'a kattılar gene.

Sevenlerle sevilenlerin rengini, altınla gümüşü birbirine karıştırdıkları gibi gene karıştırdılar.

Tanrı'nın ebedî baharı geldi çattı; kuru dalla yaş dalı karıştırdılar birbirine.

Hem Ömer'i, hem Ali'yi birbirine kattılar da Râfızî parmağını dişlemeye koyuldu.

* İki padişah da bir tahtta şimdi; hattâ ikisine de bir kemer kuşattılar.

Hem bayram günü gibi kadir gecesi belirdi, göründü; hem melekle insanı birbirine kattılar.

Birbirlerinin dillerini öğrettiler onlara; şu ikisi de birbirinden tiksinmiyor, birbirine kattılar onları artık.

Nefs-i Küll'le ondan doğanların hepsini, çocuklar gibi babalarıyla birleştirdiler.

Tabiat yüzünden hayrı şerre kattılar da o yüzden hayır-şer, kuru-yaş meydana geldi zaten.

Ben ağzımı yumdum, geri kalanını sen anla; o bakışla bu bakışı kardılar, kattılar birbirine.

Tebrizli Şems'in ışığı için bedenimi mum gibi yalımlarla karıştırdılar gitti.

XXVIII

Azar azar sarhoşlar geliyor; azar azar şaraba tapanlar gelip çatıyor.

Gönül alanlar nazlı nazlı yoldalar; gül yüzlüler gül bahçesinden geliyor.

Şu hem var gibi görünen, hem yok olan dünyadan azar azar yoklar gitti, azar azar varlar geliyor.

Hepsinin etekleri altınla dolu, tıpkı maden gibi; eli dar olanlara vermeye geliyorlar.

Yaralı arıklar aşk yaylasında semirmişler, şişmanlamışlar, iyileşmişler, geliyorlar.

Tertemiz erlerin canları, cennetlerden de yüce olan gül bahçesine geliyor güneş ışığı gibi.

1530 Ne mutlu bahçedir ki Meryemlere kışın bile turfanda meyveler verir.

Zaten onların aslı, temeli lûtuf, gene de dönüp geldiler lûtfa; bir gül bahçesinden bir gül bahçesine geliyorlar.

XXIX

Sevgilimiz gene bir başkasına meyletti, ayrıldı bizden; yavaş yavaş soğudu, kesildi bizden.

Düşmanların düzenlerine kulak verdi; gözlerini bir başka dosta dikti.

Gönül her solukta cefasından yeni bir haber almada; gam, korkan gönlü gammaz etmiş gitmiş.

Bize yüz ekşitmeyi âdet edindi; bir bahane aradı, buldu, zulme el attı.

Yazıklar olsun; sırdaştık onunla, tuttu bir başkasını sırdaş edindi.

A gönül, yeni baştan dayanmaya koyul; çünkü güzel dost, yeniden cefaya başladı.

Fakat akıl da diyor ki: Kötü düşünme; o bizimdir, bize naz ediyor.

Salâhaddin, Ay gibi ışık saçıyor; erganunu Zühre gibi bir çalgıcı etti gitti.

XXX

Bir sıçancağız sandığı deldi; kedinin uykuya dalması küstahlaştırdı onu.

O aşçıcağız gibi ben de ateşe atacağım o fareyi.

Fareyi de, kediyi de ateşi yüzlerce yalım veren bir tandıra atalım, yakalım gitsin.

XXXI

Sâkîler sarhoşça işe sarıldılar; sarhoşlar meyhanecinin mahallesine geldiler.

Âşıklar, gönüllerini aldıranlar, sevgiliden bir koku alma umusuna kapıldılar da halka halka geldiler.

* Bir gül umusuyla bülbüller, Elest meclisinin sarhoşları gül bahçesine geldiler.

Dikkat et de bak, mahmurlar bölük bölük sâkînin kapısına feryada geldiler şimdi.

Ne şaşılacak şey; gönül mahallesinden bir ses geldi; diyor ki: Hepsi birden gönülsüz, ayaksız çıkageldi.

Kokusunun güzelliği yüzünden oraya ayakkabısız, sarıksız, hattâ kendilerinden geçmiş bir halde geliverdiler.

Sâkî, pervasızca şarap sun; bak da gör işte; sırlarla sarhoş olanlar geldi.

Arifler kendilerinden geldiler, fakat kendilerinde değiller, yok varlıkları; zahitlerse akılları başlarında, işe koyuldular.

Sâkî, herkesi bir renge boya; bildikmiş, yabancıymış, bakma, herkese sun.

XXXII

Beni satın almaya bir bölük halk geldi de eski dikenlerin hepsi işe koyuldu, başıma üşüştü.

Zorlarından sakallarına sabun sürdüler (ihtiyar görünmek için); hasetlerinden yüzlerini bile yıkamadan geldiler.

Güzeller gibi gündüzün cilvelenirler, işveli sözler söylerler; kurbağalar gibi geceleyin vak vak eder dururlar.

Şükürler olsun ki şu uyuyanlar, benim sesimden uykuyu bıraktılar da uyandılar.

Keşke uyanışları Tanrı için olsaydı; halbuki onlar gümüş için, altın için feryada koyuldular.

Hastanın benzi nasıl kızarsın onların yüzünden; dînâr gibi sararıp soldu onlar.

Bu toplum hasetten hasta; halkı nasıl olur da hasetten kurtarabilir?

Sevgiliyi görmeye gelen padişahlar, içten gelen duygu sahibinin gözü gibi halkın gönlündedir.

1560 Yedi yıldız gibi bir nurdandır, beş parmak gibi bir işe sarılmıştır onlar.

Halka maskara olmamak için kendilerine dalmışlardır, kendilerine dalmışlardır, kendileriyle uğraşır onlar.

Gönül ehli güneştir, balçık ehli toz toprak; gönül ehli güldür, balçık ehli diken.

Gam yeme a âlemin beyi, bu toplumdan tasalanma; çünkü gönül ehli gönül bağışlar, gönül alır.

XXXIII

(s. 226) Şehir akıl çelen yankesicilerle doldu; hem çalarlar, hem de çaldıkları için el emeği isterler.

Kim dayanabilirse aklını korusun; benim gücüm kuvvetim yok, zaten aklımı aldılar benim.

Öteygün çevremde bir şuh dönüp dolaşıyordu; beni benden aldı gitti o Kürt, ne aklım kaldı, ne fikrim.

Elini kanıma buladı o şuh Kürt; kanım elinde dondu o şuhun.

Derken kanım şarap oldu, tıpkı üzüm gibi; yıllardır gönül üzümünü sıkıp duruyordu zaten.

Kürt gördüm, hırsızlık eder; fakat bizim Kürt'ümüzü seyret, Kürt'ü bile aşırdı gitti.

1570 * Onun hırsızlık edeceğini kim umar; hele o padişah sûfî de oldu, saçını da tıraş etti.

Öylesine kanlı bir hırsız ki kimi öldürdüyse Hızır oldu, İlyas oldu, hiç ölmedi, ölümsüzlüğe erdi.

Pılıyı pırtıyı aldı, fakat baht verdi, devlet verdi; hem de ne baht, ne devlet; gümüşü götürdü, fakat bir etek altın saydı.

Dertleri giderdi, tortuları arıttı; nerde tortu varsa ona götürün.

Bu dünya göze benzer, oysa gözbebeğidir; bu küçücük adama dünya bile dar gelir.

Gene Tanrı gayreti ağzıma kilit vurdu; anahtarı da bir yere kodu gitti.

XXXIV

A Tanrı, âşıklardan hoşnut ol; âşıkların sonları iyi olsun.

Âşıklar güzel yüzünle bayram etsinler; canlar ateşinde yansın ödağacı gibi.

A güzel, kanıma el bandın; canımız feda olsun bu kanlı ele.

Kim aşktan halâs olsun derse, dilerim o dua ağmasın göklere, kabul edilmesin.

Ay bile aşk yolunda bir zaman ziyan eder; aşk yolundaki ziyan, ne mutlu ziyandır, o ziyanın hepsi kârdır, kâr.

Âşık olmayanlar ölümden mühlet isterler; âşıklarsa hayır, hayır derler, çabuk ol, hadi.

Gökyüzünü âşıkların dumanlarından kurmuştur; aferin şu dumanın sahibine.

XXXV

Otur ey azim, oturma ey ümit; çünkü elçilerinden biteviye haber haber üstüne geliyor.

Gayb Arş'ından bir dumandır görünmede, bir kokudur gelmede; a gizli erler, o kokuya doğru gidin.

Gaflet adamı kör eder, adamdan her şeyi gizler; fakat onun kokusu, onun dumanı gafleti yok eder gider.

Göklerden aşağılık yeryüzüne geldik; gene bizi göklere çeker, yüceltir.

* Meryem gibi hurma ağacının dibine gidelim; çünkü sükût dalında bir hurma bile yok.

Yeter, sus da harften anlama kaç, niceye dek anlamı harflerle emip duracaksın?

Dişleri çıkmayan çocukların harcıdır emmek; erseniz ısırın somunu.

XXXVI

Ömür yarının ümidiyle geçip gitmede; gafilcesine kavgalarla gürültülerle bitip durmada.

Ömrünü içinde bulunduğun bugün say; bir bak bakalım, ne sevdayla geçiyor?

Gâh kese kaygısıyla, gâh kâse ümidiyle gidiyor ömrümüz; her solukta keseden eksilmede.

Ölüm bir bir çekip alıyor bizi; akıllıların beti benzi onun heybetinden sararıp soluyor.

Ölüm yolda durmuş, bekliyor; ticarete dalansa seyre seyrana gitmede.

Ölüm anıştan da yakın bize; fakat gaflete dalanın aklı nerelere gitmede, bilmem ki.

Bedeni besleyip geliştirmeye bakma; sonucu kurban olacak zaten; gönlü beslemeye bak, çünkü odur yücelere giden.

Şu leşe yağlı, ballı şeyleri az ver; çünkü kalıbını besleyen rezil rüsvây oluyor da gidiyor.

Cana yağlı, ballı düşünüş, anlayış, buluş gıdaları ver de gideceği yere kuvvetli gitsin.

Düşünüş, anlayış, buluş da Salâhaddin'den gelir sana; çünkü o, güneş gibi yapayalnız gidiyor.

XXXVII

O şeker mi şeker güzelim, soruma şekerler gibi, ballar gibi cevaplar veriyor; öldürenim diriltiyor beni.

Beni kan denizinde boğan kurtarıyor; zamanın Yunus'uyum ben.

Sıfatlarım, sıfatlarında yok oldu; o bana hem ayrılık veriyor, hem sıfatlar bağışlıyor.

Malımı mülkümü aldı, yoksul etti beni; işte şimdicek de yakutlar getirmiş, zekât veriyor bana.

Atımı aldı, yaya kalmışım; derken o padişah iki yanağıyla da mat ediyor beni.

Onun tecellisiyle Tur Dağı bile paramparça oldu; bense bir ottan da, bir saman çöpünden de aşağıyım, fakat dayanma gücü veriyor bana.

Bayram ayını, vuslatının gününü diledim, ayrılık gecesinden berat veriyor bana.

Aşk definesi altı yönden de dışarıdır; o yüzden bu yönlerden değil de o yönden veriyor bana.

XXXVIII

Sevgili ne yaparsa yapsın, nasıl olur da kötü olur yaptığı iş? Ekini arttıran, çayırı çimeni çoğaltan, ateş olabilir mi hiç?

O güzel sevgilinin yaptığı resimlere, şekillere, akıldan başka bir sergi nasıl olabilir?

Sarhoşuna sunduğu şerbet, güzel, temiz, gönül çeker bir şerbet olmaz da ne olur yâni?

Altı köşeli bir gemidir bu altı yönlü dünya; kıyısı bucağı olmayan, önü sonu bulunmayan deniz, nasıl sığar bu gemiye?

Bu denizden bir suya sahip olan nerkis göz, o denizi tanımada kör olur mu hiç?

Bir göz razılık ışığıyla açılırsa, nasıl olur da gazaba uğrar, her an görüşü azalır?

Kendine gel, sus, Tanrı'nın mekrinden kork; korkudan titreyen devlete dayanılır mı hiç?

XXXIX

Halk hareket edip duruyor; fakat daha gündüz olmadı bize; sevgili, gündüze can bağışla da gündüz olsun, belirsin.

Senin gamınla nice geceleri sabahladık; senin neşenle nice günleri akşam ettik gitti.

Şimdi burda gündüz oldu ya; dünyada nice şehirler vardır ki orda gecedir hâlâ.

Aşk güneşi bilmeyen bütün bir dünya, gaflet uykusuna dalmış, uyumuş gitmiştir, fakat bize gündüz oldu.

Âşık olmayanın günü yoktur; kim âşık olmuşsa, kim sevdaya düşmüşse ona gündüz olmuştur.

Sabahı bu evin bucağında arama; yüzünü yücelere tut, yücelere; yücelerde gündüz oldu çünkü.

Sana dikendir amma gül açıldı bize; sana akşamdır amma gündüz oldu bize.

Çocuksan, gündüzü anlamıyorsan a babasının canı, kalk, gel bize; gündüz oldu, gündüz.

Gündüzü inkâr etme; lâ-lâ – hayır-hayır deme; niceye bir bu inkâr; gündüz oldu a lalasının canı, ciğeri.

* Güneş doğdu, Ay yarıldı; şu yüceler yücesi buyruğu duy: Gündüz oldu.

* A bekçi, artık sopacağızını vurma yere; a bekçimiz, a koruyucumuz, gündüz oldu.

XL

Gülüş, lûtfunu anlatmada; feryat, kahrından şikâyet etmede.

Dünyada şu birbirine aykırı iki haber de bir sevgiliden rivayet eder durur.

Gaflette olanı lûtuf öylesine aldatır ki kahrı düşünmez de cinayet işler.

Fakat öbürüne de kahır ümitsizlik verir, tümden yasa batar gider.

(s. 227) Aşk, esirgeyen bir şefaatçi gibi ikisini de görür, gözetir, korur.

Tanrım, bu aşka şükürler olsun; sonsuz lûtufları var bize.

Şükürde kusurumuz olsa bile, aşk nankörlüğe bile bakmaz, onu bile hoş görür.

Bu aşk, ya Kevser'dir, ya abıhayat; ömre sonsuzluk vermede, insanı ölümsüz etmede.

Mahrem kişiyle Tanrı arasındaki elçi gibi birbirinden çok gelir gider, çok haberler getirir aşk.

Yeter, sus artık, âyet âyet okuma bunu; zaten âyeti de aşk tefsir eder.

XLI

O padişahlar padişahı, ne yaparsa iyi yapar; tıpkı incir ağacı gibi, hani hep incir verir ya.

* Nerde hutbe okur, kız isterse yüzlerce kişi nikâhını kıyar, yüzlerce erkekle kızı sütle bal gibi birbirine katar.

* Soluğuyla akar abıhayat kaynağı, ölü can bulur o telkıyn verince.

Kulu yetiştirme, geliştirme töresine başladı mı, can kuşları kafesleriyle uçmaya başlar.

Kula tek başına bir dünya bağışlar; iki âlemde de kimdir bunu yapabilen?

Kuyunun dibinde adını ansan kuyu dibini göklerin en yüce yeri haline getirir.

Şeker payımı verirse şekerler döküp saçmayı kuruyorum.

Bir kâfir bile onun aşkından dem vursa, kafirliğini tümden din ışığına çevirir.

Bütün dikenleri ağustosgülüne çevirmek için dünyanın dikenini âşıkın yoluna komuştur.

Sen bilmiyor musun ki onun kuşu kesilen, kutlulukla altın yumurtalar yumurtlar.

Susayım artık da bundan böyle gizlice dua edeyim; fakat padişah âmin derse nasıl olur da gizli kalır dua?

XLII

Aşk, şimdi merhamete geldi, acıyor bize; canlar canı can olmada bugün bize.

Marifet güneşinin ışıkları içinde her zerre, gayb âlemini biliyor.

Aşk, kimya yapan, bakırı altın eden bir kimya; hattâ toprağı bile anlamlar definesi haline getiriyor.

Gâh gökyüzünden kapılar açıyor; gâh aklı merdiven ediyor.

Gâh şarap gibi neşe meclisi kuruyor; gâh deniz gibi inciler saçıyor.

Gâh Rûhullah gibi hekim oluyor; gâh Halil gibi ev sahipliği yapıyor.

* Beni hiç mi hiç göremezsin sesini duysa bile dostun aşkına güvenir âşık;

Suyu kan olan böylesine bir tufanda dostun lûtfu ikinci bir Nuh olur.

* Ancak senden yardım dileriz sesini duyar, işitir de lûtfeder, kerem buyurur, yardımcımız olur.

Aşkı canlara eş olunca canların her kılı, bir sahip-kıran kesilir.

Görülmemiş armağanlar getirmiştir; o armağanları pay eder durur.

Âşıkların yolunu kesmeye uğraşan, bilgisizlik eder, kaltabanlık eder.

Demir gibi ağırcanlılıkta bulunan, baş aşağı tuzlu suya dalar gider.

Bu dil ne tatmıştır ki lezzetinden dilsizliğe özenir de susar?

XLIII

Dokuz gök de kul köle olsun âşıklara; âşıkların şu devleti ebedî olsun.

Âşıkların bahçesi yemyeşil, terütaze kalsın; âşıkların güneşi parlasın dursun.

Ebedî aşk sâkîsi kıyamete dek elinde kadeh, bize gelsin hep.

Gönül bülbülü ebedî sarhoş olsun; can dudusu boyuna şekerler yesin.

Can memesi daima sütlerle dolsun; devlet anası hep neşe doğursun.

Sevgilinin nazları, cilveleri, âşıkı aldatışları azalmasın, her an çoğalsın dursun.

Lâ'l dudakları için inciler saçıyor göz; lâ'l dudakları bu incileri övsün.

Sarhoş gözleri gözlerimizi açtı; dileyenlerin, isteyenlerin de gözlerini açsın.

O güzelin güzelliği gönlümüzü kaptı; çevik olsun, avlasın, kapsın.

Can kuşum aşka doğru uçmazsa, kolu kanadı kopsun, yolunsun.

Aşk, beni ağlar gördü de güldü; dilerim bütün dünya o gülüş yüzünden gülüşlerle dolsun.

Lâ'l dudaklarından utandı da taşlar bile eridi, su oldu; dilerim bu utanmalar onun utancından utansın.

Sustum ben, sözümün meyvesini ancak şarap olgunlaştırır, güzelleştirir; dilerim arttıkça artsın.

XLIV

Âşıklar meydanda da sevgili meydanda değil; bütün dünyada böylesine bir aşkı kim görmüştür?

Can resmine daha bir dudak bile yapmadan, yüz binlerce can dudaklara geldi.

* Kâbe kavseyn, yüceden bir ok attı da gökyüzü kalkanlarının hepsini deldi geçti.

Gayb sevgilisi eteğini çekmeden, gönül binlerce mihnetlere, binlerce vuruşlara uğradı.

O, bir tatlı dudaklının dudağını ısırmadan ayrılık elini kaç kereler ısırdı durdu.

Dudağından bir dal şekerkamışı dermeden onun binlerce nazını, cilvesini derdi, devşirdi gönül.

Onun gül bahçesinden bir gül koparmadan göğüse yüz binlerce diken saplandı.

Gönül ondan ancak cefa gördü, fakat gene de onun ümidiyle vefalardan kaçtı, çekindi.

O elemi keremlere üstün tuttu, o cefayı vefalardan hoş buldu.

Dikeni, bütün güllerden el çekmiştir; kilidi, yüzlerce anahtardan daha güzeldir.

Cevri, devlet devrinden topu çelmiş, kapmıştır; kahrındaki zehirden şekerler kaynamış, bitmiştir.

Onun kovması, istememesi, başkalarının kabul edişinden daha iyidir; lâ'l de onun taşına uymuştur, inci de.

* Ebû Saîd'in arayıp bulduğu kutluluğa karşı bu dünya kutlulukları bir hiçtir.

Bâyezîd'in aktarıp elde ettiği bolluğa, bolluk verene karşı bu dünyanın bolluğu darlıktır.

* Senâî'nin anlattığı o ışığı attârlar içinde Ferid buldu da onunla eşsizliğe, tekliğe erişti.

Tatlı, yağlı şeyler hoş görünür sana; fakat bir gece sende kaldı mı pislik olur gider.

Tatlıyı, yağlıyı aşktan ye, aşkla gıdalan da kanatların çıksın, uçmaya kudretin olsun.

* Çocukken Halil mağarada parmağından süt emerdi ya.

Hadi bunu bırak bir yana, ana karnındaki çocuk, abıhayatı kandan emerdi ya.

Feleğin dümdüz ettiği o boyu bosu sonunda gene felek yay gibi büker, iki kat eder.

Fakat aşkın verdiği boy bos uzar gider, Arş'ı da geçer.

* Hayır, sus, sırları bilen hazır nazırdır, şahdamarından da yakınız ona biz demiştir.

XLV

(s. 228) Her an lûtfun gamın ardından gelir çatar; yoksa kimsecikler dayanamazdı, çekemezdi bu kahrı.

Mahmurluk vermeden boyuna aşkla sarhoş et beni; şarabın vereceği sarhoşluğu istemiyorum ben.

Biz bir kamışlığız, aşkıysa ateştir; ateşin gelip yakmasını bekliyoruz.

Bu kamışlık ateşle sulanır; ona ateş geldikçe tazeleşir, yeşerir.

Ebede dek sevgiliyle yemyeşiliz, terütazeyiz; o, bir bahar ki ardında kış yok.

Yok olalım, her şeyden geçelim; çünkü helâk olmak da var olan şeyedir, bir âfete uğramak da.

Hiçbir şey olmayandır bir şey olan; varlıktan, benlikten ölendir ölmeyen diriye ulaşan.

XLVI

Aşkın sırları kime belirir, görünürse varlığı kalmaz; çünkü yok olur gider sevgilide.

Mumu yak, güneşin önüne koy; güneş ışıklarına boğuldu mu bir bak da gör;

Mum ışığı yoktur da, vardır da; hem eseri belirmez, hem belirir güneş ışığıyla.

Şu beden ateşi de tıpkı böyledir can ışığında; bu ateş hem kalmaz, hem kalır sanki.

Irmak akar, çağlar ta denize dek; fakat denize gark oldu mu kaybolur gider.

Arayanlar oldukça vardır arayan; fakat aranan, istenen geldi mi aramak işe yaramaz artık.

Şu halde aramak oldukça arayanın noksanı vardır; fakat arayış kalmadı mı arayan başbuğ kesilmiştir.

Aşksız beden külâh arasa bile başı yoktur ki, başı tamamıyla sarıktan ibarettir onun.

Ansızın bir gül yüzlüyü görse o sarık, o kafa, diken kesilir ona.

Başında bu sırlar bulunan kişi, benim gibi Şemseddin'in havasına düşer.

XLVII

Temiz canlar göğe ağıyor; tortulu canlar ovaya, yazıya gidiyor, yere giriyor.

Can gözünü aç da canlara bak; nasıl geldiler, ne oldular, nasıl gidiyorlar?

Mademki yoldasın, eteğini topla; çünkü bütün bu yol kanla yoğrulmuş toprak.

Lâle, gül renkli etekliğiyle gidiyor amma topraktan kanlara bulanmış olarak bitmede.

Arş'tan olan can, İsa'nın bulunduğu yere gider; Firavun'un canı da Karun'un bulunduğu yere varır.

Can çıkıp gitti mi yeraltında bir yer verin bana, gömün beni; ölü, kocasının evine giden gelin gibi toprak evine gidiyor işte.

Canım o gönüle doğru kanat çırpıp gitmede; çünkü o pek güzel, pek neşeli, pek ölçülü gidiyor.

1720 Çünkü o can, Tanrı'dan başka hiçbir şeycik istemedi; şu öbür cansa aşağılara, aşağılıklara gitmede.

XLVIII

Zevâli olmayan küpler coşsun, köpürsün, ezel şarabını içenlere afiyetler olsun.

Temiz keskin gözlülerin kulaklarında hep senin aşk küpelerin bulunsun.

Dün gece, sâkîsine, aklını başına al dedim; sâkîsi de bana, sarhoş ol dedi, aklın başında olmasın.

A Tanrı, gayb meclisinin sâkîleri sundukça sunsunlar, iki dünyada da için, içtikçe için sesi duyulsun.

Sırrı biteviye örten Akl-ı Küll sarhoş olsun da sırrın bir perdesi, bir örtüsü kalmasın, açılsın gitsin.

Her seher çağı güzellik güneşi, seher gibi örtüsüz bir halde kucaklara doğsun.

Tebrizli Şems'in arkası dönük bize amma yüzüne yüz binlerce aferin.

— R —

XLIX

Ey her seher çağı hayali gönlüme gelen, Ay gibi nur parçası kesilip de salına salına yürüyüp gezen.

O güzelim boyun bosun, o güzelim kaşın gözün, canımıza bir ateş salar, bir coşkunluk verir ki; hem de ne ateş, ne coşkunluk.

Ateşlere attın beni de dayan diyorsun; tandırda nasıl dayanılır, bilmiyorum ki.

Hatırladın mı, dün gece sarhoş gelmiştin; Ay mıydın, peri miydin, yoksa huri mi?

O şeker gibi söylediğin sözler, o uzaktan yaptığın işaretler...

Elini dudağına götürüyor, yâni hatırım için coşma diyordun.

Elini ağzına götürüyor, dayan demek istiyordun, hatırım için coşma, köpürme; fakat o lâ'l dudaklara sabredebilecek nerde?

Yüzünü göğe kaldırıyor, Tanrım, güzelliğinden ırak olsun kötü göz demek istiyordun.

A şekillerden de arı güzelim, senin yüzünden gönül kuyularında her an bir Yusuf var.

L

Akıl, yola düşenlerin yolunu keser a oğul; yol apaçık, çöz şu bağı, koparıver a oğul.

Akıl bir bağdır, gönül hile-düzen, cansa örtü-perde; yol bu üçünden de gizlidir a oğul.

Akıldan, candan, gönülden geçtin mi gerçeğe erersin; bu da umulur senden a oğul.

Kendinden geçmeyen er, er değildir; dertsiz aşk masaldır, masal a oğul.

Göğsünü sevgiliye amaç et; bak, yayı kurulmuş, oku yayda a oğul.

Gönlü onun okuyla yaralananın alnında yüzlerce iz vardır, eser vardır a oğul.

Aşk nazlı nazenin kişilerin harcı değil, aşk pehlivanların işidir a oğul.

Âşıklara kul köle kesilen, sahip-kıran bir padişahlar padişahıdır a oğul.

Aşkı kimseye sorma, aşka sor; aşk inciler yağdıran bir buluttur a oğul.

Aşkın benim tercemanlığıma ihtiyacı yok, aşk kendi kendinin tercemanıdır a oğul.

Yedinci kat göğün üstüne çıkmak istiyorsan aşk bir güzel merdivendir a oğul.

Nerde bir kervan yola düşmüş, gidiyorsa bil ki o kervanın kıblesi aşktır a oğul.

Şu dünya seni aldatmaz, aşktan alıkomazsa kaçar, kaybolur gözünden a oğul.

Kendine gel de sus, yum artık ağzını sedef gibi; çünkü şu dilin yok mu, canına düşmandır senin a oğul.

Tebrizli Şems geldi, can sevinç içinde; çünkü Şems'le kıran etti a oğul.

LI

Cansız, gönülsüz, deli divane oldum da geldim a oğul; yüzümün rengine bak, ne olduğumu anla a oğul.

Hayır, yanlış, ben gelmedim, sen geldin; benim varlığımda gizlendin de sen geldin a oğul.

Altın gibi bir zamancağız güledur ateş içinde; güledur da gülen bir bahtı, neşelenen bir talihi gör a oğul.

Gönül meyhanemde düşünceler var; çünkü sarhoşlar birbirlerine girdiler a oğul.

Ayağını dire, sarhoşların coşkunluğunu seyret; kapı kırıldı, kapıcı kaçtı a oğul.

Geldim, bir de ayna getirdim sana; yüz çevirme, yüzünü bir seyret a oğul.

Benim küfrüm, sendeki imanın aynası; küfrü de seyret, imanı da a oğul.

Susarken naralar atıyorum; hem susarak, hem söyleye söyleye geldim a oğul.

LII

1760 Sırrı ortaya koy, gizleme; kulunu her an yüceltme.

Sen her şeyin nerden olduğunu daha iyi bilirsin; yanlışlar olduysa, yapılmayacak işler yapıldıysa onları bizden bilme.

(s. 229) Köylü bile olsam senin köylünüm, köylünü kaba bulma, hor görme.

Beni aşkta usta ettin amma gene de usta sayma, çırak tut beni.

Feryat etmem, ordan tutma diye bağırmam için zevkle boğazıma sarılıyorsun benim.

Senin çerçöpünüm, denize sürükle beni; denize lâyık görme, fakat götür kendi denizine beni.

Salâhaddin, tümden Elest meclisinden gelmiştir; onu bugünden, yarından sayma.

LIII

Yeşilliğe gelin, kapıyı da örtün ki her göz bu topluluğu görmesin.

Her elsiz, başsız kişinin kem gözünden ziyanlara girdim ben, ne yaralar aldım ben.

Öyle kem göz gördük ki nazarı Güneş'i, Ay'ı bile apaçık karartır gider.

Arslanların savaşından uzak olsun köpeğin gözü; İsa'nın beşiğinden uzak olsun eşeğin g...

Kötülerin gözleri uçan bir oksa, yalnızlık, gizlilik de onların oklarına kalkandır.

Fakat iyi gözle kötü göz karışıktır; kalp akçeyi altından ayırt edemez herkes.

Onun zahitleri, çekecekleri ahları bile gizlerler, seher çağını, yalnızlık zamanını beklerler.

Fakat bu sarhoşlar, kendilerine malik değiller; Tanrı'nın korumasından başka hiçbir şeycikleri yok onların.

Çok yel estirme, güzellikten, iyilikten lâf etme; yel göze çerçöp sokar.

LIV

Yanağına gizli gizli bak; gözünü aç, seyret mahmur gözlerini.

Bir güldü mü o değerli akıyk, seyret de bak, yüz binlerce gönlü tutsak eder gider.

Sarhoşluktan baş kaldır, uyan da onun işine gücüne bak, onun uyanık, yaver bahtını, talihini seyret.

Uçsuz bucaksız, önsüz-sonsuz gönül bahçesine gir de seyret o bahçenin sayısız tatlı meyvelerini.

Oynayıp duran yemyeşil dallarına bak; seyret o dikensiz güllerinin güzelliğini.

Niceye bir seyre dalacaksın dünyadaki güzellikleri? Dön de seyret onun sırlarını, hikmetlerini.

Hayvanın, bitkinin tabiatındaki hırsa bak; sonra da onun tokluğunu, bol bol verişini seyret.

Hırs da ancak aşkın işidir, sanatıdır, tokluk da; aşkı görmediysen bâri seyret işini gücünü.

Renkten renge giren aşkı görmediysen, ona gönül verip ağlayan âşıkın betine benzine bak.

Böyle güç bir satıcı olmakla beraber seyret onu parayla, parasız satın alanları.

LV

Âşıklıkta, sevdada bir başka kapı açıldı; o Yusuf'un güzelliğinde bir başka parlaklık var şimdi.

Müjdeler olsun aşk yolunun uyanık erlerine; dün gece bir başka rüya gördüm ben.

İsteyenlere şu sebeplerden başka sebepler hazırlandı artık.

Bulutlardan şarap yağmasa bile, yaşayış başka bir abıhayat elde etti.

Dostcağızlar serkeş oldular da Tanrı, bu görüşüp konuşulacak kişilerden başka kişiler verdi.

Âşıklara bir başka ova, bir başka dolap verildi de aşk yeşilliğini mamûr etti.

Aşk yaralarıyla dopdolu olan şu ciğerler, bir başka çengele asıldı.

Aşk, adını kötüye çıkarırsa gam yeme; aşkın başka adları sanları var.

Kunduracı kızdıysa çaresi bulundu; sûfilere başka nalınlar, başka ayakkabıları var.

Sûfî söz, harf bilmezse bilmesin; aşk derdini anlatmaya başka bir kapı var.

Şemseddin'in havasıyla Tebriz tarafında başka edepler öğrendim ben.

LVI

A başını dizine koyup dalan, a içyüzden her şeyi bilen, tamamıyla haber kesilen.

Gözünün önünde herkesin sırrı, hiçbir şey örtülü değil sana; o göze, o görüşe aferinler olsun.

Kan denizidir o, göz değil; a gönül, çekin o gözün açacağı yaradan, çekin.

Kirpiklerinde gönüllere müjdeler var amma a âşıklar, gene de çekinin ondan, gene de çekinin.

* O, saman altında gizlenmiş, uyumuş bir sudur; küstahça ayak atma, yoksa gitti demektir başın.

Obur görünüyorsun amma her çeşit uyanıklığın aslısın; onun uykusu yüzünden uyumuyorsun sen a oğul.

Senin yüzünden elbisemi yırtıp paralayacağım; fakat sen bundan da daha kızgınsın, daha ateşlisin a kardeş.

Sirke içiyorsun da bal nerde diyorsun; elin zehirde de nerde şeker diyorsun.

Bir ömür boyunca canını sabunlayıp durmadasın; yoksa canın yok mu senin?

Ne zamana dek aynamı cilâlayacaksın? Bâri hiç olmazsa aynacıdan utan.

Tebrizli Şems'in denizine kaç da can aynan cilâlansın, güzelleşsin.

LVII

O ay yüzlünün kopardığı kavga kıyamet yeter artık; dünyayı altüst etmesi yetişir artık.

Dilin gücü kuvveti kalmadı anlatmaya, şaşırdı kaldı; böylece baş da dönüp duruyor.

Nice başlar, kupkuru ağızlarla, nemli gözlerle böylece sallanıp durmada.

Onun iki gözünde seyret sevgilinin hayalini; o gözlerin karasında oynayıp durmada o hayal.

Onun sözünü bundan böyle gizlice söyleyeceğim; söylemeyi bıraktım, ağzımı yumdum a oğul.

A yumuşak yüzlü dil, onun yanına var, onun tapısında otur da yüzüne bak.

A seher yeli, dikkatlice bak yüzüne; gözünü, gönlünü onun güzelliğiyle, onun alımıyla doldur.

Sevgilimizi yüzü ekşi görürsen bil ki gayretinden bir perdedir bu.

Suda kıl yoktur, kılın aksi vardır; şekerde görünen ekşilik bir görünüştür ancak.

Söze tövbe ettim; fakat bu da ne? Âşıklarına tövbe etmek nasip değil mi yoksa?

Tövbe dediğin, bir şişedir, onun aşkıysa bez boyamacısı; boyamacının yanında şişecinin ne işi var?

Şişeyi kırayım da ayaklar altına saçayım; saçayım da hiçbir şeyden haberi olmayanın ayaklarına batsın.

Yaralananın şahnesi, bizim sevgilimizdir; beni bağlamıştır o, şahneye götürür.

Çene topağındaki çukur, şahnenin zindanıdır; götür beni oraya da zincir saçlarını ayaklarıma vurayım.

Gönlü uyanıklara bağlanmak, zindana atılmak hoştur; orda güzel bir yaşayış, iyi bir geçim vardır bana.

Aşkıyla Ay gibi eriyorum; gök gibi Ay'ın üstüne titriyor, dönüp duruyorum amma;

Benden sonra yüzyıllar geçer de gene bu gazel okunur, Yusuf gibi güzel bir sûrette dolunaya döner de doğar.

Çünkü gönül toprak altında çürümez; ben de bu gazeli gönülden söyledim, ciğerden değil.

Davud'a benziyorum ben, sizlerse tertemiz kuşlarsınız; bu gazellerse yazılmış Zebur'dur sanki.

(s. 230) Tanrı, bu kuşların kanatlarını dökme; çünkü Davud'a candan dosttur bunlar.

Tanrı, elimi dudağıma koyuyorum; artık söylemeyeyim, susayım, çünkü daha da fazla sarhoş oldum gitti.

LVIII

Oraya sarhoş bir halde gittim de a güzelim dedim; mademki deli divane ettin beni, kulağını ver, dinle.

Bak da gör dedi, kulağımda küpe var, sen de küpe gibi takıl o kulağa.

Tezce el attım küpesine; çek benden elini diye elime vurdu.

Sen dedi, arılıkta padişahlara lâyık iri bir inci ol da sonra o halkaya yol bul.

Altın küpem, sonra da taşı boncuk olsun, imkânı var mı? Nasıl olur da İsa eşekle ağar göğe?

LIX

Aşkın küfürle, imanla ne işi var? Canın adlarla sanlarla ne işi var?

Âşıklar, sevgilinin çevgeninde topa benzerler; topun ne işi var elle, ayakla?

Çevgen nereye çelerse o yana koşar durur; ne işi var topun yukarıyla, aşağıyla?

Aynadır o, güzeller ona bakarlar; fakat güzel yüzle, çirkin yüzle ne işi var aynanın?

Keler boş vermiştir su içmeye; ona ha çeşme olmuş, ha saka; ne işi var onun bunlarla?

Yurdu hatır olan hayal ayağının evle, yerle ne işi var?

Atmosferden bile geçip giden İsa'nın ne işi var soğukla, sıcakla?

A gayb tellâlına risaleler kesilmiş yazılar; gidin, ne işiniz var sizin sözle, kavgayla?

LX

Onun aşk sırrından haberin varsa canını ver de sevgiliye öyle bak.

Aşk bir denizdir ki dibi yok; o denizin suyu ateştir, dalgası inci.

İncileri sırlardır, o sırların her biri de yolcuyu anlama götüren bir kılavuz.

Kıl ucu kadar bundan bir haber alsan, kıl gibi iki âlemden de baş çekerdin, iki âleme de boş verirdin.

Dün gece sarhoştum, gece yarısı uyumuşum; o Ay'ın yolu düşmüş, çıkageldi yanıma.

Ay ışığında sapsarı yüzümü gördü; sapsarı yüzümü gözyaşlarıyla ıslattı.

Acıyacağı tuttu, bana vuslat şerbetini sundu; her bir kılım ayrı ayrı bir başka can buldu.

Şarapla sarhoştum, yıkılakalmıştım; fakat her bir kılım ayrı bir göz kesildi.

O iki cihan güneşinin yüzüne, sarhoş, akılsız bir halde ona daldım, baktım durdum.

LXI

O güzel, elime bir süpürge verdi, hadi dedi, denizden toz kopar.

Sonra da o süpürgeyi ateşledi de hadi dedi, ateşten bir süpürge getir.

Şaşırdım da tapısında secde ettim; dedi ki: Secde eden olmasın, öylesine bir hoş secde et.

Ah dedim, secde eden olmadan nasıl olur secde? Nelik-siz-niteliksiz olur dedi; senliksiz-benliksiz.

Boyuncağızımı uzattım da peki dedim, secde edenin kes başını Zül-fekaar'la.

Kılıcını çekti, vurdu, başım düştü önüne; boynumdan yüz binlerce baş bitti o zaman.

Ben kandildim sanki, her başım da fitildi tıpkı; her taraf kıvılcımlarla doldu.

Başlarımdan mumlar, kandiller çıkmaya başladı; katar katar, doğudan batıya dek her yanı tuttu.

Mekânsızlık âleminde doğu nedir, batı ne? Kapkaranlık bir külhan, işe yarar bır hamam ancak.

A soğuk mizaçlı, nerde gönül tasın? Niceye dek kalacaksın bu hamamda?

Çık hamamdan, gitme külhana; soyunulacak yere gel de şu resimleri seyret.

O gönül alıcı resimleri gör; lâleliğin renklerine bak.

Onları seyrettikten sonra pencereye de bak; o güzel, pencereye vurdu da büsbütün güzelleşti.

Altı yön hamamdır, pencereyse mekânsızlık âlemi; padişahın yüzü pencereden görünmede.

Toprak da onun vuruşuyla güzelleşmede, su da; o Türk iline de canlar yağdırmış, Zengibar iline de.

Gündüz geçti gitti de hikâyem kısalmadı, bitmedi; a sözünden gecenin de utandığı güzel, gündüzün de.

Padişah Tebrizli Şemseddin, beni hep sarhoş etmede, mahmurluktan mahmurluğa sürüklemede.

— S —

LXII

A hünersiz, marifetsiz gönül, kork Mirrîh'ten; kork padişahlardan ağırlamaya, ikramlarda bulunmaya başladılar mı?

Padişahın ikramı tatlı lokmadır; fakat yemi gördün mü kork tuzaktan.

1870 Yağmur rahmettir, nimettir amma kork şimşekten, yıldırımdan; günlerin padişahısın amma kork günlerden.

Padişahların lûtfu seni küstahlaştırır amma zamansız küstahlıktan kork.

Arslan güldü mü emin olma; kork o anda kan içen yaradan.

A sinek, gönlünü verme şekere; göz bademdir amma kork bademden.

LXIII

O ay yüzlü güzel olmayınca sorma halimizi; aşkından başımıza neler geldi, sorma hiç.

Bak da gör, yüzünden yüceler de ışıkla doldu, aşağılar da; o yüce boy bosun salınışını, titreyişini sorma da sorma.

Aşk gayretiyle inci tanesi gibi dökülen gözyaşlarıma bak; fakat sorma o denizin arılığını, dalgalarını.

Kanımıza ayak basma; safradan, sevdadan sorma bana hiç.

Gönlümün kanını gör, fakat söyleme kimseye; o şuh, o kavgacı güzeli hiç sorma.

Bak da gör, yüz binlerce gönül kuşunun kanatları, tüyleri yolunmuş; Kafdağı'nı, Zümrüdüanka'yı sorma sen.

1880 Aşkın belâsında yüzlerce kıyamet var; bugünkü kıyameti gör de sorma yarını.

A hayallere dalan, çok uzaksın sen, çok uzak; onun sırrını işe işler katan akla sorma.

Niceye bir Tebrizli Şems kimdi diye soracaksın? Irmak gibi çağlayan gözyaşlarımı gör de sorma denizi.

LXIV

Âhir zamanda öz canından başka feryada erişen, öz canından başka imdada gelen yoktur, yok.

Onun sırrının sırrını bilmişsen ağzını yum, sus da kimsecikler duymasın, bilmesin.

Âşıkın göğsü bir duru sudur; canlarsa o suyun üstündeki çerçöptür.

Yüzünü gördün mü soluğunu kes; soluk, aynaya ziyan verir çünkü.

Âşıkın gönlünden güneş doğar da bütün bir âlemin önünü de ışıklar kaplar, ardını da.

— Ş —

LXV

Yavaş yavaş gümüşü, altını yol kesti; başına yeni bir dert, yeni bir savaş düştü.

* Aşk kürkünü ters giydi de göründü ona; tacir onun kötülüğünden, onun şerrinden kaçmaya koyuldu.

Yavaş yavaş kıpkırmızı benzi sararıp soldu; yavaş yavaş nemli gözleri kurudu.

Vesveseler, düşünceler kapı açtı ona; pervasız aşk kapıdan sürdü onu.

Yavaş yavaş dalı da kurudu, yaprağı da; çünkü kökten damarı kesildi onun.

Yavaş yavaş şeytan, lâ havle okumaya başladı, aşka düştü de kolu kanadı gevşedi.

(s. 231) Yavaş yavaş sûfî, hırkasını dikmeye başladı; hırkasını yırtıp paraladığı vecd hali geçti gitti.

Aşkı bıraktı da bu dünyaya gönül verdi; bundan böyle sevgilisi kucağına gelmez artık.

Ondan dolayı da miskin miskin başını sallamada; elden ayaktan oldu, çoğu defa düşekaldı o.

Onun için bir sağrak doldurayım ki içti mi o sağrak sıçratsın, oynatsın onu.

Ellerini öylesine açar göğe ki Tanrı uludur sesini gök bile duyar.

Beyimiz bu söze doydu, usandı bu sözden; bir başka bahse dal, bir başka söze çek onu.

Aşk şehidiyim, beyden korkmuyorum; ölen, hançerden korkar mı hiç?

Ölümlerin en beteri aşksızlıktır; sedef ne diye incisinin üstüne titrer durur?

Yemyeşil dalı kurumasın diye tir tir titrer yapraklar; korkuları kuruluktandır onların.

Her sedef denizin dibine kaçar; kucağından inciyi kapmamalarını ister.

Sedeften inci tanesini kaptılar mı, artık sedefe ha güzelim deniz, ha ateş; ikisi de bir.

O sedef gözsüz, etsiz, neşe içindedir; can gözünü içindeki inciye tutmuştur.

Kervandan bir âşık kalırsa, yol başında Hızır kılavuz olur ona.

Tacir, kafileden biri kaldı diye ağlar, fakat eşek, ahırında güler durur.

Aşkı bıraktı da eşeğin kuyruğuna yapıştı; hasılı amberi eşek tezeği oldu gitti.

Tahtı bıraktı da tezeğin üstüne çöktü, oturdu; hasılı ordusunun başbuğu eşeksineği oldu.

Eşeksineği o vesvesedir, o hayaldir; sahibine kel gibi boyuna kaşıntı verir durur.

Utanmaz da bundan vazgeçmezse öbür boynuzlarını da göstereyim sana.

Eşeklik edip de o adam gibi boynuzunu kırmaya kalkışma; çünkü onun haşredildiği yerden üç boynuzlu bir öküz kopar.

LXVI

Sen neşelisin ya, kuluna var yaslı ol sen de; bir yücesin, bir üstünsün ki bizim gibi yüzlercesine var git de, hor ol gitsin.

Senin işinin dileğine uygun olması gerek; âşıkların işi gücü varsın ağlamak olsun.

Yardıma nail olmuş, zaferler kazanmış bir padişahsın, mülk senin; kul, varsın Mansûr gibi darağacına çekilsin.

Esrik bir deveyim, ağustosgülü istemiyorum ben; yolunda diken bile olsa afiyetlerle yerim ben.

Sırlara dair ne istersen söyle; onun haberinden başka hiçbir söz duymam, işitmem ben.

A gönül, bâri sen onun bulunduğu yerdensin; sevgilinin yüzüne dal da muradına er.

O hekimdir, hastalara gider; a yollarda kalakalmış beden, hastalan.

1920 * Halvette bir mağara dostuna, bir can dostuna kavuşma ümidiyle ikinin ikincisiysen yürü, dal mağaraya.

Baharın bağışlarına, vergilerine nail olma ümidiyle sevgiler ek, bağışlarda bulun.

A harman, o alımlı ay yüzlüye kavuşmak için hırsızdan saklan, gir o ambara.

Güzel sözlü sevgilimin sözünden başka sözler söyleme, yum ağzını, az konuş.

LXVII

Can bağışladığını öldürme; yok, sen can vermediysen öldürme cansız resmi.

O ortadan ayrılmış kâfir huylu saçlarına söyle; a eşsiz güzel de, öldürme iman ehlini.

A güneş, cilvelenip gösterme yüzünü; birkaç günlük parlak Ay'ı öldürme.

Mademki Zümrüdüanka'sın, ululuk ıssının Kafdağı'ndasın, dön, öldürme kuşları.

Her yoksulun kanına girme; Kubad'dan, hakan olan padişahtan başkasını öldürme.

Aşk kapıcın bize yol verdiyse, lûtfettiyse kıskanma, öldürme kapıcıyı.

1930 Küstahlık etsem bile konuğun değil miyim senin? Lâyık değildir, öldürme konuğu.

Bu meydanın sarhoşuyum, bu meydana yığılmış kalmışım ben, şişeyi kırma, meydanın sarhoşunu öldürme.

A Tebrizli Şems, padişahım sensin benim; doğan kuşu kesilmişim, öldürme padişahın doğanını.

LXVIII

Bizimsin sen, bizim gibi neşelensin gönlün; gül bahçesinde hür ol hür selvi gibi.

A nazlım, a nazeninim, aşk kalfalarındansan gönüller açmada usta ol aşk gibi.

Bir gam gelirse sarıl boğazına, ondan öç al, adalet beyi kesil.

Canın bir Tanrı'nın meclisinde sarhoş; varsın bedenin halk arasında, halkın biri olsun.

Gâh Husrev gibi Şîrîn'e güledur; gâh ayrılığından dağları delen Ferhad'a dön.

Gâh onun gül bahçesi gibi neşeler saç; gâh bülbül gibi ağla, güzel güzel feryatlar kopar.

Selvi boyu salınmaya başladı mı ona karşı toprak ol; gülü amberler saçmaya koyuldu mu yel kesil.

1940 A kardeş, sonucu şu: Felek gibi şu köhne dünyayı yeniden yeniye kur gitsin.

Dikenler içinde oklukirpi gibi çek başını içeriye, neşelen, tedbirli ol.

LXIX

Akıl geldi çattı, a âşık, gizlen; akıldan fikirden vay bize, eyvah bize.

A göz, a akıl, ya topluluğumuzdan git; yahut da senden utancımdan gözsüz, kulaksız kalayım ben.

Sen suya benziyorsun, uzaklaş ateşimizden; yahut gir kazanımıza, kayna bizimle.

Aklın seni kırıp geçirmesini istemiyorsan öl, denize dal, dalgalarla dalgalan dur.

Âşıkım dersen sınarlar seni; başını sarma, erlerin koca sağrağını iç.

Coşup köpürüyorum, fakat aşk sarhoşluğundan, çeng gibi coşup köpürüşümden de haberim yok benim.

A Tebrizli Şems, beni harap ettin; sen hem sâkîsin, hem şarapsın, hem meyhaneci.

LXX

O tatlılar tatlısı, o güzeller padişahı, yüzü ekşi, çıkageldi; tatlı canım feda olsun o ekşi yüze.

Eğri gören göze, eğri görme dedim, gülen gülün ekşi yüz göstermesine kim inanır?

Yüzü hangi zindana vurur, parlatırsa kuyuya benzeyen zindanda ekşi suratlı kimsecik kalmaz.

Bağının bahçesinin çevresini gezdim, dolaştım; and olsun Allah'a, bir tek ekşi meyve yoktu koca bostanda.

Padişah haremde güler amma dîvânda ekşi yüzlü gösterir kendini.

İnancın varsa balın, şekerin, inancın ekşi olacağına inanma.

Münkir, ekşi olsa da şaşılmaz; patlıcanın ekşiyle münasebeti vardır.

— K —

LXXI

* A dünyada gönüller açan aşk devleti, a Tanrı dilediğini yapar sırrına mazhar aşk ikbali.

A aşkın cefasında gizli safâ, gizli vefa; ne de hoş, ne de hoş aşk devleti.

A candan daha da can olan aşk yüzü; a candan da fazla, mevkiden de üstün aşk devleti.

İhlâstan da, gösterişten de kurtuldum da anladım ki ihlâsın da canı aşk devletiymiş, gösterişin de.

Güneş döner dolaşırsa ayrılıktan değildir bu; yerden yere konup göçer aşk devleti.

(s. 232) Halk, sonu hayr olsun der; aşk devletidir sonumuz bizim.

Ben ağzımı kapadım; çünkü Tanrı halkının gönüllerinde kanat açtı aşk devleti.

Dua zembildir, bu devletse Halil; fakat duaya da sığmaz aşk devleti.

Aşk birliğidir, burda iki yok; ya sen varsın, ya aşk var, aşk devleti var.

— K —

LXXII

Âşıklık, sonra da âr, hayâ, ad san kaygısı... Vur taşa onları, vur taşa; kırılsın gitsin.

Her şeyden aksaya aksaya uzaklaş; yol hem uzak, hem taşlık; topal topal yol almaya bak.

Ölüm erse gelsin yanıma da onu bir güzelce bağrıma basayım, sıkayım onu.

Ondan renksiz, kokusuz bir can alayım, o da benden renk renk bir hırka alsın varsın.

Savaş savaş davetini duymak istemiyorsan sevgilinin cevrini, cefasını cana minnet bil.

1970 Yok, onun perdahını, cilâsını istemiyorsan kirli, paslı bir ayna ol, kal.

Elini gözünün üstüne koy da baş üstüne, göz üstüne de razı ol; gözünü aç, öyle bel bel bakıp durma.

LXXIII

Gir içeriye de şöyle doğruca bir bildir; olayı doğruca ortaya koy, anlat.

Yaysan durma, gel yanıma; ok gibi kirişten fırlayıverir o haber.

A saçma sapan işlere dalan, bu kadar o yanda, bu yanda aranıp durma, sıçrayacaksan bâri yönlerden dışarı sıçra da doğruca kurtul gitsin.

Senden başka bir köy ağası yoktur ki bu köyün halini doğruca bildirsin, söylesin.

Mademki cuma günü gelmek istemiyorsun, perşembe günü geleceğini doğruca vaad et bana.

Yalanda, düzende de zevk vardır amma doğruca bir söze değmez ki.

Tebrizli Şems'i gördüysen onun küçücük bir vasfını doğruca söyle bana.

— L —

LXXIV

Ömrüm gönül sevdasıyla geçti gitti; gönül gamından dolayı pervam yok gönülden benim.

Gönül, canıma kastetmiş de kalkmış gelmiş; cansa bakalım meramı nedir gönlün, ne yapacak diye oturmuş kalmış.

Gönül din halkasından kaçıyor; çünkü sarhoş; gönlün yeri yurdu güzellerin saçlarının halkası.

Gönlümü eğip bükenin çevresinde dönüyorum; gönül kavgası yüzünden feryadıma ancak o erişebilir.

Geceleri uykuyu haram etti gözlerime; sabah olsun da gönlün yüzünü bir göreyim diyorum.

Gönlün boyunu bosunu göreyim diye eğilmekten yaya döndü boyum.

O dünya, gönül güneşinin parıltısından bir parıltı; bu dünya, gönül denizinden bir katre.

Dudağını yum, çünkü dilsiz-dudaksız göklere ağmada gönlün hey-heyleri, gönlün naraları.

LXXV

O güzeller padişahının bulunduğu yere göç var; o sevgili güneşin doğduğu yere göç var.

Geri kalanların kervanı yola düştü; hadi a ağır davranan-lar; biraz daha çabuk; göç var.

O erlik, o ölümsüzlük denizine doğru ercesine göçün a erler, hadi; göç var.

Padişahın yüzünün ışığı dünyayı tuttu; a bekçiler, sabah oldu; göç var.

* Halil'in kuşları gibi uçun başlarınızın bulunduğu yere; çünkü başsız mal mülk olamaz; göç var.

Asıllarına, yâni can denizine doğru dostlar topluluğu yağmurlar gibi yağıyor, seller gibi akıyor; göç var.

Gayb mülküne beylerbeyi kesilenler, kaana âciz birer âşık olmuşlar; göç var.

Evi barkı, çoluğu çocuğu, döşeği, yastığı bırak; vazgeç attan, katırdan, vazgeç eyerden, semerden; göç var.

Padişah Tebrizli Şemseddin'in huzurunda cansız toprak bile cana dönmüş; göç var.

LXXVI

"Tercî-i Bend"

Gönlün daralsa, sıkılsa da, usanıp bezsen de bu yolculuktan kurtulmana çare yok a münasebetsiz.

Gönlünü hoş tut, başını sağa sola sallama; hadi, düş yola, ağır davranmayı bırak.

Yoksa çeke sürüye götürürler seni; her yanda bir çavuş var, her tarafta bir elçi.

Evde yoksun, düşüncen nerelerde? Halkın düşünceleri hep yol azdıran gulyabanilerin ellerinde.

Yüceyi aşağılık yerlerden ayırt etmesinler diye halkın gözlerini boyamışlar, büyü yapmışlar, gözbağcılık etmişler.

Fakat büyücüleri büyüleyen başka büyücüler de var; onların gönüllerine girer onlar.

Şaşkın şaşkın bakınma, asla göz dik de ölüm gününde asılsız, temelsiz kalma.

* "Biz indirdik" âyetini oku da şükret; çünkü güneş yücelerden yere indi.

Yüzü yakan güneş değil, bakıp giden güneş değil.

Az nara at, çünkü sevgili yakın; öyle yakın ki senin içine girmiş sanılır âdeta.

Tanrı gizli olsa bile görünür; mucizeler var, adalet sahibi tanıklar var.

* "İnsan pek acelecidir" buyurmuştur amma sen acele etme pek, sabırlı ol.

* "Rabbimiz, sabrı saç dök bize, ayaklarımızı kaydırma şu balçık yeryüzünde".

Tercîi bir işaretle an; kapıyı ört, kınamaya yol verme.

*

* A halden de geçen, olmayacak şeyden de geçen, "içinde erler var" diye anılan eve gitmiş olan,

A Allah'ın yüzünü gören; şu dünya onun yüzünde bir bene benzer hani.

Ben, yüzle güzelleşir; görmüyorsan ovuştur gözünü.

Gözünü ovuşturursan her çirkinde olgunluk üstünde bir olgunluk, bir güzellik görürsün.

Ululuk ısının yüzünü görünceye dek nice güzeller görürsün de odur sanırsın.

Halkı onun güzelliği çeker; canın kulağını tutmuştur, gel diye kendine sürükler.

(s. 233) Sevgilinin civarının toprağını, kokusundan anla; onun mahallesinin toprağı, arı duru sudan da hoştur.

O arı duru suya bak da o suda seyret Güneş'i, Ay'ı.

Onun tatlı sözlerini duyunca kendi konuşmam usancımı arttırıyor.

Onun eteğini tut, yâni derdine sarıl da o dert yüzünden yüzlerce kanatlar bitsin sende.

Baş vermek değmez mi bu baş ağrısına; bir düşün de bırak artık dedikoduyu.

Başına bir mahmurluk verir, sarhoş eder seni; o sarhoşluğun altında da helâl bir sihir vardır.

Şu Ay için bütün gece uykusuz kal; duadan, niyazdan başka bir şeyciğe baş koyma.

Tercî vakti geldi, yeni bende başla; onun güzelliği gibi sınırsızlaş, sonsuzlaş.

*

Başkaları gene evlerine gitti; biz kaldık, sen kaldın, bir de uzayıp giden aşk kaldı.

Kim sana dalar kalırsa oruç içinde oruç tutar, namaz içinde namaz kılar.

Onun sırrından aklı fikri başında olan söz açar; fakat insan yok oldu mu, yoka sır yoktur artık.

A kimseye niyazı olmayan, boynumuzdan alma zinciri, senin verdiğin delilik pek hoş.

Padişahların gerdanlıkları, bu zincire kuldur köledir; âşıklar istemezler gerdanlık.

Hızır'ın abıhayatını bağışla güle de, dikene de; teki de eş et naza, çifti de.

İster gerçek olsun, ister gösteriş; kim toprağına baş korsa kabul et niyazını.

Bana ne olursa varsın olsun; sen güzellik baharında yak, erit beni.

Âşıkları ister yak, ister gönüllerini yap onların; senin güzelliğin muradınca olsun da o yeter.

İstersen alınlarına caiz değildir yazısını yaz; istersen lûtfunla caizdir yazısını.

İstersen çeng teli gibi çek kopar onları; istersen ney gibi al eline, okşa.

İstersen taş gibi, toprak gibi değersiz et onları; istersen inci gibi seçkinlik ver onlara.

Sonunda senin lûtfun, ihsanın iyidir ya a Mahmud, bütün canlar Eyaz'dır sana.

Can sana kul köle kesildi de azat oldu; akıl senin edeplerinle usta kesildi.

*

Sen, benim, ben deyince biz kim oluyoruz, kim? Bakırımız ne vakit kimyaya ulaşacak, kavuşacak?

Gece geçti gitti, zaten güneşin ışığıyla yok olmadan başka ne kârı var gecenin?

Zemheri de, zemheri gibi yüz binlercesi de senin temmuzuna karşı nerde kalır, nerde?

Güneşe benzeyen yüzünün temmuzlarına karşı şu ışığın temmuzu, şu bildiğimiz temmuz zemheridir âdeta.

Şu ümitle korku, senin istek, senin iştiyak dükkânında kese dikicileridir.

* Sühâ yıldızı, senin yüce olgunluk namazgâhında sehv secdesine kapanmış kalmıştır.

A sabahın canı, uykunun boynunu vurdun; sabahı sana öğretmeye hacet mi var?

Korkunç ejderhâyı bir sopa yaptı senin elin; bizim sevgimizi de gösterişsiz bir hale getir, özleştir.

Allah'a şükürler olsun ki yabancı bir renkteyim amma gene de üstünlük, gene de lûtuf deniziyle biliştim, o denizde yüzüyorum.

O arılık denizinde ölümsüzlüğü görmüşüm de duaya el kaldırıyorum, şükürler ediyorum.

Senin can gibi, yerin, konağın yok, bense bedenim sanki; seni arıyorum, yer yer dolaşıp duruyorum.

Ömür sensiz günden güne tükenip gidiyordu, sonucu a cana canlar katan, sana kavuştu da bitip tükenmeden kurtuldu.

Lûtuf sahibisin, ihsanın boldur, her varlığa sevgi bağışlar, her varlığı kendinden geçirirsin; kendimden geçmişsem ne gam?

İşte bak, tercîim selâm ediyor sana, hoş musun, başını ağrıtıyorum, nasılsın, nicesin diyor.

— M —

LXXVII

Can harman yerine gene geldik; iri doğan kuşu gibi padişahın bulunduğu yere gene geldik.

Garipliğe, ayrılığa doyduk; aslımızın, başlangıcımızın yanına geldik çattık.

Yoksulluktan, yalvarıştan kurtulduk; güle oynaya nazlanmaya başladık.

Sırra mahrem olanların kucaklarında can besleyelim; çünkü sır perdesinin ardına girdik.

O kement attı da çekti bizi, biz de sebepleri, araçları düzüp koşanın eline geldik.

Ecel bu evi yıkmadan, ev yapana kavuştuk Allah'a hamd olsun.

Somunumuz pişti, kokusu burnumuza geliyor; o kokuyu aldık da geldik ekmekçinin yanına.

Artık sus da can tercemanlık etsin, o söylesin; aşağılıklardan kurtulduk, yüceldik, yüceliklere ulaştık desin.

LXXVIII

Yeniden yeniye her gün bir yük çekmedeyim; bütün bu belâyı bir iş için çekip duruyorum.

Kışın, soğuğun, karın, karakış ayının zahmetine ilkbahara kavuşma ümidiyle katlanıyorum.

Böylesine erimiş, süzülüp gitmiş bedeni, o her arık kişiyi şişmanlatan, geliştiren güzelin bulunduğu yere sürüyüp götürmedeyim.

İki yüz şehirden de sürüp çıkarsalar beni, gene o tek padişahın aşkıyla katlanırım ben.

Dükkânım, evim yıkılsa da bir lâleliğe vefa gösterir, tahammül ederim.

Tanrı'nın aşkı pek sağlam bir kaledir; can yükümü o kaleye çekeyim ben.

Bir tek sevgili için her taş yürekli yabancının nazını çekip durayım.

Lâ'l dudağın için dağı, madeni delmedeyim; o gül için bir yük diken taşımadayım.

Onun iki mahmur nerkisi için mahmurlara döndüm, onlar gibi mahmurluk çekmedeyim.

Tuzağa gelmez bir av için tuzak kurmuşum, korkuluk düzmüşüm.

(s. 234) Dedi ki: Kıyamete dek çekeceksin sen; evet dostum çekeceğim, çekeceğim ben.

Gönül bir mağara, Tebrizli Şems bir dost; mecburum, bir dost için mağaraya katlanacağım.

LXXIX

Âşıkım ben, kaçmadım âşıklardan; a pehlivanı, kaçmadım savaştan.

Arslanlar gibi saldırdım arslana, tilki gibi kaçmadım, kaybolmadım ortadan.

Gök kubbeye çıkmayı kurdum, merdivenin ortasında kaçıp gizlenmedim.

Her derde dermandım, şunun bunun baş ağrısından kaçmadım ben.

Hiç ilacın hastadan kaçtığını gördün mü sen? Ben de ilacım, ben de kaçmadım işte.

Canla, gönülle peygamberlerin izini izliyorum; aşağılık kişiler gibi kaçmadım.

Diri olarak avlanmaya çalışmadayım; diri kalacağım, çünkü candan kaçmadım ben.

O büyük yayın okundan kaçmadım da oklar yağdıran gözlerine öyle kavuştum.

Mızrak yarasından kaçmadım da o yüzden kılıcımın açtığı yara işledi, okum amaca vardı.

Şeker deniziyim, ekşiden korkum yok; kaçmadım ziyandan, kâr ettim, kârdayım ben.

Tebrizli Şems, apaçık geldi; açıktan da kaçmadım, gizliden de.

LXXX

Vuslattan ayrılığa nasıl giderim; dikenlik çöllere nasıl dalarım?

Fakat ben kendim gider miydim hiç? O çekiyor, o sürüklüyor beni, dileye isteye gidiyorum sanma.

Bağdan bahçeden gidiyorum da nerkisin gözü şaşırmış, bana dalakalmış.

Can burda, bense cansız gitmedeyim; akıl bile bunu gördü de şaşırdı, parmağını dişlemeye koyuldu.

Gizli bir el yakama sarılmış, çekip sürüyor, ben de o ele, o yakaya uymuşum, gidip duruyorum.

Bu çeşit hem ortada, hem gizli olan el, kimin eli? Kimin eli ki ben de apaçık, gipgizli gitmedeyim?

Bu el, o el ki önce beni derlemiş, toparlamıştı; şimdiyse böyle darmadağın gidiyorum işte.

Böyle bir şaşılacak eli seyre daldım da elden çıktım, şaşkın şaşkın gidiyorum.

Dipsiz, kıyısız bir denizin katresiyim ben; katre katre gidiyorum o denize.

Anlamlar madeninden bir arpayım ben; arpa arpa gidiyorum o madene.

Zühal yıldızını bile aydınlatan güneşin bir zerresiyim ben; zerre zerre gidiyorum Zühal yıldızına.

Bu söz bitmez tükenmez; fakat o başlangıçtan geldim, gidiyorum sona doğru.

LXXXI

Yola düşenlere mahrem oldum; kutluluk yurdunda yurt edinenlere solukdaş kesildim.

Altı yönden de dışarı bir kubbe gördüm; toprak oldum, döşeme kesildim o kubbeye.

Kan oldum, aşk damarlarında coştum, kaynadım; yaş oldum onu sevenlerin gözlerine.

Gâh baştan başa dil kesildim İsa gibi; gâh susan bir gönül kesildim Meryem gibi.

İsa'nın, Meryem'in kaybettikleri şey yok mu? Bana inanırsan bil ki o oldum ben.

Zevâlsiz aşk neşterlerine karşı yüzlerce defa yara kesildim, melhem oldum.

Her adımda Azrail'di yoldaşım; ondan korktum, perişan olduysam canım çıksın.

Ölümle yüz yüze savaşlar ettim de ölümün ta kendisinden neşelere daldım, sevinçlere kavuştum.

Varlık yükünü tamamıyla attım da ölümsüzlük üzengisine ayak bastım, ölümsüzlük atına kuruldum.

Ölümsüzlük neyini benden duy; çeng gibi belim büküldü amma gene benden işit o neyin sesini.

Tanrı daha da iyi bilir ya, Tanrı yüz gösterdi bana da daha da iyi bilir sırrına ulaştım.

Tebrizli Şems, pek büyük bir bayramdı; o bayrama büyük bir kurban oldum gitti.

LXXXII

Başka birini seveceğim, sana karşı gönlüm mermere dönecek demişsin.

Öyleyse başsız bir âşıkı cefa kılıcıyla öldüreceğim de.

De ki: Bir inciyi mermer taşla ezeceğim, mermeri de lâ'l haline getireceğim, inci yapacağım.

Tanrı'nın birliğine inanan yüz binlerce inanç sahibini o kâfir saçlara bağlayacağım.

Âşıkları çeke sürüye Ay gibi gâh dolunay haline getireceğim, gâh eritip yeniay haline sokacağım.

Aşka tutulanların kellelerini can küpünden şarapla dolduracağım, sağrağa döndüreceğim.

Gönül bahçesi yemyeşildir, terütazedir; fakat ayrılıktan kurutacağım, bir meyve bile bırakmayacağım orda.

Bütün gül fidanlarının boyunlarını vuracağım; her taze, her yaş dala kastedeceğim.

Bahçe bensiz ne hale geldiğini görünce, neye döndüğünü anlayınca cefayı bırakacağım, lûtuflarda bulunacağım.

Vuslat baharıyla kış hastasını bağışlayacağım, canla besleyeceğim onu.

Bir kere daha parasız pulsuzların ellerini avuçlarını, lûtfumla altınlarla dolduracağım.

Kullarımı iki dünyada da padişah edeceğim, hakan yapacağım, Sencer'e döndüreceğim.

Tebrizli Şems, cana, ben diyor, canla, gönülle başbuğ edeceğim, ulular ulusu edeceğim seni.

LXXXIII

O Huten güzelinin kokusu geliyor, o gümüş bedenli sevgilinin kokusu geliyor.

Bülbüllerin sesleri geliyor kulağıma; bağın bahçenin, yaseminin kokusunu alıyorum.

Gebe kadınlar gibi ağrım sancım tutmuş; geliyor can çocuğu çayırlığa, çimenliğe.

Rûhü'l-Kudüs'ün miskler saçan saçlarının kokusu, can gibi geliyor bedene.

Ayrılık kuyusuna düşmüş Yusuf'um ben, Mısır padişahından o ip geliyor bana.

Aşk şehidiyim, kefenim kanlara bulanmış; kan diyeti geliyor bu halde bana.

O padişahlık tacını başıma koy; çene topağı şeker mi şeker, tatlı mı tatlı sevgilim geliyor çünkü.

* Mum gibi baş kodum leğene; başa bak, leğene konmuş da geliyor.

Canlar beden damında saf saf dizilmiş, çünkü o saflar yaran, kanlar döken padişahım geliyor.

Sanki o işret çengi düzenlenmiş de ten-tenen sesleri geliyor kulağıma.

Sanki can sâkîsi işe koyulmuş böylesine bir şarap sunuyor ağzıma.

* Yahut Ahmed'in parıltısıyla Tanrı kokusunu duyuyorum Yemen'den.

Yahut da Tebrizli Şems'in kokusunu almışım da kendimden geçmişim, naralar atıyorum.

LXXXIV

Bana âşıksan darmadağın ederim seni; az yap, çünkü sonunda yıkarım seni.

Balarısı gibi yüzlerce ev kursan, gene seni sinek gibi yersiz yurtsuz bırakırım.

Sen halkı kendine hayran etmek fikrindesin; bense seni sarhoş etmeyi, seni hayran etmeyi kuruyorum.

(s. 235) Kafdağı bile olsan değirmen gibi tutar, fırıl fırıl döndürürüm seni.

Bilgide Eflâtun olsan, Lokman kesilsen, bir görünüşte hiçbir şey bilmez bir hale sokarım seni.

Elimde ölü bir kuşsun sanki; avcıyım ben, seninle tuzak kurarım kuşlara.

Definenin başındasın, bir yılan gibi kıvrılıp uyumuşsun, fakat ben yaralı yılan gibi kıvrandırırım seni.

İster delil getir, ister getirme, delil oluşta reddedilmez bir hale sokarım seni.

* İster lâ havle çek, ister çekme; şihaplar gibi şeytana lâ havle yaparım seni.

A tutsak, niceye bir şunu bunu örtüp duracaksın? Hepsinden vazgeçersen o yok mu, o ederim seni.

A sedef, mademki denizimize geldin, sedef gibi inciler saçan bir hale getiririm seni.

İsmail gibi kurban ederim seni amma boğazına bıçakların sürtülmesine imkân yoktur.

Mademki Halil'sin, ateşten korkma; ateş içinde yüzlerce gül bahçesi yaratırım sana.

Eteğin yaşsa yapış eteğimize, yapış da Ay gibi ışıktan bir etek vereyim sana.

Ben devlet kuşuyum, başına gölge saldım; böylece de seni Ferîdûn edeceğim, padişah yapacağım.

Kendine gel, az oku, sus da ben okuyayım, Kur'an'ın ta kendisi yapayım seni.*

Bu gazelin ilk üç beyti, bundan önceki bahirde CLXXXIV. gazelin ilk üç beytinin, dördüncü, beşinci, altıncı, yedinci beyitleri, aynı gazelin beşinci, altıncı, yedinci, sekizinci beyitlerinin; on birinci, on ikinci, on üçüncü, on dördüncü beyitleri, gene aynı gazelin dokuzuncu, onuncu, on birinci ve on ikinci beyitlerinin; on altıncı beyti, on üçüncü beytin hemen hemen aynıdır; on üçüncü beyti de gene o gazelin dördüncü beytidir; karşılaştırınız.

LXXXV

Konuğunum bu gece a sevgili; gece de nedir ki? Gece gündüz seninim ben.

Nerde olursak olalım, nereye gidersek gidelim senin kâsenin başındayız; senin sofrandayız.

Senin sanatkâr elinden çıkan resimleriz, senin nimetinle yetişmişiz, senin ekmeğinle gelişmişiz.

Güvercin gibi senin burcunda doğmuşum; uçunca da senin kubbenin, senin sayvanının çevresini tavaf ederim.

* "Nerde olursanız olun, o yana dönün" dedin ya; gönül şişesiyle ben de senin perini çağrıyorum.

Her zaman beynimize bir resim yaparsın; biz senin yazının, senin adının yazıldığı bir sahifeyiz âdeta.

Mûsa gibi biz de dadıdan pek az süt emiyoruz; çünkü senin memenin sütüyle sarhoşuz biz.

Hırsızdan da eminiz, yol kesenin hilesinden, düzeninden de; çünkü altın gibi senin haremindeyiz, senin hazinende.

Canımız böylesine sarhoş, gönlü hoş işte, çünkü aceleci de olsa, ağır da davransa canın yüzünden.

Feleğin altın topunu biz çelip oynatıyoruz; nasıl oynatmayalım ki senin çevgeniniz biz.

İster bizi çevgen yap, ister top; şu devlet yeter bize ki senin meydanındayız.

İster yılan yap bizi, ister sopa; Mûsa'nın mucizesiyiz, senin deliliniz biz.

* Sopa yaparsan yaprak düşürürüz; kızgınlık, savaş zamanı da senin ejderhân kesiliriz.

Aşk arka oluyor bize; çünkü senin bağından, senin bahçenden gülümsemede yüzümüz.

Gölgeyi yakıp eriten ışık, gölge salmış bize, çünkü Ay gibi senin mîzânındayız biz.

Şu ağzı sen aç, sen kapat; bağ, senin bağın, ben bir dağarcığınım senin.

LXXXVI

Yücelerdeniz, yücelere gidiyoruz biz; denizdeniz, denize gidiyoruz biz.

Biz ordan da değiliz, burdan da; mekânsızlık âlemindeniz, mekânsızlığa gidiyoruz biz.

Tapacak Allah'tır ancak sözü, yoktur tapacak sözünün ardından gelir; biz de yokuz âdeta, vara gidiyoruz biz.

* "De ki: Gelin", Tanrı çekişini bildiren âyettir, ulu Tanrı'nın çekişine uymuşuz, gidiyoruz biz.

Can tufanında Nuh'un gemisiyiz; hasılı elsiz-ayaksız gidiyoruz biz.

Dalga gibi kendimizden baş çıkardık, gene kendimizi seyre gidiyoruz biz.

* Tanrı yolu iğne yordamından da ince; fakat iplik gibi yalınkat gidiyoruz biz.

Aklını başına devşir de yoldaşlarını, konak yerini hatırla; hatırla da bil ki her an yol almadayız, her an gidiyoruz biz.

* "Gene de dönüp ona varacağız" âyetini okumuşsundur; oku da anla; nerelere gidiyoruz biz.

Yıldızımız, Ay devrinde değil, Ülker'in yücesine gidiyoruz biz.

Başlarımızda yüce bir himmet var; yücelerden yüceler yücesi Rabbe gidiyoruz biz.

A kör sıçan, harman günümüz bugün; kör değilsen aç gözünü de gör, gözü açık gidiyoruz biz.

A söz, sus, gelme benimle, dikkat et de bak; kıskançlığımızdan bizsiz gidiyoruz biz.

A varlığımız, yolumuzu kesme; Kafdağı'na, Zümrüdüanka'ya gidiyoruz biz.

LXXXVII

Bu derde dertle derman edeceğim, bu işi sabırla kolaylaştıracağım.

Ya can ayağını şu balçıktan kurtaracağım, yahut da gönlümü de güzellere vakfedeceğim, canımı da.

* Elest mumuyla canını dağlamış bir pervaneyim; o padişahın mumuna hizmet etmedeyim.

Aşk geldi de, bu yanmış yakılmış âşıka konuk oldu; bir tek gönlüm var, onu da aşka kurban edeyim gitsin.

Nefis kedi gibi miyavlar da gelme derse tutayım onu, kedi gibi şu dağarcığa atıvereyim.

Usançtan kim başını döndürürse tutayım, çekeyim semâ'a, fırıl fırıl döndüreyim onu.

O usanç, o tembellik, aşksızlıktandır; onun canını da onlara âşık edeyim gitsin.

Âşıklık nedir? Adamakıllı susuzluk; şu halde abıhayat kaynağını anlatayım ona.

Hayır, söylemeyeyim, onu susarak anlatayım; anlatışa sığmaz zaten, susarak anlatayım onu.

LXXXVIII

Neşeden de bahsetsek, gamdan da dem vursak hep bir arada oturalım da birbirimizle konuşalım.

Sevgilimiz ileri giderse biz de gidelim; sevgilimiz az söylerse biz de az söyleyelim.

Anam babam dostlar, bir gönüllü, bir soluklu olalım da ateş gibi Rüstem'in safına vuralım, yakıp yıkalım, kırıp geçirelim.

Eriz, erkeğiz amma yalnız yola düştük mü karılara döneriz, yaslara batarız, feryatlara düşeriz.

Hac yoluna yapayalnız düştük mü inanma Zemzem kuyusuna ulaşacağımıza.

Çengin tellerine benzeriz biz; bir araya geldik mi zîr perdesinden de çalarız, bem perdesinden de.

Biz, hepimiz bir araya toplanınca insan olurmuşuz; hadi, bir kere daha sarılalım insana.

Maksat gizli, insan bir vasıta; varalım, o ulular ulusu kıyıya kuralım çadırlarımızı.

Ölümsüzlük Süleyman'ı tahta kuruldu mu yüz binlerce defa öpelim yüzüğünü.

LXXXIX

Yağmurlu gün bugün, biz de ark açıyoruz; buluşma ümidiyle el çırpıyoruz.

Bulutlar aşk denizinden gebe; biz de aşk bulutundan gebeyiz.

Çalgıcı değilim deme, el çırp; sen gel de çalgıcı yapalım seni.

O ev aydınlık, sen kimin evi diyorsun; kimin olursa olsun, aydınlık eve kuluz köleyiz biz.

Kendi abıhayatımıza kendimiz perdeyiz; o abıhayatın üstünde yağ'ız âdeta.

XC

(s. 236) A oğul, elimi tut, hoş değilim ben; a ağaç gibi yüce boylu, hoş değilim ben.

Hayır, hayır, bırak elimi, hastalığım gönülden benim; a gönül derdimin gülbeşekeri, hoş değilim ben.

Sen gideli gücüm kuvvetim, sabrım, takatim gitti; sen gittin gideli hoş değilim ben.

Kollarını aç, kemer gibi sar beni; gör de bak, bu kemer olmadıkça hoş değilim ben.

Kuvvetim yok, elden çıktım a doktor; elini koy nabzıma da anla; hoş değilim ben.

A ateşi alttan, üstten beni saran; böylece altüst oldum gitti, hoş değilim ben.

Ne soruyorsun? Dudağının kadehi olmadıkça ister haberim olsun, ister olmasın; hoş değilim ben.

Başımı her yana böylece sallayıp durmadayım; yâni ne demek istiyorum, biliyor musun? Başımdan hoş değilim diyorum ben.

Her an boyuna gözlerimi yumuyorum; çünkü sensiz görüşten, bakıştan da hoşlanmıyorum; hoş değilim ben.

XCI

Dudaklarımdan ciğer kokusu geliyor; yarabbi, yarabbi derken ağzımdan duman tütüyor.

Gökler bile ahımdan ağlamaya koyuldu, her an can vermek, yolum yordamım oldu gitti.

Geçirdiğin gecenin benim gecemden haberi olsaydı, birazcık anlardın halimi.

Âşıkların okuyup belledikleri mektep aşktır; ben gece gündüz bu mektebin içindeyim.

Yüzünü sapsarı yüzüme koy; elini göğsüme daya; ateşler içinde tir tir titriyorum.

Kulağına bir söz söyleyeyim dedim; yanağım yanar, korkarım dedi.

Yüzünden kem göz uzak olsun; ben de hayranım sana amma benimki yakın olsun, her an göreyim seni dedim.

XCII

Bahçeye, gül bahçesine gidiyorum; sen istersen gelme, gidiyorum ben.

Yüzü olmadıkça günüm kapkara; aydın mumu bulmaya gidiyorum.

2220 Can aşktır bana, önden gidiyor; ben diyor can, bedensiz gidiyorum işte.

Can bahçesinden elma kokusu geliyor bana; sarhoş oldum, elma yemeye gidiyorum.

Bana orda ölümsüz bir yaşayış, ebedî işret var; işret etmeye, yaşamaya gidiyorum.

Her yelle yerimden oynamam; çünkü onun yolunda dağ gibi gidiyorum, demir gibi gidiyorum ben.

Ayrılıktan yenimi, yakamı yırttım; onun peşinden etek gibi gidiyorum ben.

Görünüşte yağım amma gerçekte ateşim; ateşe gidiyorum yağ gibi.

Dağ gibi görünüyorum amma zerre zerre pencereye doğru gidiyorum ben.

XCIII

A seçilmiş dost, nasıl da buldum seni; a gönül, a gönüller alan, nasıl da buldum seni.

Bizim işimizden gücümüzden boyuna kaçardın, işe koyulmuştun tam, o arada nasıl da buldum seni.

Kaç defa vaad ettin, tutmadın; bu sefer güzelim, nasıl da buldum seni.

Niceye bir yabancıların zahmetlerini çekeceğim, niceye bir? Hele bak, şimdicek yabancılar yokken nasıl da buldum seni.

A âşıkların perdelerini yırtan, kaldır perdeyi, nasıl da buldum seni.

A yüzüne karşı gül bahçelerinin utanca düştüğü dilber, güllük gülistanlıkta nasıl da buldum seni.

A gönül, kötü göz az değildir; nazar değer, nasıl da buldum seni sözünü çok söyleme.

A padişahların bile rüyalarında görmedikleri güzel; şaşılacak şey şu; uyanıkken nasıl da buldum seni.

A Tebrizli Şems, nurlar senden parladı, o nurlar içinde nasıl da buldum seni.

XCIV

O güzel, can perdesini tanır, bilir; hareme sahip olan perdeyi nasıl olur da bilmez?

Perde ardından aklımıza kastetti mi, bize afsun okuyup üfürmeye koyulma.

O anda bize kimsecikler katlanamaz; akıllı da kaçar bizden, deli de.

Dün gece deli divane olduk da öylesine bir döndük ki Ay bile kıskançlığından bayrağını yere attı.

Çalgıcı zîr perdesi de olmadan, bem perdesi de olmadan; bir kurtuluş nağmesi çalmak için perdeleri yoklar durur.

Akılla can, o, neşe perdesini de, gam perdesini de yırttı mı, orda deve gibi esrir de oyuna başlar.

Şimdicek o perdelere yeni baştan girişti; biz de yeni baştan kâğıtta kalem oynatıyoruz.

XCV

Hasılı a cana canlar katan, dayanamadım gitti; kızıp gittim ama sizsiz dayanamıyorum.

Ayrılığa alışayım dedim; fakat doğrusunu söyleyeyim, dayanamadım.

Bir saman çöpü kehribara nasıl dayanır? Ben bir saman çöpüyüm, dayanamam kehribara.

Her cefa çeken, vefa gününü ister; bense öyle bir cefa çeken âşıkım ki vefaya dayanamam.

Yumuşacık yumuşacık gene geldin der; ona derim ki a bize can kesilen canan, dayanamıyorum.

A gönül, a can, a aydın gözüm benim; tutyaya sığınmadıkça dayanamıyorum ben.

Başıma vuruyordu da lâyığını gördün diyordu; lâyık değilim, lâyık değilim; dayanamıyorum.

Ölümü de sınadım, dirimi de; yokluğa da dayanamıyorum, varlığa da.

A çalgıcı, Allah için olsun şu perdeyi çal: Tanrım, Tanrım, dayanamıyorum.

XCVI

Varlığa yeni bir ateş saldık; yeni baştan yokluğa daldık gitti.

İyi, kötü, varlık dünyasındadır; a kardeş, bizse ne iyiyiz, ne kötü.

Hırsız felek neyimizi çaldı, götürdüyse geceleyin bekçi gibi gittik, aldık ondan.

Bir tek kişiydik yüzlerce bizle-benle; o tekten arpa kadarı bile kalmadı, yüzlerceyiz şimdi.

Kendinden geçmedikçe kendine gelmeye imkân yok; kendimizden geçtik de ondan sonra geldik kendimize.

Aşkın boyuna bosuna karşı boyumuz bosumuz kısaldı gitti; boyumuz bosumuz kısaldıktan sonra da yüce bir boya bosa sahip olduk.

Erlik sanatını Tanrı'dan öğrendik; aşk pehlivanıyız, Ahmed'in dostuyuz biz.

Varlık levhinde yirmi dokuz harf var; harfleri yuduk da ebced içine daldık.

Kutluluk, Tebrizli Şems'ten doğdu; onun kutlu kıranıyla kutlular kutlusuyuz biz.

XCVII

Dün gece Şemseddin'in aşkıyla oynamadaydık; yücelere doğru ağdırıyorduk canımızı.

O can sevgilisinin ayrılığıyla varımızı yoğumuzu elden çıkarmadaydık.

Canlara can katan aşkına, her an bedenimizdeki canı feda ediyorduk.

Onun aşkıysa yüzlerce yeni can veriyordu; bu alışverişe koyulmuştuk biz.

Çeng gibi kendimizden geçmiştik de uşşak perdesine dalıp gitmiştik.

O perdede bir perdeci vardı ki parıltılarından perdeleri seçemez olmuştuk.

Hilelerle, düzenlerle her zaman biraz daha yaklaşıyorduk o perdeye.

(s. 237) Burç burç, perde perde; derken on dört gecelik Ay gibi koşup duruyorduk.

Güneş Tebriz'den yüz gösterdi de gönlümüzü tabiat pılı pırtısından sıyırıp çıkardık.

— N —

XCVIII

Yabancılar gibi neden öyle uzakta oturdun? Gel, gir delilerin halkasına.

Utanma da ne oluyor? Âşıklık, ondan sonra da utanç ha; can da ne oluyor? Bu heves, ondan sonra da can kaygısı ha.

Bir cana satıyor bir öpücüğü; var git satın al, bedava mı bedava.

Şu deniz aşkla coşar, köpürür; Ay bile gökte baş eğer aşka.

Aşkı, evleri ateşe yakan, kalktı da komşuların evine geldi.

A uykuları bağlayan, gel bu gece; uykumuzu vuslatınla izsiz, esersiz bir hale sok.

Her padişahın koruyucuları, kullarıdır; bizim padişahımız da kullarına gözcülük, bekçilik etmede.

Padişahımız, uykudan da dışarı, uyanıklıktan da; canımızın ta içinde etek sürümede.

Bu gece bir güzel görüyorum; elinde de bir meşale var; yarabbi, kimdir o?

Uyku kaçtı gitti, coşkunluk arttıkça artıyor; fil gene hatırladı Hindistan'ı.

Tanrı aşkı yüceldikçe yüceldi; Tanrı'nın kaza oku, yaydan fırladı.

Gayb yeryüzüne ekilmiş tohum baş gösterdi, bir ağaç gibi yücelcli de apaçık meydana çıktı.

Şimşek çaktı, ateşe bir ateştir düştü; büyük, amansız bir şimşek, yüce, aman bilmez bir ateş.

O ağaç, o ateşten daha da yeşermeye başladı; gül bahçesi, şimşekten, ateşten açılıp saçılmaya koyuldu.

Bu ağaçlar ateşten yeşerir; su ziyandır bu ağaçlara.

Fakat sen ortadayken ağaç gizlenir; sen gizlendin mi, o meydana çıkar.

Aşk bahçesinin parlaklığı da, güzelliği de Tebrizli Şems'tir, bitip gelişmesi de, bahçıvanı da.

XCIX

A gönlümün rahatı, huzuru, a benim gönlümü kıran; a hiçbir suçum yokken benden kendini çeken.

Gözden uzaklaştın amma gönülden dışarda değilsin; çünkü sen bir mumsun, canla gönülse leğen.

Canım senin canın, canın benim canım; hiç kimsecik iki bedende bir can görmüş müdür?

2290 Hayatım seninle buluşmak, ölümüm senden ayrılmak; şu iki fende de eşsiz bir usta ettin beni.

Abıhayatı çok aradım; Hızır dedi ki: Onun vuslatına erişmedikçe canlanamazsın, beyhude yorma canını.

Senin gamına dalanın çevresine gelemez gam; gelir de çizginirse boynunu vurmak gerek.

Canlar, boyuna senin çevrende dönüp dolaşırlar; çünkü canlar deridir âdeta, sense Yemen Süheyl'isin.

Mansûr-ı Hallâc, a yaşı küçük, bedeni taze güzel diye başlayan şiirini senin için söylemiştir.

Senin deli divanen, senin sarhoş bir arslanın olmuştur da ey süt emme yüzünden Tanrı'yla ahitleştiğimiz vakte daha yakın dilber demiştir.

Gama yol yok senin sarhoşlarına yaklaşmaya; düşünceyle gam, Hasan'ın babasının işi gücü.

Kim tabiat kuyusunda kalmışsa ipe benzeyen düşünceye sarılmaktan başka çaresi yoktur.

Fakat uçtu mu ip bir işe yaramaz; adamakıllı inanca kavuşunca sanmak biter insanda.

A gönül, dilsizlerle dil birliği et, onların dillerine eş ol da şu dedikodu rehine verilsin gitsin.

C

Padişahımız her an işsiz güçsüzlere ucuzca, bedavaca defineler bağışlıyor.

Gelin ey dostlar, padişahın tahtına gelin; zahmetsiz bir hazne bu, ziyansız kâr.

Onun sürmesini çekindi de neler gördü; gönül gözü bilir; ta yedinci kat göğe dek nur gördü, rahmet gördü.

Ona karşı yedi gök de nedir ki zaten? Olsa olsa yedi basamaklı bir merdiven ancak.

A görünüşte bir zerre kadar küçük, gerçekteyse dünya içinde bir dünya olan,

A gamdan yay gibi eğilip bükülen; fakat bu yayla da yüz binlerce safları kırıp geçiren,

A bir izini bulmak için dört göz kesilen; halbuki gözlerinde yüzlerce iz var senin.

Her izde, her eserde iyiliğini isteyen bir gözcü, bir koruyucu gibi seni o tapıya dek çeke sürüye götürür durur.

CI

Gönülden sözsüz espriler duy, anlamaya bile sığmayan şeyleri anla.

İnsanların taş yüreklerinde öylesine bir ateş vardır ki perdeyi kökünden yakar gider.

* Perde de yandı mı insan Hızır hikâyelerini de tamamıyla anlar, ledün bilgisini de.

O eski aşktan, canın, gönlün içinde yeniden yeniye şekiller peydahlanır.

* And olsun kuşluğa sûresini okudun mu güneşi gör; hiç kimsecik ona eş olamaz âyetini okuyunca da altın madenini gör.

CII

A gönlümü alıp götüren, cana kastetme; sevgili, benim yaptığımı yapma bana.

Derdime bak, sana gönderiyorum; arı duru değilse derman etme ona.

Kâfir saçın iman lûtfetti bana, iman; bir kıl kadar olsun kâfirlikten iman gösterme.

Güzellerin âdeti cefadır, cefa; o âdete uy, lûtfetme.

Ölümümüzü gönlümüze koyduk; fakat cefa etmede o kadar yavaş davranma.

Yaşayışımızın perdecisi ölümdür; ört perdeyi, güldürme ölümü.

A Zelîhâ, aşk fitnesi senden, Yusuf'u boş yere zindana attırma.

Mademki rintlerin başı, rintlerin aklı fikri yok sende, rintlerin başına and ederek vaad verme.

Sonucu, âşıkların göz nurusun sen, onları kör etmek için yaşama.

Müflisin birinden tutup da paracık alma; hırsından onun parasını pulunu madene katma.

Gece yolcularını yıldız gibi yakıp yandırma; yolunu yolcularla doldurma.

A Tebrizli Şems, bir kerecik göster yüzünü; boyuna yüzünü sevgiliye tutma.

CIII

A ev kuşu, göğe uçmaya kalkışma, kanadın yok, ovaya uçmayı kurma.

Semender gibi ateşin içine girme, yüceliğe kalkışarak kendini rezil rüsvây etme.

A terzi, demircilik senin elinden gelmez, işin değil senin; mademki nalın yok, ateşler yakma.

Önce demircilerden öğren; yoksa öğrenmeden girişme o işe.

Mademki su kuşu değilsin, dalma denize, dalgalar yutmaya, dalgalanmaya kalkışma, aldanma denize.

Denizde gezeceksen geminin bir yanına otur, elini kaptandan çekme.

Düşeceksen bile o geminin içine düş; ele, ayağa değil, gemiye dayan.

Gökyüzünü istiyorsan İsa ile görüş, konuş; yoksa yeşil kubbeye çıkmaya kalkışma.

Ham bir meyvesin sen, dalında otur; anlamları elde etmeden adlara boş verme.

(s. 238) Tebrizli Şems o tapıda oturur; sen de ordan başka bir yeri yurt edinme.

CIV

Canların canısın sen, kır, dök canları; insan sensin, başkalarını kır geçir gitsin.

Ölümsüz incisin, gözlere gel; taşı al, öbürlerini kırıver.

A güneş, Tanrı göğünde parla, gökyüzündeki yıldızları kır geçir.

Halkın gönüllerini gaybi bilir bir hale getir; ayıpları görenlerin gönüllerini kır gitsin.

İz, eser, izi, eseri olmayana perdedir; izsizliği, esersizliği al, izi, eseri kır geçir.

Karanlık geceyi tam bir gündüz yap, bekçilerin fermanlarını kır dök.

A Tebrizli Şems, güneşsin sen, güneş; can mumunu da kır geçir, şamdanı da.

CV

Sevgilim sırrını söylemiyor bana, benim de dilim tutuluyor, bir şey söyleyemiyorum ona.

Özür getiriyorum da diyorum ki: Susuyorum, uyanık gönlüm söylüyor sana.

Fakat bir başkası oldu mu dil kesiliyor da kendi sırrını da söylüyor, benim sırlarımı da.

Gönlüme, şu kötü zanna düşen gönlüme, bu olaydan bir şüphedir düştü.

Sırrımı ister söylesin, ister söylemesin, sevgilime sabredemiyorum vesselâm.

CVI

Dün gece yokluğu rüyada gördüm; güzelliğinden dehşetlere düştüm, şaşırdım kaldım.

Yokluğun güzelliğinden, olgunluğundan, lûtfundan, ta seher çağına dek kendimden geçtim.

Yokluğu lâ'l madenine benzettim; renginden atlaslar giyindim âdeta.

Âşıkların hey-heylerini çok duydum; afiyetler olsun, afiyetler sesini çok işittim.

Yokluktan sarhoş olmuş bir halka gördüm, derken onun küpesini kulağımda gördüm ben.

Derken yokluğun ışığında şekiller gördüm; yüzünde canlar canını gördüm.

Canımdan yüzlerce coşkunluklar coştu, köpürdü, denizi coşmuş, köpürmüş görünce.

Gökten yüz binlerce naralar geldi: Böyle çavuşa kul köle olayım ben.

CVII

A Tanrı, bu buluşmayı döndürme ayrılığa; ağlatma aşk sarhoşlarını.

Can bahçesini tazeleştir, yemyeşil et; kastetme şu sarhoşlara, kastetme şu bağa bahçeye.

Güz mevsimi gibi dökme gönül yapraklarını, kırma gönül dallarını; halkı yoksul etme, perişan etme.

Senin kuşunun yuvası bulunan ağacın kırma dalını, yakıp yandırma o kuşu.

Kendi topluluğunu, kendi mumunu katma birbirine, kırma, dökme; kör et düşmanları, güldürme onları.

Hırsızlar aydın güne düşmandır amma yapma, etme onların gönüllerinin istediğini.

Devlet, ikbal Kâbe'si, ancak bu halkadır; yıkma ümit Kâbe'sini.

Çadırın şu direğini sökme; sonucu senin çadırındır padişahım, etme eyleme.

Dünyada ayrılıktan acı bir şey yoktur; ne istersen yap, yapma onu yalnız.

CVIII

A sâkî, kalk, şarap doldur kadehe, aşk şarabıyla râm et gönülleri.

Rintlik adını gerçekten takın; kendini hiçbir şeye aldırmaz, her şeye boş verir diye andır.

Dönek felek mademki râm oldu sana, sen de binekliksiz bineğini râm et kendine.

Pervasızlık ateşine yak, yandır göğü; günlerin başına saç kara toprağı.

Zünnâr kuşananların yolunu yordamını tut; yalıma, ateşe tapı kıl, bu yolda namlan.

CIX

Huten güzeli geldi, geldi aramıza; artık iki elini de yıka benim canımdan.

Aşkın eline bir kılıç verdi de dedi ki: Benden başka kimi görürsen vur boynunu.

Nuh'tan başkasını, güzel olsun, çirkin olsun, erkek olsun, kadın olsun, at denize.

Nuh'un gemisine giren kurtuldu; kim gemideyse fırlat denize, at gitsin.

CX

A benim canım, nereye ayak basarsan lâleler, menekşeler, yaseminler biter.

Bir gül koparsan da ona üfürsen ya doğan olur, ya güvercin, yahut da çaylak.

Bir dağarcığın içine elini yıkasan elinden dökülen suyla altın bir put kesilir o dağarcık.

Bir mezarın başında Fâtiha okusan o ölü fetihlere erer, kefenini yırtıp kalkar.

Eteğin bir dikene dolaşsa diken bir çeng kesilir, ten-tenen diye nağmelere başlar.

A Halil, hangi putu kırdıysan o put canlanır, akıllanır, bir insan olur.

Ay'ın hangi kutsuz yıldızlıyı işitse en büyük kutluluğa kavuşur, mihnetlerden kurtulur.

Her solukta gönül alanından insanoğlu gibi biri doğup çıkar; fakat ortada ne erkek vardı, ne kadın.

Derken onun yanından, ardından da adamcıklar dökülür, yeryüzü onlarla dolar taşar.

Bu tarzda daha elli beyit söylemek isterdim amma sen ağız açasın diye yumdum ağzımı.

CXI

A şuhlar, gelin, bahar geldi; ney sesleri işitilmede, her taraf yeşermiş, sular çağlıyor.

A şuhlar, şehirlerinizden çıkın; ev bark kabul eder mi hiç şuhları?

Öbürleri hasret gittiler şu dünyadan; bizse dünyanın canına bir hasrettir bırakalım.

Vefasız dünya, başkalarına ne yaptıysa biz de onu yapalım dünyaya.

Onun da karşısına bir tek kişi çıksın da sınasın onu, o da bir sınansın bâri.

Hayır, yanlış söyledim, dünya âşıka benzer; o, güzellerin cevrini, cefasını canla başla arar.

Âşıkın canı, cevirle, cefayla diridir; a Müslüman, can kime zarar verir?

Bu söz ova yolunu bağladı; halbuki kimse ova yoluna geçit, boğaz aramaz.

Sen söyle; sevgilinin yumuk dudaklarıyla beraber sınırsız bir ferahlık, genişlik veren küçücük bir ağzı yok mu?

Kime o dudaklar ova kesilmezse, o ne ova bilir, ne yuva tanır.

Kime o aydan bir ışık düşmezse, o ne bilsin yeri, ne fark etsin göğü.

Kime bu gazel ova olursa, o varlık, o mekân âleminde bir güzelim geçime, bir iyi işrete nail olur.

CXII

A âhir zaman sâkîsi, a insanların akıllarını çalan, götüren güzel, sun şarabı.

A şarabı gökyüzüne merdiven olan, yeryüzündekiler bu şarapta göğe ağarlar.

Şarapla kır gam zindanının kapısını; kurtar canı gamların zindanından.

CXIII

A yaşı küçük, bedeni terütaze dilber; a süt emme çağına daha yakın olan, bu yüzden de Tanrı ahdine bizden daha yakın bulunan güzel.

A Hâşimî yüzlü, Türk başlı, Deylemli saçlı, çene topağı Rum ülkesi halkının çene topağına benzeyen dost.

2400 (s. 239) Canı benim canım; benim canım da onun canı; bir bedende iki canın yaşadığını kim görmüştür?

* Halk adamakıllı anladı gitti benim âşık olduğumu; yalnız kime âşıkım, onu bilemiyor kimse.

İster aramı ayırın, ister ulaştırın, kavuşturun beni size; sizden ne gelirse gelsin iyidir, güzeldir bence.

Yurdum malımdan, matahımdan meydana çıkar; malım mülküm de yurdumdan anlaşılır zaten.*

* Bu gazel Arapçadır.

CXIV

Sarhoşların arasında bir akıllının bulunması ne yazık şeydir, ne yazık şey, ne yazık.

Aklı başında biri gelirse yol yok ona; fakat bir sarhoş geldi mi tut, çek onu, sürüye çeke sok içeriye.

Şarabın mahmurluğunu istiyorsan gir içeriye; ekmeğe tapıyorsan yok burda ekmek.

Ekmeği kendisine put eden adamın şu güzeller arasında ne işi var?

Eğer dalar, girerse içeriye, yüzlerini örterler; tek görmesinler o kaltabanın yüzünü.

Öylesine bir gümüş bedenli güzel istiyoruz ki gizli, açık, kendisine benzer bir gümüş tanımayalım.

2410 Güzelliğini altına, gümüşe satan orospudur, cennet hurisi değil.

Cebrâil gibi gönlün temiz olmazsa, define olsan gene o dünyaya giremezsin sen.

Arif, tam yirmi yıl gözünü yıkamış; kırba kırba gözyaşları dökmüş durmuş.

Güvensinler, dayansınlar sana da ondan sonra gir hareme; önce de söz söylemekten vazgeç, yum ağzını.

Tebrizli Şems, ağzını yumar, sırrı bilirsen doğu kapısını açar sana.*

* Bu gazelin birinci beyti, bundan önceki bahirde, gene "N" harfinde bulunan CLIV. gazelin ilk beytinin; ikinci beyti, aynı gazelin dördüncü beytinin hemen hemen aynıdır.

CXV

Benim canım senin canın, senin canınsa benim canım; sen hiç gördün mü bir bedende iki can?

A beden, onsuz yüzlerce canla diri olsan can iste, can, bedenden lâf açma.

Gönlünü al şu candan, ona gönül ver; bu can, canlık edemez; yorulma boş yere.

* De ki: Rûh Rabbimin emrindendir âyetini anla; a canım benim, can dille, dudakla, harfle, sözle anlatılamaz ki.

— V —

CXVI

Ölüye can olan ne varsa ayakları altında onun; ne kadar inci varsa denizine dalmış onun, geçmiş kendinden.

Aşkının ateşi Tanrılık etmede; Tanrım, ah onun elinden, ah.

Cebrâil de, onun gibi yüzlercesi de kapısının eşiğine secde etmekten baş çekerse vah onun haline, eyvah onun haline.

Ayrılık hakkında bir ferman yazarsa tuğrasının büklümünden kanlar yağar.

Kimin bu kıyametten haberi yoksa kıyamete dek vay onun haline, vay.

Böyle bir aydan ansızın uzak düşenin geceleri nasıl geçer, Tanrım.

Dün gece âşıklarını seyrediyorduk; ovasındaki kumların sayısıncaydı âşıkları.

Aşk padişahının tapısında, onun ordusuna karşı çadır üstüne çadır kurmuşlardı, direk üstüne direk dikmişlerdi.

Can çadırının direği, arı duru nurdandı; o tertemiz nur da onun yüzünün parıltısından vurmuştu.

Bugün suyla ateş bir olmuştur onun yüzünden; geceyle gündüz yok olmuştur onun yarınında.

Aşk bir arslandır, âşıklar da onun enikleri; hem de yüzlerce tırnağı olan pençesinin içinde.

Arslanın eniği, coşup köpüren memesine sarılmıştır arslanın, sütler emer de arslanlaşır, emindir arslanın yaralamasından, paralamasından.

Aşk hangi perdenin ardında gizlidir; kimsecikler göremez yerini onun.

Aşk güneş gibi bir baş gösterdi mi, göğe dek her yanı kavgası gürültüsü doldurur gider.

CXVII

Senin tapına gelmiş sûfileriz, yüzünün güzelliğinden Allah için olsun, bir şey ver.

Susuzluktan ibrikler getirmişiz; çünkü onun deresindedir ancak güzellik suyu.

A huyu husu boyuna lûtuf olan, merhamet olan; hadi, bir şey ver yoksullarına.

Kıtlık yılında Yusuf'un güzelliği can gıdası oldu; biz de kıtlıktan bunaldık, sana geldik.

Sûfiler gene helva istiyorlar gönüllerin arayıp özlediği o tatlı dudaklarından.

Dün gece tekkede bir gürültüdür kopmuştu; tekke, senin kokunla misklere bürünmüştü, misk kokularıyla dolmuştu.

Zembilimize doğru aç, uzat elini; aferinler olsun eline, koluna.

A Tebrizli Şems, lûtuf, kerem padişahı sensin, kerem sofrasını döşe de can senin toyunla sarhoş olsun, doysun gitsin.

CXVIII

A güzelim, bütün baş çekenler, senin konuğun; güneş bile gökte seni sorup durmada.

Kem göz uzak olsun güzelim yüzünden a canına binlerce can kurban olası güzel.

Canlar feda oldular mı ölümsüzlüğe kavuşurlar; çünkü senin madenin iksirdir canlara.

Gökyüzünün Öküz'ü de, Keçi'si de, Koyun'u da, a güzellere Ay olan, kurban olsun sana.

Çünkü kurbanların hepsi de senin sonsuz bayram havanda ölümsüzlüğe kavuşur.

Tanrı'nın temizlik sarayındasın sen; bahtla devlet de gece gündüz kapıcın senin.

Tanrım, bu bahçeyi sonu gelmez baharının lûtfuyla daima yeşert, yemyeşil, terütaze sakla.

Sakla, koru da melekler ordan meyveler devşirsinler, elmalıklarında yayılıp gezinsinler.

Senin gizli şekerkamışlığının sayesinde şu şeker yurdu daima açık olsun.

Tanrım, şu ırmağın suyu, senin ihsanın her yana aktıkça, bulanmasın hiç.

Tanrım, bu duaya sen de âmin de; dua da senin duan, âmin de senin âminin.

Dünya çenginde, dünya kanununda teller var; her telin feryadı senin fermanına göre.

Ben uyumuştum, sen uyandırdın beni; senin çevgeninde bir top gibiyim ben.

Yoksa senin çekişlerin olmasa topraktan yaratılmış bir kişi nerde, aşk nerde?

Kuru toprak sarhoş oldu da yaş yaş nağmelere koyuldu: Senindir bu nağme, senindir bu nağme, senindir, senin.

Dün lûtfu, kimsin sen diye sordu bana; dedim ki: A benim canım, dağarcığında bir kediyim.

Dedi ki: A kedi, muştuluk sana; padişahın seni arslan edecek.

Ben sustum, fakat sen bırakmadın; çeng gibi senin feryadına uymuş gitmişim ben.

CXIX

Gözleri bir çift kan çanağı, elinde kılıç, her yana koşup aramadaydı onun aşkı;

2460 Dün gece halk yatmıştı, güzel, tatlı uykuya dalmıştı; oysa her yana koşuyor, âşıkın canına kastediyordu.

Gâh Ay gibi damlara vuruyordu, gâh seher yeli gibi bir yandan bir yana esiyordu.

Derken ansızın damdan tasımız düştü, sırrımız yayıldı gitti; bekriler dedikoduya girişti.

Mahallenin ortasından hırsızın sesi duyuldu; bir yara açtı, yüzünü gizleyiverdi.

Sert huylu feleği bile zebun etmişti o; bekçiler izinin tozunu bile bulamadılar.

Akıl Eflâtun'u, izleri kıldan kıla bilen o hekim geldi; yarayı görünce,

(s. 240) Kimin eliyle açılmış, bildim dedi; bu yara, kat kat fitnelerin aslının açtığı yara;

Onun yarası olunca çaresi yoktur; onun açtığı yara onulmaz.

Eski candan el yıka; bu yaranın ardından yeni bir can geldi sana.

Bu, Tebrizli Şemseddin'in, o renk, koku dünyasından dışarda olanın aşkı.

CXX

A âşıkların varını yoğunu rehin alan; kanını dökme âşıkların, yürü git.

Her yol başında kan izlerine bak, her yanda kanlı bir nara duy.

Şu gönüle dedim ki: Çevgenini gör de bir topsan o çevgene uy, dönedur, koş gitsin.

Gönül dedi ki: Onun çevgeninin büklümünde yüz binlerce defa eskidim, yüz binlerce defa yenileştim.

Gönül topu kaçar, gizlenir mi çevgenden? O ovada ne kuyu var, ne tepe.

Can kedisi, ecel arslanının aksırığından fırlamış, çıkmış amma o kedi miyav dedi mi arslan tir tir titrer.

Bu altın, Tebrizli Şems'in madeninden; arpa arpa ararsan daha da ayarı halis olur.

CXXI

A çalgıcı, gene söyle sırlarımızı; gene anlat cana canlar katan hikâyeleri.

Biz bugün ağzımızı yumduk, ondan bahsetmeyeceğiz; gönüller açan söze gene sen başla.

Kulağım ağır işitiyor; yanağını yanağıma koy da o güzel yüzlünün vaadini bir kere daha söyle kulağıma.

Elest deminde canın başından bir şeydir geçti; o baştan geçeni tekrar söyle, tekrar.

* Gerçekten de biz açtık mahzenini aç; Mustafâ'nın can sırrını gene söyle.

Âşıkların duası kabul edildi; a duacı, gene oku o duayı.

Mademki Salâhaddin'dir canımıza düzen veren, gene bahset o cana düzen verenden.

CXXII

Canımıza her zaman bir yeni bağ, bir yeni bahçe; kulağımızda her solukta yeni bir masal, yeni bir efsane.

Günden güne yeniden yeniye inciler, mercanlar veren o denizde balıklarız biz.

Hiç kimseciklerin afsununu işitmeyesin diye şu eski dünyaya yeni bir delil geldi.

Yaşayışımız, sevincimiz peşin, hem de yepyeni; özümüz bir maden, hem de yepyeni.

Bu şekerden ye, bu şekerden ye ki tadından ağızda yeni yeni dişler çıkmada.

Baştan başa can kesil de birisi sana, kimsin sen diye sorarsa her zaman de, yepyeni bir canım ben.

Yeryüzüne bir lokmayım ben, fakat bu lokmadan da yeryüzünden yüzlerce yeni Lokman biter.

Güz mevsiminden sarardın soldun amma gamlanma; güz mevsiminde yeni bir yazın ıssılığını seyret.

CXXIII

Ansızın sana bir yol buldum da Allah'a şükürler olsun, yüzünü gördüm senin.

Ağlayan gözlerim ağlamaktan görmez olmuştu; büyücü nerkis gözlerinle ışıklandı şimdi.

Çok dedim, çok söyledim nerde buluşma, nerde kurtuluş diye; bu nerde, nerde, sonucu mahallene götürdü beni.

Seni öven şu kupkuru dudaklar, devlet dudağını öptü sonunda.

Gam okuna, senin saçlarındaki zırhtan başka hiçbir siper yok.

Gök kadar yüce yerin, o bile ayaklarının altına döşenmiş; arslan bir ersin, arslan bile âhu kesilmiş sana.

Öyle bir devletin var ki devlete gamın gıda olmuş; nerde bir pehlivan ki yanına düşebilsin senin?

Gönlüme bir araştırmadır saldın; saldın da araya taraya senin derene düştüm işte.

Çekişinin hay-huyu olmasaydı toprakta nerden olurdu bu hay-huy?

Deniz, senin dizini öpmek yüceliğine erenin topuğuna çıkar ancak.

Yeter artık, herkes zaten kendi huyuna uyar da gider; bütün halkta senin huyun olamaz ki.

CXXIV

A adı sarhoş canıma gıda olan; gözüm de senin günlerinden aydın, aklım da.

Yüzünü gözünü, boyunu bosunu, elini ayağını, hasılı bedenini göreli altı yön, ışığımla altına döndü.

Senden sıkıldı gönlüm demiştin hani; ben de dünyada senin dileğinden başka bir şey istemem.

Oturup bekliyorum işte, cana, özlediğine dair bir haber gelinceye dek de bekleyeceğim.

— H —

CXXV

Aşka bak, âşıklarla karılmış, birleşmiş; cana bak, toprak yurtla bir olmuş.

Niceye bir şunu bunu, iyiyi, kötüyü göreceksin? Bir de bak da gör, bununla o, nasıl da karılmış, birleşmiş gitmiş.

Ne vakte dek şunun izi var, öbürünün yok diyeceksin? İzi belirmeyene bak, nasıl izi belirenle karılmış.

Niceye bir bu dünya, o dünya deyip duracaksın? O dünyaya bak, bu dünyayla karılmış gitmiş.

Gönül bir padişaha benzer, dilse tercemanıdır onun; fakat padişaha bak ki tercemanla karılmış, birleşmiş.

Karılın, katılın birbirinize; çünkü şu yeryüzüyle gökyüzü de bizim için karılmış, birleşmiş.

Suya, ateşe bak; toprağa, yele dikkat et; birbirine düşman bunlar, fakat dostlar gibi birbirleriyle birleşmişler gitmiş.

Kurtla kuzu, arslanla ceylan, dört zıt; fakat kahramanın heybetinden birbirlerine katılmışlar.

O padişaha bak ki lûtfuyla gül bahçesinde dikenle gül birleşmiş.

Seyret, öylesine bir bulut ki feziyle bunca olgun suyu birleşmiş, birbirine katılmış.

Eserde seyret birleşmeyi de bil artık; ilkbaharla güz de birbirine katılmış, bir olmuş gitmiş.

Birbirine aykırı, birbirine zıt amma okla yay gibi birleşmişler gitmiş.

Şeker çiğne, sus; ağızda şekerle öğütü karıştırmayı yazıklı bir iş bil.

Tebrizli Şems, gönülden bitip duruyor; hiç kimse yoktur ki onun gibi karılsın, birleşsin benimle.

CXXVI

A bir dumanı can sanan; altın habbesini maden sayan.

A Karun gibi boyuna yere batan, yeryüzünü gök sanan.

A şeytanın oyun taşlarını görüp de onları adam zanneden.

A seni görünce utancından aşkın ta uzaklara kaçtığı adam; a kendini ortada bir şey yerine koyan kişi.

A kâfirlik dumanından gözünü uyku bürüyen; sonra da dumanı apaçık nur sayan.

A şehvetinden kurt gibi her çeşit leşe üşen, âşıkları da kendisi gibi sanan.

Şehvet sarhoşluğu lanet eseriyken, a bu eseri esersiz sanan, izi belirmez bilen.

A harfle ses arasında kokuşup kalan, sonra da Tanrı'yı dilsiz sanan.

Onun ay ışığı, körlüğüne vurup dururken, a Ay'ı gizlenmiş zanneden.

Ne dediysem, ne söylediysem kendime dedim, kendime söyledim a başkalarını kınamadayım sanan.

CXXVII

A padişahım senin sonsuz bağışlamanın coşuşuna karşı suça tövbe etmek suçtur.

(s. 241) Yol yitireni öylesine arar, öylesine araştırırsın ki yol yitirmek, yoldan sapmamaktan daha üstün olmuş âdeta.

Seni övüş, ne aklımı bıraktı, ne fikrimi; söz söyleme yolu kapandı da bir ah etme kaldı.

* Ah, derdine bir mahrem de bulamıyorum da Ali gibi kuyuya ah ediyorum.

Kuyu bu ahtan coşar da kamış biter ağzında; ney feryada gelir de sırlarımı yayar, döker.

Yeter ey ney, kes feryadı, biz mahrem değiliz; o yüzdendir ki o şeker bizden de özür dilemede, kamıştan da.

CXXVIII

Bize gündüz, başkalarınaysa gece; bir güneş yüzünden yıldızlara gece olmuş; hiçbiri görünmüyor.

Devlet oklarımız kutlulaşmış; ok fırlamış, yaya gece olmuş gitmiş.

Gülen gün, tam inancın yüzündedir; şüphe küfür elindeyse gece olmuş.

İnanç kuşu uçmuş, sen şimdi tutmuş amansız kalmışsın da amana düşmüşsün; amanaysa gece olmuş zaten.

Can madeninde her an gündüzdür; gündüz, peşin akçendir senin, madense geceye dalmış.

Âşıklara, eseri belirmeyen bir gündüz nasip olmuş; töreye, esere bağlı akıllılaraysa gece olmuş gitmiş.

CXXIX

Aşkın nice zamandan beri can almaya gelmiş, can almaya koyulmuş amma öldürdüklerin de hep neşeli, hep gülmede.

Can, şekerler çiğniyor amma senden bir başka şeker gelmede dişlere.

Dün gece gönlü gördüm; bir doğan kuşu olmuş da padişahın eline konmuş.

Bütün canlar, döner, senin yanına gelir de sanki bir arpa taneceğizi madene gelmiştir.

Her özleyenin canını avlamış o doğan kuşu, sonra da kanatları kanlara bulanmış bir halde sevgiliye gelmiş.

Ona dedim ki: A âşıkların, rintlerin yanından kopup gelen, âşıkların bu kanı da nedir?

Dedi ki: Aşk dili nasıl olabilir ki? Aşka delil, kandır ancak.

Misk kokusu, reyhan kokusu, lûtfumuzdur bizim; doğru söylüyorum, Tanrı nurudur o ki gelmiş çatmış.

Tebrizli Şems'in tortulu mu tortulu şarabı, andan âna bana bir derman definesi olmuş.

CXXX

Bak da gör, deliler zincirlerinden boşanmış; çünkü zincirden sevgilinin kokusu gelmeye başlamış.

Âşıkların naraları yücelmiş; zincirden aman, el aman sesleri duyuluyor.

Zincirdeki özleyenlerin canları, yerlere de sığmıyor, göklere de.

Mecnun'un canını her an zincirden alır da Leylâ'ya armağan götürürüm.

Aklımızı sürme zincirden; aşkının halkaları kulağımızda bizim.

Zincirden kopardığın fitneye bak; fitneleri de zincire asakoymuşsun.

Can, zincir yüzünden esersiz, belirsiz bir hale geldi amma canın ayağında da senin bağından yüzlerce eser var.

A Tebrizli Şems, maksadım senin saçlarındır, zincirden bahsettim amma meramım bu ancak.

— Y —

CXXXI

A ney sesi, a ney sesi, a bütün bir sır dünyasını ayağa kaldıran ney sesi.

Ney nedir? O öpüşü güzel sevgilinin öptüğü şey, öptüğü şey, öptüğü şey.

O elsiz-ayaksız ney, halkın elini, ayağını aldı, elini, ayağını aldı, elini, ayağını aldı.

Ney bahanedir; bu, neyin harcı değil; ancak o devlet kuşunun kanat sesi bu.

Tanrı'dan başka bir şey yok; peki, bütün bu örtüler de ne? Fakat bu örtüler de Tanrı ehlini Tanrı'ya çekiyor.

* Yoksullarız biz, zenginse Allah; fakat yoksulda gördüğünü de zenginden bil.

* Biz hep karanlığız, ışıksa Allah; bu sarayın ışıkları, hep güneşten geldi.

Fakat sarayın içindeki ışık, karanlıkla karışmıştır; asıl ışık istiyorsan sarayın damına çık.

Gâh gönlün ferah, gâh dar; gönlünün daralmasını istemiyorsan şu dar yerden çık git.

CXXXII

A vefalı dost, cefa etmeyi öğrendin ha; peki, nerden öğrendin bu cefayı sen?

Nerde o canımızı avladığın zaman, o evvelki demlerdeki öğrendiğin, bellediğin vefalar?

Nerde bir çirkinlik varsa, nereye bir cefacı varmışsa ardından koştun, vefalar gösterdin, vefa öğrettin ona.

A gönül, âleme karşı gösterdiğin şu yabancılığı da o bildik dosttan öğrendin sen.

* Canın bir güzel istedi mi evet dersin; bu evet demeyi de o belâdan öğrendin.

Aşka dedim ki: Beni sömürüp yuttun; bunu ejderhâdan mı öğrendin yoksa?

Mûsa'nın sopası ejderhâyı yuttu; yoksa bunu o sopadan mı öğrendin?

A gönül, bakışından yaralandınsa dudağından da ilacını öğrendin ya.

Şekeri bıraktın da şikâyete koyuldun; fakat bu işi yanlış belledin sen.

O şeker yurduna ancak şükret; hani peygamberlerden öğrendiğin gibi.

Şu arılığı şikâyetle bulandırma, karartma; çünkü şu arılığı Mustafâ'dan öğrendin sen.

Halktan öğrendiğin her şeyi unut; Tanrı'dan ne öğrendiysen tamamıyla o ol.

A âşık, bulut gibi yandın Tebrizli Şems'ten; yandın amma ışık vermeyi öğrendin.

CXXXIII

Sonunda âşıklardan kaçtın; savaştan kaçıp savuştun a pehlivan.

Arslan gibi saldırdın arslanlara; fakat tilki gibi meydandan kaçıp sıvıştın.

Gök damına çıkmayı kuruyorsun amma merdivenin ortasında kaçtın gittin.

Her derde derman olan nasıl bir ilaçsın ki şunun bunun baş ağrısından kaçtın?

Aşağılık adamların korkutmalarından çekinip kaçtın; peygamberlerin izlerini nasıl izleyeceksin sen?

Ölü gibisin, yaşamıyorsun sanki; elbette ölü olacaksın; candan kaçtın çünkü.

Neşe, sevinç ücreti sabrındır senin; yürü git, sınanma vaktinde kaçtın sen.

Mademki bekçinin sesinden ürküp kaçtın; gam kalesinde dayanadur şimdi.

2590 O koca yayın okundan kaçtıktan sonra okçunun gözünü nerden göreceksin?

Sen dil yarasından bile kaçtın; kılıç, ok yarasına nasıl dayanabileceksin?

Yürü, sus; esersizlik, belirsizlik susmaktır; ne diye amaca doğru kaçarsın?

CXXXIV

Sevgili, bir an olsun gel eve; bir an olsun şu canımızı tazele.

Şu arkadaşları bir an olsun güldür; bir an olsun meclisimizi beze.

Beze de gökyüzü gece yarısında güneşi apaçık görsün.

Beze de aşk ışığı Konya'dan parlasın, bir anda Semerkand'a, Buhârâ'ya vursun.

Bir solukta geceyi gündüze döndür; bir anda, hemencecik, eğlenmeden, bahane getirmeden ışıt geceyi.

(s. 242) Işıt da o güneş, kayadan su fışkırır gibi gönülden doğuversin, görünsün.

* Padişahın şehri olan gönülden doğsun da Nûşirevan'la Dârâ'nın mülkünü bir anda birbirine katsın.

CXXXV

Baş gözü, gam ne kadarsa o kadar ağlayabilseydi geceleri de ağlardı, gündüzleri de.

Gökyüzü, şu ayrılığı duysaydı, anlasaydı yıldızlar da ağlardı, Güneş de, Ay da.

Padişah, bu çeşit, tahttan indirileceğini bilseydi kendine de ağlardı, tacına, kemerine de.

Gerdek gecesi, ağlardı öpüşmelere, ağlardı koçuşmalara şu boşanmayı görseydi.

Lâ'l şarap ağlardı küpe, ağlardı şişeye şu mahmurluğu görseydi.

Gül bahçesi, şu güz mevsimini duysaydı, anlasaydı ağlardı gül yaprağı terütaze gül dalında.

Uçan kuş, şu avlanmadan haber alsaydı kolu kanadı gevşerdi, ağlardı da ağlardı.

Hüneri, sanatı aldatmasaydı Eflâtun'u, bağırırdı, ağlardı hünere, sanata.

Pencerenin ölüm dumanından haberi olsaydı pencere de ağlardı, duvar da, kapı da.

Gemi, denizde salına oynaya gidiyor ya; şu tehlikeyi görseydi ağlardı.

Şu potanın ateşi görünseydi mal mülk sahibi ağlardı gümüşün, altının haline.

Rüstem bile savaşa ağlardı, gücüne kuvvetine ağlardı, anlasaydı bu sitemi.

Şu ecelin kulağı sağırdır, feryadı işitmez, duymaz; yoksa ağlardı kan kesilen ciğerlere.

Şu ölüm cellâdının gönlü yoktur; olsaydı da tek taş olsaydı gene ağlardı.

Sağken görselerdi ölümü, el, ayak ağlardı birbirinin haline.

Kıvranıp can çekişirken görseydi, ağlardı dişi keçi erkek arslana.

Yeryüzü, çocuğunu yiyen bir ana; öyle olmasaydı ağlardı oğlunun ölümüne.

Ölüm acısıyla tatlı canını nasıl veriyor; bir görünseydi ağlardı şeker bile.

Kumru, ardıç ağacının kökten sökületeceğini bilseydi bırakırdı ötmeyi, dem çekmeyi de ağlardı.

Tabutun şu kefenden haberi olsaydı ağlardı götürülürken yollarda.

Yeni doğmuş çocuk, dünyaya geldiğine ağlar durur; aklı olsaydı daha önce ağlardı, daha çok ağlardı.

Aklı olmadığından susar, ağlamaz çocuk; aklı olsaydı ağlardı öküz bile, eşek bile.

Bütün acılıklardan, o tatlı dilberimiz de bir çare bulsaydı, ağlardı yağmur gibi.

O tatlı dilber ölüm acılarını tattı; neler gördü, neler; gördüklerine ağlardı o gözün sahibi de.*

Benim dostum giden; giden gitti artık; nerde bu habere ağlayacak bir haber?

Ciğerine zehirli bir ok saplandı; kalkana kaçtın amma kalkan da ağladı.

Öylesine topraklar altındayım ki şu dünya altüst olup ağlasa yeridir bana.

Kendine gel de sus, bir tek görüş sahibi bile yok; olsaydı ağlar, ağlardı.

Tebrizli Şems gitti; nerde o insanların övündüğü insana ağlayacak biri?

Anlamlar âlemi, onun yüzünden düğün dernek etti; fakat ağladı şu şekiller, onsuz kalınca.

Dünyanın şu gözden, şu kulaktan başka bir gözü, kulağı olsaydı ağlardı o göz, ağlardı o kulak.

* Bu beyit Konya nüshasında yok; bizdeki ve İst. Üniversitesi'ndeki nüshalarda var.

CXXXVI

A güneş, ay yüzlülerin bulunduğu yere geldin; gökyüzünü zerreler gibi birbirine kattın.

Kendinden geçiş dinini yayıp döşeyince küfürde de bir ateştir yalımlandı, imanda da.

Aşağı da, yüceler de aşkla doldu, denize döndü; kaynak kaynak, sonsuz bir coşma, köpürüp akmadır peydahlandı.

Âşıklar zaten ateşle dopdolu bir âlemdeydi; sen de geldin, ateş üstüne bir ateş oldun.

Her seher çağı Ahmed'in dini senin koduğun kanunlara karşı secdeler eder.

Varlıksızlık sana bir noksan verirse zaten varlıktan geçenlere ha iyilik olmuş, ha kötülük, haberleri bile olmaz onların.

Tebrizli Şems'in ayak bastığı toprağı öp de kutluluktan, hattâ kutluluklar kutluluğundan baş göster.

CXXXVII

Başlara başsızlıktan bir kapı açılsaydı; baş aşağı gelmişler bir düzene girseydi.

Gam ateşlerini anlatmaya bir dil bulunsa, bir gönül peydahlansaydı.

Yahut ay ışığı gibi parlayan yüzünden, kapkaranlık gam gecesinde bir ışık da bize vursaydı, bizimle bulunsaydı.

Yahut da o yüzü görmüş biri, elsiz-ayaksız biri, solukdaş olmaya gelseydi.

Yeryüzünde o aydan bir iz, bir eser olsaydı göğe feryatlar ağardı.

Ağzımıza kıskançlık elini komasaydı bu ağızsız, bu dilsiz-dudaksız feryatlar koparır, sağı solu kavgayla gürültüyle doldururduk.

O inciden bir ışık vursaydı gönüle, ya denize akar, kavuşurdu gönül, yahut deniz kesilir giderdi.

Kıskançlık, gönül gözüne toprak serpmeseydi gözyaşları kaynak kaynak coşar, denizlere akmaya başlardı.

Aşkın iki dünyaya da metelik verdiği yok; yoksa bir baksaydı iki dünya da yok olur giderdi.

Aşk, insanları topraklara döşemek istiyor; yoksa âşık, İkizler burcunun da üstüne çıkardı.

İki dünya da cehenneme benzeyen aşk ateşiyle kar gibi eriyiverirdi.

Sopa, Mûsa'nın elinde olsaydı aşk ejderhâsı, bütün varlığı sömürür, yutardı.

Aç köpeğe nasıl ekmek dayanmazsa o da iki dünyayı bir lokma ediverirdi.

Tebrizli Şemseddin'in tapısına geldin ya; artık onun tecellilerine mazhar olur gidersin.

CXXXVIII

O güzel diyor ki: Nasıl oldu da aynı gönüle sahip oldun; heveslendin de yoldaş kesildin bana, aynı konakta konuk oldun benimle?

Şekillerden gizlendin, canların bulunduğu âlemde bitiverdin.

Hem Tanrı lûtfundan baş gösterdin; hem Tanrı kılıcıyla kurban oldun gitti.

Ateşin yanına var, noksandan korkma; çünkü sen ateşle eriştin bu olgunluğa.

Deli divanelerin zevkini, işretini görmüşsün; tekrar tutar da akıllanırsan taş başına.

Mademki hayvan değilsin, ne diye yeşillikten sarhoş oluyorsun; mademki ölmedin, ne diye balçığa meylediyorsun?

Padişah Salâhaddin'in yenine yapış; yapışmazsan hiçin de hiçi olur gidersin.

CXXXIX

A yemyeşil, a terütaze ilkbahar, hoşlar geldin, safâlar getirdin; a gümüş bedenli güzeller güzeli, hoşlar geldin, safâlar getirdin.

2660 Canın başına bir fitnedir, sardın a canın, başın hayatı, hoşlar geldin, safâlar getirdin.

Erkeğin kadının başına şerler getir, coşkunluk ver; hoşlar geldin, safâlar getirdin.

Senin gümüş bedenin yüzünden işim altına döndü benim; a altının, gümüşün belâsı, hoşlar geldin, safâlar getirdin.

Ayağını güneşin başına bas; güneş de sensin, ay da; hoşlar geldin, safâlar getirdin.

Lâ'l, madeninde sana diyor ki: O dağa, o bele hoşlar geldin, safâlar getirdin.

A Tebrizli Şems, dünya senin yüzünden sarhoş oldu, kendinden haberi yok; hoşlar geldin, safâlar getirdin.*

* Bu gazelin dördüncü ve beşinci beyitleri Konya nüshasında yok; bizdeki nüshayla İst. Üniv. nüshasında var.

CXL

Ah o âşıklarından kaçıp uzaklaşan güzel hurinin aşkından, ah.

(s. 243) Öldürmesinde yeniden yeniye dirilikler var; hastalık onun yüzünden yepyeni bir sıhhat olmuş.

İncin varsa bir de benim halime bak, bir de beni gör; deniz dibindeyim inci gibi, fakat uzağım gene de denizden.

A benim aklım dedim, nerdesin? Akıl dedi ki: Şarap oldum gitti, nasıl üzümlük edebilirim artık?

Canını yak da külünü sürme et gözüne; çek o sürmeyi de iki dünyada da körlük kalmasın gitsin.

Cansız canlar semâ'a girsinler, o önüne ön olmayan balın çevresinde balarısı kesilsinler;

Kesilsinler de Tebrizli Şems, Tanrı kudretiyle bütün yıkıklarını yapsın.

CXLI

Bu gidişle konağa nasıl varacaksın? Bu huyla dilediğini nasıl elde edeceksin?

Pek ağırcanlısın, pek deve gönüllüsün; hafif rûhlularla nasıl gönül birliği yapabileceksin?

Bu şişmanlıkla nasıl yol alacaksın, bu buluşmayla nasıl ulaşacaksın?

Sırra mahrem olmak nasip değil sana; müşkül sırrı açmayı nasıl başaracaksın?

Su gibi şu toprakta kaldın gitti; ne vakit arınacaksın balçıktan?

* Halil gibi Güneş'ten de geç, Ay'dan da; böyle davranırsan ne vakit ulaşacaksın olgun güneşe?

Mademki arıksın, yürü, Tanrı lûtfuna kaç; lûtuf sahibi olmadıkça nasıl erişebilirsin lûtfa?

O lûtuf denizinin yardımı olmadıkça böyle bir dalgadan nasıl kurtulup kıyıya, varacaksın?

Aşk Burâk'ı, Cebrâil'in kılavuzluğu olmadıkça Muhammed gibi konaklara nasıl gideceksin?

Sığınacağı olmayanlara sığınıyorsun sen; devlet, ikbal veren padişaha nasıl sığınabileceksin?

* Bismillâh'a teslim ol, onun önünde kurban et canını, yoksa ercesine kurban yerine nasıl varabilirsin?

CXLII

Sevgilim birazcık daha vefalı oldu; dün gece birazcık daha hoş bir halde çıkageldi güzelim.

O güzeller güzeli dün güldü de zamanım da birazcık gülümsedi benim.

O benim sadberk gülüm, bir hoş geldi de çayırlığım çimenliğim birazcık yeşerdi.

Seher çağı, o benim sabahım bir soluk aldı, verdi de o soluktan birazcık karar, huzur buldum.

Bulutum dün gece denizin üstüne indi; toprak ol da dedi, birazcık yağayım sana.

Birazcık dikenimin eline düş de bir hoş yağayım, toprağa güller vereyim.

Mühlet ver bana, bir hoşça coş, baştan çıkma, sabret de birazcık başını kaşıyayım senin.

Hayır, yanlış söyledim; onun aşkıyla birazcık sabredebilirsem kâfirim ben.

CXLIII

Delilikten daha iyi bir çare nerde? Delilikten yüzlerce demir kırılır gider.

Kendi aklıyla niceler kâfir oldu; fakat delilikten kâfir olanı gördün mü hiç?

Zahmet çoğaldı mı yürü, deli divane ol; zahmet delilikten arıklaşır, erir.

Delilerin gittikleri meyhaneye git de tez bir delilik kadehi çek.

Ah, Keykubad'la Sencer, delilikten ne de mahrumdur, ne de nasipsiz.

Delilik ordusunun atlıları ne de neşelidir, ne de muzaffer, ne de devletli.

Delilikten bir kanat elde edersen Mesîh gibi göklere ağarsın.

A Tebrizli Şems, senin aşkın için delilikten, divanelikten yüzlerce kapı açtım ben.

CXLIV

A canım, gözümün nurusun benim, evet; bir dolunaysın, çevremizde dolanıp duruyorsun, evet.

Evet, huriyle Rıdvan, yüzüne yüz binlerce aferin diyor senin.

A yedi göğün ışığı, meşalesi, evet, yeryüzündekilere konuk olarak geldin sen.

Rahmetinin olgunluğundan, padişahlar padişahının lûtfundan geldin; evet, define yıkık yerlerde olur.

Rahmet selvisi, bahçeye salına salına geldi mi, evet, lânetlenmiş şeytan bile imana gelir.

Evet, mademki yoksulun şişesini kırdın, parasını ödemek gerek.

* Evet, mülk sahibi, mülk bağışlar; Kur'an'ı öğreten, bilgi bağışlar.

Doğudan güneş doğdu mu, evet, zerreler oynayıp dönmeye koyulur.

* Rabbin ve melekler geldi âyeti tecelli edince, her olmayacak şey mümkün olur gider; evet.

* Kapıları açılmıştır lûtfunun sayesinde, evet, bütün müşküller kolaylaşır sana.

Evet a benim uykudan mahmur güzelim, bu gece uykuyu sür nerkislerinden.

Evet, nerkis gözler uykudan vazgeçti mi bağdan, bostandan meyveler devşirir, yer.

Evet, başından, gönlünden gafleti bir iyice silip süpürdün mü gül bahçesinden gül kokuları, reyhan kokuları alırsın.

Evet; gündüzün geceye dek, gece de gündüze dek sarhoş bir halde yaşamak, bu devran pek tatlıdır, pek.

A bülbül, gül fidanı minberine çık da de ki: Evet, ihsan sahibi, ihsanı miktarıncadır.

Duyanın iştahı çoğalınca evet, taş bile dile gelir, Lokman kesilir.

Evet, Mısır ülkesinden Ken'an iline, Yakub'a Yusuf'un kokusu geldi.

Susar, sırrı gizlersen evet, sırrı o padişah açar.

Susmak sabırdır, sabrın alâmetidir; evet, susmak her ferahlığı çeker, madenden çıkarır.

CXLV

Ne olacaksa, ne olması gerekse bugün olacak, evet. Sayısız meze var, hadsiz, hesapsız şarap var, evet.

Evet, o güzel sâkî sabahtan beri, bugün güzelleştikçe güzelleşti, tatlılaştıkça tatlılaştı.

Evet, bugün güneş, seherden beri yüzlerce Zühre'ye, yüzlerce Ferkad'e sâkî oldu.

Utarid sarhoş oldu da kalemini kırdı; evet, levhinden ebcedi, hevvezi sildi.

Çalgıcı Zühre berbât çalmaya koyuldu; evet, ne söylüyorsa o çeşit de çalıyor.

Evet, akıl onun âşk defterini okursa kâğıdın gönlü şekerlerle dolar.

Evet, gönül isteğine erdi; evet, her kutlu daha da kutlu oldu.

Alım padişahı ihsanda bulundu, lûtuflar etti; her kötüden, her canavardan öç alalım, evet.

Keseyim, çünkü bu hikâye, sonsuz bir hikâye; evet, sözden söz doğuyor çünkü.

CXLVI

A efendim, evet, sâkî burda; evet, o yücelere yol verecek bize.

Evet diyen o dudaklarının karşısında kul şeker kesilir, evet, helva olur gider.

Evet, gözleri sarhoşluk denizi; evet, saçları sevda mayası.

Bütün bunlar geldi geçti; o usûl boylu selvi, evet, gül fidanı gibi bize bir hoşça gelmede.

O fidan boyun gölgesinde nasıl uyumam? Evet, yatar, uyur da hurmadan da tatlı bir hale gelirim.

(s. 244) Evet, o ay yüzlüden her gece hem bekçi gümüş çalar, hem hırsız a benim canım.

Güneş yüzü doğdu mu da hırsız âciz kalır gider, evet, bu böyle.

Dayanamaz da helva yerse biri, evet, o helva ona safra kesilir, derdini arttırır.

Yeter artık, sırrı gizleyen kişiye o sır çok gizli bir gül bahçesi haline gelir, evet.

CXLVII

Evet, sonunda açılır bu kapı; evet, sonunda görünür, yüzünü gösterir gümüş bedenli dilber.

Sâkîmiz şu sarhoşları hatırlar; evet, gene gelir kadehle, şarapla.

Evet, güzellik ilkbaharı gelir bahçeye; o terütaze dallar çiçeklenir.

Evet, çayıra çimene yemyeşil sayvanlar kurulur; nilüferle gül eş olur birbirine.

Evet, yeryüzünün çerçöple dolu eteği misklerle, amberlerle dolar.

Evet, o gümüş bedenliyle şu sapsarı yüz, altınla gümüş gibi karılır, birleşir.

Evet, düşüncelerle mahmurlaşmış baş o kızıl şarapla sarhoş olur gider.

Evet, şu gözyaşları saçan, feryat edip duran gözler, o bakışla aydınlanır.

Evet, kulaklarına halka kesilen kulaklar, o kuyumcudan küpeler kazanır.

Evet, can güzeli şahâdet getirmesini buyurunca şu kâfir gönül imana gelir.

Evet, aşk Burâk'ı gökten gelince can İsa'sı şu eşekten kurtulur.

Dünyanın bütün halkı, bir tek kişide toplanmıştır; evet, o tek kişi, yüzlerce dünyadan daha da iyidir.

Ben sustum, fakat gönlümde, evet, gönlümde boyuna şekerkamışları biter durur.

CXLVIII

Gönül yeniden yeniye bir şey isteyip durmada; yeni bir şey, yeni bir yolcu istiyor.

Gülüp neşelenmek için yeni bir sır istiyorsun demek? Evet, baş da sır duyan iki kulak istemede.

Tertemiz kişilerin canları altın madeni istemede; hayvanın canıysa boyuna saman ister, arpa ister.

* Sarhoşlar, daha yok mu demede, sâkî de sarhoşlardan rehin olarak bir şey istemede.

Sel gibi yüzün yerde, hayat denizine dek yatağını kazarak akadur, çünkü su ark istiyor, dere istiyor.

CXLIX

Bağın, gül bahçesinin kokusu gelmede; o merhametli sevgilinin kokusu gelip durmada.

Sevgilim o kadar inciler saçtı ki denizin suyu belime gelmede artık.

Onun gül bahçesinin hayaliyle çalılık, dikenlik yerler bile nakışlı, incecik güzelim kumaşlardan daha yumuşak gelmede.

Öyle bir marangoz, yâni onun aşkı, gökyüzüne merdiven yapıp duruyor.

Köpek gibi acıkmışım da can mutfaklarından burnuma her an somun kokusu geliyor.

Dost mahallesinin kapısından, duvarından âşıklara can kokusu gelmede.

Bir kerecik vefa göster, yüz binlerce vefa göstereyim sana; ona bu çeşit bir karşılık geliyor işte.

Dostun güzelliğine karşı ölen, gerçekten ölmez, ölmeden cennetlere girer gider.

Gayb kervanı, gerçekte gelip duruyor, fakat şu çirkinlerden gizleniyor.

Güzel yüzlüler çirkinlere nasıl gider? Bülbül, boyuna gül fidanlarına konar durur.

Yasemin nerkisin yanı başında biter; gül, goncaya gülerek gelir, ulaşır.

Bütün bunlar bir işaretten ibaret, maksat şu: O dünya, bu dünyaya gelip duruyor.

Mekânsızlık âlemi, süte benzeyen cana karışan yağ gibi mekân âlemine geliyor.

İzsizlik, esersizlik, aklın kana, deriye karışması gibi iz, eser âlemine gelmede.

Aşkın da ötesinden, bu sözlerle anlatmadan başka çaresi olmayan, söze bir türlü sığmayan o şey, boyuna gelip durmada.

Bundan daha fazla, daha açık da anlatılabilir amma kıskançlığından kılıç görünüyor göze.

Susayım, çünkü bu şiirin anlaşılması müşkül her harfinden herkese yüzlerce şüphe gelmede.

CL

Hem mumsun sen, hem güzelsin sen, hem şarapsın sen; hem de karakış ayında bir baharsın sen.

Her taraf aşkından yanmış yakılmış; güneş de yanmış gitmiş, güneş gibi yüz binlercesi de.

Ateşin, boyuna kamışlara düşer ya; işte o yüzden ateşine yanma hevesiyle şeker, tutmuş kamışın canına girmiş.

Aşkla yüz binlerce kişinin başını kestin, a benim canım, kimsenin haddi değil ki hay desin, hey desin.

Âşıklar kem gözden korunmak için Rey şehrinde olduğu gibi yeraltında evler kurmuş.

Bilgiden beter işkence yok; eyvahlar olsun iyi-kötü kaydında kalanlara.

* Mısır'daki kadınlar da kendilerinden geçtiler, ellerini doğradılar da of bile demediler.

Miraç gecesinde padişahımız kendinden geçti de yüz binlerce yıllık yolu aşıverdi gitti.

Kemiklerdeki, damarlardaki, iliklerdeki yaralara bağlanmış tahtaları, sargıları, kendilerinden geçenlerin yelleriyle, şaraplarıyla çöz, dağıt gitsin.

A Tebrizli Şems, bizi yok et, çünkü sen bir güneşsin sanki, bizse gölgeyiz.

CLI

A aşk, beni sınamalara uğratıyorsun, gücümün kuvvetimin olmadığını da bile bile yapıyorsun bunu.

Düşmanın sırrına terceman oluyorsun, eğri zanna yer veriyorsun gönlünde.

Hem ormanı ateşe veriyorsun, hem de gene kendin şikâyete girişiyorsun.

Arıklar gibi coşuyor, şikâyetleniyorsun da sana zulmedilmiş şüphesini uyandırmak istiyorsun.

Bir güneşsin sen, sana nasıl zulmedilir? Yücelerden, dilediğini yaparsın sen.

Bizi birbirimize haset etmeye düşürüyorsun da bir hoşça, savaşımızı seyrediyorsun.

Ariflere peşin şerbet sunuyorsun; zahitleri de yarınki veresiyeyle sarhoş ediyorsun.

Kuzguna pislik iştiyakı veriyorsun; duduya şekerler çiğnetiyorsun.

Ölümü düşünen kuşa gamlar, tasalar veriyorsun; bülbülleriyse sarhoş ediyor, feryada salıyorsun.

Onu madene, dağa çekiyorsun; öbürünün yüzünü denize çeviriyorsun.

Mihnet yoluyla devlete çekiyorsun, yahut da aşağılığımızın cezasını veriyorsun.

Bu denizde hep kâr var, hep lûtuf, bağış var; herkese, her şeye lûtuflarda, ihsanlarda bulunuyorsun.

Bu, işaretle, kinayeyle söylenen sözün daha başlangıcı, bizi ihtiyarlatıyor, gençleştiriyorsun amma bitimini gene sen söyle.

CLII

Ansızın yanına koşuverdim; aşkının eli, hey diye bir nara attı.

Hiç biliyor musun dedi, ne kan dökücüdür o; senin gibisinde yürek nerde, güç kuvvet hani?

Şekerler bile onun aşkıyla eridi; başı kesilmiş ney gibi feryat ededur.

Aşkıyla damarlarını tertemiz et de kılıcı ayağını ardından kesmesin.

(s. 245) Onun gül bahçesinde kar gibi eri de karakış ayında yüzlerce ilkbahar belirtsin.

2800 Yahut da gir tapısına, yumuşaklıkla teslim ol, bir hoşça öl de sana, ey diri, ey her an yaratıcı desinler.

Üzüm suyunu Tanrı küpünde sakla da coşsun, köpürsün, iyiden de kurtulsun, kötüden de.

A Tebrizli Şems, gel de bana bak; bana bak da beni tamamıyla yok olmuş bir şey gör.

CLIII

Gene gül gibi gül bahçesine gidiyorsun; bensiz gidiyorsun amma seninleyim ben.

Süsen, seni anlatmada yüzlerce dile sahip oldu; a gül yüzlü, gidiyorsun süsenin yanına.

Lâ'l renkli, şarap satıcı dudaklarla şarap vermek için sarhoşlara gidiyorsun sen.

Ardında güzeller, yıldızlar gibi; aydın Ay gibi kime gidiyorsun öyle?

Taş gibi, demir gibi bir yürekle gitmedesin; gene kimi ateşlere yakmayı kurdun?

A güneş, ışığında oynayan bir zerreyim; pencereye vurdun mu önünde oynar dururum.

A gönül, Tebrizli Şems, sürme gibi seni gözlerine çeksin diye havana gidiyorsun sen.

CLIV

Her an sevgiliye gidiyorsun a gönül, hem ne de gizli gidiyorsun gözlerden.

Ay gibi elbiseler paraladın da parlak güneşin ardına düştün, gidiyorsun sen.

A yeryüzünde arkadaşlarla oturmuş er, içyüzden yedi kat göğü aşıp gidiyorsun amma.

Görünüşte konukların önündesin; gerçekteyse konukluğa gidiyorsun.

Kalem gibi o çevik, o usta ressamın elinde insan resmini yapıyorsun sen.

Suya benziyorsun saman altında; abıhayatsın, bahçeye gidiyorsun sen.

Öylesine salına salına gidiyorsun ki gözler görebilseydi seni, dünyada bir tek yaslı kalmazdı.

Fakat yazıklar olsun, n'olurdu halk seni görseydi; göremez ki, bütün halktan gizli gidiyorsun sen.

Mademki padişahın tahtına, padişaha gidiyorsun, halimizi gör, haberimizi bildir ona.

CLV

Suya da dalıp gitsen, ateşe de atılıp gitsen, şunu bunu bilmem, ona pek hoş gidiyorsun sen.

Yüzünde vallahi onun rengi var; git, git, Ay'a benzer sevgiliye gidiyorsun sen.

Şekilleri ayaklar altına almışsın; şekle, resme sığmayan şekle gidiyorsun sen.

Canına sevgilinin tadı vurmada, sarhoş, ellerini çırpa çırpa serkeşçe gidiyorsun sen.

İster Arş'a git, ister ferşe; ardından devlet koşmada, ikbal koşmada senin.

Başında onun sevdası var ya; müşevveş gitsen de şaşılmaz artık.

A padişah Salâhaddin, görünüşte altı yön içinde gidiyorsun amma çık, yücel şu altı yönden.

CLVI

Tembelliği bir yana atar da bütün dostlardan daha çabuk sıçrarsan hoş olur.

Çeviklik, huyudur erkek arslanın; bu yolda geri kalmak tilkiliktir.

Yelpaze elinde, yalımlat ateşi; kuyunun dibindesin amma Yusuf'un seninle.

Dolundun, mezara girdiysen gene doğudan doğ Ay gibi.

Hava ısındı da o buz çözüldü, eridi; sen de a selvi boylu, salın, harekete gel.

Tez Türk'çesine sıçrat, sür atı; önünde güzelim bir çadır yeri var.

* Koşuşun, yarışın buyurdu ya, ercesine yürü; can padişahlar padişahının sözü boş olamaz.

Her seher çağı Zühre gibi feryat et de ondan sonra güneşin padişahlar padişahlığını seyret.

Dolunay her gece biraz daha erir, biraz daha arıklaşır; tamamıyla eriyip bittikten sonra gene kendine gelmeye başlar, dolunay olur.

Uzakken bile padişah lûtuflarla besledi, geliştirdi seni; tapısına varırsan neler bağışlamaz sana.

Yeter artık, söze tövbe ettin; anlayış geliri susuşlardadır.

CLVII

Mahmurluğu olmayan bir şarap gördün mü hiç? Dikensiz bir güle rastladın mı hiç?

Bu balçık dünya gül bahçesinde güzü olmayan ilkbahar gördün mü sen?

Önüne gam geldi mi Tanrı'ya kaç; Tanrı gibi bir dert dinler gördün mü hiç?

Tanrı işini işle, Tanrı yükünü çek, onun gibi iş güç sahibi gördün mü hiç?

Onun lûtuf cilâsı olmadıkça tozsuz topraksız tecelliler aynası olan bir gönüle rastladın mı hiç?

Önüne ön olmayan o güzel sevgilinin güzel hayalinden başka, gönül sıkmayan bir hayal gördün mü hiç?

Anlat a gönül, kederle karışık olmayan bir neşe gördün mü sen?

Arı duru, dertsiz, düzensiz dünyada tehlikesiz, emin bir uçulacak yer gördün mü hiç?

Ashab-ı Kehf'in köpeği gibi vefa mağarasına gir a avcı, madem bir avcı görmüşsün; sığın o mağaraya.

Mademki ibret alabiliyorsun, dudağını yum da ibret gözünü aç.

Kem gözden zarar gördüysen Tebrizli Şems, elini tutar senin.

CLVIII

Dünyaya bir misk kokusudur saldın; hattâ mekânsızlık dünyasını bile misk kokularına boğdun.

Bu misk kokusundan da yeryüzüne, gökyüzüne yüz binlerce kavga gürültü saldın.

Kendi ışığından, kendi ateşinden akla da bir ışık saldın, cana da; aklı da yaktın, yandırdın, canı da.

Cana canlar katan lâ'l dudaklarının olgunluğuyla denize de bir coşkunluktur verdin, madene de.

Âşık öldürme töresini sen kodun; sonra da bu töreye uymayı, âşık öldürenlerin gönüllerine verdin;

Yüz binlerce Rum ülkesi halkının canına sahip olanları tuttun da Zenciler arasına kattın.

* Mademki onları kendi elinle yoğurdun, hamur ettin; nasıl oldu da ekmek kaydına düşürdün onları?

Şu çetin tuzağa hem avı düşürdün, hem avcıyı.

Bülbülleri kırdın geçirdin gönül gibi; âşıkları da tuttun, feryada düşürdün.

Şehzadeleri tuttun, kullar köleler gibi bekçi aklın önüne koydun, yürüttün.

CLIX

İçtiğim şarap yüzünden başımda esen yeli gör; o şarabı bir şehzadenin elinden içtim ben.

Can, şarabında dalgalanmaya başladı mı bir tertemiz, bir aparı aydın güzel beliriverdi.

Can gözü, apacayip bir haldir gördü; her yanda neşeli bir güzeller güzeli vardı.

Her adımda bir aşk sarhoşu yatmış, uyumuştu; başucunda da bir sâkî durmadaydı.

Bu hevesle gönüllerin ayakları bağlanmıştı; o neşeden, o çalgı çağanaktan can kanatları açılmıştı.

İçin, için, afiyetler olsun diyen sarhoşların sesleri, ta Arş'a ulaşmıştı; öylesine bir âlem olmuştu ki zahidin seccadesi bile rehine verilmişti.

Bu devletin başı, Tebrizli Şems'tir; zaten gizlilik âleminde hazır bir devlet o.

CLX

(s. 246) Gönlü âvâre birini öldürdüyse ne çıkar? Dünyadan bir gam yiyen eksik olmuş, aldırmam bile.

Tek senin aşk güneşin parlayıp dursun da her yana bir yıldız saçsın.

* Bir güneş o ki Tur Dağı'na vurdu da dağ paramparça oldu, her parçası da bir lâ'l kesildi.

* Işığı, Meryem'in çarşafına vurdu da beşikteki çocuk dile geldi, konuştu.

Güneş'i inkâr edene ne denir? Anadan doğma köre bir çare yoktur.

* Aşk sopasını gönüle bir vurdu mu her kayadan seyret şarıl şarıl akan yüz binlerce kaynağı.

Kem göz uzak olsun o güzel yüzden, hattâ benim gözüm bile olsa.

Aşk pazarında yüzlerce hile, yüzlerce düzen dükkânı açtı; hileciliği, düzenciliği böyle kurdu işte.

A Tebrizli Şems, nerde büyücü varsa senin gözüne daldı; hepsi de halka halka sana dalıp kalakaldı.

CLXI

Bir kere daha gitmeyi kurmuşsun, bir kere daha yüreğin demire dönmüş.

Hayır, etme; bizim zevk, neşe kandilimizi söndürme; kandilimize yağ koyan, sen değil misin?

Allah, Allah, şu dünyayı yüzünle güllerle, nesrinlerle, süsenlerle doldurmuşsun.

Allah için olsun, Allah için; etme, eyleme de bir düşman, dostsun, düşmanın yapacağını yapıyorsun demesin sana.

A dünyayı ışıtan, aydınlatan güzel, Allah için olsun, Allah için kullarını topla tapına.

Benimle giriştiğin aşk oyununu bir kere daha bir yana atmışsın.

Allah, Allah; yenini sallamış, ihsanlarda bulunmuşsun da kötü nefsi bile temiz etekli bir hale getirmişsin sen.

A kuyumcuların madeni Salâhaddin, sen Ay gibi gümüşten bir harmana sahip olmuşsun.

CLXII

Merhaba a perde; sen o perdesin ki can dünyasından bir iz, bir eser getirmişsin bize.

Çıkardığın nağmeleri kulağımıza değil, canımıza duyur; çünkü şu ölü dünyaya cansın sen.

Canları kap, yücelere götür; gönlü götürdüğün âleme götür.

Gülen Ay da tanıklık ediyor ki, sen o gökyüzü şarabını içmişsin.

* Tatlı canın da tanıklık ediyor ki Elest meclisinde ballarla beslenmişsin sen.

Yeşillikler, neler ektiğini göstermek için topraktan bitmeye başladı artık.

CLXIII

A gülbeşekerlerle beslenen gönül; a arslanların sütünü emip gelişen gönül.

A Akl-ı Evvel'den doğmuş, a Süleyman'ın elinden yüzüğü almış gönül.

2890 Hiçbir canda aşkına dayanacak güç kuvvet yok; bu ne candır, nasıl bir cana sahip olmuşsun a gönül.

Bir güneşsin ki ışığın vurmuş da şu güneş meydana gelmiş; onu eteğinin altına almışsın da bir tuhaf gizleyivermişsin a gönül.

Hem yüz binlerce karanlığın ışığısın, hem yüz binlerce ölüye İsa'sın a gönül.

Sâkî olup sunduğun şu şarabı hangi üzümlerden sıkmışsın a gönül?

Dünya kışına meyvesin sen, binlerce donmuş, buz kesmişin elinden tutarsın sen a gönül.

Kuyumcuların işlerini altın etmişsin; a padişah Salâhaddin, yüzlerce ermişsin sen.

CLXIV

Sizde bir deli divane var mı diye her evin kapı halkasını çalıyorum.

Can kuşu, o tuzağa deli divane oldu; aşk tuzağına, bir dilberin, bir inci tanesinin tuzağına tutuldu.

Delilikte deniz gönüllü bir er nerde diye naralar atıyor bütün halk.

Tanrım, o Leylâ'nin Mecnun'u nerde ki kulağına bir masal üfleyeyim.

Çünkü akıl kulağı mahrem değildir; âşıkların afsununa yabancıdır o.

Canın, kendisine deli divane kesildiği o halka halka saçlar, kırık bir tarağı özlüyor.

Şehrimiz fitnelerle, coşkunluklarla doldu, taştı; medet o tek fettanın fitnesinden, medet.

Çabuk, daha çabuk bir anahtar yapıver a anahtarcı; onun dişi, sıkıntıyı açsın amma.

Kendine gel, eğri büğrü gitme, satranç taşı değilsin sen, ne vakte dek eğri büğrü, o yana bu yana gidip duracaksın? Aklın fikrin başında senin.

— T —

CLXV

Canın bile ayağını bağlayan bu çeşit meydan, kimin meydanı? Elden çıktık gitti, bu kimin masalı, kimin hikâyesi?

Güneş altın bir top gibi koşup duruyor; acaba kimin çevgeninin kıvrık ucu koşturuyor onu?

A güneş, yol kesen kesemedi yolunu; nasıl kesebilir ki bu yol kimin yolu, biliyor o.

* Mûsa, elmayı kokladı da can verdi; sen de bir ara o kokuyu, kimin elmalığından geliyor o koku?

Yakub'un gözü bu kokuyla açıldı; Tanrım, bu koku kimin Ken'an'ından geliyor?

Topraktık, bu çeşit yüceldik, boy attık; toprağımız altına döndü, fakat kimin terazisinde?

Altınımıza her zaman yeni bir güneş vurmada; altının böylece kimin madeninden olduğunu bilmesini dilemede.

Herkes aşktan şaşkın, herkesin aşkla başı dönmede; şaşılacak şey de şu: Acaba aşkın başını kim döndürüyor?

Herkes konuk dünyada, fakat kimin konuğu, bunu pek az kişi bilir.

Güzellerin nerkis gözleri yol vuruyor; fakat bu nerkise kimin nerkis bahçesinden su gelmede?

Bedenler geceleyin bizsiz, gündüzün bizimle dolu; bizle ben, kedi gibi kimin dağarcığında acaba?

Herkes, a benim canım diye elceğizlerini çırpıp durmada; fakat o elceğizlerini çırpan kimin canı?

Tebrizli Şems, erenlerin ışığıdır; bunca yücelikle, bunca üstünlükle kimin padişahı o?*

* Aynı bahirde olan bu gazel, "T" kafiyesindedir. Herhalde unutulup buraya yazılmış.

— D —

CLXVI

Gece geldi çattı, halvet çağı geldi; âşıkların kıblesi kesildi Ay'ın yüzü.

A Ay'a tapanlar, Ay gülmeye koyuldu; a gece yolcuları, yola düzülmek çağı geldi, kalkın.

2920 Gece geldi, bizler-benler yok oldu gitti; o uyumayan kişininse ancak Tanrı'yla buluşacağı çağ geldi.

Özler beden samanıyla karıştı, fakat beden uyudu mu taneler samandan arındı.

Hintliler beden çadırını süpürdüler; Türk, halveti gördü de çadıra girdi.

Dünya dedikodularını su aldı, götürdü; padişahlar padişahının konuşma vakti geldi.

Tebriz'i Şems, ortaya geldi mi anlam ehlinin sözü kısaldı gitti.*

* Bu gazel "D" kafiyesini taşımakta. Unutulup buraya yazılmış.

— N —

CLXVII

(s. 247) Sabah çağı geldi çattı, a genç, hadi, kalk; yükünü bağla, kervana yetiş.

Kervan gitti, sen gafletle uyumuşsun; ziyandasın, ziyandasın, ziyanda.

Ömrünü suçlar işleyerek yitirme de cennetlerde terütaze kal.

Şom nefsini öldür, o senin şeytanındır; onu öldür de huriler, yeninden, yakandan baş çıkarsın.

Şom nefsini adamakıllı öldürdün mü yedinci kat göğün üstüne bas ayağını.

2930 Namazın, orucun kabul oldu mu pehlivansın, pehlivansın, pehlivan.

Arın, şu eşiğe toprak ol; âşıkların semâ' meclisinde az ululan.

Âşıkların semâ'ını inkâr edersen kıyamet günü köpeklerle haşrolur gidersin.

Tebrizli Şems'e kul köle oldun mu da hamd olsun sana a yardımı beklenen Tanrı diye naralar at.*

* Bu gazel "N" kafiyesine ait. Unutulup, yahut sonradan bulunup buraya yazılmış.

— A —

CLXVIII

Âşıkların arasında gafil olma; hele bu tatlı yüzlü sevgilinin yanında hiç gaflete düşme.

Uzak olsun âşıklardan gafiller; uzak olsun külhan kokusu seher yelinden.

Bir akıllı geldi mi uzaklaş de; bir âşık geldi mi de gel de, yüzlerce merhabalar sana.

Akıl tedbirlere koyuldu, düşüncelere daldı mı, aşk ta yedinci göğe ağar gider.

Akıl haccetmek için deve aramaya koyuldu mu, aşk Safâ dağına çıkar.

Aşk geldi de bırak şiiri de sarıl saçlara diye ağzımı kapadı benim.*

* Bu gazel de "A" harfine ait; buraya yazılmış.

BAHR-İ MUNSARİH

müfteilün fâilât müfteilün fâilât

— A —

I

(s. 248) Niceye bir kaçacaksın bizden, niceye bir şurdan şuraya gidip duracaksın? Sopanın boynu gibi elimizdedir canın.

Niceye bir boş yere dünyanın çevresinde dönüp dolaşacaksın? Şu lâflarla dopdolu sürüden hiç vefa gördün mü sen?

A ishale tutulmuş, içi geçmiş kişi, tut ki iki üç gün dünyanın çevresinde fır dolandın; tut ki köpekler gibi aç, köpekler gibi umutsuz geberdin gittin.

Zaten gönlün ölü, leş aramadasın; ölü yıkayanın oğlusun sen; bedenindeki elbise bile bir ölünün kefeninden dokunmuştur.

Bir diri görmedin ki sana ölüyü göstersin, bildirsin; hamam camekânındaki resmi niceye bir kucaklayıp duracaksın?

Eteğin kırık saksı parçalarıyla, taşla, çakılla dopdolu, önündeki o altın, vebal mi vebal; şimdi anlamazsın amma ecel geldi de hepsini yok etti mi inanırsın bana.

O vakit dersin ki: Eski altını bağışlamadasın, ne yapayım onu ben? Göğe gidiyorum, altın geçmiyor orda.

Kuzgun değilsin, bülbülsün sen, ne diye bu konaktasın? Bağa bahçeye, çayıra çimene, selviye, seher yeline ne oldu ki?

A güzelim, bütün güzellikler senin, peki, sen kiminsin, kimin? A bizim bağımızın bahçemizin gülü, söyle, sen nerdesin, nerde?

Süsen, yüz dili olduğu halde senden bir iz göstermedi, bir eser duyurmadı bana; git dedi, benden duadan, övüşten başka bir şey arama, isteme.

A Ay, senin elinden bahçenin ağzı şekerlerle dopdolu; fakat gene de bu kadar yaprağı, bu kadar meyvesi olduğu halde elinden haberi bile yok.

Selvi boy atmış amma senin boyuna nerden yetişecek? Nerkisin de gözü var, var amma hiç seni görmemiş ki.

Kuş, tutalım hutbe okumuş; dal, tutalım çiçekler saçmış; yeşillik, tutalım tezce koşmuş, geçmiş, hiçbir vefası yok ki bunların zaten.

Çiçek buluttan su içer, gönülse sabırdan; bulut otun, çimenin eşi dostu, sabır ışığın, aydınlığın.

Her yanda insanlar, şeytanlar, canavarlar saf düzmüşler; fakat bu meyhaneye ayak basamazlar, ayak basamazlar.

Her yanda ara dur beni, her ne dilersen söyleyedur bana; bir yol bulamazsın ki sana doğru yolu göstermeyeyim.

Suyun yüzü güneşin ışığıyla ısınır; sonra da gene güneş o suyu çeker, yücelere ağdırır.

Azar azar onu alır, kendine çeker; ne çektiğini bilmezsin bile; o gönüller alıcı yalım, hırsızdan tertemiz bir halde hırsızlar, çalar durur.

Bu şaşılacak mı şaşılacak sözden yumdum dudağımı; fakat gökyüzü bütün gece seni çağırıp durur.

II

A dert zamanında canımızın rahatı, huzuru; a yoklukyoksulluk zamanında bize Karun haznesi olan.

Vehme gelmeyen, aklın, anlayışın görmesine imkân bulunmayan şeye erdi, ulaştı canım, hem de senin yüzünden oldu bu; onun için kıblesin bana sen.

Lûtfunla, kereminle nazlanır da varlık âlemine bakar dururum; a padişahım, geçici devlet nerden aldatacak beni?

Senden bir müjde veren kişinin sesindeki nağme, bizi çağırmasan bile, bütün nağmelerden daha iyidir bizce.

Kıldığım namazların rik'atlerinde Fâtiha'yı okumak nasıl gerekse bana, padişahım, senin hayalini gözümün önüne almak da öyle gerektir.

Kâfirlerin bile günahlarına bakmazsın, acırsın, şefaat edersin onlara; ululuğun, başbuğluğun banadır, bana karşı taş yüreklisin fakat.

Öyle an olur ki zevâlsiz keremiyle bana mallar mülkler verir, bütün gizli hazineyi gözümün önüne kor.

Canla, gönülle secde ederim, yüzümü topraklara korum da bütün bunlarla beraber bir de filânın aşkısın benim için sen.

Ebedî ömür, bence buluşma ânıdır ancak; çünkü o âna bence hiçbir zaman sığmıyor.

Ömür, kap kacaktır, bardaktır, çanaktır; sen olmadıktan sonra kabın, çanağın kahrını ne diye çekeyim?

Bundan önce yirmi bin dileğim, isteğim vardı; onun hevesine düştüm düşeli hiçbir dileğim, isteğim kalmadı.

* Senin lûtfun yardım etti de padişahın, bana, beni hiç mi hiç göremezsin demesinden emin oldum.

Canım, gönlüm, onun anlam incileriyle doldu; tutar da bana ikinci, üçüncü yoktur derse odur diyen ancak.

Vuslatı, cana işledi, fakat beden anlamadı bile bu zevki; zaten bedensiz göründü bana o.

Gamından kocaldım amma Tebriz'in adını andın mı yeni baştan genceldim gitti.

III

Yolumu vurmak için yola çekmede beni; yol kesenlerin ellerine vermek istiyor gene beni.

Her an iki yüz kervanın yolunu vurana karşı kim oluyorum ki; ne diye yola çekiyor beni?

Bir soluk, lûtfetmez de başımı kaşımazsa başımı da kaybederim, canımı da; hattâ dünyadan da gönlümü çekerim, dünyaya da soğur giderim.

Ne de hoş yol kesmede, onun için oynayıp durmadayım; aşk her an yeni bir oyun çıkarmada başıma.

Gâh acır da git der bana, bir bucakta otur; fakat oturdum mu da tutar, o bucaktan çeker beni.

Bugün, sabahtan beri doğan gibi uçuruyor beni, bakalım ne avlatacak bana, kime yollayacak beni?

2980 Himmetim gök gürültüsü sanki, sözlerimse suya benziyor; beni bir sıktı mı bulutumdan katreler damlamaya başlar.

Bulutum sabahtan beri o denizden su almada; bakalım, gök gürültüsüyle yel, kime yağdıracak beni?

Fakat yağdırınca da kaybetmez, yok etmez beni; yüzlerce bitkinin eline verir beni.

IV

A kapımızı çalan, evin ışığısın sen; buyur; gönül evi senindir, ev sahibi sensin.

Ev, seninle ışımada, seninle aydınlanmada; gönül de senin yurdun, can da; sen nerdesin? Gel, gir içeriye.

A evlerde yetişmiş güzel, a adamı deli divane eden dilber, a baştan başa güzellik; kiminsin sen? Gel, gir içeriye.

V

Gene menekşe iki büklüm oldu da gülün yanına geldi; gene lâ'l elbiseler giyen gül, kaftanını yırttı.

Gene yeşiller giyinen güzellerimiz, neşeli bir halde âlemin o yanından sarhoş, güzel, salına salına çıkageldiler.

Bayrakçı selvi, gitti de neft yağı döktü, güz mevsimini yaktı, yandırdı; alımlı lâle dağ başından baş gösterdi.

Sünbül yasemine esenlik sana dedi; yasemin de sana da esenlik a yiğit dedi, çayırlığa çimenliğe gelsene.

2990 * Her yanda çınar gibi el çırpan, seher yeli gibi oynayıp duran bir Ma'ruf var, her yanda bir sûfî belirmiş.

Gonca kapanıp gizlenen kadınlar gibi yüzünü gizlemiş; fakat yel, hadi be güzelim, aç yüzünü diye çarşafını çekiyor.

Sevgili şu mahallemizde, su, şu arkımızda, şu deremizde; nilüfer gibi bezenmişsin, fakat neden sarısın böyle?

Ekşi suratlı kış geçti gitti, o zevki, neşeyi kesen kesildi, öldürüldü; a çevik ayaklı yasemin, senin ömrün uzun olsun.

Nerkis maceralara daldı da yeşilliğe gözceğizini kırptı; yeşillik, meramını anladı, buyruk senin dedi.

Karanfil söğüt ağacına, ümidim sende dedi; söğüt de zaten dedi, bekâr eviyim ben, halvet çağıdır sana, buyur.

(s. 249) Elma, a turunç dedi, neden sıkıldın? Turunç, kem gözden korkuyorum da dedi, gösteremiyorum kendimi.

Üveyik kuşu kû kû, nerde, o sevgili nerde diye geldi; tatlı dilli, güzel nağmeli bülbül, onu güle gösterdi.

Dünyadaki bahardan başka bir gizli bahar daha var ki ay yüzlü, hoş ağızlı; sâkî, sun şarabı.

A gece karanlıklarında doğan güneş; a ışıkları kabakuşluk güneşini bile alt eden güneş.*

Birkaç söz daha kaldı, fakat vakit gecikti, hem de adamakıllı gecikti; gece ne kaldıysa yarın yerine getiririm, söylerim o sözleri.

* Bu beyit Arapçadır.

VI

Dereler boş olmasaydı, coşup aksaydı, o zengin adam, susuz bir halde şu mahallelerde ne diye koşar dururdu?

İçinde şarap olmayan küp yelle doludur; fakat yelle dolu küp hiç yüzleri kızartır mı?

Dikenler bomboştur, onlarda gül kokusu yoktur; kör bile dikenden gülün güzelliğini, gülün kokusunu istemez.

Ateşli bir arayışla yan yakıl da ateş gibi yüzünü gör; çabuk, şu yanlarda dumanının peşine düş, ardından koş.

Misk kokulu perdeler ardından yüzünü seyret; ah, ne yüz o yüz; yüz yıkanan sulardan uzak, Tanrı yumuş, arıtmış o yüzü.

Yüzünde örtü yok saçlarından başka; gâh çevgen oluyor o saçlar, gâh top top oluyor.

Onun yüzünün parıltısı, o saçlara vurur da yüzü görünür saçlarında; âşıkları yanıltır gider.

Hey gidi hey, o saçlar tel tel nice canları bağlamıştır; canlar âdeta şırlağan yağına üşüşmüş sinekler gibi o saçlara üşüşmüş, tutulmuştur.

Şarap, aklı kapıp götürdükten sonra rengi olmasa da olur; güzelliğin Yusuf güzelliği olduktan sonra yaramı iyileştirmeye ilaç, sınığımı onarmaya mumya arar mıyım hiç?

O serkeş ceylanı, ancak arslan avlanır; kaşlarını çattı, eğdi mi can, dümdüz olur, kalıp kesilir.

Tebrizlilerin övüncü, hiç kimseye zararı olmayan Tanrı Şems'i, bu kat kat aşkındır senin, aç bu katları.

VII

İşin sonu ne olacak, gaybden ne görünecek diye sırlara dalmış sûfî, başını koynuna sokmuş, murakabeye dalmıştır.

Tanrı küpündeki şarabın gönül sırrı, hiçbir ilgiyle ilgilenmemiştir amma gene de uyanık âşıkı ister durur.

Su, toprak kesildi mi, yel ateşe daldı mı, aşk bu dördünün de çadırını yıkar gider.

Aşk, o sarhoşların ardında, çadırlarını taşır; izinin tozu bile belirmeyen bir gökyüzünde ateşi nur haline getirir.

Bu kapının halkasını vurma, Kalenderlikten pek söz açma; kuş değilsin, kanat çırpma, katran deme kara.

Dinle benim sözümü, iç can şarabını, aklı başında hatırın aklını al başından, kendinden geçir onu.

Varlığını yok etmeden varlığın bir meyhane kesildi mi hiç? Hadi, tez o kapıyı, o duvarı kıble edin kendine.

* Sarhoş ol; hem de körkütük sarhoş ol Elest kadehinin şarabıyla; doldur meyhaneyi şaraba tapanlarla.

3020 Şu lûtfa bak, din padişahı Tanrı Şems'inin vergisi bu; o gül yanaklı yüz, Tebriz'i Çin haline getirmiş.

— B —

VIII

Güzel bir sevgiliye maskara olmayan kişi, ne çirkin kişidir; ele bak, ayağı seyret, el çırp, vur ayağını yere, oyna.

Ağaç, ekin; hepsi de yelin maskarasıdır; yelden baş çeken, dikendir, kuru çöptür.

Varlığının parçalarından, yüzünü yere komayan, baş çeken varsa, ez ayağınla başını onun; hadi, ez, ufat başını, ayağını onun.

Mademki her ahmağın soluğundan, sözünden kurtulamayacaksın; bir kişinin toprağı kesil ki, gönüller ondan başka kimsecikten bir çare bulamaz:

— T —

IX

Bundan başka işim gücüm yok; iş yurdum da o, işim de. Lâflar ediyorum, lâflar, dâvalara kalkışıyorum; çünkü alıcım o benim.

Söyleyen bir dudu kesildim; çünkü şeker yurdum o; güzel kokulu bir bülbül oldum; çünkü gülüm de o, gül bahçem de o.

Meleklerle kanat çırpmadayım; çünkü kolum kanadım o; başımı göğe vurmadayım; çünkü başım da o, sarığım da o.

Canım da sakin, gönlüm de; çünkü canım da o, gönlüm de; kervanım emin, çünkü kervanbaşım o.

Üzümüm onun küpünde bu rengi aldı, gül bahçesine döndü; benim güneş gibi yalımlar saçan, parıl parıl parlayan kılıcım o.

3030 Beden evim, neden halkın secde ettiği yer haline geldi? Çünkü gece gündüz kapımda da o var, duvarımda da o.

Onun elinden başkasına el vermez gönlüm; çünkü şu hasta gönlümün gamına hekim o ancak.

* Kimin yüzünde, onun kulu kölesi olduğuna dair bir dağ yoksa, babam bile olsa düşmanımdır o, yabancıdır bana.

A iflâs eden, a yüreğine taş basan, benden iste malı mülkü; çünkü mahzenim de o benim, ambarım da o.

Padişah beni çağırmış, tapısına nasıl gitmeyeyim? Nasıl inkâr edeyim onu ki bütün ikrarım o benim.

Dedi ki: Niceye bir, niceye bir bu lâfın, bu sözün? Sus artık. Fakat azizim, ben ne yapabilirim? Bu çok sözlerim de o, ondan ibaret.

X

Böylesine giden o güzel, acaba kimin? Pek hızlı gidiyor; acaba kimin salınan selvisi o?

Büklüm büklüm saçları kimin ayağını bağlamış acaba; puta benzeyen saçları kimin imanına âfet kesilmiş acaba?

Gönlümüzde bir resim var, kimin resmi acaba? Bütün bu güzel kokular kimin bahçesinden geliyor acaba?

O padişahı, o her şeyi bilen padişahı gördüm de kimin padişahı bu dedim, kimin padişahlar padişahı bu?

Sözümü duyunca yakınlarına bu duman dedi, nerden geliyor, kimin darmadağın halinden geliyor bunca duman?

Akıl bir yandan bir yana gitmede, can mahalleden mahalleye koşmada; gönül boyuna arayıp durmada, kimin çobanı acaba yarabbi?

Ne diye dünyaya gönül verirsin? Dünyada konuk ol, kimin konuğu olduğunu bilene de kul köle kesil.

Gönlümde bir kavgadır, bir gürültüdür var, yüzlerce padişah var orda, yüzlerce bey; bu gürültülerle dolu gönül kimin meclisi, kimin sayvanı?

Gönül alanının sınırı yok, dünya bile kaybolmuş gitmiş o alanda; a denize dönmüş gönül, göğüs kimin çölü, kimin ovası acaba?

Gamın nerden geldiğini bilen kişiye gam ne yapabilir? Kimin yüzünden sevindiğini bilen, boyuna sevinçlidir, neşelidir.

A kerem, ihsan lâfına dalan, ihsan sahibiyim diye söz eden kişi; ölümün der ki sana: Bütün bunlar, kimin lûtfu, kimin ihsanı acaba?

Bu dostların hepsi de senden el çekti mi o vakit anlarsın; bütün bu tılsım kiminmiş.

Söz akçesini bırak da padişahın damgasını ara; a ayarı halis altın, paran pulun kimin haznesinden acaba?

XI

Her solukta aşkın sesi geliyor sağdan soldan: Göğe ağıyoruz biz, kim ister seyretmeyi?

Gökteydik biz, meleklere dosttuk; gene de tezce gidiyoruz oraya, orası zaten bizim şehrimiz.

Zaten de gökten yüceyiz, melekten üstünüz biz; konak yerimiz ululuk bizim, ne diye şu ikisini de geçmeyecekmişiz?

Tertemiz inci nerde, toprak yeryüzü nerde? Nereye kondunuz? Yükleyin yükünüzü, bağlayın denginizi; nasıl bir yer burası?

Taze baht dostumuz, can vermek işimiz gücümüz; kervanbaşımız da dünyanın övündüğü Mustafâ bizim.

* Ay bile ay yüzünü gördü de dayanamadı, yarıldı; ona aşağılık bir kul, bir köle kesildi de bu bahtı öyle buldu Ay.

Şu yelin güzelim kokusu onun saçlarının büklümünden geliyor; bu hayalin parıltısı kabakuşluk güneşine benzeyen yüzünden vuruyor.

Gönlümüze bak da her an Ay'ın ikiye yarılmasını seyret; gözünü o bakıştan ayırıyor da ne diye öte yana bakıyorsun?

Halk sukuşları gibi can denizinden doğmuş; o denizden doğup kopan kuş burda nasıl konak tutar?

Hattâ can denizine gark olmuşuz, her solukta o denizdeyiz biz; öyle olmasa gönül denizinden ne diye birbiri ardınca dalgalar gelir durur?

* Elest dalgası geldi, beden gemisi düzüldü, koşuldu; derken gemi kırıldı mı, buluşma görüşme çağı artık.

Buluşma, görüşme çağı; haşrolma, ölümsüzlüğe erme çağı; lûtuf, ihsan çağı, arı mı arı, duru mu duru deniz kesilme çağı.

Bağış kutusu belirdi, ortaya çıktı, deniz ağardı, göründü; kutluluk sabahı açıldı, amma ne de Tanrı ışığı bir sabah.

(s. 250) Kimin şekli, kimin resmi; kimin padişahı, kimin beyi bu; şu ihtiyar, tecrübeli akıl kimin? Bütün bunlar birinin yüzünü örten örtüler.

Örtüleri açmanın çaresi bu çeşit coşuşlar, köpürüşlerdir; bütün bu güzelim tatlı suların kaynağı hep sizin başınızda, sizin gözünüzde.

Fakat başınızda iki baş var mı hiç? Şu toprak baş yeryüzünden, o tertemiz baş da gökten.

Asıl olan baş gizli de ona uyan baş ortada; bil ki şu dünyanın ötesinde sonu gelmez bir âlem var.

Başın öbür baştan meydana gelmiş; bunu bilesin diye nice tertemiz başlar, yeryüzünün ayağına dökülüp saçılmış.

A saka, tulumu bağla, küpümüzün tahammülü yok; bu anlaşılması güç yerde anlayış testileri dar mı dar.

Tanrı Şems'i Tebriz'den doğdu, parladı da ona dedim ki: Işığın hem her şeye bitişik, hem her şeyden ayrı.

XII

Ken'an Yusuf'uyum, ay gibi yüzüm tanık buna; hoş, kimsecikler güneşten senet, tanık istemedi ya.

3070 A yüce boylu selvim, sana bir delil göstereyim; fakat selvinin dümdüz boyundan daha doğru bir delil de yok.

Ay'ın tanığı, çabukluğudur, güzelliğidir, ışığıdır; yıldızların parıltıları, gökyüzünün senedidir, tanığıdır.

A güller, çiçekler, a bağlar bahçeler, sizin tanığınız kim? Burunlara gelen kokular, gözleri bezeyen renkler.

Akıl kadıysa nerde fermanı, buyruğu? İşin sonucunu görmek, dayanmak, ağırbaşlılık, vefakârlık fermanı, buyruğu onun.

Aşk mahremse mahrem olduğu neden belli? Sevgilinin yüzünden başka hiçbir şeycikler görünmez gözüne, işte bundan belli.

Aşağılık dünya, bir orospudur; neden mi belli? Bir eşi yanında, nerdeyse geçti gider, öbürü arkada, sıra bekliyor.

Bunu yola saldı mı öbürünü basar bağrına; ne öpüşü vefadandır onun, ne verdiği elbise lûtfundandır, ihsanındandır onun.

Bir başka dünya var; onun delili de yenilerin gelmesi, şu eskiyip yıpranların da geçip gitmesi.

Yeni bir gün, yeni bir gece, yeniden yeniye bağ bahçe, yeniden yeniye ağ, tuzak; her solukta yepyeni bir düşünce, yepyeni bir hoşluk, yepyeni bir zenginlik.

Gözün gördüğü âlemin ötesinde sınırsız, sonsuz bir âlem olmasa yeni nerden geliyor, eski nereye gidiyor?

3080 Dünya ırmağın suyu gibidir, hep o su gibi görünür, fakat yeniden yeniye akar gider, gelir akar; bu nerdendir, nerden?

Sus, başka söz söyleme; söz kime gerekse sözün aslını söyle; git, ara de, sözün aslı padişahımızdır bizim.

Bir padişahtır o ki canlar bağışlar, Tebrizlilerin övüncüdür, aşk sırlarında da Mustafâ ile solukdaştır o.

XIII

Padişah yüzünü açmış, fakat padişahı görecek göz nerde? Padişahın şarabı güllerle, nesrinlerle dopdolu, o şarabı içecek nerde?

Padişah şu anda neşe ayağını bastı meclise; fakat kimdir dizine dayanacak, dizini yastık edinecek kişi?

Güneşin yüzüne karşı birbiri ardınca, biteviye dönen kim? Beden bulutunun örtüsünden doğacak ay kimde var?

Kadehleri sayıp duruyordu, derken kadehler aştı sayıyı; sayıya sığmadıysa sığmaz ya, fakat ilk kadeh kimindi?

Padişahın yüzünün güzelliğinden her solukta bir güzel, mekânsızlık âleminden baş çıkarır da der ki: Kimde var nikâh parası?

Aşk denizinin kıyısında bunca sukuşları var; fakat avcı göğüs nerde, kimde var şahin gözü?

İşte buracıkta, aşk Burâkları, onun çayırlığında, onun çimenliğinde yayılıp durmada; fakat onlara ulaşmaya imkân yok, onlara vurulmaya lâyık eyer kimde?

3090 Gümüş bedenli aşk güzeli gönül çadırına girdi; fakat o gümüş bedenliye değer bir altın yüz kimde var?

Can padişahlar padişahı Şemseddin, Tebrizlilerin övüncüdür; iki dünyada da kimin padişahı var onun gibi güzel töreli, güzel yollu yordamlı?

XIV

İmandan, küfürden haberdar olmak, kâfirliktir; onu anlayan, bilen, bütün dünyadan sıyrılmış gitmiştir.

Şundan bundan haberi olanlar, ah, ne de nasipsizdirler; halbuki güneş gibi bir yüzü vardır onun, amber gibi saçları var.

* Ah o Mûsa'nın elinden ki onu bir soluk gören, Sâmirî gibi halktan kaçar gider.

Kumlar sayısınca Tur Dağı var, hevesine düşmüş onun; yıldızlar sayısınca ay ona müşteri.

Gözleri, bu iyiden iyiye anlaşılıyor ki büyücünün ta kendisi; gözleri bağlamış da halk görmüyor onu.

O bir kimyadır, işinin gücünün hararetiyle aşk kuyumcusu, yüzümde kuyumculuk edip duruyor.

A oğul, Halil gibi bas ayağını ateşe; çünkü ateş onun lûtfuyla güllük gülistanlık, nilüferlik kesilir.

Bir gül bahçesine benzeyen yüzü, canın yayım yeri; can, ah, o lâlelikte nasıl da beslenmede.

3100 Canın övündüğü Şemseddin'i, deniz bile gözüne görünmeyen o inciyi Tebriz'de buldu akıl.

XV

A meclistekiler, gene meclise dost geldi, dost; göze yanlış görünmede, sanki o değil gibimize gelmede; fakat odur, o.

Gâh hoşun hoşu oluyor, gâh baştan başa ateş kesiliyor; böyle şaşılacak düzenler kurmak huyudur sevgilimizin, huyu.

Vefakârdır, vefa eder o; nasıl olur da ardını bize döner o? Zaten ardı yoktur ki; mum gibi her yanı yüzdür onun, yüz.

Yılan gibi kabuğundan çık da sevgiliden baş göster; özün yok mu yoksa; niceye bir şu deride kalacaksın, şu deride?

Kim tam bir gayretle hevesimize düşerse biz kesilir gider; kim sel gibi akar, dere ararsa dere kesilir gider.

Onun aşkının hevesiyle bağ bahçe bülbüllerle dolup taşmıştır; gül yanağının yüzünden iç, dış, kokularla dolmuştur, kokularla.

Tebrizlilerin övüncü Tanrı Şems'i bilir ki aşkının derdiyle şu bedenim kıla dönmüştür, kıla.

XVI

A gam, bedenimin tüyleri gibi beni kaplasan gene de bana yük olamazsın sen; bu durak şekerlerle dopdolu, senin bir işin yok burda.

Gam, gussa, o gönülde olur ki boş şeylere heves etmiştir; gam o düzenbaz güzelin bulunmadığı yere gider hep.

A gam, tamamıyla altın kesilsen, baştan başa şekere dönsen ağzımı yumarım da, ben şeker yemem demek isterim sana.

Gönülde bir denk varsa onun şeker dengidir; gönülde bir yolculuk kuruntusu varsa, ancak sevgiliye gitme, ona ulaşma kuruntusudur.

A gamdan kurtulmayan, defet derdini, gamını onun; sevgiliyi görecek gözün yoksa kokusunu duy bâri de neşelen gitsin.

Dolunmayan Ay onun yüzü; beyit de saçları onun, gazel de; koku, ancak onu göremeyenlerin payı.

XVII

Kalıbımız, tembel, yorgun argın, meşgul bir halde uykudan kalktı; şu yorgun argın, şu tembel bedeni oynatıp zıplatan nerde?

Bedeni oynatan, gönül perdesini de yırtar gider; fakat bütün bunlar, kokusunun yaptığı işler; onu görmekse bambaşka, apayrı bir şey.

Halkın oynayıp hareket etmesi aşktan, aşkın oyununa, hareketineyse ön yok; hava göğün dönüşünden oynar, ağaçlarsa havanın dönüşünden, esişinden.

Gönül aşkla kızışınca korkusu da geçti gitti, utancı da; soluğu ateşlidir aşkın, aşk bir ejderhâdır.

Can sâkîsi dün gece kadehimize tortu döktüyse ne var? Sâkîmizin tortulu şarabı arı duru mudur arı duru.

Aşk şarabı a oğul, ne helâldir, ne haram; hele sen kadehi doldur da getir; bakalım nöbet kimin?

A tamamıyla tertemiz gönül, binlerce esenlik sana; bütün güzeller kul köle sana, bütün güzellikler senin.

Secde ederim sevgilinin önünde de gönül der ki: Aklını başına al; secdedeyken can vermek, bütün secdelerin canıdır.

XVIII

A gam, kıl olsan da bedenimi kaplasan gene bir yük değildir bana; şekere dönsen bile inkâr etme, sirkesin sen.

Kan içicisin, yol kesicisin, ayyarsın; fakat bizim kıblemiz, ancak o düzenbaz güzel.

Şekerler madeni o, başların sarhoşluğu o; şeker yemeyen kuştan başkasının yolu yok ona.

Kimin gönlü varsa kuludur kölesidir sevgilinin; kimin gönlü yoksa sevgiliyi dileyemez, isteyemez o.

Kel neyleyecek tarağı, saçı yoktur ki; arışı neylesin argacı olmayan kişi?

Eşeğe binen kişinin meydanda ne işi var? Parası pulu olmayanı ne yapsın sarraf?

(s. 251) Kelîm'le Halil'in canı ateşe doğru koşmada; uzaktan ateş görünür amma güllük gülistanlıktan başka bir şey değil.

A gam, git burdan, yoksa başın gider elden; kapkara renkli gece, Ay gibi sevgiliye dayanamaz.

3130 A dikenlerle dopdolu gam, git, yıkıl gamlının gönlüne; senin nekesçe mezelerin sarhoşun lokması değil.

Senin gayın'ının gözü dar, mim'inin gözü ondan da dar; senin daracık, azıcık malına mülküne alıcı değil aşk.

A neşeyi dağıtan gam, bu ağız şekerle dopdolu; öylesine dolu ki söz söylemeye bile imkân yok.

XIX

Böylesine bir ay yüzlüye karşı şaşkına dönmek gerek; pervanenin zevki, neşesi için mum lâzım, leğen lâzım.

Derdinin çenginden kulağım feryatlarla dolu; her soluğum onun çengiyle ten teni ten dese yeri.

İki kovaya benzeyen gözlerimde su az değil amma gene de gözyaşını akıtmak için kuyuya benzer çene çukuru gerek.

Ay'a benzer güzele ne yapmalı da ulaşmalı? O tapıya âşık olana güzel huy gerek.

A eşsiz güzel, saçlarını ver elime; bu kuyuya düşene ip uzatmak gerek.

Aşk güzel bir şehir, fakat bütün bu yabancılar da ne? Böyle bir şehri korumak için hisar gerek, burç gerek.

Hırsızlamaca bakışa kapı kapattı gam şahnesi; gözün aydınlanması için Huten güzeli gerek.

3140 İsa'ya âşık değilsin, fakat arpasız, eşeksiz nasıl yaşarsın? Ölmüş bedene bile mezar lâzım, kefen gerek.

* Can Meryem'ini doğum ağrısı bahçeye, hurma ağacının dibine götürdü; dertten kesilene de azık lâzım, yurt gerek.

Yükler çeken gönlün azığı, güzel bir buluşmadır; yoksul deveye su içmek, sulak bir otlağa çökmek gerek.

Lûtfet ey şeker madeni de ağzımın yolunu kapa; esrik devenin ağzını kapatmak gerek.

XX

Şekerine, şekerler çiğneyen canımız âşık; ikiye ayrılmış saçlarının gölgesi iki dünyada da konağımız bizim.

Yücelip giden aşk, onun yüce boyundan yüceldi gitti; aşka batıp gidense bizim boyumuz bosumuz.

Nerde bir kızıl gül varsa kanımızla boyanmıştır bizim; nerde bir sarı gül bitmişse saframızdan bitmiştir bizim.

Hocam, sen ne düşünürsen ona eş değildir; zıddı olmayanımız, eşi bulunmayanımızdır onun âşıkı, onun yoksulu.

Gece, onun ayrılığıyla karalar giyinmiştir; gecenin kat kat kara dumanı sevda ateşimizden tüter bizim.

İnanmıyorsan bana, sor bu sözü geceye; sor da yarınımızın fitnesini anlatsın sana.

Gece kim oluyor? Gündüz de onun rezili, gündüzün de onun yüzünden adı kötüye çıkmış; Ay'ın eriyip gitmesi bile gönüllere gönül katan ay yüzlümüz yüzünden.

Ah, iki dünyadan da ne gizlendin, ne gizlendin sen? Hele bir de şu işe bak, böylesine bir gizli, apaçık sevgilimiz, meydanda görüp durduğumuz dilberimiz bizim.

O yanda, varlık taş tahtasının bulunduğu yerde âşıkların mektebi vardı; o tahtada ne belirdiyse hepsi de bizim adlarımız, sanlarımız.

Yolun önü de ayak izlerimizle başlıyor, sonu da ayak izlerimizle bitiyor; Nefs-i Küll'ün söz söyleme kabiliyeti bizim zurnamızın sesi.

Çeng gibi iki büklüm değilsen neye ne diye düşüyorsun? O yana gitmeye, bizimle ayaktaş olan heves eder ancak.

* Gerçi biz de beden bakımından eğriyiz, boyumuz iki büklüm olmuş; fakat şu bükülmüş boyumuz, aşk Mansûr'unun fermanı başındaki tuğra.

Canın övündüğü Şemseddin, pılısını pırtısını Tebriz'e götürdü; tez gene getirelim onu, çünkü bütün kumaşımız o, malımız mülkümüz o bizim.

— D —

XXI

Birleşme yüzünden canımla canın bir oldu gitti; şu iki can yok mu, hani ikisi de bir, o birden başka bir şeycikler kalmasın gitsin.

Sayı neden tek oldu? Kötü huy sebebinden; bir yelin ateşinden doğdu; başımızda yeller estirdi.

Önceden birdi amma dalgalar ayrıldı; bu ayrılık yel yüzünden oldu.

3160 İkilik kadehini kır, yele şarap sunma; bir şehirde iki padişah oldu mu şehir bozgunluğa düşer gider.

Gündüz, geceden üstün oldu, çünkü bir mumu var; halbuki gece, âcizliğinden her yana bir mum yakar amma gene karanlıktır.

Gerçi kulların Rabbinden her solukta bir rahmet gelir; fakat ne vakit o an gelecek ki Rab kalsın da kullar yok olsun gitsin.

XXII

A yüzü yılan yüzüne benzeyen, a huyu kurumuş, kakırdamış iskeletin zehrine çalan, ne mutlu o kişiye ki sizin yüzünüzü hiç görmedi.

Konuk oldum size, can çayırlığınıza geldim, can çimenliğinize; ayağım batan dikenlerle doldu, elim bir gül bile devşirmedi.

Dolayın, çevren, oklukirpi gibi sert, sivri dikenlerle dopdolu; senin dikenin öldürdü bizi, senin yılanın soktu bizi.

Seninle uzlaşmıştım, ikiyüzlü oldum şimdi; bir kaba, bir sûrete âşık olmuştum, halbuki içinde pis, acı zeytinyağı varmış.

XXIII

Felek seni ne kadar yüceltirse yüceltsin, aldanma, ululanma; çünkü ne kadar yerden yere çarpacaksa o kadar yüceltir seni.

Erlik suyunun katresi, bir canlıdan çıkıp da koyun olmadıkça kurban olmaya değmez.

Kum yığınının zerreleri, bir yere toplanıp da koskoca bir dağ olmadıkça boş yere hiç kimsecikler tepesine külüng vurmaz.

Boyun olmadıkça hiç kimsenin boynuna lâle vurulmaz; yürür ayak olmadıkça kimsenin ayağı bağlanmaz.

* "Şu halde rahmetim aşkındır" sözü, "gazabımdan" sözünden belirmiştir; zehri boyuna şeker yemeye alışkın kişiye verirler.

Yerden çıkan bitki uzayıp bir ağaç olmadıkça ondan ne bir ateş yalımlanır, ne alevleri yücelir, göğe ağar.

Üzüm çotuğu gibi meyvelerin olsun da zorbalık, yücelik arama; bil ki hurma devşirmek için ağacının dikenini kimsecikler yolmaz.

Küçücük meyve için kocaman ağaçlar bitmiştir; ağaçların görünüşü koskocamandır; meyvenin görünüşüyse küçücük.

Gönül, dünyanın direği olan erenlere benzer; beden, şeksiz şüphesiz gönülle durur ancak.

Görünüp duran bedenin gücü kuvveti, görünmeyen gönülledir; niceye bir gaybi inkâr edeceksin? Artık gaybe bak, gaybi gör.

XXIV

İpe benzeyen saçların yüzünden dünya halkı cana geldi; o iple oynamaya geldi şuhlar, canbazlar.

Her şuhun, her canbazın gönlünde aşk bir yıldız sanki; Ay'ın çevresinde oynaya oynaya, nur saça saça geldiler.

Bu semâ'a heves ettiler de aşk bağının ardından, selvi boylular, çınar gibi ellerini çırpa çırpa çıkageldiler.

Bak da gör, neyi eğirmiş, bükmüşüz, kimin elini yalamışız ki böyle lokmalar geldi ağzımıza.

Konuk olan şuhlar, ellerine o duvağın bir ucunu almışlar da o gelinin duvağı yüzünden dünyaya padişah kesilmişler.*

Hem de öylesine bir padişah ki devletinin sayesinde her yanda bir güzel var; göğüslerini açmışlar da bize aman vermeye gelmişler.

Bakış oklarıyla pek katı yaylı gelmişler amma her solukta da kaşlarıyla işaret ediyorlar, işveleniyorlar bize.

Yankesici ol, geceleri yol al, her mahalleye geceleri dal; çünkü ezel yorganının altında bir iyice gizlenerek geldi onlar.

Tebriz tarafında Tanrı Şems'imi gördüler benim de dükkânlarını bıraktılar; çünkü madeni elde ettiler.

* Konuk kelimesi Türkçe olarak ve bu tarzda kullanılmıştır.

XXV

"Tercî-i Bend"

A yüce, usûl boyuna yüce selvinin bile hasret çektiği güzel, güleceğin yoksa bile hatırım için gül.

Âlem senin yüzünden coşmuş, köpürmüş; lûtfet de o tatlı mı tatlı gülüşünü ucuza sat, doğru söyle, kaça satarsın yâni?

Sen güldün mü güneş de güler, âlem de renklere boyanır; yüzlerce ay, yüzlerce güneş, senden gülmeyi öğrenir gider.

A ay parçası güzel, lâleliklere de güzelliğin vurmuş senin, gül bahçelerine de; şekerkamışına bak da gör, senin şekerinden boğum boğum, şekerlerle dolmuş.

A güneş, yüzün neşe kılıcını çekmiş de acılığın boynunu vurmuş, gamı, gussayı kökünden sökmüş, atmış.

Ay devri geçti, parlak Zühre devri geldi; dünya gül bahçesine döndü, diken zarar vermez artık.

Padişah, âşıklar için sonsuz bir meclis kurdu; her kula atın tırnaklarına altın nallar mıhlatıyor.

Bunların da hepsi geçti; daha ileri gel azizim; senin tatlı dudaklarına karşı şeker bile kulağına halka takmış, kul köle kesilmiş.

(s. 252) Daha da ileri gel, daha ileri gel de canımı feda edeyim, başımı vereyim; şu toz toprak içine batmış, gama, kedere bulanmış yeryüzü de güller gibi açılıp saçılsın.

Biz de hoşuz, arkadaşlar da; Tanrı sağrağını içip duruyoruz; kem göz değmesin diye ateşe bir avuç çöreotu atmışız.

* Buluşma kokusu geldi, Rıdvan bahçesi yeşerdi; barış, namussuz şeytanın inadına, kör et şeytanı, barış daha hayırlıdır.

Tercî beyti için gençleş, çevikleş; baştan geçeni duymak için yepyeni bir kulak ödüne al.

*

Padişah, sabahtan sarhoş kalktı; kendi kendine davul dövmede; acaba neler var gönlünde?

Kahraman ne yapacak diye gökyüzü bekliyor; de ki: Ne yaparsan yap; onun yaptığı her şey canımıza minnet.

Senden her solukta bir bahçe geliyor bize; cömertlik böyle olunca bütün cömertliğiyle beraber Hâtem-i Tayy silindi gitti.

A yüce selvi boylu, a her dertlinin kıblesi, a yaprağı, meyvesi insanı şaşkına döndüren, a yaş dalı vefakâr olan,

Birisi adamakıllı senden razı, hoş, meyveler yiyip durmada; öbürüyse başı dönmüş, şaşkın, nerde yahu diye aranıp durmada.

Gözünü ovuyor, uykusunun dağılmasını, lûtfunuzla düşüncenizin yanı başında olan o ağacın belirmesini istiyor.

Düşünceler o ağaçtan akıp gelen kaynaklardır; dereyi balçıktan temizle; balçık oldukça arı duru olamaz su.

Su, kaynağını inkâr ederse başına kara topraklar, ne de devedikeni çiğner, ne de hezeyanlar savurur hele.

A hezeyanlarla avunan tamahkâr, a pırasadan daha kokmuş herif, belâya uğramadıkça bir kerecik bile Allah demezsin ha.

Eşek, dayaktan kurtuldu mu eğri büğrü gitmeye, düz yolu bırakıp da çayıra çimene, tarlaya girmeye başlar.

Çayır çimen, ekin, başak olan yerde emniyet olur mu hiç? Yeşilliğe aldanma, kurt ardında.

Kulağını tercîe aç, yola dön; çünkü kurtla buluşmak, açlıktan da acıdır.

*

A rahmet kapısından her solukta bir nimet gelen; sen tüm rahmetsin, o rahmetten bize de bir rahmet gönder.

A meyhanesinde her zerreye lûtuf, ihsan kadehiyle bir başka çeşit şarap sunan, bir başka çeşit zevk, neşe veren.

Her solukta ölüye bir yeni can bağışlar; her solukta aman vermeden bir yeni kadeh sunar.

Yepyeni bir küp coştu, köpürdü; neyler de coştu, için, için demede; can bir şerbet içti mi başını da kaybeder, ayağını da.

Sarhoş can, küpü, testiyi kırarsa bağışla; sarhoş oldu, sarhoşun kusuruna bakılmaz.

Güzel bir töre kurdu, çalgıya çağanağa; kapıyı açtı; kem göz uzak olsun, vallahi güzel bir töre.

A bağı bahçeyi kıskandıran, güzel kokun burnumuza geldi mi hiçbir düğüm, hiçbir illet olmaksızın, can şaraplarla dolar gider.

Kapalı, gizli bir şarapla rûh da sarhoş oldu, melekler de; gökler gizli bir şekilde alçaldı gitti.

Her solukta şarapla dopdolu bir emzikli sürahi geliyor bana; her an aşkın bir kavgadır, bir gürültüdür çıkarıyor benimle.

Din yolu reyhanlarla, çiçeklerle dopdolu; her adımda bir gül bahçesi, her yanda bir cennet.

3220 * Her sarhoşun yüzüne bir hoşça, "biz suvarırız" yazısını yaz da onun bir lezzete gark olup gittiğini bilsinler.

Sağrağım onun sağrağı, her solukta şarap sunuyor bana; bense hey, doldum, yeter artık diye nara atıp duruyorum.

XXVI

A hayale benzeyen dost; sen hem yakınsın bana, hem uzaksın benden, bütün canlarımızı dilediğin gibi daldırır, çıkarırsın.

Âdem'in devri geçti, kuşların nöbeti şimdi; kıyamet davulunu dövdüler; kalk, ferman geldi çattı.

İşlerin lâtif, sözlerin tatlı, olgunluğun güzelliği sende, daha da fazlasın sen; daha fazlası yok mu, göstermez misin?

Ay devrinden sonra devlet kapı açtı; hırkayı çıkar, at, padişahtan elbise geldi.

Sevinme, neşelenme zamanı geldi, yeis zamanı geçti; ululuğumuz yok, aldanmayız biz, a dayancımız, azıtma yolumuzu.

Tahtta şeytan oturmadaydı, peri oturmadaydı; zulüm onun için şiddetliydi; fakat artık şeytan kaçtı gitti; Süleyman'ın çadırı geldi, kuruldu.

Çalgın, neşen yok mu a genç, doldur kadehe şarabı, sen esenlik yurdunda, yüce, sağlam bir köşktesin.

Aşk, ne güzel bir hâkimdir; zalim değildir, sözünde durur, lâ havle okumaya hacet yok, Müslüman olan şeytan geldi.

3230 A doğuda yalım yalım parlayan nur, senin eşin, benzerin yaratılmamıştır; tut elimi, sana kadar yücelt beni, yücelerden yücesin sen.

Âşık elden çıktı, yok oldu, var oldu; can bülbülü sarhoş oldu, gül bahçesine geldi:

Huriler örtülerini attılar, bütün dünya Tur Dağı'na döndü; alt, üst hep ışıklar içinde kaldı, İmranoğlu Mûsa geldi çattı.

Ne kadar güzel hayal varsa hepsinin de özü aşktır, hepsinden de görünen aşk; Tanrı'nın kıskançlığından şekil, sûret, cana perdeci olmuştur.

Bedenin yele binmiş toz gibidir; toz ayrıldı gitti mi, toprak can gibi gelir bize.

Bil ki toz yellerle dağılır gider, çınseher çağındaki hava gibi gizleniverir.*

* Bu gazelin birinci, üçüncü, beşinci, yedinci, dokuzuncu ve son beyitleri Arapçadır.

XXVII

Seher çağı soluklu biri, sabah gibi karanlıklar perdesini yırttı; gece yarısında ansızın kıyamet sabahı geldi çattı.

Vasıtaları kesti, biçti; kendi gördü kendini; hiçbir dilin demediğini, söylemediğini başsız, kulaksız duydu, işitti.

Aşk meydana geldi mi deri yırtılır gider zevkten; fakat nerde o zevk ki seni senden alsın, görünmez, bilinmez etsin.

Yokluk, öndülü kaptı, tabak üstüne tabak taşındı; yokluk kutlu bir anahtardır, açar kapıyı elbet.

Şehvet şehidi murdardır, akıl şehidi temizdir; fakat yokluk, o temizden de, o pisten de öte bir yerde çadır kurmuştur.

Bütün âşıkların gönülleri yokluğun çevresinde halka kurdular; yokluk sanki şeyhlerin şeyhi, bütün gönüller de müridi onun.

Göz, Tebriz'de Tanrı Şems'imi görünce Tanrı, ona doldun mu dedi; oysa daha yok mu dedi Tanrı'ya.

XXVIII

Oruç ayı geldi, padişahın sancağı erişti; çek elini yemekten, can sofrası, can gıdası geldi.

Can tabiattan kurtuldu, tabiatin eli bağlandı; iman ordusu geldi, azgınlık ordusunun kalbini yardı.

* "And olsun soluya soluya koşanlara" ordusu yağmaya el attı; "tırnaklarıyla bastıkça taştan kıvılcım çıkaranlara" ateşinden nefis feryada geldi.

* İnek olayı doğruydu; İmranoğlu Mûsa gösterdi o mucizeyi; kurban olunca ölü dirildi onun yüzünden.

Oruç mademki kurbanımız; can diriliği bizim; mademki konuk olarak can geldi; bedenimizi tamamıyla kurban edelim gitsin.

(s. 253) Sabır güzel bir buluttur, ondan hikmet yağar; çünkü bu sabır ayında da Kur'an indi gökten.

Nefis muhtaç olunca can miraca ağdı; zindanın kapısı kırıldı da can sevgiliye kavuştu.

Karanlık perdesini yırttı, gönül göğe uçtu; can zaten meleklerdendi, gene de onlara ulaştı.

Tez şu beden kuyusunda sarıl ipe; kuyunun ağzına geldi Ken'an Yusuf'u.

İsa eşekten kurtulunca duası kabul edildi; elini yıka, gökyüzünden sofra geldi, yemek geldi.

Elini, ağzını yıka; ne ye, iç, ne söyle; susanlara gelen sözü, lokmayı ara.

XXIX

Küfür, kara donlara girdi, karalar giyindi; Muhammed'in nuru geldi. Ölümsüzlük davulunu çaldılar, ebedî saltanat devri geldi.

Yeryüzü yeşerdi, gökyüzü yenini, yakasını yırttı; bir kere daha Ay ikiye yarıldı, salt rûh geldi.

Dünya şekerle doldu, kutluluk kemer kuşandı; kalk, bir kere daha o ay yüzlü geldi.

* Usturlaba benzeyen gönül, yedi göğün delili oldu; Ahmed'in gönlünü şerh eden yedi cilt geldi çattı.

Bağlarla bağlanmış akıl bir gececik padişahına kavuştu da kayıtlarda kalmış nefis senin devlet tapına, ikbal kapına geldi dedi.

Âşıkların gönül çavuşu kalem gibi başını ayak yaptı da gitti; kâğıdın gönlüne şeker gibi bir müjdedir geldi.

Niceye bir tertemiz gönüller toprağın içinde sabredecekler? Haydin, sıçrayın, çıkın mezarlardan, kuvvetlere mazhar olmuş bir yardım geldi size.

Kıyamet davulunu çalıyorlar, mahşer Sûr'unu üfürüyorlar; vakti geldi, a ölüler, yeni bir mahşer çağı geldi çattı.

* Kabirlerdekiler dirildiler, çıktılar, gönüllerdekiler açığa çıktı, bilindi; Sûr sesi geldi, can maksadına erişti.

Dün gece yıldızlardan bir gürültüdür duyulmuştu; yıldızı kutlulardan kutlular kutlusu bir yıldız gelmişti.

Utarid elden çıktı, taş tahtasını da kırdı, kalemini de; ardından Zühre sıçradı, sarhoş bir halde Ferkad yıldızına erişti.

Ay değirmisinin beti benzi attı; Arslan burcuna doğru kaçıyordu; hayırlar olsun dedim, kendinden geçmiş sâkî geldi dedi.

O gürültünün içinde akıl, bir görüneyim dedi amma ebcede erişse bile çocuk gene çocuktur.

Renksiz, lâfsız sâkî, sonu gelmez şarabı döktükçe döktü; Kafdağı bile deve gibi esridi, köpürdü da oyuna, hem de biteviye süren oyuna girdi.

Kalk, davran, bizim devranımız, padişah bizim; bakışı canımız bizim, ölümsüz bir ömür geldi bize.

* Gene can Süleyman'ı sabah şarabını içmeye çağırdı bizi; Belkıys'in sınandığı billur döşenmiş alan göründü bize de.

Din hasetçilerinin inadına, rahmetten kovulmuş şeytanın körlüğüne, ağrıyan gözlerimize gönül ve can sürmesi geldi.

Mahrem olmayanlar anlamasınlar diye dilime kilit vurdum; artık a çalgıcı, kalk, sen söyle; sonsuz işret çağı geldi de.

XXX

Zühre sabahtan başladı, gönül perdesinden çalıp duruyor; müjdeler olsun; neşe üstüne neşe, nağme üstüne nağme katmada.

Kerem denizi coştu, köpürdü; kulağından çıkar pamuğu; dün gece eliyle sunduğunu içelim, afiyetler olsun sana da, bana da.

Aşkın izinin tozu kutludur, hutbe onun adına okunuyor; bu Keykubad'ın gölgesi eksik olmasın başımızdan.

Güzelim yüzü yalımlar, kıvılcımlar gibi; güzelim huyu baharlar gibi; bir başka şeyi daha var ki aman da aman; yahut da o, kulların Rabbi vesselâm.

Daha çınseherde bu mahmurluk kararsız bir hale koydu beni; kasırgaya benzeyen aşkını bulut gibi çekip duruyorum.

Gönlümün huzuru dilberim sarhoş amma gönlün eli de yaradan bereden, zahmetten, eziyetten kurtuldu; saçlarını ördü de ördü; hocam, bir bak şu gönül açışı seyret.

Saçımdan tutmuş, çekip duruyor beni; bense suratımı ekşitmişim, başım dönüyor; yürü git be, dünyanın murat umduğu dilber muradıma erdiriyor amma çekiyor, döndürüyor beni işte.

Akıl, o akıllar düzene nazlanıp duruyordu; şükürler olsun, düştüğü yerde kalakaldı da vazgeçti nazdan.

İki gönüllüydüm de o yüzden ayağım balçığa saplanmıştı; şükürler olsun, iki gönül kalmadı, bir gönüllü oldum, gönülden münafıklık geçti gitti de dost gönül verdi bana.

Gönül sözü gökten, beden lâfı ipten; şu ipi üzüp koparayım da gene gideyim geldiğim yere.

Elest gününün dilberi yavaşça bir şey daha dedi; o sözü ortaya atacak, söyleyecek bir kimse var mı acaba?

Dedi ki: At sürüp geldim sana; kendim için düzdüm, koştum, yarattım seni; kendi yaptığımı kendim mezata vermem ben.

Dedim ki: Kimsin sen? Herkesin muradıyım, herkesin dilediğiyim ben dedi. Peki dedim, ben kimim? Dedi ki: Herkesin dilediğinin dilediğisin sen.

Müfteilün fâilât; sıfatlardan geçmiştim; şimdiyse gönül söze düşünce zatın tapısında yok olup gitmiş.

Tebrizlilerin övüncü, gönül verdi, akıl verdi, can verdi; zaman bu üçünün yardımıyla düzene girdi zaten.

XXXI

Bir tilkicik yağlı kuyruğu kaptı, kaçtı; arslan uyuyor muydu yoksa? O kör, topal tilki, arslandan canını kurtaramaz zaten.

Bilerek fırsat verdi ona; yoksa topal tilki arslandan o yağlı kuyruğu aşırdı desem kim inanır bu söze?

Bir kurt Yakub'un Yusuf'unu yedi dese biri, gökyüzünün arslanı pençesini uzatmaz bile ona.

3290 Her solukta Tanrı ilhamı gönüllerimizin bekçisidir bizim; artık hasetçi şeytan nasıl olur da yüreğimizden inancı, kanışı alabilir?

Tanrı'nın eli üstündür, kolu uzundur, Tanrı eliyle eğri oyuna girişme; Tanrı yolunda arpa eken, arpa biçer ancak.

Kim horlarsa seni yürü, Tanrı'ya ısmarla onu; kim korkutursa seni, tez yüzünü Hakk'a döndür.

Dert, korku, belâ, Tanrı kemendidir; zahmet, meşakkat, kulağından tutar da çeke çeke cömertlik tapısına götürür seni.

Yarabbi, yarabbi der, yüzünü göğe tutarsın; gözlerinden sapsarı yüzüne akan yaşlar ırmağa döner.

Gözyaşlarından yeşillikler biter yıkık, kırık gönlünde, canında; sabah çağı, yüzündeki örtüyü açar; işte budur ölümsüzlük günü.

Firavun'un başında dert, belâ olsaydı o inatçı, nerden tanrılık lâfını ederdi; nerden o dâvaya girişirdi?

* Fakat boğulma çağı gelip çatınca kulların en âciziyim dedi; küfür iman oldu, çünkü belânın yüz gösterdiğini gördü.

Bedeninden giderme belâyı, bedenini at Nil'in dibine de Firavun'un bedeni gibi inkârdan kurtulsun.

Nefis, Mısır'da beydir amma Nil'in dibinde tutsaktır; ona Cebrâillik et, ödağacından duman tüttür.

O, nekes bir ödağacıdır, sana koku vermez; ateşe atılmadıkça, yanıp tütmedikçe sırrını açmaz.

Tebriz'in övüncü Tanrı ve din Şems'i daha önceden, aşk demiştir, senin yüzünden yüzünü ekşitiyor, bu sirkeliği arttırmak doğru değil.

XXXII

Ah, bir kere daha ateş düştü bana; gönlümden her yana kan çeşmeleri boşandı.

Ah, aşk denizi bir kere daha dalgalandı; bu deli gönül gene yüzünü ovalara çevirdi.

Ah, pek yaman bir ateş gönül evini sardı; gökler dumana boğuldu, yel ateşimle ısındı.

Hiç kınama; gönül ateşi kolay değil; yarabbi, feryadıma sen yetiş, gönül ateşinden aman aman.

Düşünce orduları geliyor ormanlardan gönlüme yığın yığın, hepsi de gamdan neşeli mi neşeli.

A hatırı aydın gönül, a bütün gönüllere bey gönül; sabrı seçtin de canın bütün muradına erdi gitti.

Kuru, yaş, bütün gözler birbirlerine dikilmiş; sense gözünü Tanrı'ya tutmuşsun; herkesin gözü seni seyretsin artık.

Elin Tanrı eli, gözün Tanrı gözü; kolların Rabbinin gölgesi herkesin başında olsun, dilerim, eksilmesin.

Halkın feryadı sizden, sizinki nerden, kimden? Bütün bunlar aşktan doğdu, aşk kimden doğdu acaba?

Varlık mülkünün sahibi, Tanrı ve din Şems'i sensin; aşk senin gibi bir Keykubad görmemiştir.

XXXIII

Beden vesvesesi geçti, can gürültüsü geldi çattı; karıncalar yuvalarına girdi, Süleyman'ın çadırı geldi.

Şu ateşli gök niceye bir serkeşlik edecek? Nuh gemiye bindi, tufan coşmaya başladı.

(s. 254) * Niceye bir puşt tabiatlı mertlik dâvasına girişecek? Rüstem hançer çekti, Sam'la Neriman geldi.

Büyücüler ne vakte dek sopaları, ipleri yılan yapıp duracaklar? Mûsa ile ejderhâ geldi çattı.

Eyyub'un mihnetine, Yakub'un yoksulluğuna başka bir çare yoktu da acıyan Tanrı'nın rahmeti geldi işte.

İman şahnesi şehre girince hırsız da kim oluyormuş? Fakat şahne de kimdir padişah gelince.

İkiyüzlülüksüz gerçeği gör, ayrılıksız buluşmayı seyret; şu debdebeye, tantanaya bak; inan ki o geldi.

Müfteilün fâilât canıma kıydı benim; Tanrı'yı çağıran can öldü, Tanrı'yı bilen can geldi.

XXXIV

Kış öldü, karakış geçti gitti, ilkbahar çağı geldi; gül bahçesinin cilveleri bağa bahçeye güzeller gibi geldi çattı.

Soğuğun, pusun zahmeti geçti; kızıl gül dalının güller saçacağı çağ geldi.

Bağ bahçe kış yüzünden varını yoğunu yitirmişti; Tanrı'dan yardım diledi, Tanrı lûtfu yâr oldu, dostların devlete erişecekleri vakit geldi çattı.

Güneşimiz gene Koyun burcuna girdi, bağışlar bağışlayan bahar, gümüş paralar sayarak geldi.

İsteyenle istenene, âşıkla sevgiliye kucaklaşma çağı geldi; her yanı güzel güle geldiği gibi tıpkı.

Borçlular gibi hepsi de zindana atılmışlardı; kuyumcu, kuyumcunun bağışları borçlarını ödedi de zindandan kurtuldular.

Bütün ova, bütün yazı, çiçeklerle, ekinlerle dopdolu; Tatarlardan korkma zamanı geçti, Tatar ülkesinin miskleri geldi, yayıldı.

Bıldır ne öldüyse bahar yüzünden dirildi, mezardan çıktı; avlanan arslan geldi, avcılar, avlar geldi.

O tatlı yüzlü gül, Tanrı'ya şükürler ediyor; mahmurları aymaya geldi o sarhoş bülbülümüz bizim.

Neşe devri, içme çağı; dönsün kadehler, uyku haram oldu şimdi; neşelerin, çalgıların temeli doğdu; üzüm sıkanlar geldi.

Kadehim içimde, şarabım dalga dalga kan; güzel yüzlülerin sâkîsi, can yolundan çıkageldi.

XXXV

Bağırdım, gönül böyle sarhoş bir halde nereye gidiyor dedim; padişahlar padişahı, sus dedi; bizim yanımıza geliyor.

Dedim ki: Benimlesin sen, içimde soluk alıp durmadasın; iş böyleyken gönlüm şaşkın şaşkın dışarda nerelere gidiyor?

Dedi ki: Gönül dediğin, bizim malımız mülkümüz; bizim masalımız, bizim Rüstem'imiz; yanlış hayale doğru savaşmaya gidiyor işte.

Ne yana giderse baht da o yana gidiyor; nereye isterse gitsin; hiç tınma.

Gâh güneş gibi yeryüzü definesine dalmada, batıda kaybolmada; gâh Peygamber'in duası gibi göğe ağmada.

Gâh bulut memesinden lûtuf, kerem sütünü vermede; gâh can gül bahçesine seher yeli gibi gitmede.

Gönlün izine uy da sen de git, git de yeşilliklerin, çiçeklerin nasıl bittiğini, ırmakların nasıl aktığını seyret.

Dünyaya şekil bağışlayan, salttır, şekilsizdir; herkesin eli, ayağı odur da kendisi elsiz-ayaksız gitmededir.

Yanlış bile yapsa, yaptığı doğrunun da doğrusudur; cefaya doğru gitse bile ettiği, vefanın da vefasıdır.

3340 Gönül pencereye benzer, ev onun yüzünden aydındır; beden yokluğa doğru gitmededir, gönülse ölümsüzlüğe doğru gitmede.

Yapayalnız gidiyor amma fitneler koparıyor gönül, padişahların kanlarını döküyor gönül, herkesle karılıyor, birleşiyor gönül.

Tanrı büyüsünü yarattı, herkesin gönlünde belirdi, İkizler burcunun kesesini çaldı, Sühâ yıldızı gibi gidiyor gönül.

Sana karşı kese korumaya çalışmak, aptallıktır a gönül; kese elden gitti, can da keseyi kapanın peşine düşmüş, gidip duruyor.

Büyücünün birisin sen dedim; yavşak yavşak güldü de dedi ki: Tanrı anılıp dururken büyü tesir eder mi hiç?

Evet dedim, fakat senin büyün de Tanrı büyüsü; o güzel büyün, kazanın, kaderin hükmüyle tesir ediyor.

Sevgilinin biteviye macerası var gönülle; hem de öyle örtülü değil, bak, buracıkta işte, önünüzden geçip gitmede.

Sakanın atı bu, içeri gir sesi bu; dışardan, sakanın atı gidiyor diye bağırıp duruyor.

XXXVI

Zühre'm gökte bir başka şekilde gidiyor; gönüllerde, gözlerde bakış gibi gidiyor âdeta.

Mirrîh'e benzeyen gözü, tarihinden sarhoş; can da küçücük bir ok gibi sipere doğru gitmede.

Başak burcuna benzeyen kaşı, Ay'ından habersiz; haberi olsaydı Ay'ın üstünde gider miydi hiç?

Sen bir güneşsin; her şey sana, başını ayak yapar da gider; iş böyleyken zerre ne diye hava küresine biner?

O Zühal, aptallığından üstünlük arar; haberi yoktur ki şu gök bile altüst olur da gider.

Gönül onun geceye benzer saçları arasında gündüzü andırır yüzünü gördü, bu yüzden de gece gündüz seher gibi gizli gidiyor.

Gökyüzü Türk'ü Öküz burcunu kağnıya koştu; sefere gidiyorum diye dünyaya bağırdı.

Gökyüzü kazanın elinden yaslara girdi, gök elbiseler giyindi; fakat şu kadarcık bir anlayışı bile yok ki onu yürütüp götüren gene kader.

Dudakları kurumuş toprağa, saka tulumuna benzeyen bulut, neşe vermeye geliyor diye müjde verir gök gürültüsü.

Yıldız da, bulut da, gökyüzü de, cin de, şeytan da, melek de, a tam inanca ulaşmamış kişi, insan için koşup gitmede, didinip yorulmada.

Kulağından çıkar pamuğu, aklını, gözünü örtme; o elbiseler giyinmiş güzel, kendini göstermeye gidiyor.

Neyi de, tefi de, çengi de kulak için çalarlar; dünyanın şekli, o şekli görene gider durur.

Önüne ön olmayan bakışı ara; çünkü şu ateşe benzeyen bakışın kıvılcım gibi çakar, gidiverir.

Cins, cinse gider, bu sınama yeter artık; padişah, padişahın yanına gider, eşek, eşeğin yanına.

Yaş fidan, bağda bahçede olur; kuru ağaçsa oduna döner, balta altına gider.

Yaş dal gibi her an anlamlar suyunu içedur; şükürler olsun ki aşk bahçesinde şeker ırmağı akıp duruyor.

Şu yap-yapma sözünü bırak artık; bak da gör; şu nefis atına gitme desen de o topallaya topallaya daha da beter gidiyor.

Can, Şemseddin'in hevesiyle Tebriz'e doğru gitmede; can bir sedef, incilerle dolu denize gidiyor o.

XXXVII

O bülbüllerin sesleri geliyor bahçeden; bahçe gizli de gül kokuları meydanda.

Seher yeli sevgilinin saçlarından esip gelmede; seher yelinin yaptığı işler görünüp durmada, fakat kim görmüştür seher yelini?

İsa'nın şu soluğu ölümsüz bir ömür vermede; bu ölümsüz ömür kurumuş, kakırdamış ömrü gençleştirdi.

Her âşık hakkında devlet müjdesi erişti; gönül ateşi yalımlanıyor, istek tenceresi kaynıyor, aş pişiyor.

Elest ışığı apaçık, bütün âşıklara vurdu; onun Elest deyişinden aşk memesinin sütü arttı, kabardı.

Gerçekten de razılık hekimi aşk ehline müjde verdi; size her an dedi, yeni bir can elbisesi var.

Onları, eşi, dengi olmayan uludan ip geliyor, kuyudan kurtuluyorsunuz diye bakışıyla muştuladı, ardından da terütaze etti onları.

Cana, gönüle sahip olan, Tebrizlilerin övüncü bulunan Tanrı ve din Şems'i, herkese arttıkça artan bir baht olmuş, bir devlet kesilmiş.*

* Bu gazelin altıncı ve yedinci beyitleri Arapçadır.

XXXVIII

İyiye, kötüye harcanıp gidene yazıklanma, iyi olmuştur, iyi; gönül bir sepettir, her kırık dökük şeyi koyma sepete.

Gönül alçaklığını huy edinen haddini aşmaz; fakat hadden aşırı ölümsüz bir varlık bulur.

Aç altın sandığını, saç altınları imanın başına; bil ki senin son sandığın mezardır.

Mezarını gerçeklik altınıyla doldur; şehvet, hırs, haset bakırlarıyla doldurma.

Sana senden başkası verse onu almazsın, reddedersin; sen de verirsen bil ki sana reddedilir.

* Kalp para verme, bil ki müşteri aldanır; kork "eyvahlar olsun her mal toplayıp sayana" tehdidinden.

(s. 255) * Sana ferahlık görünen nefsine darlıktır; Tanrı nefis için "ben onu darlığa hapsettim" demiştir.

XXXIX

Baht, devlet neşelensin diye bir kere daha geldik; devlet bir kere daha yüzümüze kapı açtı bizim.

Yüzümüzden gene sürme çekti şu dünya, yüzü gençleşti dünyanın, kem göz uzak olsun ondan.

Aşk, zinciriyle aradı taradı, buldu da bağladı aklı; akıl, aşkın hilesinden, düzeninden feryat etmeye koyuldu, ağlamaya, bağırmaya başladı.

Önüne ön olmayan aşk Meryem'i şaşılacak bir Mesîh doğurdu; böylesine bir fitne doğduktan sonra akıl yardım bulamaz artık.

Gene yüzlerce ay değirmisini koparıp paraladılar, şu sofraya koyakoydular; gönül böyle bir sofrayı görünce ayağını kana bastı.

Baht, devlet, geçip gidicidir; fakat senin bakışın parladı, vurdu mu, olup bozulan şeylere gönül veren, ölümsüzlüğü bulur gider.

A Tebrizlilerin övüncü, a izinin tozu bile hoş Tanrı Şems'i, a dünyanın padişahı, yüzünden mahrum olmasın, sensiz kalmasın dünya.

— R —

XL

Mademki kimseyle işin yok, fitne çıkarma, gönlü alıp gitme; fakat bir gönlü de aldın gittin mi, kapından sürüp geri döndürme.

Gözün yol kesti mi, yolu kesilmişe yol gösterir, kılavuzluk eder; saçların baş çekti mi, o Hintli'nin işvesine aldırma.

3390 Aşk bir gül bahçesidir, orda gelişip yetiş; yokluk ağacından gönül bahçem meyvelerle doldu benim.

Bütün meyveler güneşin tesiriyle olgunlaşır, tatlılaşır; uykumu da al, götür, yiyip içmemi de; al, götür de güneşe ulaşayım ben.

Dünyanın tabiatını eski bil, dünyaya âşık olansa eski dikicisidir; taze olan, yaş olan aşktır, aşkı isteyense ondan da taze.

Aşk ırmaktan ırmağa, O'nun ta denizine dek götürür gider; eski alanlarsa eski pabuç kimde var diye mahalle mahalle dolaşır dururlar.*

Herkes bir dost seçti, gönülse sevgilinin bulunduğu yere uçtu; kutsuz kişi Zühal'le eş dost oldu, Güneş'se Ay'la.

* Eski pabuç kimde var sözü aynen böyle, mısra'ın sonunda Türkçedir.

Gönül zaten şu aşağılık kişilerden değil; kimseciklerle huzuru, kararı yok; Kalender gönüllüsün sen, fakat Kalender, insan cinsinden değildir.

Beden erlik suyundandır, su aşağıya akar; gönlün aslıysa ateştendir, o, yücelere ağar.

Bedenden, gönülden ayrı bir inci var sende; o inciden haberin yok, fakat bir gün olur haber alırsın.

XLI

Yüzün Ay gibi, yüreğin taş gibi; canın ölümsüzlük canı, güzelliğin gözlerin ışığı.

* Düşmanın hünerde, marifette eşek kuyruğu gibi tıpkı; niceye bir dolaşacaksın peşinde, mademki uzamıyor, kısa say gitsin.

3400 * And içerim soluya soluya koşanlara, and içerim tırnaklarıyla yerden kıvılcımlar saçanlara; senden başka var-yok, her şey gözümde yağmur bulutudur sanki, seni görmedikçe ağlar da ağlarım ben.

Âşık olmayan, ancak turşu olmaya değer; helvanın lâyığı şekerdir, sirkenin lâyığı kebre otu.

Senden ayrı oldum mu, a canım feda olasıca güzel, havanda tir tir titrer dururum; senden başka lûtuf, kerem sahibi bence düzencidir, hilebazdır.

Mademki kimseyle işin yok, fitne çıkarma, gönlü alıp gitme; fakat bir gönlü de aldın gittin mi, kapından sürüp geri döndürme.

Gözün yol kesti mi, yolu kesilmişe yol gösterir, kılavuzluk eder; saçların baş çekti mi, o Hintli'nin işvesine aldırma.

Aşk bir gönül alıcıdır, dostların gelişmesi aşkladır; canını ağaç gibi yeşertir, çiçeklerle bezer.

Aşk güzeldir, tazedir, onu isteyip dileyen, ondan da tazedir, dünyanın şekliyse eskidir, dünya âşıkı da eskiler alandır.

Aşk alanlar, ırmaktan ırmağa, O'nun ta denizine dek giderler; eskiler alanlarsa eski pabuç kimde var diye mahalle mahalle dolaşır dururlar.*

* Bu gazelin birinci, üçüncü, beşinci beyitleri Arapçadır. Altıncı, yedinci beyitleri, XL. gazelin birinci ve ikinci beyitlerinin aynıdır. Sekizinci beyti; aynı gazelin üçüncü beytine çok benzer. Dokuzuncu beytiyle onuncu beyti de gene aynı gazelin beşinci ve altıncı beyitlerinin aynı gibi bir şeydir. Son beyitteki "Eski pabuç kimde var" sözü, aynı gazelde olduğu gibi Türkçedir.

XLII

Zıhı gevşetme; senin dört kanatlı okunum ben; yüzünü çevirme benden, bir gönüllüyüm, iki başlı değilim ben.

Senden keskin kılıcı vurmak, gönülden, candan da yüzlerce razılık; kaza, kader gibi bir tek sözüm var, ne eğer diyorum, ne meğer.

Zül-fekaar'ı çeksen de yürüsen üstüme, ayağımı diremişim, duruyorum işte; ne yel gibi kaçarım, ne kıvılcım gibi sönerim.

Canımı veririm o kılıca, hiç de yazık oldu demem; Tanrı kılıçlanmak için kalkana döndürdü beni.

Vur kılıcı a güneş, kes başını gecenin; gecelerin karanlığı neden? Bulanık kara toprağın ocağından.

Sabır madeni bedendir, şükür madeni gönül; gülüş madeni akciğerdir, acıyış madeni karaciğer.

Padişahım, külâh gibi gel, başıma otur, başımı taht yeri yap; sımsıkı sarılırım sana, al beni, kaftan gibi bas bağrına.

Biri dedi ki: Aşkın eli, kolu nerdendir? Halbuki herkesin eli ayağı, aşktan biter herkes aşkla alır, verir, yürür, gezer.

Babanla anan bir solukcağız aşk oyununa girişmediler mi? Birleştiler de senin gibisi baş çıkardı, dünyaya geldi.

Aşkın eli yok, senin elini o düzdü, koştu; onu başsız, elsiz görme, bir başka çeşit bak ona.

Bütün yüzlerin rengini, bütün ırmakların suyunu, Tebrizlilerin övüncü, göz, görüş sahibi Tanrı Şems'i bil.

XLIII

Dudağım şekerler gibi, inci, mücevher definelerine değer dedi; ah dedim, incim, mücevherim yok; yoksa dedi, git, satın al.

İncilerime tuzak kur, olmazsa borç et; a gümüşü, altını olmayan âşık, evin yolunu yanılmışsın sen.

Mademki kumar oynamaya geldin, altın dolu keseyi çıkar ortaya; kesen yoksa çekil bir bucağa, dertlendirme bizi, zahmet verme bize.

Yol kesicileriz biz, elbise paralayanlarız biz; sen de bizdensen gir içeriye, kır kâseyi, dik testiyi başına.

Herkesin ağını, tuzağını biz yırtarız, herkesin malını mülkünü biz yeriz; her körün, her sağırın inadına herkesten daha hoşuz, daha güzeliz biz.

Elbise alanlar başkadır, elbise yırtanlar başka; elbise yırtanlar, elbise alanların bıyıklarını yolarlar.

* Bütün beden can olsun, her kıl bir canlıya dönsün diye, can Mûsa'sı beden Firavun'unun bıyığını yolar.

Âşıklarının yoluna düşmek için sapsarı bir yüz gerek; aşk incisini gözyaşı bil, aşk atlasını ciğer kanı.

Altına dönmüş, sapsarı yüzün değeri nedir? Cevap ver, sevgilinin lâ'l dudağı de. İnciye benzer gözyaşının değeri ne? Söyle, o bakışa mazhar olmak de.

O sâkînin kuluyuz kölesiyiz; ölümsüzüz, ebede dek bâkiyiz biz; âlemimiz biteviye sürer gider, âlemdekilerse geçer giderler.

Kim doğduysa öldü, canını Canalıcı'ya verdi gitti; fakat âşık kimseden doğmadı, aşkın babası yok.

Bu yüzden değilsen sen, arka gibi arkada otur kal; arka değilsen de gel, kalkan gibi öne geç.

Kalkan gibi hiçbir şeyden haberin olmadan öne geç de gör: Her şeyden haberi olanlar bile sevgilinin bakış yaralarıyla kendilerinden geçmişler, hiçbir şeyden haberleri bile yok.

XLIV

Güneşin yüzü vurdu, dünya sarhoşa döndü; her şey, herkes sevgilinin karşısında zerreler gibi oynamaya koyuldu.

Padişah tahta kuruldu, aşk varını yoğunu rehine verdi; her ağaç oyuna girişti, her çınar el çırpmaya koyuldu.

Kadehinden yollar, beller sarhoş oldu, karakışın canı kızıştı, ateşin canı soğudu.

Can müjdeyi duydu da can perdesini yırttı; Ahmed'in sancağı erişti de küfür zârı zârı ağlamaya başladı.

O devlet kuşu bağırdı; sizden kim varsa aşkımızdan uzaklaşsın da gönlü yaralanmasın dedi.

Gönlüm, a sert huylu güzel dedi ona, rahmete avlanan, nasıl olur da kurtulur?

Aşk koca bir bulut gibi şuna buna yağdı, bir yanı safrana döndü dünyanın, bir yanı lâlelik kesildi.

Erlik suyu süt gibi geliştirdi de az bir zaman sonra biri doğdu, katran gibi kapkara; öbürü doğdu, kar gibi apak.

Padişahı inkâr eden kör doğdu, habersiz doğdu, kör olsun, Tebriz'in övüncü, padişahımız Şemseddin'i hiç mi hiç görmesin.

XLV

Padişahtan her solukta dostun vuslat ferahlığıyla, padişahın kadehiyle bir elçi gelip duruyor.

Akl-ı Küll el çırpıyor, parça buçuklar da, tüm de oynuyor; yeşillikte selvi de secde ediyor, gül de.

Deniz bu solukla coşmuş, köpürmüş; dağ bu yüzden lâ'l elbiseler giyinmiş; Nuh bununla coşmuş, rûh bundan utançlara dalmış.

A uzaktan gören akıl, huri gibi sâkîye bak; a kararsız, huzursuz canla gönül, Mansûr şarabını seyret.

Soldan sağdan, müjde, kutluluk senin, sen seni seçtikçe bahtın safâlar içinde safâlara dalar sesini duy.

(s. 256) Gök kubbenin perdesini yırt, cennet nimetlerini ye; sular serp, serinlet ciğerini, çek huriyi kucağına.

O, kucağa geldi mi hal sahiplerine önceden hayal görünen her şey, sonucu elde edilir gider.

XLVI

Güzel perde o perdedir ki, güzel, güneş gibi yüzüyle o perdenin ardından bir gölgedir salar, görünür.

Güneş gibi doğar, zerrelerin kararı kalmaz; aman, o bahara benzeyen yüzü perde ardında tutma.

3450 Kalk, bugün bizim günümüz, bugün gönülleri parlatan, aydınlatan bir gün bize; aşk bizi yakmak için bu kadar yalımlı, bu kadar kıvılcımlı bugün.

Kalk, kurtulduk, bağları üzdük, kopardık biz; kalk, mahmurluğu olmayan, bir sonu gelmeyen sarhoşluğa daldık, sarhoşuz biz.

Kalk, can geldi, can geldi, cihan geldi; a gönül, râm ol, ellerini çırparak geldi.

Abıhayat geldi, kurtuluş günü geldi; şeker geldi, bal geldi; o şekerler, ballar yağdıran güzel geldi.

O perdeye kulum köleyim; mahsustan sağırlığa vuruyorum, o perdecinin ağzını kulağıma vermesini istiyorum.

Hilemi, düzenimi görünce o da bir başka hile, bir başka düzen buldu, geldi de seni gidi düzenbaz diye kulağımı ısırdı benim.

Edepsizlik de iyi, çünkü savaşa girişmesine sebep oluyor; böylesine çekişme, savaşma yüzünden dosttan baş çekmem ben.

Şu yaşayış zaten senin savaşın, çünkü kararı yok; savaşın şekerler gibi tatlı, fakat barışın kötü mü kötü.

XLVII

Aşksız geçen ömrü hesaba alma; abıhayattır aşk, canla, gönülle kabullen onu.

Şu âşıklardan başkasını sudan ayrılmış balık bil, bey bile olsa onu ölmüş, çürümüş, dağılmış bil.

Aşk, dengini açtı mı her ağaç yeşerir; kocamış daldan her solukta genç yapraklar biter.

Aşka avlanan, nasıl olur da ölüme avlanır? Ay'ı kalkan edinen, ok yarası mı alır hiç?

Tanrı'dan baş çektin gittin amma bir yol bulabildin mi hiç? Yola gel, sersemce kaybolup gitme.

Belâsını şekerkamışı dengi gibi satın al; almazsan yürü, sirke kesil; bu beye âşık ol, olmazsan var yıkıl, geber.

Bütün temiz canlar toprak tutsağı olmuş; aşk, tutsakları kurtarmak için altınlar saçmada.

A zembiline kimseciğin ekmek komadığı kişi, a yok-yoksul, gene zembilinin dibinde ara ekmeği.

Çevikleş, er ol, Tanrı yüzlerce kumaş verir sana; kara toprak da bak, altın olmuş, kapkara kan, süt kesilmiş.

Tebrizlilerin övüncü Tanrı ve din Şems'i, gönlün ayağını şu katran gibi balçıktan apaçık kurtarsın gitsin artık.

XLVIII

Yol başında gördüm, Ay gibi hızlı hızlı gidiyordu; Allah için olsun dedim, bir soluk daha yavaş git.

A Ay'a benzeyen; bir soluk yavaş ol, bir soluk kas atının dizginini; a güne güneşe benzeyen dilber, çabucacık gölgenden mahrum etme bizi.

Dedi ki: Güneş'im ben, dayanamazsın bana sen, bir vurdum, ışıttım mı seni, senden bir eser bile kalmaz.

Çünkü sen, bu soğuk yolculukta kupkuru mal mülk edindin; kuru-yaş yüzünden dudakların kurudu, gözlerin yaşardı.

Benim burcumsa o yandadır, kurudan da uzaktır, yaştan da; pek de acayip bir incidir, adamakıllı coşkunluklarla, fitnelerle dopdoludur.

Bunca örtünün ardında yenini, yakanı yırtmışsın sen, perdenin ardında ayağını, başını kaybetmişsin sen.

Tebriz'e, o Taraz mumunun bulunduğu yere, o başı yüce, kadri ulu Tanrı Şems'ine git de bezen, güzelleş.

— Z —

XLIX

A rûhanîlerin sâkîsi, kalk, kalk, can oldum ben; kalk da halk kıyametin debdebesini görsün.

Dün gece sevgili çağırdı beni, başıma buyruk yürüttü, bedenimde kan kalmadı; üzümün gönül kanını dök bana.

Cana, gönüle düşmanım ben, cansız, gönülsüz yaşıyorum ben; içim, özüm padişaha av olmuş gitmiş, görünüşte kaçıyorum ben.*

A gam, a düşünce, git; burda şarap var, küp dibine oturmuşum; arslan kükredi mi sen var at gibi kan kaşan.

Her soluk, sana karşı Circîs gibi şehit olayım gitsin; baş komak bizden, keskin kılıcı vurup durmak senden.

Çok susuzum ben; kumdan da susuzum; testiyi, kabı bırak; can sâkîsi de bir işe yaramaz ciğeriyle tutmuş, bizimle savaşa girişmiş.

Gönül şarabını içeli ciğerimi bıraktım gitti; mezara girerken o kadehi çeyiz olarak koy yanıma benim.

A güzelim, kadehi bırak, koskoca bir sağrak getir; benim küçücük sağrağım testidir ancak, kepçeyi ne yapayım ben?

A Tanrı ve din Şems'i, doğ, bana da vur, Tebrizlilere de; vur da temmuz sıcağının ısısından Hicaz perdesi yansın gitsin.

* Beyitte düşman, "yağı" olarak Türkçe geçer.

— S —

L

Gönlüme koy elini, sorma sevgilinin gamını; gözlerime bak benim, sorma şarabı, sağrağı.

Müminlerin ciğerlerinden coşup akan kanı gör, o kâfir saçların sitemini, zulmünü sorma.

Sapsarı yüzümde padişahın tuğrasını gör, yazısını tamamıyla oku, sorma kuyumcuya artık.*

Aşk ordu çekti, can âlemini ele geçirdi; artık halimi aşka sor; zora düşmüş kalmışım ben, sorma benden.

Âşıkların gönülleri onun yüzünden kuş yüreciği gibi çırpınıyor; âşıklığa ait şu üstü örtülü sözden başka bir şey sorma.

Kuşun yapacağı iş ne? Pencereden uçuvermek; kuşsan gel, uç, sorma kapıyı.

Âşıkın babası da onun aşkıdır, anası da; babadan o kadar çok bahsetme, anayı o kadar sorma.

Âşıkların gönülleri ıssılıkta bir tandıra benzer, tandıra geldin mi başka bir şey sorma.

Gönül kuşun bu ateşe âşıksa, kanadı yanık olman daha hoş sana, sorma kolu kanadı.

Sevgiliyle sen, ikiniz bir baş olduysanız, onunla birleştiysen artık eğri basma, sorma şu başı sen.

* Bu beyit, Konya nüshasında yok.

İnsanın gözü de, kulağı da toprakla dopdoludur; sorma görülesi inciyi balçığa bulanmış gözden.

Gönül kanıyla yıkar, arıtırsan gözünü, senindir padişahın meclisi, kızıl şaraptan başka bir şey sorma orda.

Yürü, şuna şükretmek için tez Tebriz'e git; Tanrı Şems'inin lûtfu varken sorma şarabı, şekeri.

— Ş —

LI

Sevgili dün gece sarhoş geldi bahçeden; a tövbe edenler, dün gece sel aldı, götürdü tövbeyi.

Yüz yıllık âşıkım ben, tövbe nerde, ben nerdeyim? Yüz yıllık tövbeyi bozdurdu, kırdı geçirdi sevgili dün gece.

Halvete çekilmiş şarap küpün gönlünde sarhoş oldu; dün gece coştu, köpürdü, halveti de bıraktı, tövbeyi de bozdu, dışarı fırlayıverdi.

Mahalleye bir gürültüdür düştü; akıl, amanın diye feryada başladı; dün gece akıl muhtesibinin elleri bağlandı.

LII

Bugünkü sarhoşluğum, dün gecekine benzemiyor; inanmıyorsan bana, al kâseyi, iç gitsin.

Şaraba gark oldum, aklımı sel aldı gitti; akıl, elveda dedi, bir daha kendime gelemem, akıllanamam ben.

Akıl da, fikir de delirdi, dünyalara sığamadı, dünyadan dışarıya gitti; çünkü küp baştan çıktı, coşkunluk haddi aştı.

Şu deli gönlüm bağını koparıp sıçradı; sarhoşların başında dolanma, yürü, sus deme hiç.

Seher çağı bekçi merdivenden bana seslendi; dedi ki: Dün gece yedinci kat gökten bir coşkunluktur duydum.

Zühal, Zühre'ye mızrabını yavaş vur dedi; Arslan'a da Öküz'ü tut boynuzundan, al sırtına dedi.

Öküz'ün memelerindeki süt, kan kesilmiş heybetinden; dikkat et de gör, feleğin Arslan'ı, fare kesilmiş korkusundan.

A eşsiz Arslan, niceye bir köpek gibi kaçacaksın? Canlan biraz. A ay yüzlü, niceye bir yüzünü örteceksin? Cilvelen artık.

Gözünü aç da altı yönde de parıl parıl parlayan ışığı gör; a gözü kulak kesilen, gökyüzüne kulak ver.

Canın selâmını duy da sözden kurtul; ol sözünün şekline bak da şekillere dalmaktan halâs ol.

Yürü git be hoca dedim; ne olursan ol; ben arı duruyum, yepyeni bir hürüm, fakat tortulu şarap satana kulum köleyim,

(s. 257) Senin korkun, ümidin akla musallattır ancak; yem ve tuzağın vahşi kuşları avlar ancak.

Derdinin tortulu şarabını satan, beni korumasına alalı bunlardan kurtuldum, bahsetme bana bu işlerden, senin işin bunlar, çalışadur.

LIII

Başımı vursa yere düşer, ona secde eder başım; arslan kanımı içer benim, bense bundan zevk alırım.

A av arslanı, benden çekme pençeni; aman çekme ki milyonlarca kere bu, minnet benim canıma.

Pişmiş et yiyen, pişmiş et yer; sevgilinin aşkıysa çiğ et yer; güzelim, çiğ benim, hem de pişmesine imkân bulunmayan çiğim ben.

Sen, söyle diye davul dövmedesin; bense bir davul gibiyim sana; senin boynuna asılmışım, davul gibi boyuna vurmadasın bana.

Bütün sarhoşların kulaklarını ha bire aşk çeker; senin aşkın Davud'undur senin, demir muma dönmüştür ona karşı.

Gönül bütün malını, gelirini kumara harc eder gider, çırçıplak kaldı mı onun mahzeninden mal mülk verilir ona.

Gönül sözle dopdolu, kol kanat açıp uçmak istiyor; fakat olgunluk ışığının parıltısı onu böyle dilsiz bir hale getiriyor.

LIV

Gene hekim hastasının kapısından içeri girdi, inayet elini kendisinden ayrılmış âşıkın başına koydu.

Gene o güzel, o hekime gitti de onun o bol şerbetini içti, ciğerini o şerbetle kandırdı.

Onun şerbetini kapıp içince varlığından geçti; artık bakan, gören de birlik sâkîsi, bakılıp görülen de; bir oldu kaldı.

Tatlı şerbetine acılık yok, olsa bile razıyım ya; bal yiyenin arının iğnesine de katlanması gerek.

Bu upuzun ayrılık gecesi neden? Dur, sana söyleyeyim: O güneş, kendi örtülü yüzüne kendisi fitne oldu da ondan.

Her güzelin kendi yüzünden, gözünden, kendi güzelliğinden haberi olmayışı bir rahmettir; yoksa ortada görünüp duran yüzünü hemen örtü altında gizlerdi.

Kendi güzelliğine âşıksın, fakat kendinden de gizlisin sen; şu çıplak bedenine buluşma elbisesini giyiver.

Şükürler olsun ki aşk güneşi Koyun burcuna girdi; artık gönüllere de, canlara da ışığının besleyici aydınlığını, yetiştirici ısısını salar durur.

Şükürler olsun ki Mûsa, Firavun'a tapanların hepsinden de kurtuldu; gene buluşma yerine, söz verilen anda gider, gene kendi Tur'una çıkar.

Can İsa'sı geldi de Âzer'e üfürdü; Âzer o afsunla dirildi, mezarından çıktı.

Gene Süleyman geldi, cin, peri hep toplandı; Süleyman hepsine de yüzüğünü, fermanını gösterdi.

A sâkî, bunu tamamlamamı istiyorsan mahmur dudağıma bir söyletici şarap sun.

LV

A hoca, bize ne diye yüzünü ekşitmişsin? Yürü git şu seker yurdundan; hiç orda ekşi suratlı biri var mı?

Gönül şeker yurdundan şeker bile utanır; sen nerden geldin böyle kaşı çatık, ekşi suratla.

O dudular gökyüzünde şeker yemedeler; sen ne diye göklere uçmazsın, ne diye suratını asmışsın, yüceleri inkâr edersin?

Düşünce meydanının Rüstem'i, kızoğlankız gelinlerle buluştuğu, görüştüğü vakit yüzünü ekşitir mi hiç?

Seher çağında şarap içen, gündüzün arslan avlar; fakat ayran içen kişinin bugün de suratı ekşidir, yarın da.

* İnanç sahibi de, inanç da, din de zevklidir, tatlıdır; sen nerde gördün helva tablasının ekşi olduğunu?

Bütün bu ekşilikler sende şu yüzden toplandı: Cins, cinsine gider, ekşi de ekşiye koşar, onunla kopuşur.

Vallahi güneşin ışığıyla, ısısıyla olgunlaşmayan meyve, şekerkamışı bile olsa ekşidir ancak.

Aşk güneşinin yakışına sabır gerektir, sabret; şu ekşi yol yordamına bak da iki üç günceğiz dayanıver gitsin.

Kimi ekşi görürsen bil ki ateşten kaçmıştır o; gölgede kalan koruk baştan ayağa dek ekşidir.

Gönülden vaad etmişsin, vaadine vefa et; dâvaya kalkışınca arslanlaşma; iş geldi çattı mı suratını ekşitme.

* Mustafâ'ya bak, bir ancağız suratını ekşitti de Tanrı yüzünü ekşitti diye darıldı âdeta.

Sus, iftira etme, o ekşi yüzlü değildir amma bilen kişiler bâzı bâzı, mahsustan yüzlerini ekşitirler.

O, şekerden yaratılmıştır, gönlü de şekerlerle dopdoludur; fakat çocukları terbiye ederken lala yüzünü ekşitir.

LVI

Hocam, sevgilinin huyunu yanlış anlamışsın sen; işinin sonucu hakkında gevşek bir zanna, kötü bir şüpheye kapılmışsın sen.

Gül yüzlülerin hevesine düşmüş; beyhude işlere kapılmışsın; hey gidi hey; ne olurdu bir de nar çiçeğine benzeyen kendi yüzünü görseydin.

Korkudan topallayasın da yolundan kalasın, yürüyüşünden olasın diye, yol kesenler yaşayışa ölüm adını taktılar.

Kulak ver de kulağına bir küpe takayım; çünkü o halkayı taktım da lâfa, söze doydum ben.

Yanıma gel, hoşum, güzelim ben, bağrıma basayım seni; çünkü gelirim, varım yoğum hep senden gelmede benim.

LVII

Gene padişahımızın kapısına geldik, konduk; gene can kolunu, can kanadını bir hoşça açtık.

Gene kutluluk geldi, eteğimizi çekti bizim; gene gökyüzüne kurduk çadırımızı, sayvanımızı biz.

Şeytanın da yüzü, gözü, yüzümüzden ululuğa erişti, perinin de; can hüthütü gene Süleyman'ına döndü, kavuştu.

Sarhoşlarımızın sâkîsi, şeker yurdumuz oldu bizim, can sâkîsi, o perişan, kıvırcık, o simsiyah saçlarını çözdü, açtı gene.

Dün sevgili bana dedi ki: Şu devranın elinden nicesin? Gülen bahtını, gülen devletini gören kişi nice olur ki?

Mısır'ın bile görmediği o şekeri, şükürler olsun ki ben dişimin dibinde buldum.

Altınsız, başsız başbuğuz; maiyetsiz, adamsız büyüğüz; şekerkamışlığımızdan şekerler yiyip duruyoruz.

Sen eşi bulunmaz bir altınsın, hiç kimse müşteri değil sana; sen o kuyumcunun işine yararsın; yürü, madenine git.

Ay devri ömürleri kısaltır, azaltır; halbuki sevgilimiz kendi devrine upuzun bir ömür ihsan etti.

Gönül, Şemseddin'in hevesiyle Tebriz'e gitti; yürü, var git kendi yurdunun ta içine, gir oraya da altın ara a gönül.

LVIII

Süleyman'la hoşuz biz, deve-periye olmaz olun de; güzelliğin hadden aştı, işven, cilven olmayıversin, ne olur ki?

A varım yoğum benim, a malım mülküm benim, şu gönlüm sana karşı doğru; altın canım yeter bana, altın mührüm yokmuş, varsın olmasın.

Herkesin gönlünü çeken aşk nasıl bir ateştir; ona kul köle olmak ne de güzeldir, ne de hoş; mülküm, saltanatım yokmuş, olmasın gitsin.

Bir uğurdan işten güçten el çektir bana; kupkuru et dudaklarımı, hiç mi hiç nemi kalmasın varsın.

Canım aşk kadehiyle baştan başa aşk madeni oldu; Tanrı erlerinin yoldaşı er de olmasın, dişi de, ne çıkar?

Senin gölgen önde de elimi tutar, feryadıma erer, artta da; o fidanın gölgesi yeter, meyvesi yokmuş, olmayıversin.

Can, Tebrizli Şemseddin'in yüzünden arındı, güzelleşti, Çin'e döndü; bundan başka bir perde yırtan vermeyecekmişsin bize, varsın olmasın.

LIX

Dün sevgili kendinden geçmiş, sarhoş bir halde yoldan çıkageldi; a tövbe edenler, tövbeyi sel götürdü dün.

3570 Aşk dün aklı alt etti de başını ezdiyse ne çıkar? Dün aşkın yüceliğinden başımız göklere erdi.

Yeni bir baht, yeni bir devlet belirdi, dünya tuzağını yırttı gitti; şükürler olsun ki güzelim kuş kafesten kurtuldu dün.

Yedi göğe de sığmayan, meleklerden bile gizlenen, dün şu toprak yeryüzünden beliriverdi.

Elinden Cebrâil'in gönlü bile yaralanmış olanın, dün kanadı kırık bir kuş gibi gönlü yaralandı gitti.

Arslanların bile boyunlarını koparan olgun aklı, dün elsiz-ayaksız âşık tuttu da, boynunu bağlayıverdi.

Gökyüzünün şişesi güneşin yalımından bile çatlamadı da dün gölgesi olmayan birinin gölgesini gördü, kırıldı gitti.

Âşıklar gibi güneşin peşine düşen Ay, uzun bir ayrılıktan sonra gizleniverdi dün.

Kusuru yüzünden aklın da, vehmin de ermediği zata aşk el attı, bir vurdu da ortaya çıkıverdi o.

Hayal olan her şey buluşma gününde gerçekleşir; dün gece nice yokluk hayali varlığa geldi gitti.

A kılavuz, sus, susman söylemektir; zaten dün gece fısıltıyla konuşulan sözler yüzünden başın da uzadı senin, kulağın da.

— F —

LX

(s. 258) Canların Kâbe'sisin sen, çevrende tavaf etmedeyim; kuzgun değilim ki yıkık yerlerin üstünde dönüp dolaşayım.

Bundan başka sanatım yok, bundan başka işim gücüm yok; sanatım da gökyüzü gibi gece gündüz dönüp durmak, işim gücüm de.

Güzelimin önünde secdeye kapanmaktan, dilberimin çevresinde dönmekten daha güzel bir iş var mıdır; sevgiliden daha güzel bir sevgili kimdir ki?

Pılımı pırtımı hacca çektim, orda yerleşmeyi kurdum; pılımı pırtımı Arap aldı, götürdü; yerleşip karar etmemi dönüp dolaşma aldı gitti.

Susuz, uykusunda havuzdan, testiden başka ne görür? Ben de seninle buluşup kavuşmaya susuzum; çevrende dönüp dolaşmayı nasıl bırakabilirim?

Secdeye kapandım mı varlıktan kurtulur giderim; tavafa başladım mı Kâbe şefaatçi olur bana.

Akıllı hacı niceye bir yedi yedi tavaf eder durur? Ben deli divane bir hacıyım, kaç kere döndüğümü saymam bile.

Güle dedim ki: Diken de nedir? Sür gitsin onu; dedi ki: Gül yüzüm onun çevresinde çok döndü dolaştı.

Hava ateşe, duman sana lâyık değil dedi; ateş, bırak da kıvılcımlarımın, yalımlarımın çevresinde dönsün dursun dedi.

Aşk beni övdü de dedi ki: O, her gece Ay gibi, başıyla, yüzüyle izimin tozuna uyar, o tozun çevresinde tavaf eder gider.

Gökyüzü gibi bastığım toprağa secde eder; kadeh gibi mahmurluğumun çevresinde döner durur.

Hocam, avın önüne düşüp koşmam şaşılacak bir şey değil; asıl şaşılacak şey şu ki avım benim çevremde dönüp durmada.

Şu dört tabiatı dört hammalın sırtı say; tabut gibi gelip de dört tabiatımın çevresinde dönüp durma.

Şu ilin yelinde sevgilinin kokusu var; yoksa böyle karanlık bir ilde dönüp durur muydum ben?

Ona yutulmaya, onun varımı yoğumu alıp götürmesine âşıkım ben; öyle olmasaydım hiç böyle onunla kumar oynamak için dönüp dolaşır mıydım?

Yüce bir selviyim, güzün de güzelim, yemyeşilim; ilkbaharın çevresinde dönen, ilkbaharı özleyip bekleyen ot değilim ben.

Kalkansız, kalenin etrafında dönüp dolaşmaman için kıskançlık ordumuzdan kaza okları gelip durmada.

A gam, bir kerpice benzeyen varlığımı ez, toza döndür de toz gibi o ata binmiş güzelimin çevresinde döneyim gitsin.

Yeter artık, balıklar gibi suyun içinde sus da tava gibi ateşimin üstünde dönme.

LXI

Şarap gerekmez bana, tortulusuna da boş vermişim, arı durusuna da; kendi kanıma susamışım ben, savaş vakti geldi çattı.

Keskin kılıcı çek, hasetçilerin kanlarını dök; dök de bedensiz baş, bedenin çevresinde dönsün dursun.

Bütün âlemin dağını del, kanımızdan bir deniz meydana getir; getir de toprak da, kum da bol bol kan yudumları içsin, kana doysun.

A benim gönlümden haberdar olan, yürü, var git, ağzımı tutma benim; yoksa gönlüm yarılır da o yarıktan kan fışkırır.

Savaşa kulak asma, hiç ürkme sakın; padişahlık, yiğitlik, böyle elini bağlamakla olmaz.

Ben ateşin içine dalacağım, ateş lokması yiyeceğim; kibrit taşına benzeyen canın göbeğini neyle kestiler zaten?

Ateş oğlumuzdur, bize susamıştır, bizim tutsağımız olmuştur; bâri ikimiz de bir olalım da aramızdaki ayrılık, aykırılık bitsin gitsin.

Onun çıtırtısı, dumanı nedendir? İki renkliliği bitmemiştir de ondan; odun halinde kaldıkça çıtırtısı lâf değil elbet.

Hattâ yarı yansa bile henüz kömürdür; gönlü susuzdur, yüzü karadır; buluşmayı, gerdeğe girmeyi ister o.

Ateşse ona, yürü git der, sen kapkarasın, bense bembeyazım. Odun da ona evet der, sen yanmışsın, bense yanmamışım, kalakalmışım böyle.

Kömürün o yana da yüzü yoktur, bu yana da; iki dost arasında, karanlıklarda yapayalnız kalmış gitmiştir.

* Gurbete düşmüş Müslüman gibi ne halka bir yol bulabiliyor, ne padişahlar padişahına; ince ağrı gibi bir yanda yamanıp kalmıştır.

Hattâ Zümrüdüanka gibi bütün kuşlardan yüce olduğu halde göğe yol yoktur ona; Kafdağı'nda kalmıştır o.

Sana ne diyeyim, ne söyleyeyim ki ekmek kaydına dalmış, gamlara batmışsın; lâm gibi belin bükülmüş, kâf gibi gönlün daralmış.

Hadi, davran a fitneler arayan, o testiyi çal taşa; çal da ırmağın suyunu çekmeyeyim, avuç avuç su içmeyeyim ordan.

Sakalıktan vazgeçeyim de denize batayım; savaştan, ayrılıktan uzaklaşayım; suçumu söylemekten bile haberim olmasın artık.

Tertemiz canlar gibi toprak altında, sözü bırakayım, susayım gitsin; hani onların da bedenleri tıpkı gelin gibidir, toprak onlara yorgandır âdeta.

— K —

LXII

Seher çağı ona, a doğunun padişahı dedim; yaratana and olsun ki eşin örneğin yaratılmamıştır.

Kadrin bilinmez, anlaşılmaz; vaadinde hilâf yoktur; a yücelerden yüce padişah, kapın hiç mi hiç kapanmaz?

Bedenim bir hardal tanesi sanki; onu hayretlere salan yakıp yandırmış; depremlere düşmüş, boyuna tir tir titriyor. Kimdir seni görüp de kendinden geçmeyen?

Öyle bir hale geldim ki varım, fakat var olan ben değilim; yanımda senden başka ne varsa yoktur; a ganî padişah, sana zıt olan aldanmıştır, ahmaktır.

3620 A benim canım, a benim söz bilir, söz anlar canım, hiç kimse yoktur ki senin yüzünü görsün de oyunda at sürüp herkesi mat etmesin.*

* Bu gazelin ilk dört beyti Arapçadır.

LXIII

Gene aşk Zümrüdüanka'sı, o Kafdağı'ndan çıkageldi; gene candan aşk naraları, aşk hay-huyları duyulmaya başladı.

Gene aşk denizinde akıl kayığını uşatıp dağıtmak için timsah gibi başını kaldırdı aşk.

Yokluk tertemiz gönüllere göğsünü açtı. Aşkın tertemiz gönlünü Tur Dağı'nın içinde gör de seyret.

Gene âşıkların gönül kuşu yeni bitmiş kanatlarını açtı; göğüs kafesinde geniş mi geniş bir aşk âlemi buldu.

Aşkın canına canlar katan, gönlüne gönüller varan sevgiliden, iş dostlarının başına her nefeste saçılar saçılıyor.

Fitneler koparan akıldı, çekilip bir yana gitti, oturdu. Şimdi bak da seyret, her yanda aşk fitnesi, her tarafta aşk neşesi var.

Akıl bir ateştir gördü de işte dedi, bu aşk, bizse kamışız. Fakat aşk, ancak aşkın görür gözünü, can gözünü görür.

Aşk, hafif bir sesle yüce bir sesleniş kopardı da a yüce gönül dedi, yücelere uç da aşkın yüceliklerini gör.

Tebrizlilerin padişahı Şemseddin'de, tertemiz canların neşesini, aşka düşmüş gönüllerin can gözlerini seyret.

— L —

LXIV

Şu açık meşrepli güzellere, ululuk ıssı Tanrı'nın has bahçesinde kaynak başı, çayırlık çimenlik, durup oturulacak yer oldu; şuhluk, hırsızlık helâl.

Yol kesmeyi yol bilen becerir; eve girmeyi, hile düzen yapmayı güzellikten anlayan başarır.

Dünya ehli örümcektir âdeta, hepsi de eşekarısı avlar durur; onlardan hiçbiri de tam olarak usanmaz bu işten.

Evde gizlenmiş hırsızı kim görür, kim söyler? Safrana dönmüş yüz, arı duru suya benzer gözyaşı.

Gözyaşı neden akar? Bir ateşi söndürmek için. Bet beniz neden sararır solar? Hali anlatmak için.

Âşıkların yanaklarına akan gözyaşları, sana, kapı yanındaki saftan hemen kalk da aşkın tapısına git der durur.

Yüzün sarılığı sevgilinin al al yanaklarının aynasıdır; gözyaşı da yüz göz sahifelerine yazılar yazar, sayılar dizer.

Şu Habeş toprağın yüzündeki bunca güzellik, bunca alım, gayb âlemindeki aydan parlayıp vuran olgunluk ışığının parıltısıdır.

Hele bir iki gün dayan; bu parıltı, bütün bu güzelliğiyle, bütün bu ışığıyla gene aslına gider, onunla birleşiverir.

LXV

Ömrüne and olsun a biricik güzelim benim; a olgunluk derecelerinde eşi, dengi olmayan dayancım benim, dertlere battım, gamlara daldım, kalk, gel artık.

A beni dertlerden kurtaranım, a benim eşim dostum, a meclise Ay kesilen güzelim; yüzün dolunay, ağzının yâri helâl şarap.

Canın vefa denizi, rengin ayrılık parıltısı. Ömrüne and olsun, korkmasaydım a ululuk ıssı, Tanrı derdim sana.

Âlemdekileri aşkla eritirsin de hepsinin yürekleri yatışır; görünmeyen şeyler görürler; sen hayali bile lâtif bir güzelsin.

Canları huzura kavuşur; bedenleri sarhoş olur gider; onlarla tutar, ağrı-koca sağraklar bulunan bir mecliste oturursun sen.*

* Bu gazel Arapçadır.

LXVI

Güneş ululuk ışığının otağını kurmadıkça, gündüz kuşları nerden kanat çırpıp halka kuracaklar?

Güneşin bakışıyla yeryüzü lâlelik kesildi; böyle bir zamanda evde oturmak, vebalin de vebalidir doğrusu.

(s. 259) Güneş kılıç çekti, şafağın kanını döktü; yüzüne feda olsun; binlerce şafağın kanı helâldir o yüze.

A âşık, gözünü aç da can göğüne bak; onun yüzü Ay gibi, benim boyumsa yeniaya benziyor.

Ölümsüzlük kadehi her nefeste, ben onun lûtfuyla şişe kesilmişim, sağrağı dudağı dudağına dopdolu diye hali anlatıp durmada.

Göz uykuyla dopdoluydu; padişahım vakit gece dedim; benim yüzüm ortadayken gece olsun, işte bu mümkün değil dedi.

Sabah mavi bir renkteyse gündüz olduğunda henüz şüphe vardır; fakat gün yarılandı mı artık dedikoduya yer yoktur.

Sen de can güneşinin yüzüne dikkatli bak; fakat benim gözümle bak, benim görüşümle seyret de güzelliği gör.

Onun değirmisinin parıltılarında padişah Şemseddin'in, o Tebriz'e ziynet olanın sûreti vardır; kutlu, yomlu bir sûrettir o.

LXVII

Gözün her solukta benim gözümle dedikodusuz, sessiz, sözsüz, aşk dersine ait bahislere girişir, sorular sorar, cevaplar verir.

Gâh kadehimin dudağı gibi beni arıklaştırır, inceltir; gâh çuvala girmem için semirtir beni.

Beni toya çekti mi ben de arslanin kulağına yapışır, çekmeye başlarım; fakat yüzünü gizledi mi de çakalın derdinden feryada başlarım.*

Nakışa, sûrete bakmaya başladım mı a puta tapan der bana; mala mülke göz attım mı da tutar, kulağımı çeker.

Ona, a güneş derim; bütün gönüllere doğ, bütün gönülleri parlat; bütün âlem senin güzelim nurunun zerresine ehildir, ıyâldir, ona muhtaçtır.

A güneş, dağın, bulutun ardından baş göster; her bakışta sözsüz, sessiz, hali anlat.

Çorak, tuzlu toprağın ciğerinden o tertemiz suyu çekme; ululuk nurunun parıltısını o güzellikten men etme.

Ay'ın nuru, o nurların meleği bir göründü, bir cilvelendi mi, can baştan başa nur olur, akıl bağlardan-kayıtlardan kurtulur,

Onun şarabını içmişsin; peki, neden darmadağınsın? Yüzünün bağını bahçesini görmüşsün; hadi, aç kolunu kanadını, uç gene.

Gene sarhoş oldum, başım dönüyor, elden, ayaktan bahsetme; sözün geri kalanı gerekse sana, gece git de yarın gel.

* "Toy" kelimesi böyle, Türkçe olarak kullanılmıştır.

— M —

LXVIII

Kim ölür giderse düşmanı dost olur; benim düşmanımsa ölümümden kör olur gider vesselâm.

O şekerkamışlığı beni tutar, şekerin ta içine çeker; böylesi ölüme canım, gönlüm kul köle olsun.

Ad san kaygısı halkı yanıltmıştır da badem şekeri gibi tatlı mı tatlı ömre ölüm adını takmıştır.

Bunun içindir ki Peygamber, yokluk haznedir demiştir; aşağılık kişiler yanılsınlar diye hazneye yokluk adını vermiştir.

Vahiy onlarda olur; hani ham kişinin olgun, sızırılmış altına yol bulamaması için defineyi yıkık yerlere gömerler ya; onun gibi işte.

Dedim ki: Ey can, bak da gör, gönlümün üzengisi pek gevşek, pek dar. Dedi ki: Bundan böyle bilgisizlikle dizgin kasıp kaçma benden.

Kaçma da başından geçen şeylerin sonucu dileğince olsun; felek kır atı boyuna senin altında olsun; sana râm olsun.

3670 Sen ölümün ölümsüz bir yaşayış olduğunu bilseydin, gönlün hiç korkmazdı, durmadan onu isterdin.

Sus, dudağını yum da ağızsız şekerler çiğne; varlığından yok ol da tamamıyla onunla varlığa ulaş.

LXIX

A şarap dudaklı, daha yakına gel de hepimiz deli divane olalım. A inci, daha yakına gel de hepimiz deniz kesilelim.

Halka gibi bölük bölük, el ele verelim de topumuz da taklalar atarak sarhoşça denize doğru koşalım.

Aşk denizinin kıyısında yeniden bitelim, boy atalım. Hâaaay, nerde gül bahçesi? Biz daima yeniyiz, daima yeni.

Gül bahçesinin ciğerinden yepyeni bir yalım gibi çıkalım; ateş gibi yüzümüzle zaten yüzlerce ışığın mayasıyız, aslıyız biz.

İncimiz yüz gösterdi amma denizin o yanından yüz gösterdi; ah, sen bu yandansın, bizse o yandanız, ah.

A tek binici, başındaki tacı oynat böylece; tacına inci de biziz, atına arpa da biz.

Kim biriz derse darağacına asarız onu; fakat ikiyiz diyeni de ateşlere yakarız.

LXX

A beni korkutmak için yüzünü ekşiten güzelim; a beni ağlatmak için şeker gibi gülüşünü gizleyip somurtan dilberim.

Ben yüzümü ekşitmedim; çünkü senin yüzünden tamamıyla şekerim ben. Ağlamak bedenin nasibidir, bense can incisine mensubum.

Ateşin ta içine gideyim de tazeleşeyim, güleç bir hale geleyim, kızıl altına döneyim; çünkü o madenin altınıyım ben.

Ateşin gönlünde senden başkasını görürsem taşla, öldür beni; buna lâyığım çünkü.

Seni çekip yanıma almadıkça işrete hiç mi hiç oturmam; seni tutup kaldırmadıkça hiç mi hiç ayağa kalkmam.

Şu gönlüm bir başka adam oldu da hele seyredin beni; başımı, alnımı öpüp duruyor.

Hayrola a gönül dedim, bu hal ne? Sen baştan başa ışık değil misin, ben de karanlıklar adamı değil miyim?

Sen bensen, ben de sensem bu şaşkınlık ne, neden geçmişsin kendinden? Gönül sarhoşça güldü de bilmiyorum ki dedi.

* Yürü, olmayacak şeyi isteme; dilin gücü kudreti yok; ben Kehf sûresiyim, sen uyurken okumaktasın beni.

Şeklim, sûretim, gönlün huzurunda hemencecik yüzüstü yerlere yıkıldı da ey rabbânî gerçeğim benim, doğru söyle dedi.

Gönül de, bu şaşkınlık dedi, Tanrı Şems'inin görünüşündendir; Tebrizlilerin o övüncündendir; ben de onda yok olmuşum zaten.

LXXI

Bizim yanımıza gelmektesin, hoş bir insansın sen; biz de hoşuz. Görünüşte ateşiz amma sana abıhayatız biz.

Sen bir güvercin yavrususun, bu yuvada doğmuşsun; sen kendiliğinden bu yana gelmezsen biz zorla çekeriz seni.

Tapımızda ol, biz o güzelin tapısındayız; onun şarabıyla sarhoş olmadayız; ondan şarap içmedeyiz biz.

Dağ gibi olduğumuz yerde duruyoruz amma sel gibi akıp gitmedeyiz. Böylece susup durmadayız amma gök gürültüsü gibi naralar atmadayız biz.

Gerçi felek gibi biz de adamı suçsuz öldürüyoruz amma senin deniz gibi bir canın var; avcuna koy da gene gel.

Şu beş duyguya sahip oluşta nöbetimiz beş günceğiz ancak; şu altı yan var ya, altısına da padişahlar padişahıyız biz.*

Aşk zurnasının peşine düşmüşüz; nefesimiz keskin, sesimiz gönül okşamada; çünkü çeng gibi can damarını çalmadayız, senin için ağlayıp inlemedeyiz.

Aşk dâvasına girişmişsin; dâvan doğruysa yatak yastık arama; biz madene sahip olma derdiyle hastalanmadık ki o yastığa, o döşeğe âşık olalım.

Gökyüzünün ışığı, Tebriz'in övüncü, bizim Şemseddin'imizdir; o güneşin yüzünden içimiz gökyüzüne dönmüş, biz de Ay kesilmişiz.

---

* "Gün" Türkçedir.

LXXII

Niceye bir habersizce gideceksin? Sonucu dama bak. Hattâ dam da ne oluyor? Söyle, gök kubbeye bak de.

Olur ya, ansızın can gibi Ay'la bir cilvedir olur; yüzlerce Ay, yüzlerce Güneş, o Ay'ın yüzüne kuldur köledir.

Onun aşkının hevesiyle dokuz gök çark vurup dönüyor. Canla gönül onun şarabından kadeh kadeh doldurup içiyor.

O bir göründü, canlara bir vurdu, bir ışıdı da can şarabını içmek mubah oldu, yiyip içmek, yatıp uyumak haram edildi.

Bön dünya, a yel dedi, ne haber? Yel, korkudan dedi, bir soluktan başka hiçbir şeyden haberim yok vesselâm.

LXXIII

Senin dilencileriniz; aç kapıyı a güzel; dilencilere bir soluk ihsanda bulun a yüceler yücesi.

Dünyaya aman verensin, cihana cansın sen. Ağız senin kereminle, senin ihsanınla her an gülüp durmadadır.

İki dünyaya da emniyet veren sensin; insanın, insanlığın aslısın, özüsün sen. Bak da gör, işte şimdicek ordunun üstüne Habeş ülkesinden asker geldi çattı.

Senin davulun geldi, senin en aşağılık habercin ulaştı mı her dilenci, davul, bayrak sahibi bir padişah kesilir.

Hiçbir gam, neşemizden canını kurtaramasın diye yardım bayrağı gönderdi, işret ordusu yolladı.

Dilenciye lûtuf fermanın geldi mi, Arap kılıcını çekelim de Türklerin başına vuralım (güzellere bile tenezzül etmeyelim).

Arada hiçbir korkuyu bırakma, aman diye bağır; çünkü can korkusuyla işret, bir arada olamaz.

Sevgiyi kaynat, köpürt; çengin gönlünden o nağmeleri coştur; işretle, nağmeyle kulağı, şarapla karnı doldur da,

(s. 260) Ta can Tebriz'ine, zamanın Şems'ine kadar arı duru bir halde varsın; varsın da ey ben, benim işte gelen desin.

LXXIV

Bu gece şu yoksulun bedeninden canı tamamıyla al, götür. Götür de dünyada bundan böyle ne adım kalsın, ne sanım.

Şu anda sarhoşunum senin; bir sağrak daha sun da iki dünya da mahvolsun, çıksın gözümden vesselâm.

Senin lûtfunla yok oldum mu, sen neyi biliyorsan o olurum ben; yokluk kadehini alırım da kadeh kadeh üstüne şarap içer dururum.

Can senin yüzünden yandı, parladı mı mumlar yakar, dünyayı ışıtır nurunla. Fakat senden yanmayan, tamamıyla hamdır, ham.

Şu anda, soluk soluğa yokluk şarabını sun bana; tamamıyla yokluğa daldım mı artık ne evi fark ederim ben, ne damı.

Senden gelen yokluk, cana canlar kattı mı, can senden gelen yokluğa binlerce varlık kul olsun, köle kesilsin diye sana karşı yüzlerce defa secdeye kapanır.

Bana tas tas şarap sun da varlığımdan kurtar beni; şarap yüce kişilere sunulan bir nimet, akılsa aşağılık kişilere mahsus.

3720 Yokluğu dalgalandır da kapsın, götürsün beni; niceye bir korkuyla deniz kıyısında adım adım yürüyüp duracağım?

Padişahım Şemseddin'in tuzağı Tebriz'de avladı beni; tuzağa düştükten sonra artık bana tuzaktan ne korku olabilir?

LXXV

Bir kere daha zerreler gibi oynaya oynaya geldik; çark vurarak çıkageldik o aşk göğünden.

Aşk meydanının başında bir er olduk da gâh o uca at sürdük, gâh bu yana geldik.

Sen böyleysen aşk yalvarır yakarır sana; lâyıktır da; fakat biz bundan da üstünüz, böyle gelmedik biz.

Meclis ulusu sensin, meclistekiler de burda, hazır; hadi, o ateş gibi suyu getir, ekmek yemeye gelmedik biz.

* Şükürler olsun ki kendini yaralayan dilenci gibi senin yüzünden candan olduk, olduk amma hemencecik de cana kavuştuk.

A Tanrı Şems'i, aşkın kanıma susamış; ben de bunun için kılıcım, kefenim koltuğumda, çıkageldim işte.

Tebriz'in tatsızlığını senin tuzundan, senin alımından başka hiçbir şeycik gideremez; a yeryüzünün övüncü, ben de işte bu yüzden zamanenin bir tatsızı gibi geldim tapına.

— N —

LXXVI

A Müslümanlar, gene halk zincirlerini kırdı, gene insanlar zincirden boşandı; gene aşk âleme bir gürültüdür, saldı a Müslümanlar.

3730 Dostların dostluğu bizim canlarımıza düşman; fitnenin anası gebe kaldı a Müslümanlar.

Ciğerler yakan, Zühre'yi bile yakıp yandıran bir ay yüzlü, dünyaya âfet kesildi; yüzümüzden bir meşaledir yaktı, tutuşturdu a Müslümanlar.

İzinin tozu kutlu akıl, onun huzurunda çileye girdi; çilede şarap gibi coşup köpürüyor a Müslümanlar.

Aşk belirdi, akıl yenini, yakasını yırttı; âşıka yeni bir iş güç geldi çattı a Müslümanlar.

Aşktan lâf etmede; Ay'a damga basmada, geçer akçe gibi kullanmada; yol başında kervanların yollarını kesmede a Müslümanlar.

Gece, gündüz oldu bize; çünkü gönlümüzü aydınlatan o güzel, Âdem'in sınandığı buğday başağı kesildi a Müslümanlar.

Bir inciydi, bilgisizliğinden padişahların tacına takılmıştı; şimdi öküzlerin kuyruğuna çan oldu a Müslümanlar.

Ayrılıktan, zevâlden feryat ediyorduk; şimdiyse zevkten, vuslat yüzünden feryat etmedeyiz; bilin ki boğazımızda tıkanıp kalmış daha da pek çok şükürler var a Müslümanlar.

LXXVII

Sonucu sarhoş oldun da ortaya düştün; fakat sen kendiliğinden sarhoş oluyorsun; dünyada senden başka kim var ki?

Sonucu, felek kuşu kafesten kurtuldu; sonucu, istek oku yaydan fırladı.

3740 A kerem sahibi, niceye bir davulunu kilim altında çalacağız; a benim eşim dostum, sarhoşluğumuzu niceye bir gizleyeceğiz?

Gene Elest'ten ses geldi. Gene iş işten geçti; sarhoş anlanır, bilinir; hele ağzının kokusu yok mu, şıp diye tanıtır sarhoşu.

Saçma sapan sözlerimiz meyhanemizin kokusunu veriyor; şaraplarımız padişahlar padişahlarının ellerine sunuluyor.

Toprağın her parçası rûh oldu, tertemiz can kesildi; artık ona toprak dünyası deme, her şeyi altın haline getiren iksirin mayası, özü de.

Sen kemersin, biz beliz; yahut da sen belsin, biz kemeriz. İster kemer ol, ister bel; aşk ısısıyla ısınanlar sensiz kalmasın da.

Gâh uğrulayacaksan gir içeri, gönül kesesini uğrula; gâh da beni uğru say, bekçi benim de.

Gâh kurt gibi yoksulun koyununu kap; gâh çoban gibi hay-hay diyerek köpeği saldırt üstüme.

Senin gibisini kimsecikler görmedi; zaten a benim canım, kimse de sensin ancak. Dünyada eşi, örneği görülmedik birisin, fışkırıp akan vefa suyusun dünyada.

Aşk bir âlemdir amma âlemin de canıdır aşk. Sevgili gizlidir amma gizliliklerin de başıdır o.

Gözün gözüme dedi ki: Ne de tamahkârsın; hem şekerimizi yiyorsun, hem armağan alıp götürüyorsun.

Âlemde bulunan her beden, her can, senin toprağındır ancak; o izinin tozu belirmeyen güzelin hevesiyle hepsini de gaflete salmışsın.

Sonra gene ansızın zinciri salladın mı da sınanma yönünden coşup köpürürler.

Kâfir, mümin deme; iyiyi, kötüyü arama; hepsi de senin yüzünden yıkılmış, kendinden geçmiştir, oku afsununu hepsine de.

Senin sarhoşun olmayan, senin işvelerine tapmayan kim? Kimdir senin elinde tavla zarı kesilmeyen? Aç kerem elini.

Dağdan daha sağlam kimdir ki? O bile seni görünce aşkla dirildi, zamanede meşhur oldu gitti.

LXXVIII

Dudağımdan ansızın güle, gül bahçesine ait bir lâf çıktı; o gül yanaklı geldi de ağzıma bir tokat attı.

Dedi ki: Padişah da benim, gül bahçesinin canı da ben; benim gibi birisinin tapısındasın da sonra filânı anıyorsun ha.

Benim tefimsin sen, kendine gel de her adam olmayanın sillesini yeme; benim neyimsin sen, aklını başına devşir de herkesin nefesiyle feryat etme.

Benim gibi bir Keykubad'ın, kem gözler ırak olsun benden, benim gibi bir padişahlar padişahının huzurunda küçücük kişilerden bahseden utanmaz mı ki?

Bahçede yıkık yerleri anan kara kuzgundur. Baharın güz mevsimini anan kargadır.

Bana el atmışsın, benim kucağımdaki çengsin; mızrap vurulan tel gevşer, gevşe bâri sen de.

Dünyanın ardını görmüşsün, bir de yüzünü gör. Kendine arka çevir de dünyanın yüzünü seyret.

A bulut altındaki Ay, yazıklar olsun, kendini görmemişsin; niceye bir başkalarının peşinde gölge gibi koşup duracaksın?

Yeter artık, şiir tuzağı bir hileyle bağladı beni; av ansızın elimden fırladı, ormana kaçtı gitti.

Bir hırsızın peşindeydim, başka bir hırsız bağırdı; hırsızı bıraktım, dönüp bağıranın yanına geldim, neye bağırıyorsun, ne var dedim.

Dedi ki: İşte izi, hırsızın şu yana gitti; o izi yomsuz herif, hırsızımı yele verdi benim.

LXXIX

O fitneler koparan sevgilim gene yoldan geldi; o inatçı sevgilim gene benimle savaşmaya, cedelleşmeye sıkıca kemerini kuşandı.

O eşsiz güzel, gönül mutfağını senediyle sepetiyle aldı; kabımı, kâsemi, kepçemi, kevgirimi kırıp döküyor.

Konuk pek büyüktü; bu yüzden ev yıkıldı; elbette gökyüzü, kapımdan girmez, dehlizime sığmaz benim.

Gayret, konuğun yolunu kesti de gitme dedi; bütün tanyerini benim şekerler yağdıran bulutum kapladı.*

3770 A boşboğaz, a çekişip durmadan usanmış kişi, başını kaldır da benim koşup gitmeme bakma, onun çekişini seyret.

Minnetler, şükürler, minneti, şükrü yaratana; çünkü kara yağız atım nankörlük elinden çıktı artık.

Yüzüm somurtkanlıktan, kâsem aşağılık mercimek aşından kurtuldu; sonucu, dertlere bulanmış gözyaşlarım tesirini gösterdi.

Bütün bağların bahçelerin, bütün şakaların, lâtifelerin canı, özü nedir? Aklın çevikse benim gönüller alan güzelimin şakası, lâtifesi.

A gerçek Hızır, şu yende, yenimin kenar pervazı gibi gördüğün, denizlerin incisidir; senin ihsanındır bu.

Mademki sevgili beni çağırdı, bana el salladı; ayağına tez gönlüm, hemencecik o yana at sürüp gitti.

Niceye bir gizleyeyim; ganimetler elde etmiş olan Tanrı Şems'i, o benim Tebrizli ustam, ustalıklar göstermede, lûtuflar etmede.

* Bu ve bundan önceki beyitte geçen "konuk" sözü, Türkçe olarak kullanılmıştır.

LXXX

Şirin'imin Husrev'i gene dağdan çıkageldi; gene canım, gönlüm, dinim beni andı.

(s. 261) * Aşkla, şevkle pek çok Yâ Sîn sûresi okudum; çünkü benim Yâ Sîn sûrem beni çağırmıştı.

* Mecnun'umun Leylâ'sı, Râmîn'imin Vîse'si gelip çatınca bütün akıllıların akılları dağılır gider.

3780 Sözler deren, lâflar devşiren sevgilim savaşa girişti mi hasede düşmüşüzdür, gönlümüzü cefaya vermişizdir artık.

O, halkın barışmasına, birbirine vefa göstermesine meydan vermez; soluktan soluğa senin kinini de tazeler, benim kinimi de.

Der ki: A âşıklar, hiç acımayın; benim töreme uyun da birbirinizi öldürmeye koyulun.

Yarabbi dedim, âmin dedim boyuna, aman diledim, yalvardım boyuna, ah, ne yarabbi dememi duyuyor, ne âminimi işitiyor.

Diyor ki: Sen kendi işine koyul, ben kendi işime koyulayım; ezelden beri yolum yordamım bu olmuş benim.

Benim işim gücüm, sana vurmak, senin işin gücün de feryat etmek. Bayram benim, senin davulunsa benim yaratışımın eline düşmüş bir âciz, bir maskara.

Bu ağlayışa kulum, kurbanım, hastalığa âşıkım ben; çünkü hastalanırsam o vakit yastığımın başından ayrılmaz o.

Canım da, gönlüm de rûh gibi dosdoğru şaha gider; ferzine benzeyen tabiatım eğri büğrü gitse bile boştur.

A benim benliğim, a benim ayıbım, ârım; geç ayıbımdan, ârımdan; benim buyum olmasaydın sen, görürdün benim oyumu.

A tek binici, şu söz perdelerini kaldır artık; hırsız, hurcumdan görülmemiş paralar çalıp götürüyor.

LXXXI

A gülen yüzü yüzlerce gül bahçesinin aslı olan güzel; Tanrı bahçesisin sen, gir içeriye, diken ver, gül al.

Beden elbisesini soy da çırılçıplak canı seyret; elbise konacak yeri neyleyeceksin, çıplak can daha hoştur.

Bunca canın tapısında dilsiz değilsin ya, söyle; fakat neyin hikâyesi dilsiz söylenir, canın narası da ağızsız atılır.

Sevgili bugün geldi de esenlik sana dedi; işte o anda gökyüzünü de onun soluğunda ara, yeryüzünü de.

Güzeller padişahı haraç olarak baş istedi güzellerden; gökyüzünden Ay'a doğru bir el aman narasıdır koptu.

Dudağından, dişinden uzak olasıca lâ'l dudakları aşk afsunları okudu, hocam, bak da eserini gör.

Aşk gammazı geldi de şu kulağıma dedi ki: Sevgili aranızdadır; lâtiftir, gizlidir o.

Sevgili, gönlün eteğini tutup çekti; bir bucağa, o yedi kat göğün bulunduğu yandan da ileri, şaşılacak bir bucağa götürüyor.

Diyor ki: Seninim amma kim benden söz ederse, dudağımı anlatmaya kalkışırsa iki elinle vur ağzına onun.

Senden bahsedendir ki beni de aldı, götürdü, seni de; fakat benden bahseden, ikimizden de uzaklaştı.

LXXXII

A gümüş bedenli güzel, öp kendini, yanılarak kendini Huten ilinde arama.

Hattâ senin gibi bir gümüş bedenliyi tutar da bağrına basarsan, bir can öpücüğü gerekse sana, gene kendi ağzını öp.

Huriler ne örüp dokurlarsa senin içindir, senin güzelliğin için. Her erkeğin, her kadının güzelliği, senin yüzündeki güzelliğin vuruşundan meydana gelmiştir.

A çenesi güzel sevgili, senin güzelliğini örten gene senin saçlarındır; yoksa ışığın çoktan vururdu âleme.

Çin ressamı gönül güzellerinin yanına geldi de onları görünce eli, gönlü kırıldı, ağzı açık kaldı.

Bu şekillerle, nakışlarla dopdolu kafes, gönül kuşunun perdesidir; fakat gönüller kıran kafes yüzünden gönlü tanımadın gitti.

Gönül, Âdem'in toprağından perdeyi öylesine kaldırdı ki, melekler canla, gönülle sınanmış oldular, hemen secdeye kapandılar.

Aşk Türk'ü bir solukcağız ortadan vasıtayı kaldırsaydı da önüne gelip otursaydı, ey çelebi, kimsin deseydi.*

Göz, Şemseddin'in bakışıyla gaybi görürdü; Tebrizlilerin övüncü, göz ucuyla sana bakardı elbet.

* Gazelde, "ey çelebi, kimsin" sözü, Türkçe olarak kullanılmıştır.

LXXXIII

Hocam, yanılmışsın sevgilimin gidişini sen; amma senin gibi yüzlercesi de beni, benim işimi gücümü görünce kendini kaybeder gider.

Her boyun aşk kılıcına lâyık değildir; benim kanlar içen arslanım köpeklerin kanını içer mi hiç?

Benim ucu bucağı olmayan denizim her geminin tahtasını taşır mı? Senin çorak yerin, benim inciler yağdıran bulutumdan otlayıp yeşerir mi hiç?

Başını sallayıp durma böyle, burnunu büküp durma öyle; senin gibi eşek nerden erişecek benim arpa ambarıma?

Hoca, bir kerecik kendine gel, iki gözünü birazcık aç; benim azım da, çoğum da senin payınca değildir amma gene de bir dikkat et.

Dedi ki: Âşık neden sarhoş olur, neden utanmaz bir hale gelir? Şarap utanç mı kor adamda? Hele benim meyhanecimden gelirse.

Hilesi, düzeni, kurdu fitnelere uğratmış; benim hilebaz avcım onu tuzak edinmiş de kendisiyle kendisini avlamış.

Onun pazarında kart kurdu nerden alacaklar? Pazarımın her yanında diri bir Yusuf var.

Senin gibi bir kuzgun lâyık mı İrem bahçesine? Benim gül bahçeme can bülbülü bile yol bulamadı.

A Tebrizlilerin övüncü Tanrı ve din Şems'i, belki de bütün bu sözlerim senin sesindir.

LXXXIV

Dost ol, dostu gör; gönül kesil, sevgiliyi seyret. O yürüyen selvinin peşine düş, kaynağa dal, gül bahçesini göredur.

Atıl, zevk, geçim yolunda tembel davranma; kumaşı sun da tüccarın parlaklığını gör.

Bizim bütün tüccarımız gönül ehli kişilerdir, peygamberlerdir; bu kervanın yoldaşı da benim bütün suçları örten yaratıcımdır, bak da gör.

Gene Mahmud, Eyaz'ın odasına geldi; aşkı seç, aşkla oyuna dal da o çok ulu devleti, o tükenmez ikbali seyret.

Eyaz'a toprağım ben, çünkü o da benim gibi aşkı huy edinmiş; sen de aşk ol, aşk ara da düzenbaz sevgiliyi gör.

Bu çarıkla bu postu vermek, iyi bir yol yordamdır; bunun için onu kıble edin de lûtfunun, bağışının artakalanını seyret.

Eziyete düştün, belâya uğradın mı çarığı görmeye başlıyorsun; hiçbir illete uğramamışken kendini yorgun say, hasta gör.

Bizim çarığımız, bil ki erlik suyudur, ana karnındaki kan da postumuz; akıl ve görüş incisiniyse uyanık padişahtan seyret.*

Onun önüne inci koy ki seni köy ağası yapsın; eski ver, yeni al, tane ver, ambara bak.

Yeryüzünde gökyüzünün bile görmediği şeyleri görmek istiyorsan, bir soluk kendini görme de onun vereceği görüş elbisesini seyret.

İnciler saçan bu sözü de sözleri verene bağışla gitsin; ondan sonra varlığının her parçasından coşup fışkıran esprileri gör, sözlere bak.

* Gazeldeki "çarık" sözleri, "çaruk" şeklinde kullanılmıştır.

LXXXV

Yüzü meşale gibi yalım yalım; kimdir o kapımızdaki? Her yanda kan dalgaları, gece yarısında nedir o?

Ölüler bile kefenlerine bürünmüşler, şıkır şıkır oynuyorlar; Sûr mu üfürüldü, yoksa ikinci bir İsa mı o?

Göğsünü aç da gönül penceresinden bir bak; yepyeni bir ateş yalımlandı, kıştan haber değil o.

Yepyeni ateşe bak da hemencecik atıl Halil gibi içine; görünüşte ateştir amma arı duru bir şarap o.

Senin kutlu Yunus'un, bedeninde bir balık sanki. Yar bedenini de seyret, balığa benzeyen beden o.

Beden hırkanı şarap için rehine ver; tertemiz ol a temiz er, temizlik vakti geldi çattı.

Şarap içtin amma kadehinde birazcık kaldı; asıl içilecek şarap, kadehte kalan o yudumcuk.

O Halil, keskin hançeri boğazına dayar, yüz çevirme padişahlığın cilvesidir o.

Hüküm bozuldu gitti; kaza, tehlikeler hazırlamada; hükmün fitnesi, bu, kadıya da âfet, o.

Nefsin bugün sana yarını vaad etmeye kalkışırsa vur ağzına onun; zaten lâf ebesi bir adamcağız o.

Şarap satar amma bütün anışları yele verir; küp gösterir amma tuz ekmek hakkı bilmez o.

Biz nefis kışından beden karını getirdik; ihsanına, lûtfuna erişmek için şaşının söyleyeceği, anlamı gizli bir söz bu.

A Tebrizlilerin övüncü Tanrı Şems'i, sana karşı iki dünyanın da varı yoğu bir çocukluktan ibaret, bir oyun ancak.

LXXXVI

A aşkının hevesi dünyayı zebun eden güzel, şu baş aşağı gelmiş gökyüzü de benim gibi aşk şaşkını.

(s. 262) Yırtadur, dikedur; piş, yan; gönlümü kan et de gönül kanımı gene kanla yıkıyadur.

Mademki senden meydana gelmede; her eğrin doğrudur; fakat a benim güzelim, doğru söyle; deliliğin yeri değil.

Bir hayli bekledikten sonra o eşsiz sevgilinin hayali dün gece çıkageldi; bense mahmurdum; yarabbi, nasıldı, neler oldu?

Uçup gitmek, ovaya yüz tutmak istedi de afsunlarla dolu sözlerle gene aldattı beni.

Dedim ki: Vallahi olmaz, yapma, etme bu işi; Acem'sen reft (gitti) sözü yok, Arap'san lâ yekûn (olmaz).

Gece yarısı geldin, amma ne de şaşılacak bir halde geldin ya; mademki kucağımıza geldin, artık kurtuluş yok.

LXXXVII

Öylece durma, şöylece gir eve; a evi aydınlatan, her yana ışıklar salan güzelim.

Can şarabını içmişsin, dünyadan gönlünü almışsın; neden kızmışsın, ne var, neden öfkelisin böyle?

Halkaya gir, yüzünü, bütün güzellere nazlanarak aç; aç da böylece namazda yüzüne secde edeyim.

A güzel sözlü güzel, halkaya gir, oyna; Tanrı hakkı için aşk böyle eskimez.

Şu zamanda, işe güce koyulan herkes bizim sevgilimize böylece kul olur, avlanır gider.

LXXXVIII

Hazır olanları anlatan bir gazele başla; a yüzü muma benzeyen güzel, kalk, meydana gel.

Muma benzeyen iki yanağınla o muma bir ışık ver; cana benzeyen kadehinle şu topluluğu canlandır.

Elini kadehe uzat, hepimizi de sarhoş et; çünkü kendinden geçmeyen kimse hoş olmaz.

Kendinden geçtin mi hemencecik kaç şu dünyadan; aman, aklını başına al, başına; bir daha yüzünü geriye çevirme.

Oka benzeyen bu sözü doğruca kulağına çek, kulağına çekmezsen nasıl olur da yaydan fırlar?

Yeter düşünce, yeter artık; her solukta, acaba ne oldu ona, ah o filânı ne edeyim ben diye o söyler sana.

LXXXIX

Gene aşk, kapımdan, duvarımdan boşandı; gene kin güden devem bağını kopardı.

Aşk arslanı bir kere daha kanlı pençesini attı; şu köpek gönlüm gene kana susadı.

* Gene aybaşı geldi, delilik çağı gelip çattı. Ah, şu derin bilgim, şu geniş hünerim, hiçbir fayda vermedi gitti.

Gene bir fitne doğdu, gene bir başka cemre düştü; gene uyanık güzelim, uykumu bağladı benim.

Sabrımı uyku aldı, aklımı su götürdü; işimi gücümü de sevgili aldı gitti; ne olacak benim işim, bilmem.

Âşıkların zinciri nedir? Söyleyeyim sana: Gönlümü alan sevgilinin halka halka saçları.

Kalk, bir kere daha kalk, kalk ki kıyamet koptu; bu seferki coşkunluğum yüzlerce kıyametin de mayası, özü.

Gül bahçesi, gül mevsiminin yüzünden âşıkın gönlü gibi yanıp yakılmışsa işte buracıkta o gül bahçesinin, o gül bağının, o gül bahçemin yüzü.

Dünya bahçesi yanmış, fakat gönül bahçesi aydınlanmış; bağın bahçenin sırları yanmış, benim sırlarım düzene girmiş, parlamış.

3870 Zevk, işret çağı geldi çattı a benim mahpus bedenim; sıhhat elbisesi sunuldu a benim hasta gönlüm.

A meyhane pîri, hadi, buna şükrane olarak hırkamı, sarığımı rehin al da şarap sun bana.

Hırkayla sarık da nedir; bunları rehin vermek, himmetin aşağılığından değil de nedir? Benim meyhaneci padişahımdan can da bir yudumcuktur ancak, cihan da.

Sözü tam söylerdim, hür süsene dönerdim; fakat gönül kıskandı da sözümün yolunu kesti.

Şükürler olsun ki o Ay'ın her yanda müşterisi var; pazarımın parlaklığı tellâla hacet bırakmıyor.

Dedikodu gürültüsüne lüzum yok, tellâla muhtaç değiliz; benim Ca'fer-i Tayyar'ım, hırsız, yankesici Ca'fer değil.

XC

Padişahıma bakmaya, güzelimi görmeye ne göz doydu, ne gönül; sen de şu uyanık gönlüme doyma.

Sakanın kırbası sımsıcak ciğerimin kanına doydu; sudan başka bir lezzetim, sudan başka bir gönül isteğim yok.

Taşı kırayım, kırbayı yırtayım, denize yüz tutayım; bundan başka bir yol yok bana.

Niceye bir yeryüzü gözyaşlarımla ıslanacak? Ne vakte dek gökyüzü ahlarımın, eyvahlarımın ısısıyla yanacak?

Niceye bir gönlüm, vay gönül, vay gönül deyip duracak; ne vakte dek ağzım, dudağım padişahlar padişahının sırlarını söyleyecek?

Yürü, her solukta dalga dalga coşup otağımı, varımı yoğumu kapıp götüren denize doğru yürü.

Gece yarısı, evimden bir güzel dalgadır coştu, köpürdü; ansızın güzellik Yusuf'u düştü kuyuma.

Bir güzelin yüz suyundan bir sel geldi, harmanımı aldı, götürdü; gönülden bir dumandır çıktı, yüceldi; samanım yandı gitti.

Harmanım yandıysa korkum yok, hoşum; o ay yüzlümün harmanı benim gibi yüzlercesine yeter.

Aklım yok, onun bilgisi, hüneri yeter bana; vakitsiz gelip çatan gecemde onun muma benzeyen yüzü kâfi.

Birisi dedi ki: Bu müzik, bu dönüş, mevkii kaybettirir, edebi giderir. Mevki istemiyorum ben; iki dünyada da benim mevkiim, şerefim aşk.

O uyanık, o her şeyden haberdar padişahım, sözü başımdan alıp götürdükçe her beytin ardından, sonu geldi deyip duruyorum ben.

— V —

XCI

Doymadan gülen dudaklarına doymadım; binlerce aferin dudaklarına, dişlerine.

A oğul, hiçbir kimse canına doyar mı? Benim canımsın sen; canımla canın bir.

Susuzum, içtikçe içiyorum, kanmıyorum; ölümüm de sudan, dirimim de; dön; dönüşüne kulum köleyim ben.

Armağan sunuyorsun bana; tamamıyla kendini sun da gömleğinden baş çıkarayım senin.

İki elim de yoruldu, işten güçten kaldı amma ellerim zaten senin; senin soluğun, senin hikâyen olmadıkça el ne işime yarar benim?

Aşkın, ey ulu er dedi bana; bizim evimize, otağımıza gir de hiçbir hırsız evine, otağına kastetmesin.

Dedim ki: A kademi kutlu, senin bekçinin hatırı benden incinmesin diye bu kapıya halka kesildim ben.

Dedi ki: Hem kapıda kalakalmışsın, hem kucağımdasın; dış da sensin, iç de; iki vatan da senin yerin yurdun, senin malın mülkün.

Sus, artık okuma; bu toy, bu sofra yeter; Rum da kıyamete dek sofrandan yer, doyar, Türk de.

XCII

A ay ışığının çalgıcısı, yürü, ne duyduysan söyle; hepimiz de mahremiz, ne gördüysen bir bir anlat.

A şahımız, padişahımız, a çalgı, zevk âlemimiz bizim; canımızın ta içinde neye ulaştın, söyle.

A nerkis gözleri; Tanrı dost olsun onlara, Tanrı korusun onu; dün gece onun gül bahçesinden neler derdin, neler devşirdin, anlat.

3900 A benim elimden sarhoş gönlüm gibi kaçıp kurtulan, ey her şeyi görüp bilen, neyi seçtin? Onu söyle.

Bayram gelir, geçer, fakat senin bayramın, ebedî olarak kalır; kimseye yardımı dokunmayan felekten nasıl kurtuldun? Onu anlat.

A şeker, can şekerkamışlığında boğuldum gitti; bu şeker yurdundan tattın mı hiç? Onu söyle.

Şarap sola çekiyor beni, gönülse sağa; yürü var; çekişmek hoş bir şeydir; sen ne çektin? Bir anlat.

Kadehe şarap doldurdun, fitneler tozuttun; mademki meyhane mahallesinin anahtarısın, anlat bakalım.

Meyhanemizin coşkunluğu, münâcâtımızın nuru güzel; dilek, istek perdelerimizi de sen yırttın, sen; anlat hadi.

Ay bulutlar altına girer de kararır, arık bir hale gelir; a bulutlardan tertemiz, upuzak Ay; sen söyle.

Gölgen daimî olsun, Ay'ın parlasın dursun, felek de sana kul köle kesilsin, neden ürktün, korktun? Söyle.

Aşk dün bana dedi ki: Bana nasıl âşık oldun sen? Dedim ki: Nasılı, niceyi eğirip durma, dokuduğundan bahset.

Nefsiyle savaşır bir erdim, akıllıydım, zahittim; a zahitlik, a takvâ, kuş gibi neden uçtun, gittin? Söyle.

XCIII

3910 (s. 263) Senin nar çiçeğine benzeyen al al yüzün bahçeye gelince ah, gülün gönlüne bile ateşin düşer de yakar, yandırır.

Lâlelerin gönüllerindeki duman, senin can renkli ateşindendir; menekşenin beli senin yükünü çekmeden bükülmüştür.

Can gül bahçesinin goncası yüzünü gördü de dikeninin hevesine düştü; ne de hoş bir göz açtı.

Süsen, bir kılıçtır çekmiştir de yaseminin kanını dökmüştür; fakat kim vermiştir süsene kılıcı? Kan dökücü, kan içici nerkis gözlerin senin.

Zahitler gibi bütün yeşillik kupkuruydu; senin meyhaneci dudaklarından sarhoşcağız oldu, yeşerdi, gelişti.

Aşk sarhoşluğuyla, benim sevgilim değil misin dedim; yoksa iki dünyada da şaşıdan başka kim görmüştür sevgilini senin?

* Gönlümde senin "Rabbiniz değil miyim? Evet" yazısı var; o yazıyı inkâr etme; işte yazın, işte ikrarın.

Pastırma gibi senin tuzlana giden kişinin bedeninde nasıl olur da et kalır, deri kalır?

Gönül senin eteğine yapıştı, beden de gönlün eteğini tuttu; vay şu çekişmeden, eyvah şu işten.

A can padişahlarının padişâhı, a Tebrizlilerin övüncü Şemseddin, bedenin gönlünde gönlün aşkı var, gönlün gönlündeyse senin aşkın.

XCIV

Parlak yüzün can aynası kesilmiş; canımla canın her ikisi de birmiş.

Gediksiz, tam dolunay, gönül evi, senin malın mülkün; akıl hani ev sahibiydi ya; şimdi senin kulun kölen, senin kapıcın.

Can daha Elest gününde, senin yüzünden sarhoştu; daha balçık halindeyken senin yüzünden darmadağın olmuş gitmişti.

Toprak aşağılara çöktü oturdu, suysa apaydındır şimdi; fakat şimdi benimki de ortadan kalktı gitti, seninki de.

Gülen devletin kıyamete dek üst olsun diye, Rum kayseri şimdi Zencicikleri bozguna uğrattı.

A yüzü Ay'a benzeyen, bâzı bâzı feryat ediyorum; çünkü sözler bilen aşkın bile bana perde oluyor.

— H —

XCV

A güzelim, Ay da senin yüzüne karşı bir maskara, Güneş de; artık Zühre'nin haddi mi var ki aynadan dem vursun, ışık dokuma âletinden bahsetsin.

Ay senin tapında aşk sevdasına düştü; yüzüne sürdüğü kızıllık döküldü;

Müzik senin gül bahçene açılmış bir penceredir; âşıkların gönül kulakları hep bu pencerenin başındadır.

Ah, bu pencere de büyük bir perde; fakat a makbul kişi, a geçer akçe, yürü var, hiçbir şeycik söyleme; perde amma güzel bir perde.

Öylesine bir şeker ki çiğneyip yemek için dudak testere gibi diş kesilmiş gitmiştir.

Elimi, gönlümü bir küpceğizin içinde gördüm de a hikmet sahibi hoca dedim; ne var bu küpceğizde?

Dedi ki: Bütün şu göğü, bütün şu can dolabıyla bir tereye bile almaya tenezzül etmeyen birisinin şarabı.

Serkeş gök atı onun tapısında eyerlenmiş durmada; can onun meydanının başında başına torba takılmış bir eşek.*

* Torba sözü "tobre" şeklinde ve Türkçe olarak kullanılmıştır.

A buna bile aldırış etmeyen padişah, ordunun sağında yardım, solunda devlet yürümede.

İşte şimdicek senin Tebriz'inden dünyanın bayramı Şemseddin doğuyor; işte şimdicek Güneş, Koyun burcuna girdi.

XCVI

A sâkî, işvelenip yele verme beni, şarap sun bana; onun yarınının gamını hiç hatırlatma bana.

O koca küpten doldur şarabı, koy önüme; gönül düğümünü çözüp açmazsam hiç neşelendirme beni.

Şarap başımdan aşarsa a güzel oğul, artık şarap istemem, sarhoş oldum, yerlere serildim, sunma derim sana.

Gülüşüne kulum köleyim, sen öldürmüşsün beni de senin dirinim ben; sana kul köle değilsem neşe şarabını sunma bana.

3940 Senin şehrinin fitnesiyim, senin kahrının şehidiyim ben; senin değilsem, sana vermemişsem varımı yoğumu, hiçbir muradımı verme benim.

O madenin lâ'linden sadaka ver şuna buna; fakat ben sadaka olarak sana canımı vermezsem verme bana.

Kinden vazgeç, a şeker dudaklı, öpücük ver; her toprağa baş koymazsam verme bana.

* Kim ikinci defa doğduysa, aşk lûtfetti, ihsanda bulundu ona; ben de yüz yol gerçeklikten, doğruluktan doğmadıysam verme bana.

A iyi adlı Tanrı Şems'i, Tebriz durak oldu sana; tamamıyla kırıp dökmediysem, yoluna feda etmediysem ömür verme bana, yaşatma beni.

XCVII

A can sâkîsi, o koca sağraktan başka bir şeyle şarap sunma bana; önce sunduğun sağrak vardı ya, ondan başka bir şeyle şarap sunma bana.

Senin yüzünden tanınmışım, bilinmişim; zevkim, işretim, huzurum, kararım senden. Baharımın töreni senin yüzünden, sen bana güz mevsimini verme.

Mademki can sensin, bunda şüphe yok; şu halde can senin tapında bir tek cancağızdan ibaret; a biricik güzel, sen benim ol da istersen iki dünyayı da verme bana.

Perde ardındaki de sensin, ortadaki da sen, külhanbeyine âfet de sen; can veren sen ol da can da verme bana, rûh da verme.

Dün gece avcunla şarap sundun bana; mademki böyleyim, bu hale getirdin beni, artık gönülden başka bir şey verme bana.

3950 Altın gibi şaraptan başka bir şeycik bilmiyorum a benim gümüş bedenlim; bilmediğimi verme bana.

Yeşillikte alçaldım, yıkılakaldım; o kapıyı kilitle; kim bana dair bir şey sorarsa hiç iz verme benden, bir şeycikler söyleme.

Darmadağın bir arslanım; senin yarana kulum köleyim; sensiz diriysem eğer, köpeklerden başkasına verme beni.

O ay yüzlünün yüzünden yıldıza döndüm, o gülün yüzünden terütazeyim; herkesten ayrı, daha hoşum ben, herkese verme beni.

Tebrizlilerin padişahlar padişahı, kutlu canların Tanrı Şems'i; ağzım seninle dopdolu, ağız yarası verme bana.

XCVIII

Ey yüzünden, yol, bel vermeyen her yerin yol olduğu, konak kesildiği güzel; ayaksız oyunu gör, ağızsız kahkahayı seyret.

Bir aylık çocukcağız aşk memesinden bir soluk süt emdi de boy attı, selviye döndü.

Gönlü kör aptallar çok çene yordular amma a âşıklar, Allah için olsun şu yüze bakın, şu yüze.

Vallahi de o Yusuf'tur, benden duyun bunu; Yusuf'la tuz ekmek yedim, onunla kuyuda arkadaşlık ettim ben.

Yüzünü gösterdi mi gayb âlemine kulak ver; Arş naralarla doludur, ferş vah vahlarla.

3960 Âşık yaya benzer, hele ok gibi bir güzel olursa sevgili. Fakat yay on kirişli oldu mu hiçbir işe yaramaz.

* Tebriz'den, Şemseddin'in bir bakışına nail olan, onu bir kere gören kişi, kırk günle de alay eder, on günü de kınar.

— Y —

XCIX

Hoca, esenlik sana, vefa definesini buldun; gönlünü gönlüme koy, çünkü kaybolmuşu buldun sen.

Hem sen esenlik sana de, hem sen sana da esenlik diye selâm al; Tanrılık davulunu çal, çünkü Tanrı'dan bu davulu buldun.

Hoca, sen nasılsın, o ay yüzlünün kucağında ne âlemdesin? Hele bir söyle. Candan daha üstün, daha değerli olanı nasıl, nerde buldun a hoca?

* Selsebîl ırmağından doldurulmuş o koca sağrak... Rıdvan bile kıskanmada seni; çünkü Tanrı razılığını buldun sen.

A altına dönmüş yüz, inci definesine kavuştun; a çırçıplak beden, şimdi gene ağır elbiseler buldun.

A ağlayan gönül, bütün âleme gül şimdi; bundan böyle dostumsun, sevgilimsin benim, sevgilimi buldun sen.

Hoca, benim yakınımsın sen; yanıma gel, yanıma; yanıma gel de kimi buldun, bir söyleyeyim sana.

Gökyüzünde senin için davul çalıyorlar, davul; yürü git, doğru yoldasın sen, Hıtâ mülkünü buldun sen.

3970 Dudağını dudağına koydu da o yüzden şekerlendi dudakların; mademki sâkîyi buldun, dudağı kupkuru kalmışları da gör, gözet.

Hoca, sıçra, dünyadan çık, ağzını kilitle; anahtarı buldun ya, kilit gibi aç elini.

C

* Yürü a Ahî, git konuğunu ağırla, ben gitmiyorum; aşçının gönlünden tüten duman beni yemeden içmeden kesti.

Dünyanın rızkını veriyor da kendisini gizliyor; buluşma çağında nekes, mal, altın bağışlamada cömert.

Malını, altınını az al, fakat can uğruna can ver; soğuk kişilerin yolunu yordamını tutma, buz buzluktan başka ne yapabilir ki?

Yemek içmek, sıcacık somun, o soğuk kişilerin nasibi; şu âşıkların nasibi de saltanat, kutluluk, neşe.

(s. 264) Pay edenin payına bak da hiç savaşa, inada kalkışma; bu işte inada, savaşa girişirsen iş daha da beter olur.

Cennetliksen bir hoşça gönlünü aydınlat, parla; cehennemliksen bir güzelce yan yakıl; niceye bir şu dünyada, berzahta kalıp duracaksın?

Güzellere az bak da gönlü kör olma; salhane köpeğinin gözü baka baka kör olur gider,

Güzellerin zincire benzeyen saçları adamı cehenneme çeker; onların görünüşleri cennet gibidir amma içleri cehennemliktir.

3980 Kömüre, köze tutsaksın amma Tanrı'nın kat kat, sonsuz yardımları var, elbette o kurtarır seni.

Şemseddin'e ulaşmak için Tebriz'e git; aşağılık kişiler gibi niceye bir şu kapkaranlık yerde kazıklar kakacaksın?

CI

A can, a cihan, gidiyorsun, fakat canı da götürüyorsun, cihanı da; şeker madenini çekip alıyorsun, şekerlerle yiyip duruyorsun.

A ay yüzlü, birazcık yavaş, az daha yavaş yürü de gül dalı nilüferin göğsünü yaralamasın.

Güneşe benzeyen yüzünü bizden pek tez gizliyorsun; sonucu, bir de ateş kesilmiş ciğerimizin kokusunu bir duy.

Bir bakmak eğer vefa etmekse bu da sadakan olur; sadaka vermek de yerinde bir iştir; bunca malın var, bu kadar zenginsin şükürler olsun.

Bir bak, bir bak da kan kesilmiş ciğerimiz, deli gönlümüz, artıp duran gamımız, kederimiz daha iyi bir hale gelsin.

Şükürler olsun ki yandık biz, yanmayı öğrendik biz, hem de semenderin yolunu yordamını ciğerden öğrendik biz.

Sevdana tutulup perişan olan, seni seyre dalıp kendinden geçen, aklını da kaybeder, başını da; neşesinden koşar, ayağına kapanır da öper, öper.

A güzel yüzlüm benim, öylesine âşıkım sana ki bütün güzellerin parlaklığı seninledir bana; gâh put kırmadasın, gâh Âzer olup put yonmada.

3990 O görüşten, o bağıştan sarhoşsun; o neşeli baht yüzünden neşelisin; kötü göz ırak olsun senden de daha rahat ol, daha hoş ol.

Canla, gönül yurduna git de bölük bölük meleklerin halkalarını, perilerin yüzlerini gör.

Sonra da birazcık melekten, periden de geçtin mi, sıfatlar âleminde şekil de yok olur gider, şekil düzmek de.

CII

A güzelliği yüzünden aynaya müşteri olan; dilerim, yansın yakılsın ayna da ona bakamayasın.

Canım aşk denizinden ateş gibi bir su içti de can kadehimde su bile ateşe dönüyor.

O amber gibi bakışlarla gül bahçesi kesilmiş; aynanın halini gördü de şu can da hasedinden ateş kesildi, şu gönül de.

Varlığımdan geçtim, kayboldum gittim; sen beni bulabilirsen ona selâm söyle de sor bakalım, ne âlemdedir? Hoş musun de ona, daha da mı hoşsun yoksa?

A iş eri, sarhoş değilim, fakat başımdan aklım gitti; büyücü bakışı beni de büyücü yaptı gitti.

Senin aklın başındaysa, ona bir bak da anla ki sevgilimin işi serserice bir iş değil.

Aşk denizinin başında bir balık gördüm; bir cilvelendi, bir işvelendi şöyle; fakat cilvesi, işvesi pek üstündü hani.

4000 Balık şeklinde göründü amma o denizdi; buzağı şeklinde göründü amma Sâmirî'ydi o.

O balık, deniz dedi ki dedi, dilinin söyleyip durmasına bakılırsa sen kapı dışında bir halkasın ancak. Bu sözü söyledi, sonra sözü bıraktı, sustu.

Balıkların soluk alışları suyladır, yelle değil; çünkü hava ateştir, yaşlıkla eş olamaz.

Şu balığa bak; ekmeği de denizdir, rızkı da; şu halde aşkta balıktan da aşağısın sen.

Ağı attım; bir balık avlayayım diyordum; halbuki canım bir yüzükmüş, vaktin Süleyman'ına av oldu gitti.

Bu da ne biçim bahane? Yürü, tez söyle; deniz kim? Bir ulular ulusunu arayışta kimsenin hasedinden ürkme.

Apaydın, fakat mutlak olarak söyle; sözü kayıtlara düşürme de Tebriz'imizin övüncü Tanrı ve din Şems'i, gönlünden uzaklaşmasın.

CIII

Sevgili son zamanda zevke neşeye, çalgıya çağnağa düştü. İçi çalışıp çabalamanın ta kendisi, fakat görünüşü oyunbazlık âdeta.

Kendine gelsin, aklını başına devşirsin de bilgisizliğin alaya girişmesin diye, sevgili bu işveyle, bu cilveyle bütün âşıkları öldürdü gitti.

Boyuna harekette ol; çünkü akarsu donmaz. Aşk bile boy atıp baş çekme sırrını hareketten elde etti.

4010 Meyhane camekânına çizilmiş resim canlı gibi hareket eder mi hiç? Arık at nasıl olur da savaşa girer, saflar yarar?

Savaş davulunu çaldılar, şimdicek Arap atının eyerini görürsün, oynayıp durmadadır.

* Arslanlar gibi vur, kanlar iç de Ebhâzlı kâfirin başını kes; şehit ol gitsin.

Arslanların oyunu savaştır, tilkinin oyunuysa kaçmak; tilki Tanrı arslanıyla nerden eşitlik dâvasına kalkışacak?

* Ateş gibi kızgın kızgın gidenler nerde, gönülleri kararmış kişiler nerde? Mervli, Reyliyle bir yolda yoldaşlık ediyor sanki; imkân mı var buna?

Aşk şaşılacak bir savaş eri; şehit bile onun yüzünden diriliyor; a tertemiz can, böylesine gazinin önünde yerlere kapan, secdeler et.

O güneş bir merhamete başladı mı, gönlü kararmış bir bedene benzeyen gök, ay ışığıyla dolar da taşar.

Çalgıcı da şarap kadehini eline aldı, zurna da, tef de; o lûtuflar sahibi dilber her solukta onlara bakıp duruyor.

Ne mutlu o tertemiz cana ki şu meydanın başında tozlara topraklara bulanmış yatarken, o dilber şu gönül yurdundan çıkagelir de o cana bir beden düzmeye koyulur.

CIV

Halkı gene baştan da kurtar, baş çekmeden de; a gönlün içindeki sevgili, niceye bir gönülden kaçmaya savaşacaksın?

A gönlün gönlü, a canın canı; ölüyü diriltip mahşere çekme çağı geldi; hadi, dirilt, çek.

Güneş bile altın işlemeli gömleğini hasedinden yırtsın diye, Yusuf'un gömleğini armağan olarak gönderdin bize.

Görünmez denizden çıkagelir de ordu çekersen, mızrağını sapladın mı, dağın belini bile yarar gidersin sen.

Yokluk kapısının toprağını gönül gözüne sürme diye çekersin, dervişin çarığını Sencer'in başına taç edersin sen.*

Kapkaranlık göğsü cennet bahçesine döndürürsün; gönlü susamışları tutar, ata bindirir de Kevser ırmağına çekersin sen.

Balığın karnını Yunus'a oda yaparsın; gerçek Yusuf'u tutar, ta kuyunun dibinden çeker, çıkarırsın.

* Gözü doymaz obur nefse Meryem orucu tutturursun; sonra tutar, aşk Behrâm'ının önüne arık bir eşek çekersin sen.

Tabiata gazelden de tövbe ettirirsin, şiirden de, beyitten de; böylece de gönülle canı soluksuz, deftersiz tutar, gayb âlemine çekersin.

Gökyüzünde ateşli bir Başak bitirirsin; derken ay yüzlü Zühre'yi tutarsın, çadırın bir bucağına çekersin sen.

A Tebrizlilerin övüncü Tanrı Şems'i, beni bir soluk bile kendine az çekersen vah bana, eyvah bana.

* Çarık sözü, "çaruk" tarzında kullanılmıştır.

CV

Ah, serkeşlik duvağının içinde ne de tatlı bir güzel. Ah, huysuzluk, serkeşlik ne de güzelleştiriyor onu.

Gâh Ay gibi gece yol almaya koyuluyor; yıldızlardan bir ordudur çekiyor.

Gâh kıskançlığından bütün gözlerden gizleniyor, öyle yol alıyor da senin gönlünü ayrılıkla ateşlere atıyor.

Ne kutlu demdir o dem ki padişahlar padişahı olan güneşi bile belinden sımsıkı yakalarsın da evine sürüye sürüye çekersin.

O zamanın zevkiyle can elbisesini bile soyar, çıkarırsın; şu kendinden geçiş sırrına dalar da feleğin bile kulağını çeker, burarsın.

Her şeker parçası, onu tutup ateşliğe atınca bir hoşça yanma hevesine düşer de kendisini ödağacı haline getirir.

O anda sâkîlerin gevşek davranışlarına, kusur edişlerine bakılmaz; zaten sen daha az çekince şarabın bile günahı yoktur.

Mezeyi cennetten alırsan büyük bir bahttır, bir devlettir bu; şarabı Kevser ırmağından doldurursan büyük bir hayırdır, bir berekettir bu.

Sarhoş bir halde kendinden geçersin, kendinden elini yursun; kendi kanını dökmek için inadına, mahsustan mızrak sallar, hançer çekersin.

Benim ışığımdan karanlık nerde? Nerde bir kâfir ki kılıcını çekesin de kesesin başını o kâfirin.

Vakti geldi, ey Tebrizlilerin övüncü Şemseddin; beni kadeh gibi kıpkızıl şarapla doldurup çekmenin çağı geldi çattı.

CVI

Ey mahşer padişahı, sen rahmet edersin; rüşvet almazsın. Her kırık dökük, her aşağı, bayağı şey, sen rahmet ettin mi gelişir, yetişir.

(s. 265) Canlarımızı, hiçbir kimsenin eli değmez, senin kudretini bilir-anlar bir kâğıda resmettiğin şekillerde hapsedersin.

Öylesine bir nurun var ki, parıltılarıyla karanlıklar perdelerini giderir; fakat kıskançlığından da tutar, görmeyenden gizlersin o nuru.

Onu gerçeği gibi anlamak hususunda uçsuz bucaksız çöl bile daralır da sonra sen o anlayışı, o görüşü tutar, ışığa bakamayan göze ihsan edersin.

Miracımızı yakınlaştır, yücelt artık bizi; göçüp gitme çağı geldi; can şu yayılmış yeryüzünden kurtuldu.

Bin cömertlik atına; en yürük, en yüce at odur. Vefa levhini oku; ne yazılmış, bir anla.

* Kardeşim, çalacaksan inci çal bâri; tezce iç kadehimizden de geliş.*

* Bu gazel Arapçadır. Dördüncü beytin ilk kelimesi, nüshamızda "dâa"dır. "Dâka" olursa anlam doğruluyor. Bu tarzda çevirdik.

CVII

A güzel, sen âşıkları şeker gibi öldürmedesin; şu anda öldüreceksen bâri canımı bir hoşça al gitsin.

Tatlı, güzel bir sûrette öldürmek, elinin bir ustalığı; çünkü bakışını isteyenleri bir bakışta öldürüyorsun sen.

4050 Her seher çağı boyuna bekliyorum, bekliyorum; çünkü sen herkesten önce, seher çağı beni öldürmedesin.

Cevrin, cefan, şeker gibi tatlıdır bize; yardım yolunun kapısını kapama bize; zaten sonucu, değil mi ki beni kapı önünde öldürüp gidiyorsun; bâri bunu yapma.

A soluğu göğüssüz, karınsız olan, a gamı gamları gideren; a bizi soluğuyla kıvılcımlar gibi yakıp yandıran.

Her an bize karşı kalkan gibi bir başka bahane öne sürmedesin; kılıcı bırakmışsın da kalkanla öldürüyorsun bizi.

CVIII

Ne diye şaşırıp kalmışsın a hoca? Yoksa âşık mısın? Âşıksan a hoca, kâseyi vur taşa, testiyi dik başına.

N'olurdu hangi kapıda durduğunu bir bilseydin; n'olurdu nasıl bir Ay'a âşıksın, bir bilseydin.

O güneş kaynağını, gökyüzü rüyasında bile göremez; gözün ondan aydındır, âşıksan bir dikkatlice bak hele.

Gökyüzü arslanının bile bu tehlike yüzünden ciğeri kan kesilmiştir; doğru söylüyorum, incinme; ciğeri pek bir âşıksın sen.

A terütaze gül, doğru söyle, neden kaftanını yırttın? A arıklaşmış Ay; hangi seher çağına âşıksın?

A deniz huylu gönül, düşüncelerle dalgalanıp duruyorsun; her solukta köpürmedesin; hangi inciye âşıksın sen?

Ona dalıp hayran olanın oklardan pervası yoktur, gam yemez o; sen de kalkanını atarsan pervasız bir âşık kesilirsin.

Toprağın her parçası bizim gibi aşka düşmüş; fakat a tertemiz can, sen eşi, benzeri görülmemiş bir âşıksın.

A akıl, deniz kuşuysan soluk alma, söze dalma; mademki hünerin susmaktır; başka hangi hünere âşıksın sen?

CIX

Yüzüm yüzünden, yüzlerce aydınlığa kavuşmuş; canım canından yüzlerce eminlik bulmuş.

Demir varlığım onun aşk cilâsına kavuşunca varlık aynası kesilmiş, demirliği kalmamış.

• Gönül kuşum çırpınıp duruyor; ne kararı kaldı, ne huzuru. Asıl yurdunu gördü de orda durdu, orda dinlendi ancak.

Senin gözünü görmedikçe gözüm aynalık edemiyor; senin günün ışımadıkça pencerem pencerelikten kalıyor.

Gözüm onu görür görmez, ışığımsın benim dedi; canım onu görür görmez, canımsın benim diye dile geldi.

* Sabır senin şükür şekerini gördü de o yüzden dayandı; yokluk senin yüzünden zenginleşti de övünç kesildi.

Gâh kapındayım senin, kapı halkasını çalar dururum. Gâh kucağımdasın benim; gönül kapısının halkasını çalar dursun.

A seher yeli, aşk civarına git, elçilik et, şu iki haberi ilet; ilet de senin bu yelip yortman yüzünden arınayım, eteğimin nemi kurusun gitsin.

Kamış gibi belimi bağlamak benim borcum; şekerkamışı gibi şekerler vermek de senin borcun.

A bize kaçan gönül, benden, bizden mahvol; çünkü benlikten geçmezsen bizden kesildin gitti.

Tatlı tohum, taşa dedi ki: Ben kırılırsam içimi, özümü gösteririm; fakat sen kırılırsan vay haline.

CX

Her solukta içimden bir kutsal güzel, gizli bir yoldan başıma kıyametler koparır, gürültüler eder durur.

Sınanmam, yıkılıp yerlere serilmem, coşup köpürüşüm, darmadağın oluşum Müslümanlığı aldı, götürdü; eyvahlar olsun Müslümanlığa.

Bana, şarap mı içiyorsun; yoksa bir şüpheye mi düşmüşsün dedi. Rabbine mal olmuş gönülden başka kimdir şüpheden kurtulan?

Yürü, masallar söylemeye var; sarhoş bir halde eve git; canlar saç, çünkü o eşsiz güzel de güller saçtı.

A yüzü, yanağı güzel dilber, bir soluk kulak ver bana; gamınla sarhoş olanı bir gör, gözet.

A benim tapanım, a benim tapılanım; a benim görenim, a benim görünenim; a iş eri, iş ustası; insanlığın gönlünde, insanın yüreğinde aşkı tanı, aşkla biliş.

4080 Kâbe'miz onun mahallesi, kıblemiz onun yüzü; padişahlık yolunda kılavuzumuz onun kokusu.

A görüş sahibi hoca, başının can tehlikesine düşmemesini istiyorsan sakın bizden, sakın.

Hayır, yanlış söyledim; baş ver de yüz binlercesini al; yıkık bir yerdeki defineden dikenden başka gül bitmez.

O benim arslanım, o canına doymuş âşıkım, peri davet eder gibi elinde bir şişe, çıkageldi.

Dedim ki: Ey Rûhü'l-Kudüs, bir halimizi sor, n'olur. Dedi ki: Yazık, ne sorayım, benim halimi zaten bilirsin.

Sarhoşum, yolumu yitirmişim; sus, soru sorma. Neyin sarhoşuyum; kokusundan anla; bir sevgilinin sarhoşuyum ben.

Ne vakit o an gelecek ki ey Tanrı, biz bizden ayrılacağız; noksan sıfatlardan arı Tanrılık yağması bütün kumaşlarımızı talan edip gidecek?

Kimin bir işçeğizi varsa avcunda bir dikencik vardır; kimin bir sevdiceği varsa zindana kapanmış gibidir o.

Senin işçeğizin gene sensin, senin sevdiceğin gene sen. Kendinden uzaklaşandır ancak, rintlik eden.

CXI

Beri gel, beri, daha da beri; niceye bir şu yol vuruculuk? Mademki sen bensin, ben de senim, niceye bir şu senlik, benlik?

* Tanrı ışığıyız, Tanrı sırçası. Kendi kendimizle bunca savaşımız, bunca inatlaşmamız da ne? Aydınlık aydınlıktan ne diye kaçar böyle?

Hepimiz de bir tek olgun kişiyiz; fakat neden böylesine şaşıyız ki? Neden zengin, yoksulları böyle hor görür ki?

* Sağ el ne diye kendi solunu hor görür? Her ikisi de mademki senin elin; uğurlu ne demek, uğursuz ne demek?

Biz, hepimiz aynı mayadanız; aklımız da bir, başımız da. Fakat şu beli bükülmüş göğün altında iki görür olmuş kalmışız.

Şu beşten, altıdan pılını pırtını çek birlik bucağına; niceye dek usûl boylu birlik ağacının yalnız sözünü edip duracaksın?

Hadi, şu benlikten geç, herkesle karış, kaynaş. Kendinde kaldıkça bir habbesin, bir zerresin ancak, fakat herkesle birleştin, kaynaştın mı ummansın, madensin.

Erkek arslan her şey yapar; köpek de köpekliğini eder durur. Tertemiz can dilediğini işler, beden de bedenliğini yapadurur.

Canı da bir bil, bedeni de; fakat sayıda yüz binlercedir. Hani bademler gibi, hepsinde de aynı yağ var.

Dünyada nice diller var, fakat hepsi de anlam bakımından bir; kapları kırıp döktün mü su bir olur gider.

Birliğe erer de gönülden sözü sürer, çıkarırsan, can her görüş sahibine haber gönderir, meramını anlatır.

CXII

O hekim, bana dedi ki: Yürü git, ekşi bir şey yemişsin sen. Hayır dedim; işte dedi, rengin bile ekşi.

Gönül karardı mı, benzin rengi tanıklık eder; sen perde ardındasın amma içindeki dışına vurup durur.

Toprağın tatlı su bulursa bağlık bahçelik olur; acı suyla sulanırsa diken bitirir, dikenlik kesilir.

Bitkiler baharın yeşerirler; güzün sararır solarlar; sen de güz mevsimini görmediysen ne diye böyle sararıp solmuşsun?

Ona dedim ki: A gizli şeyleri bilen; senden ne saklayayım? Canın gelişmesi senden; canı sensin yetiştirip geliştiren.

Ekşi bir hale getirdiğini kim diriltebilir? Üşütüp dondurduğuna kim sıcaklık verebilir?

Özel şaraplarından bir sağlık şerbeti gönder; çünkü ezip sıktıklarını coşturup köpürten de sensin.

Bir yüce, bir güzel mi güzel şarap sundu da hadi dedi, kendine gel, dik şunu da gamlarla doluysan neşelen, ölmüşsen diril.

(s. 266) Senin yüzünden, kayadan Aras ırmağı gibi ırmaklar kaynar; esmer benizlisin amma senden ışıklar parlar.

Görünüşte geçicisin amma ölümsüzlük Hızır'ı olursun; gönlün incinmiştir amma gönüllere neşe olursun sen.

Şu varlık, şu beden, ne vakit yabancılardan tertemiz olacak da yüzlerce kişiye devlet olan, ikbal kesilen bir elbiseye bile boş verecek?

Bir ağaç, yele dedi ki: Ne vakte dek eseceksin? Yel, sen sararmış solmuşsun amma dedi, yel, baharlık eder sana.

CXIII

Bu semâ' bir yabancı yüzünden böyle yarım kaldı; puhukuşunun bed sesi, halkayı yıkık yere döndürdü.

Kara benzeyen kişi, vakti, zamanı soğutur gider; hattâ çözülüp sel gibi aksa bile evi yıkar, yerle bir eder.

Dışardaki yabancı kötüdür, fakat içerdeki daha da kötü; bir dişin çıkarılması bile yabancılık yüzündendir.

Yabancı, halden bilmez kişi güz yelidir; bağı bahçeyi sarartır soldurur; tohumları bile yerde sıkar, hapseder, güzelliklerini göstermez.

Yüzüne karşı gül gibi güler; fakat ayağına diken gibi batar; tarağa benzeyen o iki başlıdan sakalını korumaya bak.

Savaş safındaki bir korkak yüzünden yürekli erlerden meydana gelmiş nice ordular bozguna uğramıştır.

Tebrizli padişahlar padişahı Tanrı ve din Şems'i yok mu? O bütün toplulukların mumudur, ona pervane kesilmişimdir ben.

CXIV

Yüzünün nuru vurmuş da o yüzden her çorak yer bir lâlelik kesilmiş; dudağının kızıllığı vurmuş da her ekşi koruğu bal haline getirmiş.

Dün gece rüyada aşkının mushafını okudum; ah, bir sûresinden canım öyle bir deli divane oldu ki.

Ah, şekerin üzerindeki tat senin şekerin olsa, iki dünyanın müşkülü de ne şekerleşirdi, ne helvaya dönerdi.

Çırılçıplak bir adama benzeyen bedene günyüzünü göster, güneşe benzer yüzünün ışığını vur o bedene de her kılın dibi şekerlerle dolsun.

Kendinden geçmek, masradan ipliğin çözülmesinden de kolaydır; düşman bile ipliğin ucunu masradan bulmuştur ya.

Ah, henüz görmedin sen; aşk meydanının başında kelleler oynayıp duruyor; her yanda da bir ocak var.

Beden bir kavuna benzer, koparmazsan nasıl yerler ki? Kır bedeni de Lâhur ülkesine değen kıymet meydana çıksın.

İki âlemin hekimine gittim, aşk hastasıyım dedim; gönlümün nabzı atıp duruyordu; idrar şişesi de elimdeydi.

Ona dedim ki: Ey Tebriz'in övüncü Şemseddin, ah; özleşmiş illete senden başka kim bir şifa bulabilir?

CXV

Galiba bir başka yerdeydin; çünkü karnın bomboş. Bir başka çeşit su içmiş olmalısın ki çamurlara bulanmışsın.

Bir başka şarabın sarhoşusun; aklın başında değil, pek bönsün; mademki ona gönül vermişsin, yürü, artık rahatın, huzurun yok senin.

4130 * Yürüyüp giden hazine gönlündedir; o hazinenin üstünde de şu balçık var. Tutalım, görmemişsin; işitmedin de mi?

Gözün ağarıp görmemesi neden? Nefsin, kızgınlığın tesirinden; ilaç diye dövülmüş yeşim taşını nasıl verir, sürme diye nasıl çekersin?

Canın, zevâli olmayanın bakışıyla teyellenmiş; iş böyleyken sen tutmuşsun, güneşin ışığını balçıkla sıvamışsın.

Gönül definen mühürlenmiş, şu ciğerin sevdalara maden kesilmiş; a açgözlü obur, niceye bir karnını doyurma hevesinde yelip yortacaksın?

Şu aşk çarpıntın, Şemseddin'in tesiriyledir; şu yetiştirip geliştirdiğin baht, Tebriz'den gelmededir.

CXVI

A arslan yürekli, yüzlerce arslanlıklar göstermiş, erlikler etmişsin; bağışta, lûtufta güneşten bile öndülü almışsın.

Gözünü kapa da bir kere daha merhamet et; Tanrı'ya and içmişsen dön o anddan, boz o yemini.

Bir bak da gör, sen, şu öfkede, şu savaşta ayak diredikçe, düşmanlar ellerini çırpıyor.

A benim canım, gönlün kime akmada, söyle de yoluna toprak olayım onun; kendisini adam saydığın kimse, ona kul köle olayım ben.

A beden, sonucu bir sıçra, bir kendine gel, çalış, çabala; çalışıp çabalamak kutlu bir iştir, ne diye böyle solup kalıyorsun?

4140 Kalk, sevgiliye var, yüzünü yerlere sür; a şeker gibi güzel dost, neden incindin de.

Canın sahibi, Tebrizlilerin övüncü Şemseddin, şu başım senin fidanında bitmiştir; çünkü sensin onu yetiştiren.

CXVII

A demir yürekli, meğer o demir yüreğin bir aynaymış; aynaysa benim gönlümle çok eski bir eş dost.

Ben aynanın gönlündeyim, ayna benim gönlümde. Beden de kim oluyor? Dün, evvelki gün meydana gelmiş biri ancak.

Hoca, neden böylesin? Din aşkı senden kaçıp duruyor; çünkü seni hep evvelsi günkü Ahmed görüyor.

Seçilmiş bir kuşsun gerçekten de; tatlı yemler devşir; senin kuşuna ta Çin'den yem geldi.

Tanrı arslanısın, Tanrı sana erkek arslan adını verdi; iş böyleyken ne diye tuttun da bir maymunla solukdaş oldun?

Beden şekline bakma, o şekli görme; senin lâyığın değil o; fakat bâzı kere padişah da tutar, bir yün hırka giyer.

Aklını başına devşir de gönlünü bir uğurdan sevgilinin eline ver; ver de gönlün hasede, kine düşüp çürümesin.

Güzel bir hale gelen, boyuna aşk arayan gönül yok mu? Böyle gönüle Turusîna'nın gönlü bile yaygı kesilir, ayaklarının altına döşenir.

4150 O şerbete susamışsın, o vuruş yaralıyor, hasta ediyor seni; bu gurbetteyken adamakıllı inanç olamaz sende.

Akıl şekere benzer, şekillerse kamışa. Anlamlar şaraptır tıpkı, harflerse şarap küpü.

Gelin güzel olmadıkça, süsüyle püsüyle, atlastan yapılmış, yahut altın işlemeli elbisesiyle gözlere hoş görünemez; gönüller bunlarla hoşlaşamaz.

Mademki şu dünyadan geçip can meyhanesine gitmiyorsun; şarap yerine tatsız tuzsuz tarhana çorbası içedur.

Beden evini bir bağ, bir gül bahçesi haline sok; gönül bucağını, bir cuma mescidi haline getir.

Böylesine kişiye her solukta bir güzel görünür; o tek gören kişiye her solukta bir güzel gelir, tabak içinde, görülmemiş bir badem helvası sunar.

Sus, su kuşuna deniz hikâyesi söyleme; erliği olmayan padişaha kızoğlankızı ne diye sunarsın?

CXVIII

Canımız bir köşktür; bir tepe, bir yıkık yer değil. Soluk-daşımız sevgilimizdir bizim, özü, soluğu yabancı olan biri değil.

Gönül yolu korkunç bir çölden geçer; yürekli bir er, erkek bir Rüstem olmayan kişi nerden varacak oraya?

Oraya varacak kişinin gönlü, düşmanı yıkan, bedenini besleyen bir gönül olmamalı; kendini yıkıp alt eden, sevgiliye âşık olan bir gönül olmalı.

Böylesine kişinin bedeni, mezarın toprağıyla örtüldü, yeraltına gitti mi, o bedenden tohum nasıl baş verir yücelirse, tıpkı onun gibi kabul ediliş ağacı yükselir, boy atar.

Işıklı bir gönül ehlinden başka kimdir o ışığa âşık olan? Pervanenin gönlünden başka nedir o mumun sınadığı şey?

Rûhullah'a ferahlık veren, onu yaylalara salan, ancak Rûhü'l-Kudüs'ün cilvesidir; çünkü Güneş bile ona ancak bir bekâr evidir; Güneş'i bile görmez, ona bile bakmaz o.

CXIX

Perinin Süleyman'ın tapısında saf kurmasına şaşılmaz; sen asıl o perinin huzurunda Süleyman'ın saf kurup dîvân durmasını seyret.

Öyle bir peri ki yüzünün nurundan insan melek kesildi; peri zahmetten, illetten kurtuldu, derman bulma gamından halâs oldu gitti.

O perinin geliştirmesiyle insanın gözü açıldı; o perinin yüzünden melek de cam incisini buldu, şeytan da.

Bizlik, benlik temizlendi; erlik suyu kurudu; peri insan oldu, insan peri kesildi.

Tebriz'in de, canın da övüncü, can gözü Şemseddin'in yüzünün aksiyle peri neşelendi, candan da neşeli bir hale geldi.

CXX

(s. 267) Her solukta soldan sağdan aşk sesi geliyor: Biz çayırlığa çimenliğe gidiyoruz, kim seyretmek ister?

Evde oturma zamanı geçti; bağa bahçeye gitme zamanı geldi; kutluluk sabahı ağardı, buluşma, kavuşma vakti geldi çattı.

4170 A sahip-kıran padişah, şu ağır uykudan uyan; devlet, ikbal atını sür; kavuşma nöbeti artık bizim.

Vefa davulunu çaldılar; gökyüzünün yolunu süpürdüler; sizin zevkiniz, neşeniz artık peşin; yarın ödenecek veresiye alışveriş nerde kaldı?

Rum el uzattı da gece Zenci'sini bozguna uğrattı. Yüceler âlemi de, aşağılık âlem de aparı, parıl parıl parlamada.

Ne mutlu ona ki şu renkten, kokudan kurtuldu; çünkü canda, gönülde, bu renkten, bu kokudan başka daha ne renkler var, ne kokular var.

Şu balçıkta bir kimya tezgâhıdır kurulmuş amma gene de ne mutlu balçıktan kurtulan cana, gönüle.*

* Bu gazel "T" harfindedir; unutulmuş, buraya yazılmış.

CXXI

Hekim gene Eyyub'un kapısından içeriye girdi; gene Ken'an Yusuf'u geldi, Yakub'una kavuştu.

Gönül, sevgilisinin bulunduğu yere gitmek için evini barkını bıraktı; fakat bir de baktı, gördü ki sevgilisinin evi barkı meğer gönülmüş.

Gönül yok oldu da, kendi kendini isteyen de benim, istenen de ben sözünün anlamı anlaşıldı, açığa çıktı.

* Şükürler olsun, İsa erişti de Âzer'imiz dirildi; şükürler olsun ki Mûsa mucizesini gösterdi.

Şükürler olsun ki Mûsa, Firavun'a uyanların hepsinden kurtuldu; şükürler olsun ki âşık, sevgilisinin yanı başına geldi, kuruldu.

4180 Şükürler olsun ki aşk güneşi doğudan doğdu, parladı; ateşini, coşkunluğunu gönüllere, canlara saldı.

4181 Şükürler olsun ki gayb sâkîsi bütün ayıpları şarapla yıkadı. Şükürler olsun ki dileyen, gönlünü ezen gamdan kurtuldu gitti.*

* Bu gazel "Ş" harfindedir; unutulmuş, buraya yazılmış.

AÇILAMA

Bahr-i Remel'in devamı

B. 51. **İsa – beşik.** İsa'nın doğar doğmaz, daha beşikteyken konuştuğu, Tanrı kulu ve peygamberi olduğunu söylediği Kur'an'da anlatılmaktadır (XIX. 29-33).

B. 53. **Nefis kötülükleri buyurur.** Kur'an, XII. 53.

B. 72. **Kirman – kimyon.** Bizde tam bu atasözüne karşılık şu söz vardır: Tereciye tere satmak.

B. 150. **İçerler.** Kur'an, LXXVI. 5.

B. 172. **Dünya – beşik.** Kur'an, XX. 53, XLIII. 10.

B. 209. Beyitteki Kâbe'den maksat gönüldür.

B. 211. **Emanet.** Kur'an, XXXIII. 72.

B. 237. **Eli kesilmiş.** Kur'an, kadın olsun, erkek olsun, hırsızın elinin kesilmesini buyurur (V. 38).

B. 273. **Yakın olan.** Kur'an, L. 16.

B. 290. **Doğuda olmayan.** Kur'an, XXIV. 35.

B. 318. **Sen atmadın, attığın zaman Allah attı.** Kur'an, VIII. 17.

B. 322. **Gök – ip.** Gök nerde, ip nerde sözü, Farsçada, iki uygun olmayan şey hakkında kullanılagelen bir atasözüdür.

B. 325. **Kemik – devlet kuşu.** Hümâ denen devlet kuşunun kemik yediğine inanılırdı.

B. 349. **Bilenlere ibret var.** Kur'an, XII. 111.

B. 384. **Hasan.** Rastgele söylenmiş bir addır; filân gibi.

B. 405. **İsa – ev.** "Ve ulemâdan biri yaklaşıp ona, ya muallim, her nereye gider isen ben ardınca gelirim demesi üze-

rine İsa ona, tilkilerin inleri ve hava kuşlarının yuvaları vardır, lâkin insanoğlunun kendi başını koyacak yeri yoktur dedi." Matyus, VIII. 19.

B. 428. **Şüphe yok ki biz sana apaçık bir fetih vermişizdir.** Kur'an, XLVIII. 1.

B. 429. **Göğsünü açıp genişletmedik mi?** Kur'an, XCIV. 1.

B. 430. **Senâî.** Bu beyitten Mevlânâ'nın nadir olmakla beraber, pek saydığı Hakîm Senâî'nin mahlasını kullandığı da anlaşılmaktadır; nitekim Şems'e de Senâî dediği vardır.

B. 460. **Nigâristan.** Çeşitli resimlerle, heykellerle bezenmiş ev, puthane.

B. 467. Kur'an, LI. 47.

B. 468. Kur'an, IX. 112.

B. 469. Kur'an, LXX. 4.

B. 470. Kur'an, XXI. 93.

B. 471. Kur'an, XXVIII. 80.

B. 472. Kur'an, XXVI. 44.

B. 473. Kur'an, LVI. 10.

B. 474. Kur'an, XXXVII. 165.

B. 475. Kur'an, LIX. 13. **Yokluk, yoksulluk tamamlandı mı?** Sûfiler tarafından söylenegelmiş bir söz.

B. 476. Kur'an, LXVIII. 1.

B. 477. Kur'an, XXV. 42.

B. 478. **Sidre.** Kur'an, LIII, 14, 16.

B. 479. Kur'an, LXVIII. 19.

B. 536. **Fetih.** Kur'an, XLVIII. 1-2.

B. 595. **Secde ederler.** Kur'an, III. 113.

B. 612. **Ol.** Kur'an, II. 117 ve birçok âyetlerde.

B. 636. **Ne doğuda, ne batıda.** Kur'an, XXIV. 35.

B. 640. **Aralarında berzah.** Kur'an, LV. 20.

B. 676. **Keykubad, Sencer, Suhrâb.** İran'da Keyler soyunun ikinci padişahı Keykubad'tır. Aynı zamanda, büyük padişah anlamına da gelir. Sencer, 1117'den 1157'ye dek hüküm süren İran Selçuklularından Muizzüddin Ebû'l Hâris

Sencer'dir. Suhrâb, Rüstem'in oğludur; babası tarafından, tanınmayarak yanlışlıkla öldürülmüştür.

B. 681. **Fakih.** Din hukukuna "fıkıh", dinî hukuk bilgisine "fakih" denir.

B. 684. **İbni Bevvâb – rık'a.** 1031'de ölen bir hattattır. Babası, Mansûr Halife'nin perdecisi olduğu gibi, kendisi de Me'mûn'un perdecisiydi. Asıl adı Ali'dir. Rık'a ve murakka, üstte bir satır sülüs bulunan nesihle yazılmış levhaya denir.

B. 685. **Nâib.** Birinin yerine vekâlet ederek onun işini yapan kişiye verilen addır.

B. 706. **Eğri otur, doğru söyle.** Atasözü.

B. 719. **Dahhâk.** Güneşi kapayan kara bulutun, sonradan Aji Dahâka adı altında üç başlı bir yılan olarak tasvirinden meydana gelen bir efsane. İran'ın mitolojik tarihinde, Cemşîd Çin'e kaçtıktan sonra İran'ı zapt eden Arap bir hükümdar olmuştur. Şeytan, bir gün Dahhâk'in (Aji Dahâka'dan bozma) iki omzunu öpmüş, öptüğü yerlerden birer yılan bitmiş. Bu derde bir çare ararken, gene şeytan bir hekim kılığında gelmiş, her gün yılanlara henüz ergenlik çağına gelmemiş erkek çocuk beyni verilmesini tavsiye etmiş. Gâve adlı bir demircinin bir çocuğunu alıp kesmişler, ikincisini istemeye geldikleri vakit demirci, önlüğünü örsüne takıp bayrak gibi kaldırmış ve halkı ayaklandırmış. Dahhâk'i öldürmüşler, yerine Cemşîd'in soyundan Ferîdûn'u geçirmişler. Ferîdûn da eski İran'da Aji Dahâka'yla savaşan Traitana adlı melekten bozmadır. (Bakınız: Dr. Muhammed Muîn: *Mazdayasna ve te'sîr-i on der Edebiyyât-ı Pârisî*, Tehran Üniv. Yayın. Tehran-1326, s. 36).

B. 722. **Sen olmasaydın.** Hadis-i kudsî olarak rivayet edilir, I. cilt, B. 1341'in izahı; Açılama.

B. 812. **Onunla ölmek, onunla dirilmek.** Ali'nin, "Yaşayışın, sayılı soluktur. Bir soluk eksildi mi, yaşayışın bir parçası gider. Kendin sabahlarsın, başkası için akşamı edersin; fakat ölümü anlayacak aklın yok. Her akşam, seni öldüren nefes, yaşatır durur, fakat seni yaşatandır ki ölüme doğru bo-

yuna seni sürer" meâlindeki kıt'asını hatırlatır (*Dîvân-ı Ali*, Bulak-1251, s. 34).

B. 814. Veba. Malûm geçici ve bulaşıcı hastalık. Bütün bulaşıcı hastalıklara dendiği de vardır.

B. 822. Duman – ateş. "Ateş olmayan yerde duman tütmez" atasözü.

B. 833. Muhammed. Sultanü'l-Ulemâ Muhammed Bahâeddin Veled'le oğlu Mevlânâ'nın Belh'ten göçmesine sebep olan Alâeddin Muhammed Harezmşah'tır. 1206'da Horasan'la Afganistan'ı, 1210'da Maveraünnehir'i, 1215'te Gazne'yi zapt etmiş, Abbasoğulları'na hücuma hazırlanırken Cengiz istilası başlamış, 1230'da, kaçtığı Hazer adalarından birinde ölmüştür. Bu beyit medih yollu bir zemdir.

B. 835. İllet-i ulâ. Filozoflara göre her şeyin bir sebebi, illeti vardır ve her şey bir başka şeyin illeti olur. Sonucunda bir ilk illet vardır ki o, hiçbir illetin tesiri altında değildir. Hep illetler vara vara ona dayanır. Buna illet-i ulâ derler.

B. 897. Gâh yoksul edersin, gâh padişah. Kur'an, III. 26

B. 920. Yetmiş iki millet. Millet, şeriat anlamına gelir. Yetmiş iki millet sözüyle bütün dinler kastedilmektedir.

B. 926. Nisan bulutu. Eski bir inanca göre nisan yağmurunda feyz vardır. Denizde sedefler yağmur yağarken ağızlarını açarlarmış. Ağızlarına düşen yağmur katresi inci olurmuş. Fakat yılanın ağzına düşünce de zehir kesilirmiş. Aynı zamanda toplanan nisan suyuna sûreler, âyetler okunur, lüzumunda bu sudan hastalara verilirdi. Nisan yağmurunun toplanması için gayet güzel, değerli kaplar yapılır ve bunlara "Nisan tası" denirdi. Mevlânâ Müzesi'nde pek musanna bir Nisan tası vardır.

B. 987. Sâmirî. Kur'an, XX. 87.

B. 1036. İyiden iyiye inanmış nefis. Kur'an, LXXXIX. 27.

B. 1102. Elest. Kur'an, XIX. 29-33.

B. 1181. Nûşirevan. İran'da Sâsânî hükümdarlarının yirmincisidir. 531'de hükümdar olmuştur. Adaletiyle tanınmış, adil diye anılmıştır. 579'da ölmüştür.

B. 1186. Zincir oynatmak. Zincir şakırtısını duyan deli, büsbütün delirir, azıtırmış.

B. 1197. Batanları sevmem. Kur'an, VI. 76.

B. 1209. Düşüp kalktığı kişiye bak. "Kişi, sevdiğiyle beraberdir, sevdiği kişiyledir." (Hadis, *Al-Câmi'a'l-Sagıyr*, II, s. 173). Türkçede "Kişi sevdiğiyle konuşur" atasözü aynı meâldedir.

B. 1210. Sana hoş gelmeyeni başkasına yapma. "İmdi âdemlerin size her ne muamele etmelerini isterseniz, siz dahi onlara öyle ediniz; zira şeriat ve peygamberler bundan ibarettir." (Ahd-i Cedîd, Matyus, VII. 12)

Kendine ne sanırsan ile dahi anı san
Dört kitabın ma'nîsi budur eğer varısa
Yunus Emre

B. 1234. Ah, kardeşlerimi görseydim. "Kardeşlerimle buluşmayı ne kadar da isterim deyince, biz kardeşlerin değil miyiz diyorlar. Siz diyor ashabımsınız; kardeşlerim, bana inananlar, fakat beni görmeyenlerdir." (Hadis; *Müsned* vs. *Ahâdîs-i Mesnevî*'den naklen, s. 34).

B. 1240. Ben Tanrı'yım. Bu sözü Huseyn ibni Mansûra'l-Hallâc'ın söylediği meşhurdur.

Bahr-i Remel –Müseddes–

B. 1252. Tanrı dilediğini yapar. Kur'an, III. 40 ve diğer âyetlerde.

B. 1300. Rükn-i Yemânî. Kâbe'nin bir köşesine verilen addır (Eyüp Sabri: *Mir'âta'l-Haremeyn*, İst. 1301, s. 11-12).

B. 1314. Erkeklik – dişilik. Müslüman inancında, meleklerde erkeklik, dişilik yoktur.

B. 1346. Hasta – kıble. Ölüm haline gelen hastanın yüzünü kıbleye döndürmek, bâzı mezheplerde, yüzü kıbleye gelecek tarzda, yatağını ayakucu kıbleye gelmek üzere döndürmek âdeti vardır.

B. 1368. **Kırk sabah.** "Âdem'in çamurunu kırk sabah iki elimle yoğurdum." (Hadis-i Kudsî; *Ahâdîs-i Mesnevî*'den, s. 198).

B. 1410. **Vurun boyunlarını.** Kur'an, VIII. 12.

B. 1412. **Kitabın aslı, yanında.** Kur'an, XIII. 39.

B. 1442. **Hannâne direği.** Hazreti Muhammed, hutbe okurken bir hurma ağacına dayanırdı. Minber yapılınca minbere çıkıp hutbe okurken, o ağaçtan ağlar gibi ses geliyor. Peygamber minberden inip elini ağaca koyunca ses kesiliyordu (Buhârî, Bulak-1312, *Kitâba'l-Cumua*, c. II, s. 9). Bu yüzden o ağaca "inleyen direk" anlamına gelen "Hannâne direği" adı verilmiştir.

B. 1461. **Balık – Öküz, Arslan.** Eski bir halk inancına göre dünya bir öküzün boynuzu üstünde durur, öküz de balığın sırtındadır. Aynı zamanda, Öküz, Balık ve Arslan burçları da vardır.

B. 1503. **Sin – Yâ Sîn.** Sin, Arap alfabesinde bir harftir. İki dişi, bir çanağı bulunduğundan, aynı zamanda "sinn" sözü Arapçada diş demek olduğundan, bu harf dişe benzetilegelmiştir. "Yâ Sîn" Kur'an'ın XXXVI. sûresinin adıdır.

B. 1517. **İki padişah bir tahtta.** "Bir tahtta iki padişah oturamaz" diye bir söz vardır.

B. 1545. **Elest.** Kur'an, VII. 172.

B. 1570. **Sûfî – tıraş.** Tasavvufun, Melâmetîlerden ayrılan Kalenderiyye, Hayderiyye, Edhemiyye, Câmiyye, Mevleviye, Bektaşiyye vs. kollarında, tarikata gireni tıraş etmek töreni vardır. Hattâ bu zümrelerden çâr-darb olanları, yâni saçlarını, sakallarını, kaşlarını, bıyıklarını usturayla yölütenleri bile mevcuttur.

B. 1587. **Meryem – hurma.** Kur'an, XIX. 25.

B. 1624. **Ay yarıldı.** Kur'an, LIV. 1.

B. 1625. **Bekçi – sopa.** Bekçilerin geceleyin sopalarını yere vurarak gezdiklerini anlıyoruz. Yakın zamana dek, bu âdet memleketimizde de vardı.

B. 1637. **Hutbe – nikâh.** Bir kızı istemeye hutbe denir. İcap ve kabulü gösteren sıygaları okumak da nikâhtır.

B. 1638. **Telkıyn.** Ölü, mezara konduktan, yahut gömüldükten sonra, mezar başında ona hitaben dinî inançların gerçek olduğunu söylemeye telkıyn denir.

B. 1653. **Beni hiç göremezsin.** Kur'an, VII. 143.

B. 1655. **Ancak senden yardım dileriz.** Kur'an, I. 5.

B. 1676. **Kâbe kavseyn.** Kur'an, LIII. 9.

B. 1686. **Ebû Saîd.** Horasan şeyhlerinin ulularındandır. Adı Fazlullah'tır. Ebû Saîd ibni Ebû'l Hayr diye meşhurdur. 1049'da vefat etmiştir.

B. 1688. **Feridüddin Attâr.** Mevlânâ'nın saygı ve sevgisini kazanan ve *Mantıka'l-Tayr*, *İlâhî-Nâme* gibi birçok eserleri bulunan bu büyük sûfî, Kalenderi neşesini taşır. Nişabur'da doğan Attâr, XII. yüzyılla XIII. yüzyıl arasında yaşamıştır, ölüm tarihi hakkında çeşitli rivayetler vardır.

B. 1688. Senâî de 1130-1131'de vefat eden, *Hadîkatü'l-Hakıyka* adlı Farsça manzum eserin sahibi olan ve Hakîm-i Gaznevî diye de anılan sûfidir.

B. 1691. **Halil – parmağını emmek.** Halk rivayetine göre Nemrud, gördüğü bir rüya üzerine erkek çocukları öldürtmeye koyulur. Annesi Halil İbrahim'i doğurunca götürüp bir mağaraya bırakır. Eli değdikçe gider, gizlice emzirir. Gidemediği vakitlerde İbrahim parmağını emer, parmağından da süt gelir.

B. 1695. **Şahdamarından yakın.** Kur'an, L. 16.

B. 1801. **Saman altında su.** Türkçede de bu söz vardır.

B. 1889. **Kürkü ters giymek.** Birisiyle bozuşmak, arası açılmak anlamına gelen bir örf mecazıdır; Türkçede de vardır. Aynı zamanda çocukları korkutmak için de kürkü ters giyerler.

B. 1920. **İkinin ikincisi.** Kur'an, IX. 40.

B. 1956. **Tanrı, dilediğini yapar.** Kur'an, III. 40; XIV. 27; XXII. 18.

B. 1991. Halil – kuşlar. Kur'an, II. 260.

B. 2003. Biz indirdik. Kur'an, XV. 9.

B. 2007. İnsan acelecidir. Kur'an, XVII. 11.

B. 2008. Rabbimiz, sabrı saç. Kur'an, II. 250.

B. 2010. İçinde erler var. Kur'an, IX. 108.

B. 2043. Sühâ– sehv secdesi. Sühâ küçücük bir yıldızdır. Namazda bir yanlış yapılırsa namaz bittikten sonra iki secde edilir ki buna "sehv secdesi" denir.

B. 2127. Mum – leğen, baş. Klasik şark edebiyatında mum çoğu defa leğenle beraber anılır. Sebebi de mumun üstüne bir küçük leğen kapatılarak hem tehlikesiz, hem de kokusu duyulmamak üzere söndürmek âdetidir. Beyitte başı da anması, Yahya Peygamber'i hatırlamasındandır. Yahya'nın başı bir tepsi içinde bir kıza hediye edilmiştir (Matyus, XIV. 3-13).

B. 2131. Yemen – Rahman kokusu. "Gerçekten de ben, Rahman'ın nefesini, Yemen tarafından duymadayım." Hadis: *İhyâa'l-Ulûm*; *Ahâdîs-i Mesnevî*'den naklen.

B. 2141. Lâ havle. "Cennet ağaçlarından çok dikin; çünkü suyu tatlıdır, toprağı temiz; evirip çevirme de Allah'ladır, güç kuvvet de ancak ondan sözünü söyleyin de çok ağaç dikin.", "Evirip çevirme de Allah'ladır, güç kuvvet de ondan sözünü çok söyle; cennet definelerindendir bu söz." (Hadis: *Al-Câmi'a'l-Sagıyr*, c. I, s. 45).

Şihap – Şeytan. Kur'an, XXXVII. 6-10.

B. 2153. Nerde olursanız o yana dönün. Kur'an, II. 144-150.

B. 2161. Sopa – yaprak düşürmek – yılan. Kur'an, XX. 18.

B. 2168. Gelin. Kur'an, III. 61 ve birçok âyetlerde.

B. 2171. İğne yordamı. Kur'an, VII. 40.

B. 2173. Dönüp ona varacağız. Kur'an, II. 156.

B. 2181. Elest. Kur'an, VII. 172.

B. 2310. Ledün. Kur'an, XVIII. 65.

B. 2312. And olsun kuşluğa. Kur'an, XCIII. 1.

B. 2401. Halk adamakıllı... Bu beyti İbni Arabî (ölm. 1240), *Fusûsa'l-Hikem*'de, "Kelime-i Muhammediyye"de, Mevlânâ'nın adını anmadan alır (Bosnevî Şerhi, c. II, s. 452).

B. 2418. Rûh Rabbimin emrindedir. Kur'an, XVII. 85.

B. 2481. Biz açtık. Kur'an, XLVIII. 1.

B. 2534. Ali – kuyu. Bir halk rivayetine göre Peygamber, Ali'ye bâzı sırlar söylemiş. Ali dayanamayıp bu sırları battal bir kuyuya söylemiş. Kuyunun ağzında biten kamışlardan birini bir çoban koparmış, kaval yapmış. Kavalı çalarken kavaldan Ali'nin söylediği sözler duyulmaya başlamış. Bu halk masalının Mevlânâ'nın gazelinde geçmesi, eskiliğini göstermesi bakımından önemlidir.

B. 2565. Allah – yoksullar. Kur'an, XXXV. 15.

B. 2566. Allah – ışık. Kur'an, XXIV. 35.

B. 2573. Evet – belâ. Kur'an, VII. 172.

B. 2599. Dârâ. İran'ın Keyler soyundan olup milâttan önce 342'den 330 tarihine dek hüküm sürmüştür. Bunun zamanında Makedonya hükümdarı İskender'le İranlılar çarpışmışlar, Dârâ mağlup olmuş ve kaçarken ölmüştür.

B. 2678. Halil – güneş, Ay. Kur'an, VI. 76, vd.

B. 2683. Bismillah. Kur'an, XXVII. 30.

B. 2706. Kur'an'ı belleten bilgi bağışlar. Kur'an, LV. 2; XCVI. 5.

B. 2708. Rabbin ve melekler geldi. Kur'an, LXXXIX, 22.

B. 2709. Kapıları açılmıştır. Kur'an, XXXVIII. 50.

B. 2753. Daha yok mu? Kur'an, L. 30.

B. 2778. Ellerini doğradılar. Kur'an, XII. 31.

B. 2832. Yarışın. Kur'an, III. 133.

B. 2854. Ellerinle yoğurdun. "Âdem'in çamurunu, kırk sabah iki elimle yoğurdum." (Hadis-i Kudsî, *Mirsâda'l-İbâd*, *Ahâdîs-i Mesnevî*, s. 198).

B. 2867. Dağ – tecelli. Kur'an, VII. 143.

B. 2868. İsa – beşik. Kur'an, III. 46; V. 110.

B. 2870. **Sopa – kaynak.** Kur'an, II. 60.

B. 2886. **Elest.** Kur'an, VII. 172.

B. 2908. **Mûsa – elma.** Halk inancına göre Mûsa, ölüm meleğine can vermemiş, Tanrı cennetten bir elma göndermiş, Mûsa elmayı koklarken can vermiş. Mûsa'nın ölümüne ait Buhârî, Ebû Hurayra'dan bir hadis tahrîc eder (Bakınız: *Tacrîd*; Bâbun fi'l Cenâiz, Mısır, Mat. al Hayriyya, 1322, I, s. 90-91).

Bahr-i Munsarih

B. 2970. **Göremezsin.** Kur'an, VII. 143.

B. 2990. **Ma'rûf.** IX. yüzyıl şeyhlerinden Ma'rûf-ı Kerhî'dir. Bağdat'da yaşamıştır.

B. 3019. **Elest.** Kur'an, VII. 172.

B. 3032. **Yüz – dağ.** Eskiden kölelerin yüzlerini köle olduğu belli olması için dağlarlar, kulağına da küpe takarlardı.

B. 3054. **Ay yarıldı.** Kur'an, LIV. 1.

B. 3059. **Elest.** Kur'an, VII. 172.

B. 3094. **Sâmirî.** Kur'an, XX. 87.

B. 3141. **Meryem – hurma.** Kur'an, XIX. 25.

B. 3155. **Tuğra.** Padişahın adını taşıyan ve kuşa benzetilerek çizilen bir şekil. Tuğraya "nişan" da denir ve sonraları "tuğra-keş" denen tuğra yazanlar, "nişancı" adıyla anılırdı.

B. 3171. **Rahmetim, gazabımdan aşkındır.** Kur'an, VII. 156. "Gerçekten de ulu Tanrı, halkı yaratınca, rahmetim, gazabımdan üstündür buyurdu." (Hadis, *Al-Câmi'*, I, 72; II, 89).

B. 3196. **Barış daha hayırlıdır.** Kur'an, IV. 128.

B. 3220. **Suvarırız.** Kur'an, LXXVII. 27; LXXII. 16.

B. 3245. **And olsun soluya soluya koşanlara.** Kur'an, C. 1.

B. 3246. **İnek olayı.** Kur'an, II. 67, vd.

B. 3257. **Usturlap.** Üstüne gök haritası çizilen ve üzerinde akrep denen bir ibresi bulunan âlet. Bununla yıldızların mevkileri tâyin edilir ve saat bulunurdu.

B. 3262. **Kabirlerdekiler...** Kur'an, LXXXII. 4; C. 9.

B. 3269. **Belkıys – billur.** Kur'an, XXVII. 44.

B. 3297. **Firavun – iman.** Kur'an, X. 90.

B. 3314. **Sam, Neriman.** Sam, İran'ın mitolojik kahramanı Rüstem'in atasıdır. Ferîdûn devrinde yaşamış sayılır. Neriman, Sam'ın babasıdır. Her ikisi de kahraman olarak tanınır.

B. 3379. **Eyvahlar olsun...** Kur'an, CIV. 1-2.

B. 3380. **Ben onu darlığa hapsettim.** Kur'an, XC. 4.

B. 3399. **Eşek kuyruğu.** Türkçede de "eşeğin kuyruğu gibi ne uzar, ne kısalır" sözü vardır.

B. 3400. **And olsun soluya...** Kur'an, C. 1.

B. 3425. **Firavun – bıyık.** Bir halk rivayetine göre bir gün, henüz çocuk olan Mûsa'yı severken Mûsa, Firavun'un bıyığını yolmuş. Firavun, galiba rüyada gördüğüm gibi benim saltanatımı bu yıkacak demiş ve öldürülmesini emretmiş. Çocuktur demişler, bir tasa altın koyun, bir tasa ateş; çocuklar ateşe saldırırlar; bu, altına saldırırsa öldürün. Firavun, bu söze uymuş. Taslar gelince Mûsa, bir koru alıp ağzına götürmüş. Dili yanmış ve bu yüzden de peltek kalmış. Bu hikâyenin Kur'an'da Mûsa'nın, dil bakımından kardeşim Hârun benden daha fasihtir dediğine bakılarak uydurulduğunu sanıyoruz (XXVIII. 34).

B. 3538. **İnanç sahibi tatlıdır.** "İnanan tatlıdır, tatlılığı sever" meâlinde bir söz, hadis olarak söylenir.

B. 3544. **Mustafâ – ekşi yüz.** Kur'an, LXXX. 1-2.

B. 3610. **İnce ağrı.** Vereme, "ince hastalık" da denirdi. İnce ağrı, şimdi mecaz yoluyla mızmız adamlara deniyor. Bu da böyle bir şey olacak.

B. 3687. **Kehf Sûresi.** Kur'an, XVIII. sûre.

B. 3726. **Kendini yaralayan dilenci.** İstediği şey verilmeyince kendini yaralayan bir sınıf dilencinin bulunduğunu bu beyitten açıkça anlıyoruz.

B. 3778. **Yâ Sîn Sûresi.** Kur'an, XXXVI. sûre.

B. 3779. Vîse – Râmîn. Vîse, Râmîn adlı delikanlının sevdiği kızın adıdır. 1063'te ölen Fahreddin-i Gürgânî, bu destanı işlemiş, mesnevî tarzında yazmıştır.

B. 3863. Aybaşı – deli. Delinin aybaşlarında (dolunayda) azıttığı hakkında bir kanaat vardır.

B. 3916. Rabbiniz değil miyim? Kur'an, VII. 172.

B. 3943. İkinci doğuş. "İsa, ona cevaben; hakikaten, hakikaten sana derim ki bir kimse yeniden doğmayınca Allah'ın melekûtunu göremez dedi. Nikodimus ona, bir adam ihtiyar iken nasıl doğabilir? Tekrar validesinin rahmine girip doğabilir mi dedi. İsa cevap verip hakikaten, hakikaten sana derim ki, eğer bir kimse sudan ve rûhtan doğmazsa, Allah'ın melekûtuna giremez. Tenden doğan tendir ve rûhtan doğan rûhtur. Sana yeniden doğmanız lâzımdır dediğime taaccüb etme... (Yuhanna, III, 2-8). Tasavvufta ikinci doğuş, tasavvuf yoluna intisaptır.

B. 3961. Kırk gün, on gün. Mûsa'ya otuz gece vade verilmiş, on geceyle kırk olmuş, ondan sonra Tur Dağı'nda tecelliye mazhar olmuştur (VII. 142). Herhalde buradaki kırk gün, bu kırk gündür. On gün de kırkı tamamlayan on gün olsa gerek. Kurban ayının on günü, Muharrem'in ilk on günü de hatıra gelebilir. Doğrudan doğruya söylenmiş de olabilir.

B. 3965. Selsebîl. Kur'an, LXXVI. 18.

B. 3972. Ahî. Fütüvvet yolunun şeyhlerine verilen addır. En büyüklerine "Ahî-Baba" ve "Ahî-Türk" de denirdi.

B. 4012. Ebhâz. Tiflis'e yakın ve arazisi sarp, Hıristiyanlarla meskûn bir yerdir (Yakut: *Mu'cama'l-Buldan*, Mısır-1906, c. I, s. 72).

B. 4014. Reyli – Mervli. İki zıt, iki uzlaşmaz adam hakkında kullanılıyor. Türkçedeki "akla kara" ve "eyne van, eyne boz beygir" sözleri gibi.

B. 4026. Behrâm – eşek. Yaban eşeği avına pek meraklı olduğu için Behrâm-ı Gûr diye tanınmış olan bu hükümdar,

420'de İran tahtına geçmiş, on sekiz yıl saltanat sürmüş, 438'de eşek avında bir kuyuya düşüp ölmüştür. Farsça ilk şiir söyleyen bu padişahmış.

B. 4047. Çalacaksan inci çal. Arapçada tamamı, "zina edeceksen hür kadınla et, çalacaksan inci çal" meâlindeki atasözüdür.

B. 4068. Yokluk – övünç. Hazreti Muhammed'in "Yokluk-yoksulluk, övüncümdür, onunla övünürüm" dediği rivayet edilmiştir. Bu hadisin mevzu olduğu söylenir (*Mavzûât-ı Kebîr-i Aliyya'l-Kaari*, Mat. Âmire-1289, s. 57).

B. 4090. Tanrı ışığı, sırçası. Kur'an, XXIV. 35.

B. 4092. Sağ – Sol. Müslümanlıkta sağ kutludur, sol kutsuz. Eve, mescide sağ ayakla girilir, helâyaysa sol ayakla girilir, sağ ayakla çıkılır. Yatılırken, kalkılırken sağ tarafa yatılır, sağ taraftan kalkılır. Yemek, su, sağ elle yenir, içilir; buna karşılık edep yeri sol elle yıkanır.

B. 4130. Yürüyen hazine. Karun'un yere batan ve halk inancına göre her gün biraz daha yerin dibine giden haznesidir (Kur'an, XXVIII. 81).

B. 4178. İsa – Âzer. İsa, Ahd-i Cedîd'e göre, ölmüş, gömülmüş ve dört gün kabirde kalmış bir adamı diriltmiştir. Ahd-i Cedîd'de bu adamın adı, "Leâzer"dir ki Mevlânâ'nın bahsettiği Âzer budur (Yuhanna, XII. 1-19).

Bu Ciltte Geçen Âyetler

– Sûre sırasıyla –

I	5	B. 1655
II	60	B. 2870
	67	B. 3246
	117	B. 612
	144-150	B. 2153
	156	B. 2173
	250	B. 2008, B. 2153
	260	B. 1991
III	26	B. 897
	40	B. 1252, B. 1956
	46	B. 2868
	61	B. 2168
	113	B. 595
	133	B. 2832
IV	128	B. 3196
V	38	B. 237
	110	B. 2868
VI	76	B. 1197, B. 2678
VII	40	B. 2171
	142	B. 3961
	143	B. 1653, B. 2867, B. 2970
	156	B. 3171
	172	B. 1545, B. 2181, B. 2573, B. 2886, B. 3019, B. 3059, B. 3916
VIII	12	B. 1410
	17	B. 318
IX	40	B. 1920
	108	B. 2010
	112	B. 468

X	90	B. 3297
XII	31	B. 2778
	53	B. 53
	111	B. 349
XIII	39	B. 1412
XIV	27	B. 1956
XV	9	B. 2003
XVII	11	B. 2007
	85	B. 2418
XVIII		B. 3687
	65	B. 2310
XIX	25	B. 1587, B. 3141
	29-33	B. 51, B. 1102
XX	18	B. 2161
	87	B. 987, B. 3094
XXI	93	B. 470
XXII	18	B. 1956
	53	B. 172
XXIV	1	B. 536
	35	B. 290, B. 636, B. 2566, B. 4090
XXV	42	B. 477
XXVI	44	B. 472
XXVII	6-10	B. 2141
	30	B. 2683
	44	B. 3269
XXVIII	34	B. 3425
	80	B. 471
	81	B. 4130
XXXIII	72	B. 211
XXXV	15	B. 2565
XXXVI	1	B. 1503, B. 3778
XXXVII	10	B. 2141
	165	B. 474
XXXVIII	50	B. 2709
XLII	10	B. 172
XLVIII	1	B. 428, B. 2481
	1-2	B. 536
L	16	B. 273, B. 1695
	30	B. 2753
LI	47	B. 467

LIII	9	B. 1676
	14, 16	B. 478
LIV	1	B. 1624, B. 3054
LV	2	B. 2706
	20	B. 640
LVI	10	B. 473
LIX	13	B. 475
LXVIII	1	B. 476
	19	B. 479
LXX	4	B. 469
LXXII	16	B. 3220
LXXVI	5	B. 150
	18	B. 3965
LXXVII	27	B. 3220
LXXX	1-2	B. 3544
LXXXII	4	B. 3262
LXXXIX	22	B. 2708
	27	B. 1036
XC	4	B. 3380
XCIII	1	B. 2312
XCVI	5	B. 2706
C	1	B. 3245, B. 3400
	9	B. 3262
CIV	1-2	B. 3379

Bu Ciltte Geçen Hadisler, Atasözleri ve Örf Mecazları

"Âdem'in çamurunu kırk sabah iki elimle yoğurdum." **(Hadis-i Kudsî):** B. 1368, B. 2854

"Ah, kardeşlerimi görseydim." **(Hadis):** B. 1234

"Ateş olmayan yerde duman tütmez." **(Atasözü):** B. 822

"Aybaşısı tutmak." **(Örf mecazı):** B. 3863

"Eğri otur, doğru söyle." **(Atasözü):** B. 706

"Eşeğin kuyruğu gibi ne uzar, ne kısalır" **(Atasözü):** B. 3399

"Gerçekten de ben, Rahman'ın nefesini Yemen tarafından duymadayım." **(Hadis):** B. 2131

"Gök nerde, ip nerde?" **(İran atasözü):** B. 322

"İnanç sahibi tatlıdır." **(Hadis diye tanınan bir söz):** B. 3538

"İnce ağrı." **(Örf mecazı):** B. 3610

"Kırk derviş bir kilime sığar, iki padişah bir mülke sığmaz." **(İran atasözü):** B. 1517

"Kirman'a kimyon götürmek", "Tereciye tere satmak." **(Örf mecazı):** B. 72

"Kişi sevdiğiyle beraberdir." **(Hadis):** B. 1209

"Kürkü ters giymek." **(Örf mecazı):** B. 1889

"Lâ havle" **(Hadis):** B. 2141

"Mûsa – elma." **(Hadis):** B. 2908

"Reyli, Mervli." **(İki zıddı bildirir örf mecazı):** B. 4014

"Saman altında su yürütür." (Örf mecazı): B. 1801

"Sen olmasaydın, sen olmasaydın gökleri yaratmazdım." (Hadis-i Kudsî olduğu söylenir): B. 722

"Yokluk benim övüncümdür." (Hadis olarak tanınan bir söz): B. 4068

"Yokluk tamamlandı mı Tanrı kalır." (Sûfiler tarafından söylenen atasözü): B. 475

"Zina edeceksen hür kadınla et, çalacaksan inci çal." (Arap atasözü): B. 4047

Açılamada Geçen Kelimelerin Alfabetik Fihristi

Ahî: B. 3972
Ali – kuyu: B. 2534
Aybaşı – deli: B. 3863

Balık, Öküz, Arslan: B. 1461
Behrâm – eşek: B. 4026
Bekçi – sopa: B. 1625
Ben Tanrı'yım: B. 1240

Dahhâk: B. 719
Dârâ: B. 2599

Ebhâz – kâfir: B. 4012
Ebû Saîd (Ebû'l Hayr): B. 1686
Erkeklik – dişilik: B. 1314

Fakih: B. 681
Feridüddin Attâr: B. 1688
Firavun – bıyık: B. 3425
Firavun – iman: B. 3297

Halil – parmağını emmek: B. 1691
Hannâne direği: B. 1442
Hasta – kıble: B. 1346
Hutbe – nikâh: B. 1637

İbni Bevvâb – rık'a: B. 684
İkinci doğuş: B. 3943
İllet-i ulâ: B. 835
İsa – Âzer: B. 4178
İsa – beşik: B. 51
İsa – ev: B. 405

Kemik – devlet kuşu: B. 325
Kendine hoş gelmeyeni başkasına yapma: B. 1210
Kendini yaralayan dilenci: B. 3726
Keykubad: B. 676
Kırk gün – on gün: B. 3961

Ma'ruf (-ı Kerhî): B. 2990
Mevlânâ – İbni Arabî: B. 2401
Muhammed (Harezmşah): B. 833
Mum – leğen: B. 2127

Nâib: B. 685
Nigâristan: B. 460
Nisan bulutu: B. 926
Nûşirevan: B. 1181

Onunla ölmek – onunla dirilmek: B. 812

Rükn-i Yemânî: B. 1300

Sağ – sol: B. 4092
Sam: B. 3314
Sehv secdesi: B. 2043
Senâî (Hakîm): B. 430
Sencer: B. 676
Sîn – Yâ Sîn, diş: B. 1503
Sûfî – tıraş: B. 1570
Suhrâb: B. 676
Sühâ: B. 2043

Telkıyn – ölü: B. 1638
Tuğra: B. 3155

Usturlap: B. 3257

Veba: B. 814
Vîse – Râmîn: B. 3779

Yetmiş iki millet: B. 920
Yürüyen hazine: B. 4130
Yüz – dağ vurmak: B. 3032

Zincir oynatmak: B. 1186

İndeks

Hususî Adlar

— A —

Âdem (Peygamber): 208, 219, 865, 1290, 3223, 3735, 3806
Ahmed (Muhammed, Mustafâ, Peygamber, Peygamberler Ulusu mad. bkz.): 83, 221, 449, 1234, 2131, 2258, 2635, 3257, 3435
Ahmed (Rastgele söylenmiş bir ad): 4144
Ali (IV. Halife, Murtazâ'ya da bkz.): 1516, 2534
Arap: 668, 831, 834, 1402, 3583, 3709, 3848
Ashab-ı Kehf: 613, 2845
Âzer: 3989
Âzer (İsa'nın dirilttiği): 3530, 4178
Azrâ: 411
Azrail: 2101

— B —

Bâyezîd (-i Bıstamî): 150, 864, 1687
Behrâm: 4026
Belkıys: 3269
Buğra Kaan: 1056

— C —

Ca'fer (Yankesici): 3875
Ca'fer-i Tayyar: 983, 996, 3875
Calinos: 303, 1460, 1486
Canalıcı (Azrail): 3429
Cebrâil: 204, 208, 769, 865, 1057, 1232, 2411, 2421, 2681, 3299, 3573
Cem: 159
Circîs (Peygamber): 3479
Cüneyd (-i Bağdadî): 150, 864

— D —

Dahhâk: 719
Dârâ: 2599
Davud (Peygamber): 1231, 1826, 1827, 3518
Deylemli: 2399

— E —

Ebû Ali Sînâ: 303
Ebû Cehil: 221
Ebû Saîd (Ebû'l Hayr): 1686
Edhem (Edhemoğlu İbrahim): 150
Eflâtun: 732, 800, 1460, 1486, 2137, 2465, 2607
Eyaz (Ayaz): 2036, 3822, 3823

Eyyub (Peygamber): 3316, 4175

— F —

Ferhad: 1937
Ferid (Feridüddin Attâr'a da bkz.): 1688
Ferîdûn: 738, 2147
Firavun: 38, 129, 221, 1717, 3296, 3298, 3425, 3529, 4179

— H —

Habeş: 3637
Halil (İbrahim'e de bkz.): 392, 730, 1057, 1652, 1691, 1963, 1991, 2145, 2378, 2678, 3098, 3128, 3833, 3837
Hallâc (Mansûr'a da bkz.): 805, 2294
Hamza: 967, 1237
Hasan (İmam): 380
Hasan (Rastgele bir ad): 384, 385
Hasan'ın babası (Rastgele bir ad): 384, 385, 809, 2296
Hâtem-i Tayy: 1181, 3200
Hayber Yahudisi: 995
Hayder (Ali ve Murtazâ'ya da bkz.): 1237
Heratlı: 977
Hızır (Peygamber): 415, 535, 1289, 1294, 1571, 1906, 2029, 2291, 2310, 3774, 4109
Hintli, Hintliler: 164, 2922, 3389, 3404
Hişâm: 1237
Husameddin (Çelebi): 1239
Huseyn (imam): 380, 1277
Husrev: 836, 1235, 1297, 1937, 3777

— İ —

İbni Bevvâb: 684
İbrahim (Peygamber): 485, 1233
İlyas: 1571
İmranoğlu Mûsa: 129, 221, 3232, 3246
İsa (Peygamber): 51, 67, 105, 170, 405, 426, 488, 689, 823, 1167, 1190, 1232, 1288, 1419, 1717, 1770, 1833, 1840, 2098, 2099, 2332, 2747, 2892, 3140, 3252, 3368, 3530, 3831, 4178
İshak (Peygamber): 1233
İskender: 95
İsmail (Peygamber): 736, 1233, 2144

— K —

Kalender, Kalenderlik: 878, 879, 919, 3016, 3395
Karun: 7, 972, 1717, 2522, 2959
Kelîm (Mûsa'ya da bkz.): 3128
Keykubad: 676, 2696, 3274, 3311, 3758
Kubad: 1928
Kürt: 1566, 1567, 1569

— L —

Leylâ: 6, 1235, 2555, 2899, 3779
Lokman: 732, 2137, 2490, 2715

— M —

Mağara dostu (Ebû Bekr): 1920
Mahmud (Gazneli): 544, 2036, 3822

Mansûr (Hallâc'a da bkz.): 805, 1915, 2294, 3155, 3444
Ma'rûf (-i Kerhî): 2990
Mecnun: 6, 801, 1235, 1348, 2555, 2899, 3779
Mervli: 4014
Meryem: 51, 1135, 1167, 1168, 1530, 1587, 2098, 2099, 2868, 3141, 3384, 4026
Mesîh (İsa'ya da bkz): 1135, 1166, 2698, 3384
Muhammed (Alâeddin Muhammed Harezmşah): 833
Muhammed (Ahmed ve Peygamber mad bkz): 2681, 3254
Murtazâ (Ali'ye de bkz): 380
Mûsa (İmranoğlu, Peygamber): 38, 39, 128, 656, 749, 868, 973, 974, 1190, 1232, 1289, 1344, 2155, 2160, 2575, 2649, 2908, 3094, 3232, 3246, 3315, 3425, 3529, 4178, 4179
Mustafâ (Muhammed, Ahmed, Peygamber'e de bkz): 430, 957, 2481, 2579, 3053, 3082, 3544
Müslüman, Müslümanlar: Birçok yerde

— N —

Neriman: 3314
Nuh (Peygamber): 1208, 1654, 2169, 2371, 2372, 3313, 3443
Nûşirevan: 1181, 2599

— Ö —

Ömer: 1516

— P —

Peygamber (Muhammed): 3335, 3666

— R —

Râmîn: 3779
Reyli: 4014
Rıdvan: 2701, 3196, 3965
Rûhullah (İsa, Mesîh): 1135, 1652, 4162
Rûhü'l-Kudüs: 2123, 4084, 4162
Rum: 164, 3896, 4172
Rum Kayseri: 3924
Rüstem: 152, 190, 1237, 2190, 2611, 3314, 3333, 3536, 4158

— S —

Salâhaddin (Mahlas olarak): Birçok yerde
Sam: 3314
Sâmirî: 987, 3094, 4000
Senâî (Bazı şiirlerde mahlas, bâzılarında Şems): 430
Senâî (Hakîm): 1688
Sencer: 676, 897, 2118, 2696, 4023
Sıddıyk (Ebû Bekr): 1234
Suhrâb: 676
Sungur: 833
Süleyman (Peygamber): 395, 626, 807, 1430, 2196, 2889, 3227, 3269, 3312, 3531, 3554, 3562, 4004, 4163

— Ş —

Şems, Şemseddin, Tanrı Şems'i: Birçok yerde
Şeytan: Birçok yerde
Şiblî (Şeyh): 150

Şirin: 268, 836, 1235, 1937, 3777

— T —
Tacik: 453
Tatar, Tatarlar: 3326
Türk: 164, 452, 453, 1402, 2399, 2831, 2922, 3354, 3709, 3807, 3896
Türkmen: 628

— V —
Vâmık: 411
Vîse: 3779

— Y —
Yağma Türkü: 1025
Yahya (Peygamber): 1231
Yakub (Peygamber): 1096, 2716, 2909, 3289, 3316, 4175
Yunanlılar: 832
Yunus (Peygamber): 1601, 3834, 4025
Yusuf (Peygamber): 132, 192, 404, 534, 546, 547, 929, 943, 993, 1096, 1183, 1189, 1231, 1274, 1309, 1736, 1786, 1824, 2124, 2319, 2436, 2716, 2828, 3009, 3069, 3251, 3289, 3816, 3882, 3958, 4021, 4025, 4175

— Z —
Zelîhâ: 2319
Zenci, Zenciler: 372, 453, 526, 2853, 3924, 4172
Zeyneb: 833

Coğrafi Adlar

— A —
Aras ırmağı: 4108

— B —
Bağdat: 977
Belh: 977
Buhârâ: 2596

— Ç —
Çin: 556, 911, 1431, 3020, 3568, 3804, 4145

— D —
Deylem: 2399

— E —
Ebhâz: 4012

— H —
Habeş ülkesi: 3706
Hayber: 995
Herat: 977
Hıtâ, Hıtay: 940, 3969
Hicaz: 3483
Hindistan: 759, 2279
Horasan: 832
Huten: 450, 494, 802, 940, 2120, 2369, 3139, 3800

— K —
Kafdağı: 332, 535, 731, 754, 1044, 1879, 1927, 2136, 2178, 3267, 3611, 3621
Ken'an ili: 2716, 2909, 3069, 3251, 4175
Kirman: 72
Konya: 2596

— L —
Lâhur: 4125

— M —
Medine: 758
Merv: 977, 4014
Mısır: 546, 1096, 2124, 2716, 2778, 3299, 3557

— N —
Nil: 3298, 3299

— R —
Rey: 2776, 4014
Rum ülkesi: 372, 453, 668, 1402, 1431, 2399, 2853

— S —
Semerkand: 2596

— T —
Taraz: 3474
Tatar ülkesi: 940, 3326
Tebriz: Birçok yerde
Tur Dağı (Turusîna): 31, 49, 714, 908, 1142, 1605, 2867, 3095, 3232, 3623, 4149
Türk ili: 1865

— U —
Uhud Dağı: 1099

— Y —
Yemen: 939, 2131, 2293

— Z —
Zengibar: 1865